

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AFET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DOKTORA PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE MEYDANA GELEN DEPREM AFETLERİNDE SUNULAN
HİZMETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ (1999-2020): NİTEL BİR
ARAŞTIRMA**

DOKTORA TEZİ

Galip USTA

TEMMUZ - 2021

GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AFET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DOKTORA PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE MEYDANA GELEN DEPREM AFETLERİNDE SUNULAN
HİZMETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ (1999-2020): NİTEL BİR
ARAŞTIRMA**

DOKTORA TEZİ

Galip USTA

TEMMUZ - 2021

GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AFET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DOKTORA PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE MEYDANA GELEN DEPREM AFETLERİNDE SUNULAN
HİZMETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ (1999-2020): NİTEL BİR
ARAŞTIRMA**

DOKTORA TEZİ

Galip USTA

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Saime ŞAHİNÖZ

TEMMUZ - 2021

GÜMÜŞHANE

KABUL VE ONAY

X X X X

BİLDİRİM

Doktora Tezi olarak sunduğum “**Türkiye’de Meydana Gelen Deprem Afetlerinde Sunulan Hizmetlerin Değerlendirilmesi (1999-2020): Nitel Bir Araştırma**” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

30 / 07/ 2021

.....

Galip USTA

ÖNSÖZ

Doktora eğitimim boyunca danışmanlığımı yapan, bana yol gösteren, bu çalışmanın ortaya çıkmasında çok ciddi emekler veren değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Saime ŞAHİNÖZ' e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmamın bütün aşamalarında kendisinden çok şey öğrendiğim ve çalışmam esnasında bilgisini, deneyimini, fikirlerini ve hoşgörüsünü esirgemeyen değerli hocalarım Doç. Dr. Afşin Ahmet KAYA'ya, Dr. Öğr. Üyesi Nesibe ARSLAN BURNAZ'a, Dr. Öğr. Üyesi Turgut ŞAHİNÖZ'e teşekkür ederim. Ayrıca hiçbir zaman desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Abdullah Osman KOÇAK'a, Dr. Öğr. Üyesi Sultan Tuna AKGÖL GÜR'e ve Dr. Öğr. Üyesi Erdal TEKİN'e teşekkür ederim. Araştırmam boyunca her türlü desteği sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Eyyüp YILDIZ'a, Öğr. Gör. Fatma GÜNDÜZ'e, Öğr. Gör. Enver CANER'e, Öğr. Gör. Alperen ÜSTÜNER'e, Öğr. Gör. Gürkan YILMAZ'a, Öğr. Gör. Kemal TORPUŞ'a, Arş. Gör. Ramazan ASLAN'a, Arş. Gör. Zekiye GÖKTEKİN'e, Arş. Gör. Sefa MIZRAK'a, Yüksek Mühendis Ahmet ÖZDEMİR'e ve emek veren diğer hocalarım ile dostlarıma çok teşekkür ederim. Araştırmam boyunca her daim yanımda olan kıymetli eşime ve saygıdeğer aileme minnetlerimi sunuyorum.

Tez verilerinin toplanması aşamasında desteklerini esirgemeyen tüm katılımcılara ve destek veren herkese teşekkür ederim.

Gümüşhane-2021

Galip USTA

ÖZET

USTA, Galip. Türkiye’de Meydana Gelen Deprem Afetlerinde Sunulan Hizmetlerin Değerlendirilmesi (1999-2020): Nitel Bir Araştırma, Doktora Tezi, 2021, (XXII+300).

Çalışma, Gölcük (1999), Van (2011) ve Elazığ (2020) depremlerinden birini yaşamış 18 yaş üstü ve çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 30 kişi ile görüşme şeklinde gerçekleştirilmiş olup kişilerin afet sonrası almış oldukları hizmetlerin nitel bir araştırma yöntemiyle değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında 3 adet görüşme bilgisini, 8 adet sosyo-demografik bilgiyi ve 21 adet seçilen konuyu tüm yönleriyle ölçebilecek sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmış, sonrasında transkripte edilerek MAXQDA 2020 nitel veri analiz programına aktarılmıştır. Daha sonra transkript belgeleri kodlanmıştır. Kodlamalardan kategorilere, kategorilerden ise temalara ulaşılmıştır. Depremler özelinde 21 adet tema oluşturulmuştur. Çalışma bulgularına göre birçok alanda önemli adımların atıldığı ve iyileştirmelerin yapıldığı görülmektedir. Özellikle sağlık, barınma, beslenme, arama-kurtarma gibi alanlarda ciddi ivme kazanıldığı tespit edilmiştir. Afet durumlarında kurumların daha hızlı organize olabildiği saptanmıştır. Katılımcılar, deprem afetinde sunulan hizmetler ile sonraki aşamalarda gerçekleştirilen iyileştirme çalışmalarında devlet desteğinin oldukça göze çarptığını ifade etmişlerdir. Psikososyal destek, KBRN, hayvanların korunması ve kontrolü noktasında sunulan hizmetlerin geliştirilmeye ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Sonuç olarak; Gölcük (1999) depreminden itibaren afet yönetimi açısından önemli adımların atıldığı ve ciddi iyileştirmelerin yapıldığı söylenebilir. Vatandaşların duyarlılığının artırılması ile birlikte kurumların yenileşmeye uyum sağlamalarının afet yönetimi politikalarının radikal şekilde uygulanabilirliğine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet Yönetimi, Depremler, Afetlerde Sunulan Hizmetler, Afetlerde Nitel Araştırma, Afetlerde Planlama

ABSTRACT

USTA, Galip. Evaluation of Services Provided in Earthquake Disasters in Turkey (1999-2020): A Qualitative Research, Doctoral Dissertation, 2021, (XXII+300).

The study was conducted in the form of interviews with 30 people over the age of 18 who experienced one of the Gölcük (1999), Van (2011) and Elazığ (2020) earthquakes and who wanted to participate in the study voluntarily. It aims to evaluate the services they received after the disaster with a qualitative research method. In the study, a semi-structured interview form consisting of 3 interview information, 8 socio-demographic information and 21 questions that can measure all aspects of the selected topic was created. The interviews were recorded with a voice recorder, then transcribed and transferred to the MAXQDA 2020 qualitative data analysis program. After that the transcript documents were encoded. Categories were obtained from the coding, and themes were obtained from the categories. 21 themes were created for earthquakes. According to the results of the study, it is seen that important steps have been taken and improvements have been made in many areas. It has been determined that serious acceleration has been gained especially in areas such as health, shelter, nutrition, search and rescue. It has been determined that institutions can be organized faster in disaster situations. The participants stated that the state support for the services provided in the earthquake disaster and the improvement works carried out in the later stages is quite remarkable. It has been determined that the services offered at the point of psychosocial support, CBRN, protection and control of animals need to be improved. As a result; it can be said that since the Gölcük (1999) earthquake, important steps have been taken in terms of disaster management and serious improvements have been made. It is thought that the adaptation of institutions to innovation together with increasing the sensitivity of citizens will contribute positively to the radical applicability of disaster management policies.

Keywords: Disaster Management, Earthquakes, Services Offered in Disasters, Qualitative Research in Disasters, Planning in Disasters

İÇİNDEKİLER

DIŞ KAPAK

İÇ KAPAK

KABUL

VE

ONAY.....III

BİLDİRİM IV

ÖNSÖZ..... V

ÖZET..... VI

ABSTRACT VII

İÇİNDEKİLER VIII

TABLolar LİSTESİ.....XIX

ŞEKİLLER LİSTESİ..... XX

KISALTMALAR LİSTESİ..... XXIII

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 3-13

1.1. Tanımlar 3

1.1.1. Afet..... 3

1.1.2. Afet Bilimi	4
1.1.3. Afet Riski	4
1.1.4. Afet Yönetimi.....	5
1.1.5. Acil Barınma	6
1.1.6. Acil Durum	6
1.1.7. Acil Durum Yöneticisi	6
1.1.8. Acil Durum Yönetimi	7
1.2. Afet Türleri.....	7
1.3. Afetin Etkileri.....	9
1.4. Afet Yönetiminin Hedefleri	10
1.5. Afet Yönetiminin Evreleri.....	10
1.5.1. Zarar Azaltma Evresi	11
1.5.2. Hazırlık Evresi	11
1.5.3. Müdahale Evresi.....	12
1.5.4. İyileştirme Evresi	13

İKİNCİ BÖLÜM

2. AFET YÖNETİM SİSTEMİNDE DÜNYA ÖRNEKLERİ.....	14-19
2.1. Japonya’da Acil Durum Yönetim Sistemi	14
2.2. Amerika Birleşik Devletleri’nde Acil Durum Yönetim Sistemi.....	16
2.3. Rusya’da Acil Durum Yönetim Sistemi	17
2.4. Almanya’da Acil Durum Yönetim Sistemi.....	17
2.5. Fransa’da Acil Durum Yönetim Sistemi.....	18
2.6. İtalya’da Acil Durum Yönetim Sistemi	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE’NİN DEPREMSELLİĞİ, AFET MEVZUATLARI VE AFET YÖNETİM ÇALIŞMALARI 20-47

3.1. Deprem ve Etkileri	20
3.2. Depremlerin Önceden Tahmin Edilebilirliği	21
3.3. Deprem Dalgaları veya Sismik Dalgalar	21
3.4. Deprem Türleri.....	22
3.5. Türkiye’nin Depremselliği	23
3.6. Türkiye’de Meydana Gelen Önemli Depremler	24
3.6.1. Gölcük (Kocaeli) Depremi (1999)	27
3.6.2. Van Depremi (2011)	28
3.6.3. Elazığ Depremi (2020).....	29
3.7. Türkiye’de Afet Mevzuatları.....	31
3.7.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	32
3.7.2. Cumhuriyet Dönemi.....	33
3.8. Türkiye Afet Müdahale Planı.....	37
3.8.1. Türkiye Afet Müdahale Planında Yer Alan Müdahale Seviyeleri	39
3.8.2. Türkiye Afet Müdahale Planında Yer Alan Çözüm Ortakları ve Görevler	39
3.9. Türkiye’de Mevcut Afet Yönetim Sistemi.....	42
3.10. Kalkınma Planları ve Afet Yönetimi.....	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YÖNTEM.....48-57

4.1. Araştırmanın Yöntemi.....	48
4.2. Araştırmanın Deseni.....	49
4.3. Araştırmanın Amacı	49
4.4. Araştırmanın Önemi.....	50
4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	50
4.6. Araştırmanın Problemi	50
4.7. Veri Toplama Araçlarının Oluşturulması.....	51
4.8. Araştırmanın Etik Boyutu	52
4.9. Araştırmacının Rolü	52
4.10. Geçerlilik ve Güvenirlilik	53
4.11. Verilerin Toplanması ve Örneklem.....	54
4.12. Verilerin Analizi ve Raporlanması.....	56

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BULGULAR.....	58-273
5.1. Gölcük Depremine İlişkin Bulgular	61
5.1.1. Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	63
5.1.1.1. Olumlu Durum Belirteçleri	65
5.1.1.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	65
5.1.2. Enerji Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi.....	67
5.1.3. Güvenlik Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi.....	69
5.1.3.1. Olumlu Durum Belirteçleri	71
5.1.3.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	72
5.1.4. Yangın Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi.....	74
5.1.4.1. Olumlu Durum Belirteçleri	74

5.1.4.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	76
5.1.5. Tahliye ve Planlama Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi...	77
5.1.6. Ulaşım Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi.....	78
5.1.7. Barınma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi.....	79
5.1.7.1. Olumlu Durum Belirteçleri	80
5.1.7.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	82
5.1.8. Temiz İçme Suyu İhtiyacının Giderilmesi	83
5.1.9. Altyapı Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	84
5.1.10. Beslenme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi.....	86
5.1.10.1. Olumlu Durum Belirteçleri	87
5.1.10.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	89
5.1.11. Psikososyal Destek Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi ..	90
5.1.12. Enkaz Kaldırma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	91
5.1.12.1. Olumlu Durum Belirteçleri	92
5.1.12.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	93
5.1.13. Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Sürecine İlişkin Hizmet Sunumun Değerlendirilmesi.....	95
5.1.14. Arama-Kurtarma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi.....	96
5.1.14.1. Olumlu Durum Belirteçleri	98
5.1.14.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	98
5.1.15. Haberleşme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	99
5.1.16. Davranış ve Duygu Durumu	101
5.1.16.1. Korku	102
5.1.16.1.1. Korkuyu Arttırıcı Faktörler	102
5.1.16.2. Bilinçsiz Yapılan Davranışlar	102
5.1.16.3. Bilinçli Yapılan Davranışlar	103

5.1.17. İhtiyaçlar	103
5.1.17.1. Maddi İhtiyaçlar	104
5.1.17.2. Manevi İhtiyaçlar	105
5.1.18. Eğitim ve Tatbikat Faaliyetlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	105
5.1.19. Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer Hizmetlere İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	106
5.1.20. Kimlik Tespiti- Defin Hizmetlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	107
5.1.21. Hayvanların Korunması- Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıklara İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	109
5.2. Van Depremine İlişkin Bulgular	110
5.2.1. Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	112
5.2.1.1. Olumlu Durum Belirteçleri	114
5.2.1.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	117
5.2.2. Enerji Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	118
5.2.2.1. Elektriğin Kesilip-Kesilmemesine İlişkin Görüşler	119
5.2.2.2. Enerji Hizmetinin Sunumuna İlişkin Görüşler	120
5.2.3. Güvenlik Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	121
5.2.3.1. Olumlu Durum Belirteçleri	123
5.2.3.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	124
5.2.4. Yangın Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	126
5.2.5. Tahliye ve Planlama Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	127
5.2.5.1. Olumlu Durum Belirteçleri	129
5.2.5.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	130
5.2.6. Ulaşım Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	133
5.2.7. Barınma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	134

5.2.7.1. Olumlu Durum Belirteçleri	135
5.2.7.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	137
5.2.8. Temiz İçme Suyu İhtiyacının Giderilmesi	141
5.2.9. Altyapı Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	142
5.2.10. Beslenme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi.....	144
5.2.10.1. Olumlu Durum Belirteçleri	145
5.2.10.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	147
5.2.11. Psikososyal Destek Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	149
5.2.12. Enkaz Kaldırma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	150
5.2.12.1. Olumlu Durum Belirteçleri	151
5.2.12.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	153
5.2.13. Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Sürecine İlişkin Hizmet Sunumunun Değerlendirilmesi	154
5.2.13.1. Olumlu Durum Belirteçleri	155
5.2.13.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	157
5.2.14. Arama-Kurtarma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	158
5.2.14.1. Olumlu Durum Belirteçleri	159
5.2.14.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	162
5.2.15. Haberleşme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	162
5.2.16. Davranış ve Duygu Durumu	163
5.2.16.1. Korku	164
5.2.16.1.1. Korkuyu Artırıcı Faktörler	164
5.2.16.1.2. Korkuyu Azaltıcı Faktörler	165
5.2.16.2. Bilinçsiz Yapılan Davranışlar	165
5.2.16.3. Bilinçli Yapılan Davranışlar	166
5.2.16.4. Davranışa Dönüştürememe	166

5.2.17. İhtiyaçlar	167
5.2.17.1. Maddi İhtiyaçlar	167
5.2.17.2. Manevi İhtiyaçlar	168
5.2.18. Eğitim ve Tatbikat Faaliyetlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	168
5.2.19. Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer Hizmetlere İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	169
5.2.20. Kimlik Tespiti- Defin Hizmetlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	170
5.2.21. Hayvanların Korunması- Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıklara İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	172
5.3. Elazığ Depremine İlişkin Bulgular	173
5.3.1. Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	175
5.3.1.1. Olumlu Durum Belirteçleri	177
5.3.1.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	180
5.3.2. Enerji Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	182
5.3.2.1. Elektriğin Kesilip-Kesilmemesine İlişkin Görüşler	183
5.3.2.2. Doğalgaz Çalışmalarına İlişkin Görüşler	184
5.3.2.3. Enerji Hizmetinin Sunumuna İlişkin Görüşler	185
5.3.3. Güvenlik Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	186
5.3.3.1. Olumlu Durum Belirteçleri	187
5.3.3.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	189
5.3.4. Yangın Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	190
5.3.5. Tahliye ve Planlama Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	191
5.3.5.1. Olumlu Durum Belirteçleri	192
5.3.5.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	194
5.3.6. Ulaşım Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	197

5.3.6.1. Olumlu Durum Belirteçleri	197
5.3.6.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	198
5.3.7. Barınma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi.....	200
5.3.7.1. Olumlu Durum Belirteçleri	201
5.3.7.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	203
5.3.8. Temiz İçme Suyu İhtiyacının Giderilmesi	206
5.3.8.1. Olumlu Durum Belirteçleri	206
5.3.8.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	208
5.3.9. Altyapı Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	209
5.3.10. Beslenme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi.....	210
5.3.10.1. Olumlu Durum Belirteçleri	211
5.3.10.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	214
5.3.11. Psikososyal Destek Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	215
5.3.11.1. Olumlu Durum Belirteçleri	216
5.3.11.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	217
5.3.12. Enkaz Kaldırma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	218
5.3.13. Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Sürecine İlişkin Hizmet Sunumun Değerlendirilmesi.....	219
5.3.13.1. Olumlu Durum Belirteçleri	220
5.3.13.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	221
5.3.14. Arama-Kurtarma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	223
5.3.14.1. Olumlu Durum Belirteçleri	224
5.3.14.2. Olumsuz Durum Belirteçleri	228
5.3.15. Haberleşme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi	228
5.3.16. Davranış ve Duygu Durumu	229
5.3.16.1. Korku	231

5.3.16.1.1. Korkuyu Artırıcı Faktörler	231
5.3.16.1.2. Korkuyu Azaltıcı Faktörler	232
5.3.16.2. Kaygı	232
5.3.16.3. Bilinçsiz Yapılan Davranışlar	232
5.3.16.4. Bilinçli Yapılan Davranışlar	233
5.3.16.5. Davranışa Dönüştürememe	233
5.3.17. İhtiyaçlar	234
5.3.17.1. Maddi İhtiyaçlar	234
5.3.17.2. Manevi İhtiyaçlar	235
5.3.18. Eğitim ve Tatbikat Faaliyetlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	236
5.3.19. Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer Hizmetlere İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	236
5.3.20. Kimlik Tespiti- Defin Hizmetlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	237
5.3.21. Hayvanların Korunması- Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıklara İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	239
5.4. Depremlerin Karşılaştırılması	240
5.5. Tartışma	254
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	275
KAYNAKÇA	280
EKLER	302
Ek 1. Etik Kurul Formu	303
Ek 2. Katılımcılara (Afetzedelere) Yönelik Görüşme Formu	304
ÖZGEÇMİŞ	306

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Afet Sınıfları ve Türleri	8
Tablo 2. Deprem Etkileri	20
Tablo 3. Depremlerin Sınıflanması ve Açıklamalar	22
Tablo 4. Türkiye’de Meydana Gelen Önemli Depremler	25
Tablo 5. Türkiye Afet Müdahale Planında Yer Alan Olaylar ve Görev Alması Gereken Hizmet Grupları	38
Tablo 6. Türkiye Afet Müdahale Planında Yer Alan Müdahale Seviyeleri.....	39
Tablo 7. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ve Görüşme Bilgileri.....	59

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Türkiye Deprem Tehlike Haritası	24
Şekil 2. Doğu Anadolu Fay Sistemini Oluşturan Segmentler.....	30
Şekil 3. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Merkezi Teşkilat Şeması	43
Şekil 4. Gölcük Depremine İlişkin Belirlenen Temalar.....	61
Şekil 5. Temaların Katılımcı Görüşme Belgelerine Göre Kodlanma Sıklığı.....	62
Şekil 6. Sık Tekrarlanan Kodlar (Gölcük Depremi)	63
Şekil 7. Sağlık Hizmetlerinin Sunumu -Kod Birlikte Oluşma Modeli	64
Şekil 8. Enerji Hizmetleri-Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli	68
Şekil 9. Güvenlik Hizmetleri-Kod Birlikte Oluşma Modeli	70
Şekil 10. Yangın Hizmetleri-Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli.....	74
Şekil 11. Tahliye ve Planlama Hizmetleri - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli	78
Şekil 12. Ulaşım Hizmetleri - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli	79
Şekil 13. Barınma Hizmetleri - Kod Birlikte Oluşma Modeli	80
Şekil 14. Temiz İçme Suyu İhtiyacının Giderilmesi - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli .	84
Şekil 15. Altyapı Hizmetleri - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli.....	85
Şekil 16. Beslenme Hizmetleri - Kod Birlikte Oluşma Modeli	87
Şekil 17. Psikososyal Destek Hizmetleri - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli.....	91
Şekil 18. Enkaz Kaldırma Hizmetleri - Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli	92
Şekil 19. Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Süreci - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli	96
Şekil 20. Arama Kurtarma Hizmetleri - Kod Birlikte Oluşma Modeli.....	97
Şekil 21. Haberleşme Hizmetleri - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli.....	100
Şekil 22. Davranış ve Duygu Durumu Teması ile Alt Kategorileri.....	101
Şekil 23. İhtiyaçlar Kod Birlikte Oluşma Modeli	104
Şekil 24. Hayvanların Korunması-Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıklar - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli	110
Şekil 25. Van Depremine İlişkin Temalar.....	111
Şekil 26. Temaların Katılımcı Görüşme Belgelerine Göre Kodlanma Sıklığı.....	112

Şekil 27. Sağlık Hizmetlerinin Sunumu - Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli.....	113
Şekil 28. Enerji Hizmetlerinin Sunumu Temasının Katılımcı Görüşlerine Göre Kodlanma Sıklığı	118
Şekil 29. Güvenlik Hizmetleri - Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli	122
Şekil 30. Yangın Hizmetleri - Kod-Teori Modeli.....	127
Şekil 31. Tahliye ve Planlama Hizmetleri - Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli.....	128
Şekil 32. Ulaşım Hizmetleri - Kod-Teori Modeli	133
Şekil 33. Barınma Hizmetleri - Kod-Teori Modeli.....	135
Şekil 34. Temiz İçme Suyu İhtiyacının Giderilmesi - Kod-Teori Modeli	142
Şekil 35. Altyapı Hizmetleri - Kod-Teori Modeli.....	143
Şekil 36. Beslenme Hizmetleri- Kod Birlikte Oluşma Modeli	144
Şekil 37. Psikososyal Destek Hizmetleri - Kod-Teori Modeli.....	150
Şekil 38. Enkaz Kaldırma Kod Birlikte Oluşma Modeli	151
Şekil 39. Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Süreci - Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli	154
Şekil 40. Arama-Kurtarma Hizmetleri ve Alt Kategorileri.....	158
Şekil 41. Haberleşme Hizmetleri - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli.....	162
Şekil 42. Davranış ve Duygu Durumu Teması ile Alt Kategorileri.....	163
Şekil 43. İhtiyaçlar Teması ve Alt Kategorileri	167
Şekil 44. Hayvanların Korunması-Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıklar - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli	173
Şekil 45. Elazığ Depremine İlişkin Belirlenen Temalar	174
Şekil 46. Temaların Katılımcı Görüşme Belgelerine Göre Kodlanma Sıklığı.....	175
Şekil 47. Sağlık Hizmetlerinin Sunumu- Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli.....	176
Şekil 48. Enerji Hizmetlerinin Sunumu Temasının Katılımcı Görüşlerine Göre Kodlanma Sıklığı	182
Şekil 49. Güvenlik Hizmetleri - Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli	187
Şekil 50. Yangın Hizmetleri - Kod-Teori Modeli.....	191
Şekil 51. Tahliye ve Planlama Hizmetleri - Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli.....	192
Şekil 52. Barınma Hizmetleri.....	200
Şekil 53. Altyapı Hizmetleri - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli.....	209
Şekil 54. Beslenme Hizmetleri- Kod Birlikte Oluşma Modeli	210

Şekil 55. Enkaz Kaldırma Hizmetleri - Kod-Teori Modeli.....	218
Şekil 56. Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Süreci Kod Birlikte Oluşma Modeli	220
Şekil 57. Arama-Kurtarma Hizmetleri Alt Kategorileri	224
Şekil 58. Haberleşme Hizmetleri - Kod-Teori Modeli.....	229
Şekil 59. Davranış ve Duygu Durumu Teması	230
Şekil 60. İhtiyaçlar Teması ve Alt Kategorileri	234
Şekil 61. Hayvanların Korunması - Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıklar- Tek-Vaka Modeli	239
Şekil 62. Sık Tekrarlanan Kodlar.....	240
Şekil 63. Sık Tekrarlanan Kavramlar.....	241
Şekil 64. Gölcük ve Van Depremleri (İki Vaka Modeli)	242
Şekil 65. Gölcük ve Elazığ Depremleri (İki Vaka Modeli)	243
Şekil 66. Van ve Elazığ Depremleri (İki Vaka Modeli).....	244
Şekil 67. Temalar, Kodlar ve Alt Kodların Dağılımı.....	247

KISALTMALAR LİSTESİ

TÜRKÇE		İNGİLİZCE	
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	UN	United Nations
STK	Sivil Toplum Kuruluşu	EMDAT	Emergency Events Database
KBRN	Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer	FEMA	Federal Emergency Management Agency
TSSB	Travma Sonrası Stres Bozukluğu	CRED	Centre for Research on the Epidemiology of Disasters
TAMP	Türkiye Afet Müdahale Planı		
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi		

GİRİŞ

Afetlerin, geçmişten günümüze kadar meydana geldiği yerlerde toplumu derinden etkilediği ve birçok olumsuz sonuçlara yol açtığı bilinmektedir. Özellikle doğal afetlerin her yıl çok sayıda insanı etkilediği belirtilmektedir. Verilere göre her yıl yaklaşık 70000 kişinin öldüğü ve dünya çapında 200 milyondan fazla kişinin etkilendiği bilinmektedir (Duran vd., 2011). EM-DAT (Acil Durum Veri Tabanı) verilerine göre dünya çapında son on yılda yaklaşık 8000 doğal afetin olduğu ve oluşan bu afetlerin milyonlarca kişiyi etkilediği görülmüştür (EM-DAT, t.y.a). Doğal afetlerin çoğu kısa süreli olsa da ciddi ekonomik etkilere sahiptir. Bazı durumlarda ise uzun vadeli ekonomik kayıplara neden olabilir (Benson ve Clay, 2003). Afetin sonuçlarını toplumun gelişmişlik düzeyinden nüfus artışına, yanlış kentleşmeden toplumun hazırlık düzeyine kadar birçok faktörün etkilediği bilinmektedir. Küresel ısınma, çevresel bozulma ve ormansızlaşma gibi faktörlerin de afetlerin oluşumunu ve dolayısıyla sonuçlarını etkilediği belirtilmektedir (Donner ve Rodríguez, 2011; Muslu, 2020). Afetin kökeni ne olursa olsun ve sonuçları hangi düzeyde olursa olsun merkezinde insan ve insani değerler olduğu için dünyanın afet kapsamında olduğu söylenebilir. Geçmişten günümüze kadar afetlerin etkilerini azaltmak için hem bireysel hem de toplumsal düzeyde birçok çalışmanın yapıldığı bilinmektedir. Yapılan bu çalışmaların ortak amacının; afet yönetimi konusunda stratejiler geliştirerek can, mal ve çevresel zararların azaltılması olduğu söylenebilir. Ancak ülkelerin afet yönetim politikalarını; sahip oldukları siyasi, kültürel, ekonomik ya da diğer nedenlerin etkilediği bilinmektedir (Coppola, 2015).

Türkiye’de de dönüm noktası olarak kabul edilen 17 Ağustos 1999’da meydana gelen Marmara (Gölcük) depreminden sonra afet yönetimi konusunda önemli politika değişikliklerinin olduğu görülmektedir. Özellikle 2009 yılında çıkarılan 5902 Sayılı “*Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*” ile afet yönetimine ilişkin kurum ve kuruluşlar tek çatı altında toplanmıştır. İlgili kanunla kurulan “*Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)*” çalışmalarını 2018 yılına kadar Başbakanlığa bağlı olarak yürütmekteydi. Fakat 2018 yılında çıkarılan 4 nolu

“Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” ile İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır (Resmi Gazete: 30479, 2018). Bakanlık çalışmalarını, merkezde “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” aracılığı ile taşrada ise Valiliğe bağlı “İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri” aracılığı ile yürütmektedir. Her düzeyde hazırlanan planlar ile afet öncesinde ve sonrasında gerçekleştirilecek tüm uygulamalar belirlenmeye çalışılmaktadır. 2014 yılında “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” tarafından uygulamaya geçirilen “Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)” ile afet ve acil durumlarda görev alacak hizmet grupları ile koordinasyon birimlerine ait rol ve sorumluluklar belirlenmiş, afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak çalışmaların planlanmasının yapılması hedeflenmiştir (TAMP, 2013). Planların hazırlanması kadar uygulanabilirliği ve denetlenebilirliği de önemlidir. Fakat literatür kayıtlarına bakıldığında yapılan değişimlerin etkisinin incelendiği, afetlerden sonra sunulan hizmetleri bütünsel açıdan değerlendiren bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla literatürdeki bu açıklık bizi bu çalışmayı yapmaya yönelten ana faktör olarak belirlenmiştir.

Gerçekleştirilen bu çalışmada, Türkiye için milat olarak kabul edilen ve afet yönetimi açısından çok başlı kurumsal yapının hâkim olduğu Gölcük (1999) depreminden etkilenen kişiler ile afet yönetimi açısından tek başlı yönetimin hâkim olduğu Van (2011) depreminden etkilenen kişilerle TAMP’ın uygulandığı Elazığ (2020) depreminden etkilenen kişilerin afet sonrası aldıkları hizmetlerin nitel bir araştırma yöntemiyle değerlendirilmesi planlanmaktadır. Çalışma sonucunda sunulan hizmetlerin değerlendirilmesiyle yapılan değişikliklerin verimliliği yerinde incelenmiş olacak ve elde edilen veriler neticesinde gelecekte meydana gelebilecek afetlere yönelik uygulanabilir ve geliştirilebilir yeni yönetsel uygulamaların sunulması düşünülecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde afetin ulusal/uluslararası alandaki tanımları ve tarihçesi, afet çeşitleri ve bazı afet türleriyle ilgili açıklamalar, modern afet yönetim anlayışının ana ve ara safhalarının açıklamaları, afet yönetiminin temel hedefleri gibi afet yönetimiyle ilgili temel bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Tanımlar

Çalışmamızın bu kısmında anlaşılabilirliği sağlamak amacıyla tanımlara yer verilmiştir.

1.1.1. Afet

Afetlerin geçmişten günümüze kadar meydana geldiği yerlerde toplumu derinden etkilediği ve birçok olumsuz sonuçlara yol açtığı bilinmektedir. Afetin sonuçlarını toplumun gelişmişlik düzeyinden nüfus artışına, yanlış kentleşmeden toplumun hazırlık düzeyine kadar birçok faktörün etkilediği bilinmektedir. Afetin kökeni ne olursa olsun ve sonuçları hangi düzeyde olursa olsun merkezinde insan ve insani değerler olduğu için dünyanın afet kapsamında olduğu söylenebilir (Duran vd., 2011; EM-DAT, t.y.a).

Alanyazın incelendiğinde afetin birçok kurum ve kuruluş tarafından farklı şekillerde tanımlandığı ancak ana temanın aynı şekilde olduğu görülmüştür. Alanyazında yer alan bazı afet tanımları şöyledir;

Birleşmiş Milletlerin evrenselleştirdiği ve kabul ettiği tanıma göre afet; insanlar için ekonomik, sosyal, fiziksel kayıplar doğuran normal yaşamı ve insan faaliyetlerini kesintiye uğratan toplumun kendi mevcut kaynaklarını kullanarak baş edemeyeceği,

doğal, teknolojik ve insan kaynaklı olayların doğurduğu sonuçtur (UNITED NATION, 2009: 9).

Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı tarafından hazırlanan Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğüne göre afet;

Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay şeklinde tanımlanmıştır (AFAD, 2014: 23).

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununda yer alan tanıma göre afet “*Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylardır*” şeklinde tanımlanmıştır (Resmi Gazete: 27261, 2009).

Afet kavramı üzerine yapılan tanımlamalar incelendiğinde tamamının ortak özelliğinin afetin meydana geldiği yerde mevcut imkânların ve kapasitenin yetersiz kaldığı ve dış yardıma gereksinim duyulduğu gerçeğidir. Sonuç olarak bir olaya afet denilebilmesi için meydana geldiği bölgedeki yerel kaynakların yetersiz kalması ve dış yardım gerektirmesi, normal yaşamı durdurması ve kesintiye uğratması, ekonomik veya sosyal kayıplar doğurması önemlidir.

1.1.2. Afet Bilimi

Afet bilimi, afetlerin meydana gelişleri, afet riskinin ve etkilerinin azaltılması ile ilgili tüm çalışmaları kapsamaktadır (Elsevier, 2017).

1.1.3. Afet Riski

Risk, coğrafi veya sosyo-ekonomik sınırlara bakılmaksızın istisnasız tüm insanları etkileyen yaşamın kaçınılmaz bir parçasıdır. Birey olarak ve toplum olarak yaptığımız her seçim, genellikle bilinmeyen belirli risk faktörlerini içermektedir. Yani ne olursa olsun riskten tam olarak kaçınmak genellikle imkânsız görünmektedir. Kişiler karşılaştıkları riskleri, bilgileri ve hazırbulunuşluk düzeyleri doğrultusunda çeşitli yöntemlerle bireysel olarak yönetebilirler. Ancak bazı risklerin yönetilebilmesi için bireysel çalışmadan ziyade kanuni zorunlulukların getirildiği bilinmektedir. Örneğin; bir trafik kazasında emniyet kemeri takılmaması nedeniyle doğabilecek zararları en aza

indirmek için emniyet kemeri takılması kanuni zorunluluk haline getirilmiştir. Bu durum kanuni açıdan risk yönetim çerçevesini belirlemektedir. Ancak bazı durumlarda kişilerin koruyucu önlemi almış olması ya da tam tersi davranış sergilemiş olması bireysel risk yönetim çerçevesini oluşturmaktadır (Coppola, 2015).

Riskin, kaynaklara göre birçok tanımı bulunmakla birlikte genel olarak en açık tanımı şöyledir; belirli bir alanda veya bölgede olası bir tehlikeye bağlı olarak kaybedilecek varlıkların ve değerlerin ölçüsü şeklinde ifade edilebilir (Özkul ve Karaman, 2007). Diğer bir deyişle risk, tehlikenin oluşturacağı olası kayıplar ile birlikte oluşabilecek patlama, sel, heyelan, salgın hastalıklar, nükleer kazalar gibi ikinci tehlikelerin meydana gelme olasılığıdır (Kadioğlu, 2011: 32).

Riskin, insanlar, çevre ve inşa edilmiş yapılar üzerindeki etkileri riskin sonuç bileşenleri olarak belirtilebilir. Bir afetin sonuçları belirlenirken genel olarak üç parametre üzerinde durulmaktadır (Coppola, 2015). Bunlar;

- Ölümler,
- Yaralanmalar,
- Afetin oluşturduğu hasarlardır.

Riskin sonuçları nitel veya nicel raporlama yöntemlerine göre tanımlanabilir. Ölümler, yaralanmalar ve hasarlar sonuçların nitel parametreleri olarak aşağıdaki gibi değerlendirilebilir (Coppola, 2015: 156):

- Ölümler; geçmiş bir olayda hayatını kaybeden veya gelecekteki bir olayda tahmini hayatını kaybedecek kişi sayısı olarak ifade edilebilir.
- Yaralanmalar; geçmiş bir olayda yaralanan veya gelecekteki bir olayda yaralanması beklenen kişi sayısı olarak ifade edilebilir.
- Hasarlar; geçmiş bir olayda meydana gelen fiili hasarların/ kayıpların veya gelecekteki bir olayda meydana gelmesi beklenen hasarların ekonomik açıdan değerlendirilmesi olarak ifade edilebilir.

1.1.4. Afet Yönetimi

Afet yönetimi; afetlerin etkisini ve zararlarını azaltmak için başta hazırlık, müdahale ve iyileştirme olmak üzere; afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gereken tüm çalışmaların planlanması, koordine edilmesi ve uygulanabilmesi için devletin tüm kurum ve kuruluşları ile kaynakların ortak hedefler doğrultusunda yönetilmesi süreci

olarak tanımlanabilir (Shaluf, 2008; IFRC, 2020; Sever ve Değirmenci, 2019: 7). Bilindiği üzere Türkiye’de 1999 yılında yaşanan Marmara (Gölcük) depremi sonrasında afetlerle mücadele konusunda önemli adımlar atılarak birtakım yapısal değişikliklere gidilmiştir. Önceden benimsenen afet sonrası kriz yönetim sistemi ötelenerek yerini afet öncesi risk yönetimine bırakmıştır. Çünkü modern afet yönetim (kapsamlı) sisteminde afet sonrası çalışmalardan ziyade afet öncesi çalışmalara vurgu yapılmaktadır. Kapsamlı afet yönetim sisteminin dört ana bileşenden oluştuğu bu bileşenlerin “zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme” evreleri olduğu bilinmektedir. Zarar azaltma ve hazırlık evreleri risk yönetimi, müdahale ve iyileştirme evreleri ise kriz yönetimi olarak isimlendirilmektedir (Çağlar, 2020: 12; Coppola, 2015: 12; Işık vd., 2012: 87-91). Afet yönetimi asla afetle başlamamalı ve kurtarma operasyonları tamamlandığında bitmemelidir. Afet yönetimi esasında riskleri azaltacak hazırlıklardan müdahaleye, geçmişte yaşanan afetlerden çıkarılacak derslere kadar devam eden uzun bir süreci kapsamaktadır (Lindsey, 2012: 1).

1.1.5. Acil Barınma

Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı tarafından hazırlanan Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğüne göre Acil Barınma;

Bir acil durum ortaya çıktıktan sonraki safhada afetten etkilenen kişilerin hayatlarını devam ettirebilmeleri için en temel barınma ihtiyaçlarının karşılanması. Örneğin afetten zarar/hasar görmemiş spor salonları, yurtlar gibi toplu barınma alanları, çadırlar vb. şeklinde tanımlanmıştır (AFAD, 2014: 19).

1.1.6. Acil Durum

5902 Sayılı “*Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*” da acil durum, “*Toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olayları ve bu olayların oluşturduğu kriz hali*” şeklinde tanımlanmıştır (Resmi Gazete: 27261, 2009).

1.1.7. Acil Durum Yöneticisi

Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı tarafından hazırlanan Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğüne göre Acil Durum Yöneticisi;

Her düzeydeki acil duruma zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale etmek ve kendi sorumluluk alanı içinde gerekli planlamaları ve hazırlıkları yapmak,

yaptırmak, imkân ve kaynakları geliştirmek ve müdahale faaliyetlerini yürütmekle görevli kişi olarak tanımlanmıştır (AFAD, 2014: 20).

1.1.8. Acil Durum Yönetimi

Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı tarafından hazırlanan Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğüne göre Acil Durum Yönetimi;

Acil durumun meydana gelmesinden hemen sonra başlayarak, etkilenen toplulukların tüm ihtiyaçlarını zamanında, hızlı ve etkili olarak karşılamayı amaçlayan yönetim süreci. Sürekli olmayıp, acil durum olarak değerlendirilen bir olayın meydana gelmesi ile başlayarak, acil durumu gerektiren nedenler ortadan kalktığında sona eren bir yönetim şeklidir olarak tanımlanmıştır (AFAD, 2014: 20-21).

1.2. Afet Türleri

Afetler genel olarak doğa ve insan/ teknolojik kaynaklı afetler olarak iki grupta toplanabilir. Doğal afetler, jeofizik, hidrolojik, klimatolojik, meteorolojik veya biyolojik kökenlerden kaynaklanmaktadır. Ancak antropolojik etkilerin doğal afetleri tetikleyebildiği de unutulmamalıdır. Antropolojik etkilere örnek olarak; sigara izmaritinin söndürülmeden ormanlık alana atılması sonucunda orman yangınlarının oluşması veya tarımsal faaliyetlerin yanlış yürütülmesi sonucu oluşan kuraklık verilebilir. Afetlerin yıkıcı sonuçlarının, o toplumun savunmasızlığı ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Toplumun bilinçlendirilmesinin ve afetlere karşı hazırlıklı oluşunun afetin yıkıcı etkilerini en aza indirmede önemli rol oynadığı belirtilmektedir. Doğal afetler nedeniyle her yıl yaklaşık 90000 kişinin öldüğü ve 160 milyona yakın kişinin etkilendiği ifade edilmektedir. Ayrıca doğal afetlerin olasılığını ve ciddiyetini arttıran faktörlerin arasında küresel ısınmanın da olduğuna dair kanıtlara yer verildiği belirtilmektedir (Van Aalst, 2006; WHO, 2019; Prasad ve Francescutti, 2017: 215-222; Helzel, 2019). Afet grupları ve örnekleri aşağıda verilmiştir:

Jeofizik afetlere; depremler, volkanik hareketlilik, heyelanlar,

Hidrolojik afetlere; sel, çığ,

Klimatolojik afetlere; kuraklık, orman yangınları, aşırı sıcaklıklar,

Meteorolojik afetlere; siklonlar,

Biyolojik afetlere; böcek istilaları, hayvan vebaları ve salgın hastalıklar örnek olarak verilebilir. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın web sitesinde yer alan "Dünyada Görülen Afet Sınıfları ve Türleri" Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Afet Sınıfları ve Türleri

Afet Sınıfı	Afet Türü
Jeolojik Afetler	Deprem, Heyelan, Volkanik Patlamalar, Kaya Düşmesi, Tsunami, Çamur Akıntıları
Klimatolojik Afetler	Sıcak Dalgası, Kuraklık, Soğuk Dalgası, Dolu, Hortum, Yıldırım, Kasırga, Sel, Tayfun, Tornado, Siklonlar, Çığ, Tipi, Sis, Asit Yağmurları, Aşırı Kar Yağışları, Buzlanma, Hava Kirliliği, Orman Yangınları
Biyolojik Afetler	Erozyon, Salgınlar, Orman Yangınları, Böcek İstilasası
Sosyal Afetler	Yangınlar, Terör Saldırıları, Savaşlar, Göçler
Teknolojik Afetler	Maden Kazaları, Sanayi Kazaları, Ulaşım Kazaları, Biyolojik, Nükleer, Kimyasal Silahlar ve Kazalar

Kaynak: AFAD, t.y.a 12 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri> adresinden erişildi.

İnsan veya teknoloji kaynaklı afetler kişilerin kasıtlı ya da kasıtsız davranışları sonucu meydana gelmektedir. İnsanlık açısından faydalı amaçlar için faaliyete geçirilen bazı çalışmalar daha sonra kişilerin istismarına uğrayarak insanlığa zarar verici hale getirilebilir. Kısaca teknolojinin gelişimi her ne kadar insanlığın işini kolaylaştırıcı etkiye sahip olsa da kötüye kullanımının söz konusu olduğu durumlarda, insanlığa zarar verici güçlü bir silaha dönüşebilir. Ayrıca doğal afetlerin tetiklemesiyle birlikte zincirleme şekilde insan/ teknolojik kaynaklı afetler meydana gelebilir. Örneğin, 2011 yılında meydana gelen 8.9 büyüklüğündeki deprem sonrası oluşan Tsunami nedeniyle Fukushima nükleer santrali hasar görmüş ve radyoaktif madde sızıntısı olmuştur (Duman, 2011: 7; Helzel, 2019; World Nuclear Association, 2018). Kısaca, insan veya teknolojik kaynaklı afetler, insanların neden olduğu ve yaşamsal döngüyü etkileyen olaylar olarak ifade edilebilir. Çatışmalar, terör olayları, kıtlık, ulaşım kazaları,

endüstriyel kazalar ve göç gibi olaylar insan/ teknolojik kaynaklı afetlere örnek olarak verilebilir (IFRC, 2020; EM-DAT, t.y.a).

1.3. Afetin Etkileri

Afetlerin tarih boyunca, günlük yaşam, sağlık durumu ve yaşam tarzı üzerinde önemli etkilere sahip olduğu görülmektedir. Bu etkilerden bazıları aşağıda örneklenmiştir (Jain, 2018; Mahar vd., 2013):

- Ölümler,
- Bulaşıcı hastalıklar,
- Uzun süreli tedavi gerektiren yaralanmalar,
- Sağlık tesislerinin zarar görmesi,
- Nüfus hareketliliği,
- Gıda temininde yaşanan sıkıntılar,
- Temiz su temininde yaşanan sıkıntılar vb.'dir.

Doğal afetlerin zaman gözetmeden aniden ortaya çıkması ciddi derecede can ve mal kayıpları ile sonuçlanmaktadır. Toplumun afetlere karşı hazırlıklı oluşu afetin etkilerini tamamen sıfırlamasa da en aza indirmede önemli bir faktördür. Özellikle insan kaynaklı afetlere karşı savunmasız olan toplumların bilinçlendirilmesinin ve hazırlık düzeyinin artırılmasının bu tür afetlerin etkilerinin en aza indirgenmesinde en doğru seçenek olacağı öngörülmektedir. Yönetim eksikliğinin ve hazırlıksız oluşun afetlerin etkilerini arttırdığı ve toplumu savunmasız hale getirdiği bilinmektedir. Kayıpların en aza indirilmesi veya toplumun hazırlık düzeyinin artırılması noktasında yapılacak çalışmalara ilişkin bazı örnekler şöyledir (Jain, 2018; Mahar vd., 2013):

- Afet öncesi planlanma ve hazırlık çalışmalarının yapılması,
- Masa başı tatbikatlarının yapılması,
- Afet bilinçlendirme eğitimlerinin düzenlenmesi,
- Tahmin ve erken uyarı sistemlerinin kurulması,
- Altyapı sistemlerinin güçlendirilmesi,
- Kapasite geliştirici planların yapılması,
- Yönetimsel algoritmaların oluşturulması vb.'dir.

Afetlerin etkilerini doğrudan, dolaylı ve ikincil etkiler olmak üzere üç sınıfta toplamak mümkündür.

Afetin doğrudan etkilerine; yaralanmalar, ölümler, alt ve üst yapıda meydana gelen hasarlar, tarım arazilerinin hasar görmesi, tarihi ve kültürel mirasta oluşan zararlar, enerji tesislerinde meydana gelen zararlar vb. durumlar örnek olarak verilebilir (Alp, 2009).

Afetin dolaylı etkilerine; eğitim sağlık gibi kurumların alt ve üst yapılarında meydana gelen zararlardan dolayı hizmetlerin aksaması, fabrikaların zarar görmesi sonucu üretim kaybının olması ve işsizliğin oluşması, kamusal alanda yürütülen hizmetlerin aksaması, afet çalışmaları için beklenmedik bütçe ayrılması ve bunun yatırımları olumsuz etkilemesi gibi durumlar örnek olarak verilebilir (Gökçe vd., 2008).

Afetin ikincil etkilerine; borçların ödenmesinde yaşanan sorunlar, büyüme hedeflerinin gerçekleştirilememesi veya durması, uzun vadede işsizliğin sürmesi, afet sonrası oluşan göçler, önceden planlanan yatırımlara ilişkin kaynak aktarımının kesilmesi ve planlanan yatırımların gerçekleştirilememesi gibi durumlar örnek olarak verilebilir (Ergünay, 2009; Gökçe vd., 2008).

1.4. Afet Yönetiminin Hedefleri

Kapsamlı, sorgulayıcı ve gelişimsel düşünceler afet yönetim sisteminin geliştirilmesine ve tüm evrelerine önemli derecede katkı sunabilir. Gelişim odaklı afet yönetim sistemindeki hedefler; tehlikeleri azaltma, afetleri önleme ve böylece olası acil durumlar ile afetlere hazırlıklı olma üzerine kurgulanmıştır. Bu nedenle “Risk Yönetimi” kapsamında değerlendirilen zarar azaltma ve hazırlık evresindeki çalışmalara ağırlık verilmeli ve yapılan çalışmalar bilimsel açıdan değerlendirilmelidir. Doğru bir şekilde gerçekleştirilemeyen planlama ve hazırlık çalışmaları maalesef toplumun afetlere karşı savunmasızlığını ve kırılganlığını arttırabilir. Afet yönetiminin temel hedefleri genel olarak şöyledir (Lavell ve Maskrey, 2014; GDRC, t.y.):

- Tehlikelerden kaynaklanan kayıpları azaltmak veya önlemek,
- Afetzedelere hızlı acil yardım faaliyetlerini sağlamak,
- Hızlı ve etkili şekilde iyileştirme çalışmalarını gerçekleştirmektir.

1.5. Afet Yönetiminin Evreleri

Modern afet yönetiminin evrelerine ilişkin yazarlar tarafından çeşitli diyagramlar geliştirilmiş olsa da esasında ana bileşenlerin aynı olduğu görülmektedir.

Afet yönetiminin evreleri incelendiğinde tüm evrelerin birbirleriyle iç içe olduğu, kesin sınırlarla ayırmanın zor olduğu söylenebilir. Bütünleşik afet yönetim modeline göre afet yönetimini “Kriz Yönetimi” ve “Risk Yönetimi” olarak iki grupta toplamının mümkün olduğu görülmektedir. Afet öncesi yapılan çalışmaların “Risk Yönetimi” olarak afet sonrası ve sonrasında yapılan çalışmaların ise “Kriz Yönetimi” olarak isimlendirildiği ifade edilmektedir (Kadioğlu, 2008: 12-13; Coppola, 2015: 13). Afet yönetiminin evreleri “Zarar Azaltma, Hazırlık, Müdahale ve İyileştirme” dir. Kapsamlı afet yönetim modeline göre afet yönetim çalışmalarının doğrusal değil döngüsel bir yaklaşım içinde olması gerektiği görülmektedir (Alexander, 2002).

1.5.1. Zarar Azaltma Evresi

Genel olarak zarar azaltma çalışmaları, içerisinde pek çok parametreyi barındıran çok yönlü bir bakış açısı ile planlanmalıdır/ hazırlanmalıdır. Zarar azaltma faaliyetleri önlenabilir bir afetin olasılığını ortadan kaldırabilir veya etkisini azaltabilir. Önlenemez yani kaçınılmaz afetlerin etkisini ise en aza indirmede en doğru seçeneklerden bir tanesi olarak değerlendirilebilir (Çağlar, 2020: 14-16; GDRC, t.y.). Bu aşama, afetlerin nedenini, etkisini ve sonuçlarını önlemek veya azaltmak için alınan önlemleri içerir. Bu aşamada yapılacak ana çalışmalara aşağıdaki uygulamalar örnek verilebilir (FEMA, 2020; Ergünay, 1996: 263’ten aktaran Ertürkmen, 2006: 23-24):

- Mevzuatların gözden geçirilmesi ve ihtiyaca göre revize edilmesi,
- Herkesi kapsayıcı eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi,
- Bilimsel çalışmalar ışığında gerekli planlamaların yapılması,
- Kalkınma politikalarında afet zararlarının azaltılması konusuna ayrı bir pencere açılması ve değerlendirilmesi,
- Zarar azaltma faaliyetleri kapsamında gerekli mühendislik tedbirlerinin geliştirilmesi ve uygulanması.

1.5.2. Hazırlık Evresi

Doğru araç ve bilgilerle donatılmak, afetler sonrası neyin nasıl yapılacağını bilmek, afetlere hızlı ve etkili müdahale edebilmek iyi bir organizasyon ve planlamaya bağlıdır. Bütünleşik afet yönetiminin zarar azaltma evresi bu çalışmaların yerine getirilmesi gereken bir aşama olarak ele alınmalıdır. Tam olarak hazırlıklı olmak veya

tatmin edici bir seviyeye ulaşmak yoğun bir çalışma ile birlikte uzun bir süreç gerektirmektedir. Tüm bu çalışmaların hedefinde toplum açısından güvenli bir yaşam alanı oluşturmak ve afetin verebileceği olası zararları en aza indirmek yer almaktadır. Hazırlık evresinde devletler, kurum-kuruluşlar ve bireyler hayat kurtarmak, afetin zararlarını en aza indirmek ve müdahale kapasitelerini geliştirmek için çeşitli planlamalar yapmaktadırlar. Bu aşamada yapılacak ana çalışmalara aşağıdaki uygulamalar örnek olarak verilebilir (Çağlar, 2020: 14-16; Perry vd., 2001; Carter, 2008; Kadioğlu, 2008: 18; Rao vd., 2007; Coppola, 2015: 276):

- Erken uyarı sistemlerinin kurulması ve geliştirilmesi,
- Arama-Kurtarma faaliyetlerinin planlanması ve geliştirilmesi,
- Hizmet içi eğitimlerin ve tatbikatların düzenlenmesi,
- Acil yardım planlarının hazırlanması ve geliştirilmesi,
- Halkın bilinçlendirilmesi için eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi,
- Olası afetlere yönelik lojistik faaliyetlerinin yürütülmesi ve kritik malzemelerin stoklanması.

1.5.3. Müdahale Evresi

Afet öncesi yapılan planların fiili olarak uygulandığı aşama müdahale evresidir. Müdahale çalışmaları planlı ve organize edilmiş bir şekilde can ve mal kayıplarını önleme veya en aza indirme esasına göre hızlı ve etkili bir şekilde yürütülmelidir. Yaşanan olağan üstü durumun bir an önce afet öncesi döneme çevrilmesi hedeflenmektedir. Müdahale çalışmaları acil yardım ve kurtarma faaliyetlerine odaklanmanın yanı sıra, barınma, ısınma, beslenme, temiz su temini ile birlikte erken hasar tespit çalışmalarına, ürün veya hizmet türünün belirlenmesine kadar uzun bir listeye odaklanmaktadır. Bu aşamada yürütülecek faaliyetlere aşağıdaki uygulamalar örnek olarak verilebilir (Çağlar, 2020: 18; Herrmann, 2007: 13; Tomaszewski vd., 2015; Kadioğlu, 2008: 23-24; FEMA, 2020: 4):

- İlk yardım çalışmaları,
- Geçici iskan çalışmaları,
- Arama-Kurtarma çalışmaları,
- İhtiyaçların belirlenmesi çalışmaları,
- Hasar tespit çalışmaları,

- Gıda temini,
- Temiz su temini,
- Afet müdahale planlarının uygulanması,
- Tehlikeli yıkıntıların ivedilikle kaldırılması.

1.5.4. İyileştirme Evresi

Afet sonrası genelde müdahale aşaması bitmeden iyileştirme çalışmaları başladığı için iyileştirme evresi ile müdahale evresinin iç içe olduğu söylenebilir. İyileştirme çalışmaları olağan üstü durumun ivedilikle sonlandırılarak afet öncesi yaşama dönme çalışmalarını içermektedir (Bilgin, 2013: 12). Türkiye’de iyileştirme çalışmalarının, diğer ülkelerle kıyaslandığında daha geniş bir kapsamda yürütüldüğü görülmektedir. Hasar tespit çalışmalarından konut yapımına, yerel ekonominin iyileştirilmesine, sosyal iyileştirmeye, yardımlar ve hak edişlere kadar uzun bir listeye işaret etmektedir (Gökçe ve Tetik, 2012; Pinkowski, 2008). Bu aşamada yürütülecek faaliyetlere aşağıdaki uygulamalar örnek olarak verilebilir (Coppola, 2015: 406; Khan vd., 2008: 43-50);

- Alt yapı sistemlerinin iyileştirilmesi,
- Yeniden inşa sürecinin başlaması,
- Ekonomik desteklerin sağlanması ve istihdam politikasının açıklanması,
- Rehabilitasyon hizmetlerinin devam ettirilmesi,
- Psikososyal destek çalışmalarının sürdürülmesi,
- Tehlike ve risklerin yeniden belirlenmesi,
- Geçici konutlardan kalıcı konutlara geçişin sürdürülmesi,
- Enkazın kaldırılması,
- Hasarlı binaların tespiti, yıkımı veya güçlendirilmesi,
- Hasar tespitlerinin yapılarak ihtiyaç değerlendirmesinin sürdürülmesi.

İKİNCİ BÖLÜM

2. AFET YÖNETİM SİSTEMİNDE DÜNYA ÖRNEKLERİ

Ülkelerin yaşadıkları afet deneyimlerine göre farklı afet yönetim sistemlerini geliştirdikleri veya oluşturdukları görülmektedir. Afet yönetiminin temelde ana dinamikleri aynı olduğu için farklı ülkelerin yaşanmışlıklarının ve uyguladıkları afet yönetim sistemlerinin incelenmesi önemlidir. Bu konunun somutlaştırılması adına bazı ülkelerin afet/acil durum yönetim sistemleri incelenmiş olup konunun devamında açıklamalarına yer verilmiştir.

2.1. Japonya’da Acil Durum Yönetim Sistemi

Japonya acil durum yönetim sistemi incelendiğinde, afetlerin yönetilmesinden sorumlu bir devlet bakanının olduğu görülmektedir. Oluşturulan afet yönetim dairesi/bürosu afet yönetimiyle ilgili temel politikaların planlanmasından ve büyük ölçekli afetlere müdahale konusunda genel koordinasyondan sorumludur. Olağan zamanlarda afet yönetim planlarının ve temel politikaların geliştirilmesi, önemli konuların tartışılması ile afetlere karşı alınacak tedbirleri teşvik etmek amacıyla devlet bakanları, uzmanlar, ilgili kuruluşların temsilcileri ile Bakanlar Kurulu Ofisinde Merkez Afet Yönetim Kurulu oluşturulmuştur (Ogata, 2016: 27-30). Japonya’nın, üç kademeli bir idare tarafından yönetildiği bilinmektedir. Üç kademeli yönetim sistemini, ulusal hükümet, valilikler ve belediyeler oluşturmaktadır. Hazırlanan kapsamlı afet yönetim planları, her kademedeki rolleri kapsayıcı şekilde hazırlanmaktadır. Geniş kapsamlı bir afetin meydana gelmesi durumunda oluşturulan müdahale ekibi afetin başlamasından hemen sonra atılacak adımların müzakeresi için Başbakanlığa çağırılmaktadır. Başbakan başkanlığındaki merkezden sürekli olarak genel koordinasyon sağlanmaktadır (Ogata, 2016: 27-30). Japon Hükümeti, depremler ve tsunamiler de dâhil olmak üzere tüm doğal afetler için, olayın erken aşamalarında afet durumunu değerlendirmek ve ilgili kuruluşlar arasında bilgi paylaşımını sağlamak için Entegre Afet Yönetim Bilgi Sistemini aktive etmektedir. Böylelikle acil müdahale operasyonlarının doğru şekilde

yönetilmesi sağlanabilmektedir. Doğru karar vermeyi etkileyen ana parametreler şöyledir (Cabinet Office, Government of Japan, 2011):

- Depremlerden kaynaklanan hasarın erken değerlendirilmesi; Japonya Meteoroloji Ajansı (JMA) sistemi, 4 ve üzeri büyüklükteki bir depremde otomatik olarak aktive olmakta ve deprem yoğunluğu hakkında bilgi vermektedir. Sistem 10 dakika içinde sismik yoğunluğun dağılımını ve hasar ölçeğini tahmin edebilmektedir.
- Uydu gözlem sistemlerinin kullanılarak hasarların erkenden değerlendirilmesi; meydana gelen bir afet sonrası uydu sistemi üzerinden geniş bir alan gözlemi yapılmaktadır. Önceki durum ile mevcut durumun karşılaştırılarak analiz edilmesi sağlanmaktadır.
- Bilgi paylaşımının sağlanması; afet yönetim birimleri tarafından bildirilen olaylar haritalandırılmaktadır. Oluşturulan harita erişime sunulularak herkesin bilgi edinmesi sağlanmaktadır.

Afet müdahalesi ile ilgili bilgilerin paylaşılması amacıyla kurumların kendi "Afet Bilgi Paylaşım Platformlarını" geliştirdikleri ifade edilmektedir. Bilgi platformlarının standart hale getirilmesi ve farklı sistemlerin entegre edilmesine yönelik çalışmaların yapıldığı ancak bilgi paylaşım platformlarının belediyeler ve vilayetlerde değişiklik gösterdiği belirtilmektedir (Kusakabe vd., 2007; Kanazawa vd., 2007). Japonya'daki mevcut afet yönetim sistemi 1961'de yürürlüğe giren Afet Önlemleri Temel Yasası üzerine inşa edilmiştir. Çıkarılan bu yasa (Comfort vd., 2013):

- Afet yönetiminde ilgili kuruluşların ve vatandaşların sorumluluklarını netleştirmesi,
- Afet yönetimine özgü kuruluşları belirtmesi,
- Afet yönetimine ilişkin planları ve sistemleri ana hatlarıyla belirlemesi,
- Afet yönetiminin üç aşamasındaki rolleri ve sorumlulukları tanımlaması (Hazırlık, Müdahale ve İyileştirme),
- Afet yönetimi için finansman durumunu değerlendirilmesi,
- Afet veya acil durumların ilan edilmesine yönelik tanımları ve prosedürleri belirtmektedir.

2.2. Amerika Birleşik Devletleri'nde Acil Durum Yönetim Sistemi

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) de topluluklar çok çeşitli tehditler, tehlikeler ve olaylarla karşılaşmaktadırlar. Bu olayların boyutu, sıklığı, karmaşıklığı ve kapsamı değişiklik göstermiş olsa da yapılan çalışmalar hayat kurtarmak, olayı stabilize etmek, mülkü ve çevreyi korumak üzere organize edilmektedir. Yetkililer ile kurum ve kuruluşlar birlikte hareket ederek gerekli planlamaları gerçekleştirirler. İlgili kurum ve kuruluşlar ülkenin hangi bölgesinde olursa olsun birbirlerini desteklemektedirler. Kaynakların paylaşımı, olayların koordine edilmesi ve yönetilmesi, bilgi akışının sağlanması ve birlikte çalışabilirlik başarısının anahtarı olarak görülmektedir. Ulusal Olay Yönetim Sisteminin de (NIMS) bu kapsamlı yaklaşımı tanımladığı söylenebilir. NIMS, hükümetin, sivil toplum kuruluşlarının (STK) ve özel sektörün afetlere hazırlık ve müdahale noktasında birlikte çalışmaları için rehberlik etmektedir (FEMA, 2017).

Amerika Birleşik Devletleri'nde, Federal Acil Durum Yönetim Kurumu (FEMA: Federal Emergency Management Agency) olağanüstü hal ile afet yönetiminden sorumlu koordinatör kuruluş olarak görev yapmaktadır. FEMA, hükümetin afetlere veya acil durumlara müdahalesini koordine etmek için Federal Müdahale Planını (FRP) kullanmaktadır. ABD'de katılımcı bir anlayışla gerçekleştirilen ulusal acil yardım ve kurtarma çalışmaları, yerel ve federal düzeyde, resmi- özel tüm kurum ve kuruluşların katılımını öngörmektedir. Büyük afetlerde eyalet ile yerel ve gönüllü kurumların kaynaklarını desteklemek için federal yardım yapılmaktadır. Federal yardımın bazı kısımları başkanlık bildirimi olmaksızın sağlanabilmektedir. Ancak diğer kısımları valinin talebi üzerine FEMA Genel Müdürlüğünün görüşü ile birlikte Başkanın bölgeyi afet bölgesi ilan etmesinden sonra FEMA'nın eşgüdümünde sağlanabilmektedir (FEMA, t.y.). ABD'de bir yerin “afet bölgesi” veya doğal afet nedeniyle “olağanüstü hal” ilan edilebilmesi için bazı adımların tamamlanması gerekmektedir. Başkanın bir yeri afet bölgesi olarak ilan etmesi için atılması gereken adımlar şöyledir (FEMA, 2002'den aktaran Erkal ve Değerliyurt, 2011: 155):

- İlk aşama: Yerel (ilçe) acil yardım ekibi müdahale eder.
- İkinci aşama: Yerel (ilçe) acil yardım ekibi müdahalede yetersiz kalırsa valilikten yardım (ilden) istenir.
- Üçüncü aşama: İkinci aşamaya müdahale eden ekiplerinde yetersiz kalması durumunda vali hükümetten yardım ister.

- Dördüncü aşama: Valinin talebi FEMA Bölge Müdürlüğü tarafından değerlendirilerek incelenmek üzere merkeze gönderilir.
- Beşinci aşama: FEMA Genel Müdürlüğü görüş ve önerilerini başkana bildirir.
- Altıncı aşama: Başkanın kararı ile bölge afet bölgesi ilan edilir ve gerekli yardım afet bölgesine FEMA'nın eşgüdümünde gönderilir.

2.3. Rusya'da Acil Durum Yönetim Sistemi

Rusya'da meydana gelen afetlerin etkilerini azaltmak, afet yönetimine ilişkin politikaları oluşturmak üzere 1994 yılında kurulan ve Olağanüstü Durumlar Bakanlığı olarak da bilinen “Rusya Federasyonu, Sivil Savunma, Acil Haller ve Doğal Afetler Bakanlığı (EMERCOM)” kurulmuştur. Rusya Acil Durum Bakanlığı'nın görevlerinden bazıları aşağıda verilmiştir (EMERCOM of Russia, t.y.; Thomas, 1995):

- Sivil savunma alanındaki devlet politikalarının planlanmasını sağlamak, detaylandırmak ve yerine getirmek,
- Bölgelerin ve vatandaşların acil durumlara karşı korunmasını sağlamak,
- Yangın güvenlik önlemlerinin alınmasını sağlamak,
- Acil durumlara karşı sivil savunma alanında gerekli yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesini sağlamak,
- Acil durumların veya yangınların sonuçlarını tahmin etmek, hafifletmek veya önlemek için gerekli yasal düzenlemeleri yapmak,
- Sivil savunma alanında yürütülen çalışmaları denetlemek,
- Doğal afetleri azaltmak ve yabancı ülkelere insani yardım sağlamak için uluslararası sivil toplum kuruluşlarıyla anlaşmalar yapmak,
- Rusya Federasyonu'nun yurt dışı operasyonları dâhil insani yardım operasyonlarını yürütmektir.

2.4. Almanya'da Acil Durum Yönetim Sistemi

Almanya'da anayasaya göre afet yönetiminin sorumluluğunu kimin üstleneceği barış zamanına ve savaş zamanına göre değişiklik göstermektedir. Barış zamanında yardım görevi eyalet hükümetine verilirken, savaş durumunda ise sivil toplumun korunması görevi federal hükümete verilmiştir. Eyalet hükümeti tarafından organize edilen korunma çalışmaları federal hükümet tarafından tamamlanır (Erkal ve

Değerliyurt, 2011; ECPAHAO, 2019). Federal Sivil Korunma ve Afet Yardım Ofisi, bilgi ve kaynak yönetimi, risk yönetimi, kültürel varlıkların korunması, önemli tesis ve alt yapıların korunması, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer savunma gibi sivil koruma ile ilgili görevleri yerine getirmektedir. Ofis uzmanları tarafından çeşitli farkındalık çalışmaları yürütülebilir. Federal Teknik Yardım Biriminin ise kar amacı gütmeyen bir hükümet kuruluşu olduğu belirtilmektedir. Acil durumlarda yurt içinde ve yurt dışında gerekli yardımı sağlama ile ilgili görevleri yerine getirmektedir (ECPAHAO, 2019). Gerçekleştirilen eğitim, tatbikat ve uygulama çalışmalarına ilişkin bazı örnekler aşağıda sunulmuştur (Erkal ve Değerliyurt, 2011; ECPAHAO, 2019):

- ✓ Sivil korunma eğitimleri eyalet yönetimi tarafından verilmektedir.
- ✓ İtfaiye hizmetleri sadece yangınla mücadele ve kurtarmadan sorumlu olmayıp yiyecek ve tıbbi yardım sağlama konusunda da sorumluluk almışlardır.
- ✓ Federal Teknik Yardım Birimi tarafından eğitim ve işbirliği çalışmaları yürütülür, uluslararası eğitimlere personel gönderimi sağlanır.
- ✓ Federal Sivil Koruma ve Afet Yardımı Dairesi ve Federal Teknik Yardım Birimi tarafından uluslararası düzeyde eğitimler düzenlenir.
- ✓ Afet yönetimi alanında eğitim ve tatbikatlar gerçekleştirilir.

2.5. Fransa'da Acil Durum Yönetim Sistemi

Fransa'da acil durum yönetim sistemi risk değerlendirmesi ve risk yönetimi politikalarına dayanmaktadır. Fransa, Avrupa birliği ülkeleri arasında risk yönetimi politikalarını aktif şekilde oluşturan ve uygulayan lider ülkeler arasında sayılabilir. Yaşanılan afetlerden ders çıkarılarak yeni politikalar oluşturulmaya devam etmektedir (Tanali ve Mancebo, 2014). Ulusal düzeyde İçişleri Bakanlığı, müdahale planlarını hazırlar; devletten, bölge topluluklarından ve bölge genelindeki kamu kuruluşlarından gelen acil durum kaynaklarını koordine eder. Bölgesel düzeyde ise vali, bölgesindeki acil durum kaynaklarını koordine etmektedir. Departman düzeyinde değerlendirme yapıldığında ise departman başkanının özel ve kamu kaynaklarını koordine ettiği görülmektedir. Emrinde, yangın ile acil servis departman operasyon merkezi bulunmaktadır. Meydana gelen bir kriz durumunda, üç yeni operasyon merkezi aktif hale getirilir; biri İçişleri Bakanlığında olmak üzere diğer ikisi bölgesel düzeyde gerçekleştirilmektedir. Günlük açıdan bakıldığında halk güvenliğinin profesyonel ve

gönüllü itfaiyeciler tarafından sağlandığı görülmüştür (European Commision-Vademecum, 2019a; Erkal ve Değerliyurt, 2011).

2.6. İtalya’da Acil Durum Yönetim Sistemi

İtalya'da sivil koruma sistemi, bir yapı olarak değil de devletin mevcut tüm kaynakları ile özel kaynakların koordineli şekilde kullanılmasına fırsat sunan entegre bir sistem olarak değerlendirilmektedir. Ulusal sivil korumanın genel misyonu hem merkezi hem de yerel düzeyde canları, malları, mülkleri, çevreyi doğal ve teknolojik afetler ile diğer afetlerin neden olduğu zararlardan veya tehditlerden korumaktır. 24/02/1992 tarihinde 225 sayılı kanun ile “Ulusal Sivil Koruma Servisi” kurumsal hale getirilmiştir. Ulusal hizmetin koordinasyonu ve sivil koruma faaliyetleri Sivil Koruma Dairesi tarafından yürütülmektedir (European Commision- Vademecum, 2019b).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE’NİN DEPREMSELLİĞİ, AFET MEVZUATLARI VE AFET YÖNETİM ÇALIŞMALARI

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye’nin depremselliğine, geçmişten günümüze kadar oluşturulan mevzuat çalışmalarına ve afet yönetimi konusundaki çalışmalara yer verilmiştir.

3.1. Deprem ve Etkileri

Yer kabuğunda yer alan fay hatları boyunca biriken enerjinin serbest kalması ile birlikte ortaya çıkan titreşimlerin dalgalar şeklinde yayılması ve bu titreşimlerin geçtikleri ortamları sarsması olayına deprem denir (Koeri, 2020). Depremler birçok can ve mal kaybına yol açabilir hatta yerleşim yerlerini yok edebilirler. Meydana gelen bir depremin etkisini kısa ve uzun vadede olmak üzere sosyal, ekonomik ve çevresel etkiler olarak sınıflandırmak mümkündür. Depremin etkilerinin sınıflandırılması Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Depremin Etkileri

	Sosyal Etkiler	Çevresel Etkiler	Ekonomik Etkiler
Kısa Vadedi Etkiler	İnsanlar ölebilir veya yaralanabilir. Binalar yıkılır. İletişim ağı kopabilir. Su boruları patlayabilir ve su kaynakları kirlenebilir.	Deprem sonrası heyelanlar oluşabilir. Kıyı bölgelerinde tsunamiler meydana gelebilir. Yangınlar çıkabilir ve çevreye zarar verebilir.	Ticaret zorlaşabilir. Dükkanlar yağmalanabilir. İşyerleri zarar görebilir.
Uzun Vadedi Etkiler	Salgın hastalıklar meydana gelebilir. İnsanlar göç etmek zorunda kalabilirler.	Önemli yapılar ile kültürel miras zarar görebilir.	Depremin meydana geldiği bölgenin yeniden inşası için ciddi maliyetler gerekebilir. Ödeneklerin bu alanlara kaydırılması diğer yatırımları engelleyebilir.

Kaynak: BBC (t.y.)’den alınarak yazar tarafından çevirisi yapılmıştır.

3.2. Depremlerin Önceden Tahmin Edilebilirliği

Depremlerin tarih boyunca toplumları derinden etkilediği bilinmektedir. Depremlerin önceden tahmin edilebilirliği konusunda gök cisimleri, mevsimler, bulutlar, anormal hayvan davranışları ile çeşitli ilişkilendirilmeler kurulmuş olsa da bu tür yaklaşımların bilimsel bir temeli olmadığı bilinmektedir. Dünya’da ve Türkiye’de bilimsel açıdan çalışmalar devam etse de günümüzde depremlerin büyüklüğünü, yerini, zamanını yüksek doğrulukta belirleyebilen bilimsel gerçekliğe sahip yöntemler ortaya çıkarılamamıştır (Pampal ve Özmen, 2009: 53-54).

3.3. Deprem Dalgaları veya Sismik Dalgalar

Deprem sırasında büyük miktarda enerji açığa çıktığı ve bu enerjinin bir kısmının yer içerisinde dalgalar şeklinde yayıldığı, bir kısmının ise faylanma ile kayaçların deformasyonu için kullanıldığı belirtilmektedir. Sismik dalgalar olarak ifade edilen elastik dalgalar kaynaktan uzaklaşarak farklı yönlerde doğru yayılırlar. Deprem esnasında oluşan bu dalgalar “Cisim Dalgaları (P-S dalgaları) ve Yüzey dalgaları (Rayleigh ve Love dalgaları) olarak ifade edilir. Yüzey dalgalarının hemen hemen yerkürenin yüzeyine paralel olarak, cisim dalgalarının ise bütün yönlerde doğru yayıldığı belirtilmektedir (Yiğiter, 2008: 8).

P Dalgası: En hızlı sismik dalga olduğu için istasyona ilk ulaşan dalga özelliğini taşır. P dalgası katı, sıvı ve gaz katmaları içerisinde hareket edebilir. Tıpkı ses dalgalarının havayı itip çekmesi gibi hareket ettiği kayayı iter ve çeker. Örnek vermek gerekirse gök gürültüsü sonucu pencereler titrer. Çünkü ses dalgaları pencere camını itip çeker, tıpkı P dalgalarının kayayı itip çektiği gibi. Bazen hayvanların bir deprem sırasında P dalgalarını duyduğu söylenir. Örneğin, köpekler genellikle bir deprem oluşmadan hemen önce (veya daha spesifik olarak yüzey dalgaları gelmeden önce) histerik olarak havlamaya başlarlar (Yiğiter, 2008: 10-11; Geo, t.y.).

S Dalgası: Depremlerde P dalgasından sonra istasyona ulaşan ikinci dalga S dalgasıdır. Bundan dolayı ikincil dalgalar olarak da isimlendirilir. P dalgasından daha yavaştır ve sıvı ortamda değil, yalnızca katı kayanın içinden geçebilir. S dalgasının bu

özelliği sismologların Dünya'nın dış çekirdeğinin sıvı olduğu sonucuna varmalarına neden olmuştur (Kean, 2020: 8; Geo, t.y.).

Rayleigh Dalgası: Zeminin enine veya dikey hareket olmaksızın eliptik bir hareketle sallanmasına neden olan sismik bir yüzey dalgasıdır (USGS, 2020). Bu dalga tipi denizde, gölde yayılan dalgalar gibi zemin boyunca yuvarlanarak (Rulo) ilerlerler (Yiğiter, 2008: 13).

Love Dalgaları: Bu en hızlı yüzey dalgasıdır ve zemini bir yandan diğer yana hareket ettirerek yeryüzünde yarılmalara neden olur. Yüzey dalgalarının en hızlı olanıdır (Geo, t.y.).

3.4. Deprem Türleri

Depremleri derinliklerine, uzaklıklarına, büyüklüklerine ve kökenlerine göre sınıflandırmak mümkündür. Depremlerin sınıflanması ve açıklamaları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Depremlerin Sınıflanması ve Açıklamalar

Deprem Sınıfı	Deprem Alt Grubu ve Açıklamalar
Derinliklerine Göre Sınıflama	Sığ depremler: Odak derinliği 0-60 km arasındadır. Orta derinlikte depremler: Odak derinliği 60-300 km arasındadır Derin depremler: Odak derinliği 300-700 km arasındadır.
Uzaklıklarına Göre Sınıflama	Yerel deprem: Üst merkezi kayıt istasyonuna 100 km'den daha yakın depremlerdir. Yakın depremler: Üst merkezi kayıt istasyonuna 100 km ile 1000 km arası uzaklıkta olan depremlerdir. Bölgesel depremler: Üst merkezi kayıt istasyonuna 1000 km ile 5000 km arası uzaklıkta olan depremlerdir. Uzak depremler: Üst merkezi kayıt istasyonuna 5000 km'den daha uzak olan depremlerdir.

Tablo 3'ün devamı

Büyükliklerine Göre Sınıflama	Çok büyük depremler: $M \geq 8,0$ Büyük depremler: $7,0 \leq M < 8,0$ Orta büyüklükte depremler: $5,0 \leq M < 7,0$ Küçük depremler: $3,0 \leq M < 5,0$ Mikro depremler: $1,0 \leq M < 3,0$ Küçük mikro depremler: $M < 1,0$
Kökenlerine Göre Sınıflama	Tektonik kökenli depremler: Levha hareketleri sonucu oluşur. Volkanik kökenli depremler: Volkanik patlamalar sırasında oluşur. Çöküntü depremleri: Yeraltı boşluklarının çökmesi sonucu oluşur. Yapay depremler: İnsanların neden olduğu depremler (Nükleer patlamalar).

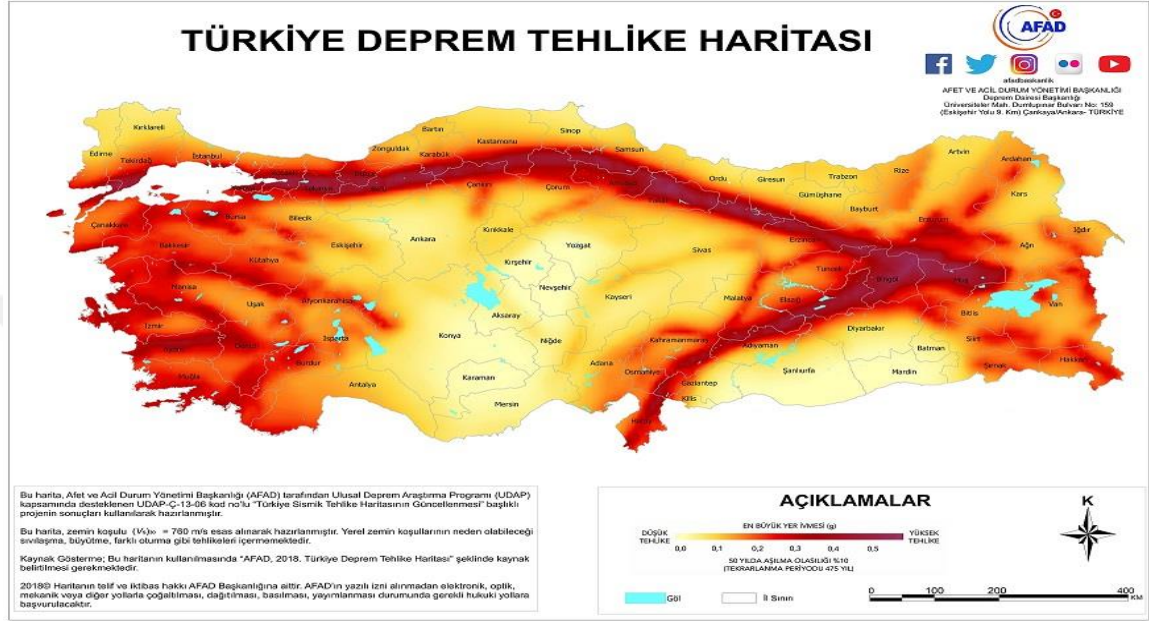
Kaynak: Pampal ve Özmen, 2009: 21-22.

3.5. Türkiye'nin Depremselliği

Türkiye, bulunduğu konum ve özellikleri nedeniyle doğal afetlerin sıkça yaşandığı bir ülke konumundadır. Türkiye Alp-Himalaya kuşağı olarak bilinen dünyanın en önemli deprem kuşağı üzerinde yer almaktadır. Türkiye'nin jeodinamik ve jeolojik yapısından dolayı çok sayıda aktif fay hattına sahip olduğu söylenebilir (Pampal ve Özmen, 2009: 59; MTA, t.y.). Literatür kayıtları incelendiğinde Türkiye'nin birçok depreme maruz kaldığı görülmektedir. Türkiye, Afrika ve Arap levhaları ile Avrasya levhaları arasında yer almaktadır. Levhaların hareketi yani sıkıştırmaları nedeniyle batı yönlü harekete zorlanan Anadolu levhasının hareketi, batı bölgesinde Ege levhası ile karşılaşmaktadır. Böylece bölgede kuzey-güney yönlü gerilimler meydana gelmektedir. Sonuçta batıda normal bir fay hattı oluşmakta ve bölgede genişlemeye neden olmaktadır. Ege graben sisteminin yıkıcı depremlere kaynaklık etmesinin nedeni, bu mekanizma ile oluşmuş olmasındandır (Pampal ve Özmen, 2009: 60). Gelişen teknoloji ile birlikte levhaların hareketliliğinin ölçülebildiği belirtilmektedir. Milimetrik hesaplamaların yapıldığı bu çalışmalarda teknolojinin getirisi ile birlikte yeryüzünün hareketi gerçek zamanlı olarak uydudan izlenebilmektedir. Örneğin; Anadolu levhasının Kuzey Anadolu Fayı ve Doğu Anadolu Fayı üzerinden batıya doğru hareket ettiği belirtilmektedir. Bu hareket hızının yıllık 2,5 cm kadar olduğu ifade edilmektedir (Eyidoğan, 2011: 27). Türkiye'de yer alan Doğu Anadolu Fay Hattını, Kuzey Anadolu Fay Hattını ve Batı Anadolu Fay Hattını gösterir Türkiye deprem tehlike haritası Şekil 1'de verilmiştir. Yenilenen Türkiye deprem tehlike haritası, güncel verilerle, yeni nesil

matematiksel modeller dikkate alınarak hazırlanmış ve 18 Mart 2018 tarihinde 30364 sayılı resmi gazetede yayımlanmıştır. Yeni haritanın yürürlüğe girme tarihi ise 1 Ocak 2019'dur (AFAD, 2018).

Şekil 1. Türkiye Deprem Tehlike Haritası

Kaynak: AFAD, 2018. 12 Aralık 2020 tarihinde <https://deprem.afad.gov.tr/deprem-tehlike-haritasi> adresinden erişildi.

3.6. Türkiye’de Meydana Gelen Önemli Depremler

Türkiye’de meydana gelen depremler yazarlar tarafından farklı şekillerde kategorize edilerek sunulabilir. Yapılan bu çalışmada ise Türkiye’de meydana gelen depremler uluslararası ücretsiz hizmet sunan EM-DAT veri tabanı kullanılarak elde edilmiştir. Bir olayın EM-DAT veri tabanında yer alabilmesi için bazı özellikleri taşıması gerekmektedir. Bu özellikler dört başlık altında toplanmış olup bir olayın veri tabanında yer alabilmesi için özelliklerden en az birini taşıyor olması gerekmektedir. Belirlenen özellikler şöyledir (OFDA/CRED, 2004; Girgin ve Yetiş, 2007).

- 10 veya daha fazla ölümün olması,
- 100 veya daha çok kişinin etkilenmiş olması,
- Uluslararası yardım çağrısı gerektirmesi,
- Acil durum deklarasyonudur.

Verilerin elde edilebilmesi için yazar EM-DAT veri tabanına üyelik bilgilerini kullanarak giriş yapmıştır.

Tablo 4. Türkiye’de Meydana Gelen Önemli Depremler

S.No	Yıl	Yer veya Etkilenen Alan	S. No	Yıl	Yer veya Etkilenen Alan
1	1900	Kars, Karakurt, Kagızman, Dıgor	53	1971	Bingol, Erzincan
2	1903	Malazgirt	54	1975	Hazro, Hani, Kulp, Lice
3	1912	Murefte Sarkoy, Marmara Sea	55	1976	Denizli
4	1914	Burdur, Kilinc, Keciborlu, Isparta	56	1976	Muradiye
5	1924	Erzurum	57	1977	Lice-Palu, Elazig Province
6	1924	Erzurum	58	1978	Pulumur, Erzincan
7	1925	Ardahan	59	1979	Dursunvey, Anatolia
8	1925	Dinar	60	1983	Khorasan, Pasinler, Narman (Erzurum Province), Kars Provinces
9	1928	Torbah-Izmir	61	1984	Olur-Senkaya Area
10	1934	Diyarbakir	62	1984	Erzurum-Senkaya Area
11	1934	Diyarbakir	63	1985	Erzurum, Kars, Agri, Artvin
12	1935	Kigi	64	1986	Malatya, Adiyaman Provinces
13	1938	Kirsehir	65	1986	Aydin Area
14	1939	Erzincan (Anatolia)	66	1992	Erzican Province
15	1939	Erzican, Tercan Region	67	1995	Dinar, Evciler
16	1939	Dikili	68	1996	Corum-Amasya
17	1940	Develi-Erciyes, Kayseri	69	1998	Adana, Ceyhan, Hatay
18	1940	Cis	70	1998	Geyhan, Adana Area
19	1941	Van, Ercis	71	1998	Kayseri
20	1941	Erzincan	72	1999	Duzce, Bolu, Kaynasli
21	1942	Niksar, Erbaa	73	1999	Izmit, Kocaeli, Yalova, Golcuk, Zonguldak, Sakarya, Tekirdag, Istanbul, Bursa, Eskisehir, Bolu

Tablo 4'ün devamı

22	1942	Kastomonu, Kargi	74	1999	Kocaeli, Bursa, Istanbul, Sakarya, Yalova Provinces
23	1943	Ladik, Samsun, Havza	75	1999	Marmaris
24	1943	Hendek	76	1999	Izmit
25	1943	Hundek, Adapazari	77	1999	Sakarya Province
26	1943	Anatolia	78	2000	Poturge District (Malatya Province)
27	1944	Gerede (West Anatolia)	79	2000	Cerkes, Orta Districts (Cankiri Province), Cubuk District (Ankara Province)
28	1944	Ayvalik Edremit	80	2001	Osmaniye Province
29	1944	Usak	81	2001	Erzurum Province
30	1945	Aelana, Veyhan, Adana	82	2002	Bolvadin District (Afyon Province)
31	1945	Van, Bolgesi	83	2003	Pulumur District (Tunceli Province)
32	1946	Varto-Hinis, Ustukran (Eastern Turkey)	84	2003	Bingol, Celtiksuyu, Sancak, Gokdere, Gozeler Villages (Merkez District, Bingol Province)
33	1946	Ilgın, Konya	85	2003	Buldan District (Denizli Province)
34	1949	Karlıova (Anatolia)	86	2003	Seferihisar, Konak Districts (Izmir Province)
35	1951	Kursunlu-Ilgaz	87	2004	Askale, Ilica, Cat Districts (Erzurum Province)
36	1952	Adana-Misis, Ceyhan	88	2004	Askale, Buyukgecit, Kucukgecit, Karabiyik, Kandilli Villages (Askale District, Erzurum Province)
37	1952	Hasankale (Erzurum Province)	89	2004	Dogubeyazit District (Agri Province)
38	1952	Pasinler (Hasankale), Erzican	90	2005	Batman City (Merkez District, Batman Province), Siirt City (Merkez District, Siirt Province), Adana, Van, Hakkari Provinces
39	1953	Canakkale, Balıkesir, Yenice, Onon	91	2005	Karlıova District (Bingol Province)
40	1953	Edirne	92	2005	Karlıova District (Bingol Province)
41	1957	Abant (Bolu Province)	93	2010	Basyurt Village (Karakocan District, Elazig Province), Demirci, Kovancilar, Okcular Villages (Kovancilar District, Elazig Province)

Tablo 4'ün devamı

42	1964	Manyas, Bursa, Balıkesir provinces (West)	94	2011	Simav District (Kutahya Province)
43	1966	Mus Province	95	2011	Van, Bitlis, Hakkari Provinces
44	1966	Varto	96	2011	Van Province
45	1966	Varto, Mus	97	2014	Tekirdag, Canakkale Provinces
46	1967	Turkey; Mudurnu, Adapazari	98	2017	Bodrum
47	1967	Tunceli	99	2019	Istanbul
48	1968	Bartın, Amasra, Cakraz (North Anatolia)	100	2020	Izmir Bornova, Bayrakli And Karsiyaka
49	1969	West Alasehir, Sarigol, Kirz	101	2020	Sivrice District (Elazig Province) Malatya Provinces)
50	1970	Gediz	102	2020	Van City (Baskale District)
51	1970	Demirci, Manisa	103	2020	Karlıova, Yedisu, Adaklı Districts (Bingöl); Çat District (Erzurum)
52	1971	Burdur	104	2020	Özalp, Saray, Gürpınar Districts (Van Province)

Kaynak: EM-DAT, t.y.b 03 Ocak 2021 tarihinde <https://public.emdat.be/data> adresinden erişildi.

Tablo 4 incelendiğinde; Türkiye'nin farklı tarihlerde birçok depreme maruz kaldığı görülmektedir. Bu kısımdan, bir sonraki başlığa kadar Tablo 4' de yer alan ve çalışmanın alanını oluşturan 1999 Gölçük (Kocaeli), 2011 Van ve 2020 Elazığ depremlerine yer vermiştir.

3.6.1. Gölçük (Kocaeli) Depremi (1999)

Kocaeli bölgesi, Kuzey Anadolu Fay kuşağının Doğu Marmara bölümünün üzerinde yer almaktadır. Yıkıcı depremlerden en fazla etkilenen yerleşim yerlerinden biri olarak belirtilebilir. Kocaeli sınırları içinde olan bölgenin tarih boyunca birçok depreme maruz kaldığı bilinmektedir. Meydana gelen depremlere örnek olarak (Pampal ve Özmen, 2009: 171-172);

- 170 yılında VIII şiddetinde,
- 268 yılında VIII şiddetinde,
- 350 yılında VIII şiddetinde,
- 358 yılında IX şiddetinde,

- 359 yılında VIII şiddetinde,
- 362 yılında VIII şiddetinde,
- 447 yılında IX şiddetinde,
- 467 yılında VI şiddetinde,
- 488 yılında VIII şiddetinde,
- 500 yılında VIII şiddetinde,
- 1672 yılında VIII şiddetinde,
- 1754 yılında IX şiddetinde,
- 13 Eylül 1999 tarihinde 5,7 büyüklüğünde (Aletsel dönemde)
- 17 Ağustos 1999 tarihinde 7,4 büyüklüğünde meydana gelen depremler verilebilir.

17 Ağustos 1999 tarihinde gece yarısı saat 03:02'de $M=7,4$ büyüklüğünde meydana gelen deprem çok sayıda can ve mal kaybına neden olmuştur. Meydana gelen bu deprem 1939 Erzincan depreminden sonra Türkiye'de yaşanan en büyük deprem olma özelliğini taşımaktadır. Sakarya, Bolu, Yalova, Kocaeli illerinde en fazla olmak üzere Eskişehir, Bursa, Zonguldak, İstanbul gibi çevre illerde de çok sayıda can kaybı ile maddi hasara neden olmuştur (Pampal ve Özmen, 2009: 171-172; Emre ve Duman, t.y.).

3.6.2. Van Depremi (2011)

Depremi oluşturduğu yer olan Van Gölü Havzasının, Doğu Anadolu Platosunda yer aldığı, Avrasya ve Arap levhaları arasında geç jeolojik dönemde gerçekleşen bir çarpışmanın sonucu olduğu ifade edilmektedir (Şengör ve Kidd, 1979; Şengör ve Yılmaz, 1981). Van ilinin de Kocaeli ili gibi zaman içinde birçok depreme maruz kaldığı bilinmektedir. Meydana gelen depremlere örnek olarak (Pampal ve Özmen, 2009: 198-199);

- 1110 yılında VIII şiddetinde,
- 1647 yılında IX şiddetinde,
- 1648 yılında VIII şiddetinde,
- 1071 yılında VIII ve V şiddetinde,
- 1074 yılında VII şiddetinde,
- 1715 yılında VIII şiddetinde,

- 1871 yılında VI şiddetinde,
- 1881 yılında IX şiddetinde,
- 06/05/1930 tarihinde 7,2 büyüklüğünde (Aletsel dönemde)
- 29/07/1945 tarihinde 5,8 büyüklüğünde (Aletsel dönemde)
- 20/11/1945 tarihinde 4,8 büyüklüğünde (Aletsel dönemde)
- 03/09/1952 tarihinde 5,5 büyüklüğünde (Aletsel dönemde)
- 24/11/1976 tarihinde 7,2 büyüklüğünde (Aletsel dönemde)
- 26/03/1977 tarihinde 5,2 büyüklüğünde (Aletsel dönemde)
- 23 Ekim 2011 tarihinde 7,1 büyüklüğünde (Aletsel dönemde) meydana gelen depremler verilebilir.

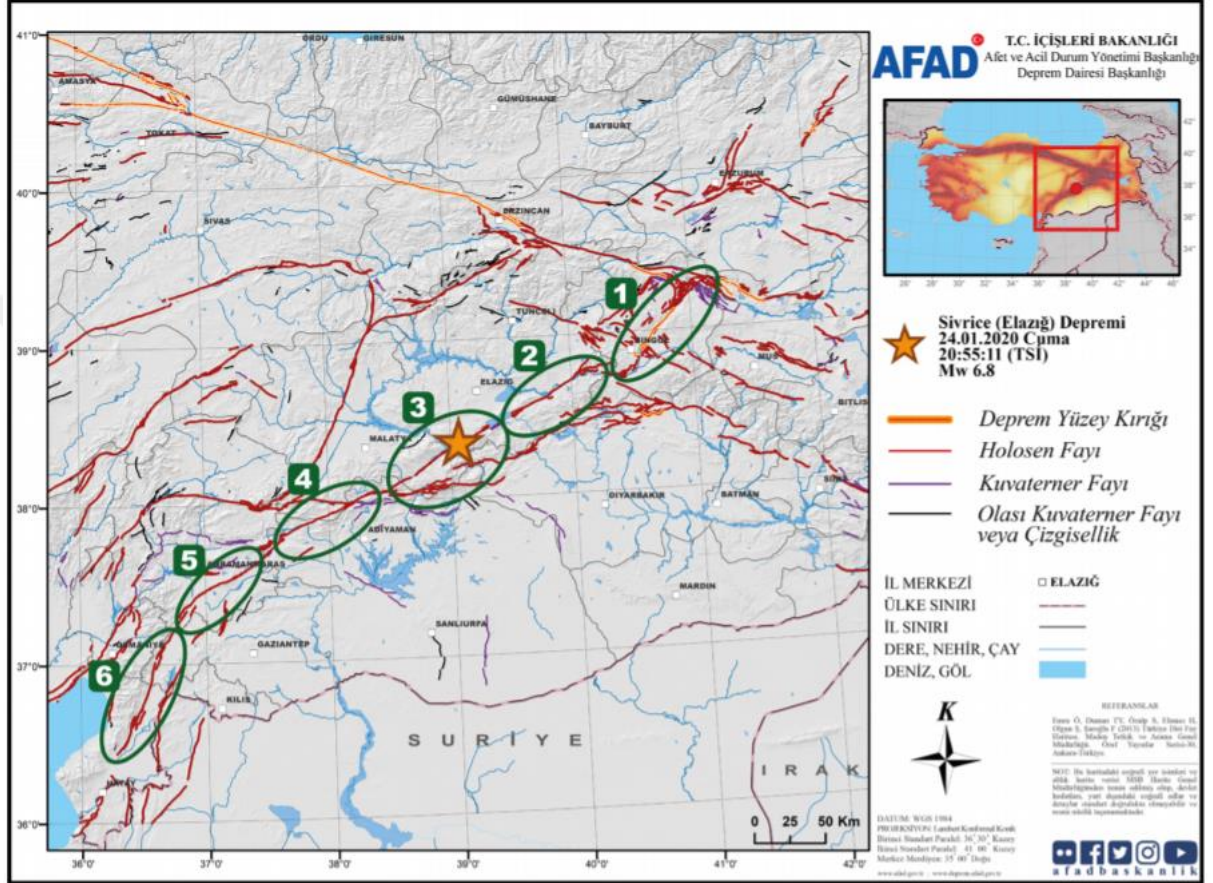
23 Ekim 2011 tarihinde 7,1 büyüklüğünde meydana gelen deprem şehir genelinde geniş çaplı hasara yol açarak can kayıplarına neden olmuştur. Meydana gelen bu depreme ilişkin çalışmalar sürerken 9 Kasım 2011 tarihinde Van merkeze yaklaşık 16 km. uzaklıkta olan Edremit ilçesinde 5,7 büyüklüğünde bir deprem daha meydana gelmiştir. 23 Ekim 2011 ve 9 Kasım 2011 tarihlerinde meydana gelen depremlerde 644 kişi hayatını kaybetmiş, 1966 kişi ise yaralanmıştır. Enkaz altından ise 252 vatandaş sağ olarak çıkarılmıştır (Pampal ve Özmen, 2009: 198-199; AFAD, 2011). 23 Ekim 2011 tarihinde Van'da meydana gelen depremin ardından arazide deformasyonları incelemek üzere Başbakanlık tarafından 3 kişilik bir ekip deprem bölgesine gönderilmiştir. Deprem bölgesini değerlendiren ekip gözlem raporunu, depremin neden olduğu ikincil etkiler ve yüzey faylanmasına ilişkin gözlemler olacak şekilde iki başlık altında toplamışlardır. Depremin tetiklediği ikincil etkiler başlığı altında genel olarak heyelan, sıvılaşma, kaya düşmesi ve yanal yayılma olaylarına yer verildiği görülmüştür. Yüzey faylanmasına ilişkin başlık altında ise depremin yüzeyde çok belirgin kırılmalara neden olmadığı fakat asfalt yollarda, sulama kanallarında kuzey güney yönlü sıkışma nedeniyle deformasyonların geliştiği belirtilmektedir (AFAD, 2011).

3.6.3. Elazığ Depremi (2020)

Deprem, Doğu Anadolu Fay hattı üzerinde yer alan Sivrice- Pütürge bölgesinde kendisini hissettirmiştir. Doğu Anadolu Fay Sistemi (DAFS) irdelendiğinde kuzey yönlü hareket eden Arap Levhası ile Batı yönlü hareket eden Anadolu bloğu arasında, yaklaşık 6000 km uzunlukta, ortalama 30 km genişliktedir. Doğu Anadolu Fay

Sisteminin 6 farklı segmentten oluştuğu belirtilmektedir. Bu segmentlerin uzunluklarının 50 km ile 145 km arasında değişiklik gösterdiği ifade edilmektedir. Segmentlerin yer aldığı görsel Şekil 2’de verilmiştir (AFAD, 2020a).

Şekil 2. Doğu Anadolu Fay Sistemini Oluşturan Segmentler

Kaynak: AFAD, 2020a. 01 Ocak 2021 tarihinde <https://deprem.afad.gov.tr/downloadDocument?id=1831> adresinden erişildi.

Segmentler:

- 1- Karlıova- Bingöl
- 2- Palu- Hazar Gölü
- 3- Hazar Gölü- Sincik
- 4- Çelikhan- Gölbaşı
- 5- Gölbaşı- Türkoğlu
- 6- Türkoğlu- Antakya'dır.

Tarihsel ve aletsel açıdan bakıldığında bölgede meydana gelen depremlere örnek olarak;

- 995 yılında VI şiddetinde,
- 1789 yılında VIII şiddetinde,
- 1874 yılında VIII şiddetinde,
- 1889 yılında VI şiddetinde,
- 1905 yılında 6,8 büyüklüğünde (Aletsel dönemde),
- 1966 yılında 6,9 ve 6,2 büyüklüğünde (Aletsel dönemde),
- 1971 yılında 6,8 büyüklüğünde (Aletsel dönemde),
- 1975 yılında 6,6 büyüklüğünde (Aletsel dönemde),
- 1977 yılında 4,8 büyüklüğünde (Aletsel dönemde),
- 1986 yılında 6,0 büyüklüğünde (Aletsel dönemde),
- 2003 yılında 6,3 büyüklüğünde (Aletsel dönemde),
- 2007 yılında 5,4 büyüklüğünde (Aletsel dönemde),
- 2010 yılında 6,1 büyüklüğünde (Aletsel dönemde),
- 24 Ocak 2020 tarihinde 6,8 büyüklüğünde (Aletsel dönemde) meydana gelen depremler verilebilir (Pampal ve Özmen, 2009: 147; AFAD, 2020a).

3.7. Türkiye’de Afet Mevzuatları

İnsanlığın var oluşundan itibaren çeşitli afetlerin sıkça yaşandığı bilinmektedir. Yaşanan bu afetlerin ciddi derecede can ve mal kayıplarına yol açtığı hatta medeniyetlerin yok olmasına kadar giden derin etkilere sahip oldukları belirtilmektedir. Türkiye’nin geçmişte doğa kaynaklı birçok afete maruz kaldığı ve gelecekte de bu afetlere maruz kalacağı söylenebilir. Türkiye’nin jeolojik özelliklerinin, coğrafi konumunun, topoğrafik yapısının ve iklim özelliklerinin afetlere maruziyet konusunu etkilediği ifade edilebilir (Özmen ve Gökçe, 2018: 21-25; Güçlü, 2019: 246). Yaşanan bu afetler sonucunda toplumlar can ve mal kayıplarını azaltmak için çeşitli tedbirlere başvurmuşlardır. Bunun sonucunda da bazı hukuki düzenlemelere gidilmiştir. Afet mevzuatlarının oluşumunun veya yeniden düzenlenmesinin genel olarak yaşanan büyük afetler sonrası ortaya çıktığı görülmüştür. Türkiye açısından değerlendirme yapıldığında da durumun aynı düzeyde olduğu görülmektedir (Ergünay, 2011: 1-2; Çalışkan, 2019: 49). Oluşturulan mevzuatların bazen ülkelerin kendi yaşadığı afetlerden çıkardığı deneyimlere dayalı olarak ülke bazlı oluşturulduğu ve uygulandığı, bazen ise bir ülkeye özgü oluşturulan mevzuatın başka bir ülkeye transferinin gerçekleştirilerek

uygulanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bir ülkenin kendi sosyal yapısı, afetselliği ve değerleri dikkate alınarak yapılan mevzuatların daha uygulanabilir olduğu ifade edilmektedir. Fakat bir ülkenin sosyal yapısı, afetselliği ve değerleri dikkate alınmadan sadece mevzuat transferinin yapılması her ne kadar mevzuat açısından hoş görünse de uygulama aşamasında tam olarak istenilen başarıya ulaşamadığı bildirilmektedir. Türkiye’de yakın zamana kadar afet yönetimi konusunda oluşturulan mevzuatların ağırlık noktasını afet sonrası çalışmalar oluştururken özellikle 2009 yılı sonrası oluşturulan mevzuatların ağırlık noktasını afet öncesi risk yönetimi konusunun oluşturduğu görülmektedir. Bu noktadan hareketle Türkiye’nin 2009 yılından itibaren afet yönetimi konusunda strateji temelli bir çalışma gerçekleştirdiği söylenebilir (Çalışkan, 2019: 49). Türkiye’de afet mevzuatlarına yönelik yapılan çalışmalar yazarlar tarafından çeşitli dönemlere ayrılarak sunulmuştur. Bu çalışmada ise bu dönemler “Cumhuriyet Öncesi Dönem ve Cumhuriyet Sonrası Dönem” olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır.

3.7.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Osmanlı Devleti’nde yaşanan afetler sonrası yürütülen çalışmaların padişah fermanları ile düzenlendiği belirtilmekte olup afet öncesi çalışmalara yönelik herhangi bir yaklaşım sergilenmediği değerlendirilmektedir (Tekdemir, 2011; Güçlü, 2019: 246). Tanzimat dönemine kadar süren bu anlayışın, Tanzimat sonrası dönemde yaşanan batılı anlayış süreci ile birlikte değişikliğe uğradığı söylenebilir. Tanzimat sonrası dönemde afet mevzuatlarında değişiklik çalışmalarının başlatıldığı, bu dönemde halkın ve yapıların korunması için olası afetlere yönelik koruyucu önlemlere yer verildiği belirtilmektedir (Özmen ve Özden, 2013). Bu dönemde yapılan bazı düzenlemelere ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

- Afet yönetiminde önemli bir paydaş olan ve günümüzde “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı” olarak bilinen “Nafia Nezareti” 1848 yılında kurulmuştur (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2021).
- Günümüzde de afet politikalarında önemli bir yere sahip olan bugünkü adı “Türk Kızılay” olan 1 Haziran 1868 yılında kurulan “*Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti*” afetler sonrası yapılacak yardımlar açısından ilk

kurumsal yapılanma olarak nitelendirilebilir (Erkan, 2010: 76; Güçlü, 2019; Kızılay, t.y.; Ergünay, 2011).

- İmar Kanunu'nun atası olarak belirtilen Ebniye Nizamnamesi 1882 yılında yayımlanmıştır. Çıkarılan bu kanunla belediye teşkilatı olan bölgelerde alt yapı ve yolların düzenlenmesi konusu yapılarla birlikte esasa bağlanmıştır (TBMM, 2003; Özmen ve Özden, 2013).

3.7.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet öncesi dönemde olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de afet yönetimi politikalarına ilişkin gelişmeler sürdürülmüş ve sürdürülmeye devam etmektedir. Özellikle teknolojinin gelişimi ile birlikte afetlerle mücadele konusunda önemli adımların atıldığı söylenebilir. Dünya'da olduğu gibi Türkiye de bu değişime kayıtsız kalmamış ve yaşanan değişimlere ayak uydurarak afet yönetim politikalarında gerekli adımları atmıştır. Literatür verilerine göre Türkiye'de genellikle afet mevzuatlarının oluşturulmasının veya yenilenmesinin yaşanan afetler sonrası gerçekleştirildiği görülmüştür. Değişimi en çok etkileyen afet çeşidinin ise depremler olduğu görülmüştür (Güçlü, 2019: 247-248). Bu dönemde yapılan bazı düzenlemelere ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

- 26 Aralık 1939 tarihinde yaşanan Erzincan depreminde 32962 kişinin hayatını kaybettiği ve 116720 yapının yıkıldığı veya ağır hasar gördüğü belirtilmektedir. Yaşanan deprem Cumhuriyet tarihinin ilk en büyük depremi olma özelliğini taşımaktadır. Depremi ardından dönemin hükümeti tarafından 1940 yılında bazı yasal düzenlemelere gidilmiştir. 17 Ocak 1940 tarihinde 3773 Sayılı “*Erzincan’da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntılalarda Zarar Görenlere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanunu*” çıkarılmıştır (TBMM, 1999).
- 14 Ocak 1943 yılında 4373 sayılı “*Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanun*” çıkarılmıştır (Resmi Gazete: 5310, 1943).
- 18 Temmuz 1944 yılında 4623 sayılı “*Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun*” çıkarılmıştır (TBMM, 1999).
- 1945 yılında bugünkü adıyla “*Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik*” olan “*Türkiye Yer Sarsıntısı Bölgeleri Yapı Yönetmeliği*”

çıkarılmıştır. O yıllarda, İtalya, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya dışında benzer kanuna sahip başka bir ülkenin bulunmadığı belirtilmektedir (TBMM, 2000).

- 1945 yılında Türkiye'nin Milli Eğitim Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından eldeki mevcut imkanlardan yararlanılarak “*Yer Sarsıntıları Bölgeleri Haritası*” hazırlanmıştır (Özmen, 2012; TBMM, 1999).
- 1950’li yıllardan itibaren göçün, sanayileşmenin ve şehirleşmenin hızlı artışı nedeniyle 1956 yılında 6785 sayılı “*İmar Kanunu*” çıkarılmıştır. Çıkarılan bu kanunda yerleşim yerlerinin belirlenmesi esnasında, doğal afetlerin tehlikelerinin ortaya çıkarılması ile yapı denetim konularına ağırlık verildiği görülmüştür. Aynı zamanda bu kanunun çıkarılması ile birlikte “*İmar ve İskan Bakanlığı*” adı altında yeni bir bakanlığın kuruluş hazırlıklarının başladığı görülmüştür. Yapılan bu düzenlemelerle birlikte konut, imar ve afet politikalarının daha sağlıklı yürütülmesi hedeflenmiştir (TBMM, 2000).
- Türkiye’nin doğal afetlerden kaynaklı zararlarının azaltılması noktasında uluslararası alandaki gelişmeleri de takip ederek önemli politika değişikliklerine gittiği söylenebilir. 1958 yılında 7116 sayılı kanunla birlikte “*İmar ve İskan Bakanlığı*” kurulmuştur. Kurulan bu bakanlığın temel görevleri arasında; bölge, şehir ve köy planlarının yapılması, konut ve iskan sorunun çözülmesi, yapı malzemelerinin geliştirilmesi ve standartının belirlenmesi ile afet öncesi ve sonrası gerekli tedbirlerin alınması yer almaktadır. Yine 09/06/1958 yılında 7126 sayılı “*Sivil Savunma Kanunu*” çıkarılmıştır. Doğal afetler esnasında yapılacak olan kurtarma ve ilkyardım çalışmaları bu kanun kapsamına dahil edilmiştir. Yapılan bu düzenlemelerin afet yönetimi çalışmaları açısından önemli bir boşluğu doldurduğu söylenebilir (TBMM, 2000; Resmi Gazete: 9931, 1958).
- 24. VII. 1953 yılında 6188 sayılı “*Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz yapılan Binalar Hakkında Kanun*” çıkarılmıştır (Resmi Gazete: 8470, 1953).
- 1959 yılı ve sonrası, afet zararlarının azaltılması ve afet yönetim politikalarının irdelenmesi noktasında önemli değişikliklerin yaşandığı bir dönem olarak nitelendirilebilir. Bu dönemin en önemli gelişmelerinden birisi çeşitli değişikliklerle birlikte günümüze kadar ulaşan ve halen yürürlükte olan 15/05/1959 yılında çıkarılan 7269 sayılı “*Umumî Hayata Müessir Afetler*

Dolayısıyla Alınacak Tedbirler Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” un çıkarılmasıdır. Çıkarılan bu kanun afet kaynaklı zararların azaltılması noktasında afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak çalışmaları kapsamaktadır. 7269 sayılı kanunla birlikte genel bütçe dışında afet fonu oluşturularak çalışmalara süreklilik kazandırılmıştır. 1992 yılında meydana gelen Erzincan depremi sadece fiziksel kayıpların değil aynı zamanda işsizlik, göç, üretim kaybı gibi sosyal ve ekonomik kayıpların olduğu gerçeğini bir kez daha ortaya çıkarmıştır. 1959 yılında çıkarılmış ve yürürlükte olan 7269 sayılı kanunun yaşanan afetlerde sosyal ve ekonomik kayıpları azaltmaya imkan vermediği anlaşılmış ve 1992 yılında 3838 sayılı yasa çıkarılarak Erzincan depreminin yaralarının kısa sürede sarılması hedeflenmiştir. Sonraki yıllarda meydana gelen deprem afetlerinde benzer ihtiyaçlara cevap verilebilmesi için 7269 sayılı kanunda değişiklikler/eklemeler yapılarak yaralar sarılmaya çalışılmıştır (değişikliklere; 1995'te 4123 ve 4133 sayılı 1997'de 4264 sayılı yasalar örnek verilebilir) (Resmi Gazete: 10213, 1959; TBMM, 2000; Azimli Çilingir, 2018).

- 09/03/1972 yılında 1571 sayılı “*Bazı Tekel Maddeleri Fiyatlarına Yapılan Zamlardan Elde Edilen Hasılatın T.C. Merkez Bankasında Açılacak Bir Deprem Fonu Hesabında Toplanmasına Dair Kanun*” çıkarılmıştır. Çıkarılan bu kanunla birlikte meydana gelen afetler sonrası gelirsel açıdan yetersiz kalan “Afetler Fonu” na yeni bir gelir kaynağı eklenmiştir. İlk çıktığı zamanlarda deprem zararlarını giderme noktasına önemlilik arz eden bu fonun sonraki yıllarda önemliliğini yitirdiği ifade edilebilir. 1973 yılında geçici ikinci madde eklenmiştir. Geçici eklenen maddeye göre; deprem fonunda toplanan paraların belirli bir kısmının sonradan iade edilmek suretiyle depremde başka afetlerde kullanılmasına izin verilmiştir (TBMM, 1999; Resmi Gazete:14455, 1973).
- 11/08/1983 yılında 2872 sayılı “Çevre Kanunu” çıkarılmıştır. Bu Kanunun amacı, “*Bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını*” sağlamaktır. Afet noktasına sel ve su baskınları ile ilgili düzenlemeleri içermesi açısından önemlidir (Resmi Gazete: 18132, 1983; Öztürk ve Uzuntaş, 2019: 152-153).

- 04/04/1990 yılında 3621 sayılı “*Kıyı Kanunu*” çıkarılmıştır. Sel ve Su baskınları ile ilgili düzenlemeleri içermesi açısından önemlidir (Resmî Gazete: 20495, 1990; Öztürk ve Uzuntaş, 2019: 152-153).
- 23/7/1995 yılında 4123 sayılı “*Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun*” çıkarılmıştır. Çıkarılan bu kanun; hasar ve tahribatların giderilmesi, afet bölgesinde normal hayatın devamının sürdürülmesi ve fonlardan yapılacak yardımlara ilişkin düzenlemeleri içermektedir (Resmî Gazete: 22354, 1995).
- Türkiye’de afet yönetiminin dönüm noktasını oluşturan 17 Ağustos 1999 yılında Marmara bölgesi ve civarında yaşanan deprem çok sayıda can ve mal kaybına yol açmıştır. Yaşanan depremin ardından 25/11/1999 yılında 587 sayılı “*Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname*” çıkarılmıştır. Çıkarılan Kanun Hükmünde Kararname “*Meydana gelecek deprem afeti sonucu bina maliklerinin veya intifa hakkı sahiplerinin, binaların ziyai veya hasarlanması nedeniyle uğrayacakları maddi zararlarının karşılanmasını teminen zorunlu deprem sigortası yaptırmalarına ilişkin usul ve esasların belirlenmesini*” içermektedir. Çıkarılan Kanun Hükmünde Kararname ile Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kurulmuştur (Resmî Gazete: 23919, 1999; Avaner ve Fedai, 2020: 31-32).
- Türkiye’de yaşanan 1999 Marmara depremi maalesef acı bir tecrübe ile sonuçlanmış ve sonrasında afet yönetim politikalarının gözden geçirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu noktadan hareketle afet mevzuatı yönünden kapsamlı çalışmaların yapıldığı yılın 2009 yılı olduğu söylenebilir. 29/5/2009 tarihinde 5902 sayılı “*Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı İle İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun*” çıkarılmıştır. Çıkarılan bu kanun ile birlikte Türkiye’nin yeni bir afet yönetim modeline geçiş yaptığı ifade edilebilir. Modern afet yönetim sistemi olarak da bilinen bu modelde afet sonrası kriz yönetiminden ziyade afet öncesi risk yönetimine geçiş yapıldığı çıkarımı yapılabilir. Böylece afet zararlarının en aza indirgenmesi hedeflenmiştir. Önceden kurulmuş olan “*Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü*” kapatılarak Başbakanlığa bağlı “*Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)*”

kurulmuştur (Resmi Gazete: 27261, 2009; Ergünay, 2011; Aktel, 2010). Daha sonra 15 Temmuz 2018 yılında çıkarılan 4 nolu “*Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*” ile AFAD İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır (Resmi Gazete: 30479, 2018).

3.8. Türkiye Afet Müdahale Planı

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ile afet ve acil durumlarda görev alacak hizmet grupları ile koordinasyon birimlerine ait rol ve sorumluklar belirlenmiş, afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak çalışmaların planlanmasının yapılması hedeflenmiştir. Hazırlanan plan Türkiye’de yaşanabilecek her tür ve ölçekteki afetlerde görev alabilecek tüm kurum-kuruluş ve kişileri kapsamaktadır (TAMP, 2013).

Türkiye Afet Müdahale Planının hedeflerini şu şekilde sıralayabiliriz (TAMP, 2013):

- Ekonomik kayıpları azaltmak,
- Sosyal kayıpları azaltmak,
- Halk sağlığını korumak,
- Kesintiye uğrayan yaşamın en kısa sürede normale dönmesini sağlamak,
- Müdahale çalışmalarının düzenli ve planlı sürdürülmesini sağlamak,
- Kültürel mirası korumak,
- Mülkiyet ve çevreyi korumak,
- İkincil afetlerin meydana gelmesini önlemek ya da etkilerini azaltmak,
- Kaynakların etkin ve verimli kullanılmasını sağlamak,
- Hayat kurtarmaktır.

Türkiye Afet Müdahale Planı hazırlanırken yaşanabilecek afetler dikkate alınmış ve görev alacak hizmet grupları belirtilmiştir. TAMP’ da yer alan olay türleri ve hizmet grupları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Türkiye Afet Müdahale Planında Yer Alan Olaylar ve Görev Alması Gereken Hizmet Grupları

Olay Türü	Görev Alması Gereken Hizmet Grupları
Orman Yangını	Ulaşım Altyapı, Teknik Destek, Haberleşme, Nakliye, Tahliye Yerleştirme ve Planlama, Altyapı, Hasar Tespit, Enerji, Barınma, Gıda Tarım ve Hayvancılık, Güvenlik ve Trafik, Arama ve Kurtarma, Enkaz Kaldırma, Zarar Tespit, Sağlık
Baraj Patlaması	
Su Baskını	
Biyolojik Afetler ve Salgın Hastalıklar	Güvenlik ve Trafik, Haberleşme, Arama ve Kurtarma, Nakliye, Sağlık, Altyapı, Hasar Tespit, Gıda Tarım ve Hayvancılık, Ulaşım Altyapı, Tahliye Yerleştirme ve Planlama, Yangın, Zarar Tespit, Enerji, Enkaz Kaldırma, Barınma, KBRN
Kimyasal	
Siber Saldırı	Zarar Tespit, Teknik Destek, Haberleşme, Enerji, Güvenlik ve Trafik
Kuraklık	Zarar Tespit, Altyapı, Gıda Tarım ve Hayvancılık, Sağlık
Toplu Nüfus Hareketleri	Haberleşme, Nakliye, Sağlık, Enerji, Barınma, Yangın, Güvenlik ve Trafik, Tahliye Yerleştirme ve Planlama, Beslenme, Zarar Tespit
Sanayi Yangınları	KBRN, Haberleşme, Güvenlik ve Trafik, Arama ve Kurtarma, Altyapı, Enerji, Barınma, Yangın, Teknik Destek, Ulaşım Altyapı, Tahliye Yerleştirme ve Planlama, Nakliye, Sağlık, Enkaz Kaldırma, Hasar Tespit, Zarar Tespit
Radyolojik ve Nükleer Kazalar	Haberleşme, Arama ve Kurtarma, Nakliye, Tahliye Yerleştirme ve Planlama, Barınma, Yangın, Zarar Tespit, KBRN, Sağlık, Enerji, Beslenme, Gıda Tarım ve Hayvancılık, Güvenlik ve Trafik
Ulaşım Kazaları	Haberleşme, Teknik Destek, Zarar Tespit, Ulaşım Altyapı, Arama ve Kurtarma, Güvenlik ve Trafik, Nakliye, Sağlık, Enkaz Kaldırma, Enerji
Deprem	Tüm Hizmet Grupları

Kaynak: TAMP, 2013: 3

3.8.1. Türkiye Afet Müdahale Planında Yer Alan Müdahale Seviyeleri

Türkiye Afet Müdahale Planında yer alan müdahale seviyelerinin etki derecesine göre dört sınıfa ayrıldığı görülmüştür. Etki derecesine göre belirlenen müdahale seviyeleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Türkiye Afet Müdahale Planında Yer Alan Müdahale Seviyeleri

Seviye	Etki	Olay Türü ve Ölçeğine Göre Destek Durumu
S1	Yerel imkânlar yeterlidir.	İAADYM*
S2	Destek illerin takviyesine ihtiyaç vardır.	İlgili AKB** -İAADYM-1. Grup destek iller
S3	Ulusal desteğe ihtiyaç vardır	1. ve 2. Grup destek iller-Ulusal kapasite
S4	Uluslararası desteğe ihtiyaç vardır.	1. ve 2. Grup destek iller-Ulusal kapasite-Uluslararası destek

Kaynak: TAMP, 2013: 7

*İAADYM: İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi

**AKB: Arama Kurtarma Birliği

3.8.2. Türkiye Afet Müdahale Planında Yer Alan Çözüm Ortakları ve Görevler

Türkiye Afet Müdahale Planı incelendiğinde hizmet gruplarının ana çözüm ortağı ile destek çözüm ortaklarının olduğu görülmüştür. Afetler nedeniyle kesintiye uğrayan hayatın tekrar sürdürülebilmesi için ulusal düzeyde hizmet gruplarının oluşturulduğu ve oluşturulan her bir hizmet grubunun ana çözüm ortağı ile destek çözüm ortağının planda detaylı şekilde belirtildiği tespit edilmiştir. Bakanlıklar düzeyinde belirlenen ana çözüm ortaklarının sorumluluk alanına giren çalışmalarını yerel düzeyde ilgili bakanlıkların taşra teşkilatları aracılığı ile yürüteceğine vurgu yapılmıştır. Ancak hazırlanan plana göre ulusal beslenme hizmet grubunun ana çözüm ortağının Kızılay olarak belirlendiği görülmüştür. Belirlenen ana çözüm ortaklarının görevleri ulusal ve yerel düzeyde olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Ulusal düzeydeki (Taktik) görevlere aşağıdaki maddeler örnek olarak verilebilir (TAMP, 2013):

- ✓ Sunulacak hizmetleri bütünsel olarak analiz etmek,

- ✓ Planlama ve hazırlık çalışmalarını yönetmek,
- ✓ Kapasite geliştirme çalışmalarını yürütmek,
- ✓ Destek çözüm ortaklarını bilgilendirmek ve göreve çağırmak,
- ✓ Afet çalışmalarına ilişkin protokoller yapmak,
- ✓ Mali kaynak yönetim çalışmalarını yürütmek,
- ✓ Özel sektör iş birliği ile gerekli kaynakları sağlamak,
- ✓ Personellerin eğitilmesini sağlamak,
- ✓ Çalışma talimatları hazırlamak, el kitapçıkları, kontrol formları ve operasyon prosedürleri hazırlamak,
- ✓ Afet anında gerekli koordinasyonu sağlayacak ekipler oluşturmak,
- ✓ Afet anında sahada görev alacak destek ekiplerini ve afet bölgesine ilişkin çalışma esaslarını belirlemektir.

Yerel düzeydeki (Operasyonel) görevlere aşağıdaki maddeler örnek olarak verilebilir (TAMP, 2013):

- ✓ Afet anında görev alacak personel görevlendirmelerini yapmak,
- ✓ Destek çözüm ortakları ve diğer hizmet grupları ile gerekli koordinasyonu sağlamak,
- ✓ Kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak,
- ✓ Operasyonel çalışmalar için sabit ve seyyar tesisler ile çalışmada görev alacak personelleri belirlemektir.

Kısaca ulusal ve yerel düzeyde aktarılan ana çözüm ortakları ile destek çözüm ortaklarının görevleri “Türkiye Afet Müdahale Planında” detaylı şekilde belirtilmiştir. “Türkiye Afet Müdahale Planında” yer alan hizmet gruplarının isimleri şöyledir (TAMP, 2013):

- ✓ Haberleşme Hizmet Grubu,
- ✓ Enerji Hizmet Grubu,
- ✓ Güvenlik ve Trafik Hizmet Grubu,
- ✓ Yangın Hizmet Grubu,
- ✓ Sağlık Hizmet Grubu,
- ✓ Arama ve Kurtarma Hizmet Grubu,
- ✓ KBRN Hizmet Grubu,

- ✓ Tahliye Yerleştirme ve Planlama Hizmet Grubu,
- ✓ Nakliye Hizmet Grubu,
- ✓ Ulaşım Altyapı Hizmet Grubu,
- ✓ Barınma Hizmet Grubu,
- ✓ Altyapı Hizmet Grubu,
- ✓ Hasar Tespit Hizmet Grubu,
- ✓ Beslenme Hizmet Grubu,
- ✓ Psikososyal Destek Hizmet Grubu,
- ✓ Enkaz Kaldırma Hizmet Grubu,
- ✓ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Hizmet Grubu,
- ✓ Defin Hizmet Grubu,
- ✓ Bilgi Yönetimi Değerlendirme ve İzleme Hizmet Grubu,
- ✓ Hizmet Grupları Lojistiği Hizmet Grubu,
- ✓ Aynı Bağış Depo Yönetimi ve Dağıtım Hizmet Grubu,
- ✓ Teknik Destek ve İkmal Hizmet Grubu,
- ✓ Uluslararası Destek ve İş birliği Hizmet Grubu,
- ✓ Kaynak Yönetimi Hizmet Grubu,
- ✓ Satın Alma ve Kiralama Hizmet Grubu,
- ✓ Muhasebe, Bütçe ve Mali Raporlama Hizmet Grubu,
- ✓ Ulusal ve Uluslararası Nakdi Bağış Hizmet Grubu,
- ✓ Zarar Tespit Hizmet Grubudur.

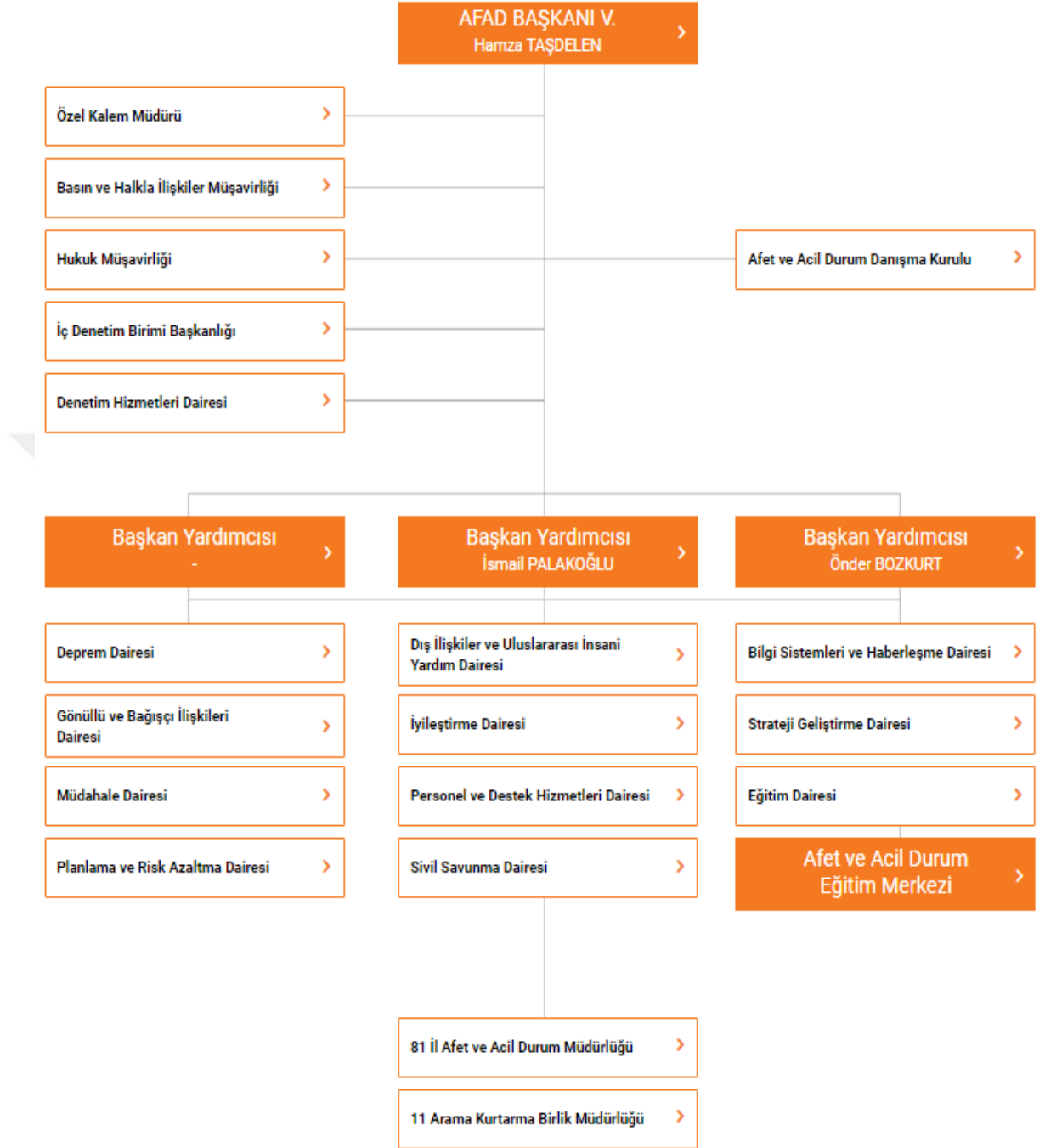
Türkiye Afet Müdahale Planında yer alan destek çözüm ortaklarının görevleri ise şöyle belirtilmiştir (TAMP, 2013):

- ✓ Operasyonel çalışmaları desteklemek,
- ✓ Operasyonel planlama çalışmalarına katılmak,
- ✓ Gerekli personel ile ekipman, araç-gereç vb. temin etmek,
- ✓ Eğitim çalışmalarını desteklemek ve eğitimli personelin sürekliliğini sağlamak,
- ✓ Teknolojiyi takip ederek gerekli yenilikleri operasyonel açıdan değerlendirmek,
- ✓ Grup sorumlusunun çalışmalara ilişkin taleplerini yerine getirmektir.

3.9. Türkiye’de Mevcut Afet Yönetim Sistemi

Türkiye farklı türlerde afetlerin sıkça yaşandığı bir ülke konumundadır. Türkiye’de depremler başta olmak üzere meydana gelen birçok afetten sonra çeşitli adımların atıldığı ve birtakım afet politikalarının geliştirildiği görülmüştür. Atılan adımlar ve gerçekleştirilen politikalar incelendiğinde çalışmaların genel olarak afet öncesi riskleri azaltmaya yönelik olmadığı, afet sonrası müdahale ve çalışmalara yönelik olduğu görülmektedir. Ancak günümüz modern afet yönetim sisteminde ise önceliğin afet öncesi döneme kaydığı yani afet olmadan önce tehlike avının yapılması ve risklerin belirlenerek en aza indirilmesi hedeflenmektedir. Yaşanan sorunlardan ve kötü deneyimlerden çıkarım yapılarak 2009 yılında farklı bir afet yönetim sistemine geçiş yapıldığı söylenebilir. 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı “*Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*” ile “*Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü*” kaldırılarak tüm görevler AFAD’a devredilmiştir. Böylece afet yönetimine ilişkin çalışmalar tek çatı altında toplanmıştır (Tümtürk, 2020; Yaman, 2020; Resmi Gazete: 27261, 2009). AFAD Başkanlığı 2018 yılına kadar Başbakanlığa bağlı olarak faaliyetlerini yürütmekteydi. Başkanlık sistemine geçişle birlikte Başbakanlık Makamı kaldırılmıştır. Bundan dolayı AFAD, 15/07/2018 tarihinde yayımlanan 4 nolu Cumhurbaşkanlığı kararnamesi (Resmi gazete 30479 sayılı) ile İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. Bakanlık çalışmalarını merkezde “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” aracılığı ile taşrada ise Valiliğe bağlı “İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri” aracılığı ile yürütmektedir (Resmi Gazete: 30479, 2018; Yaman, 2020).

Şekil 3. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Merkezi Teşkilat Şeması

Kaynak: AFAD, 2021. 10 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/teskilat-semasi> adresinden erişildi.

3.10. Kalkınma Planları ve Afet Yönetimi

Geçmişten günümüze kadar beşer yıllık on bir kalkınma planının hazırlandığı görülmüştür. Kalkınma planlarının ilki olan ilk beş yıllık kalkınma planı **1963-1967**

yıllarını kapsamaktadır. Hazırlanan bu kalkınma planında afet yönetimi adına uygulanabilir bir politikaya yer verilmediği görülmüştür (Devlet Planlama Teşkilatı, 1963: 1-528)

1968-1972 yıllarını kapsayan ikinci kalkınma planında; afetlerin önlenmesine, zararlarının azaltılmasına, hazırlık çalışmalarına, müdahale ile iyileştirme çalışmalarına yönelik uygulanabilir bir politikanın olmadığı görülmüştür (Devlet Planlama Teşkilatı, 1968: 1-656).

1973-1977 yıllarını kapsayan üçüncü beş yıllık kalkınma planında; afetler konusuna sınırlı kalmak suretiyle yer verildiği görülmektedir. Hazırlanan üçüncü beş yıllık kalkınma planında konutların yenilenmesi, oluşabilecek afetler nedeniyle kaybedilebilecek konut kaybının tahmini, konut ihtiyacının karşılanması gibi konulara yer verilmiş olması önemlidir. Ayrıca iskan konusunda geçerli olan mevzuatların ihtiyaçlara yönelik yeniden düzenlemesine karar verilmiş olması afet yönetimi konusunda dikkati çeken farklı bir nokta olarak değerlendirilebilir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1973: 1-960).

1979-1983 yıllarını kapsayan dördüncü beş yıllık kalkınma planında afet yönetimi açısından; deprem açısından riskli bölgelerde yapılacak binalarda özel standartların uygulanmasına, mevcut binaların güçlendirilmesine, kırsal bölgede altyapıya ilişkin yatırımların sınırlı olduğuna, hızla büyüyen kentlerde altyapı donatımlarının tüm alanlara götürülemediğine, kır konutlarının çoğunun çağdaş yaşam koşullarının ötesinde olduğuna, deprem ülkesi olan Türkiye'nin her yıl büyük kayıpların yaşandığına dikkat çekilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1979: 1-692).

1985-1989 yıllarını kapsayan beşinci beş yıllık kalkınma planında afet yönetimi açısından; afete maruz kalma riski yüksek (1. Derecede) olan bölgelerdeki köylere öncelik verilmesine, köy konutlarının ıslah çalışmalarına yönelik eğitim verilmesine, teşvik faaliyetlerinin hızlandırılmasına, köy yaşam tarzına uygun konut tiplerinin geliştirilmesine, sanayileşme ile modern tarım faaliyetlerinin getirdiği çevre kirliliğine, imar affi sonrası aftan faydalanan gecekondulu alanlarındaki altyapı

faaliyetlerine öncelik verilmesi konularına yer verilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1984: 1-206).

1990-1994 yıllarını kapsayan altıncı beş yıllık kalkınma planında afet yönetimi açısından; konut sayımlarının periyodik hale getirilmesine, doğa kaynaklı afetlerin (erozyon, taşkın) etkilerinin azaltılması amacıyla ağaçlandırma, koruma, gençleştirme ve mera ıslah çalışmalarına, imar planlarının ivedilikle tamamlanmasına, onarılamayacak durumda olan köy konutlarının yenilenmesine, ihtiyaçtan dolayı ve afet konutları olarak birikmiş yeni konut çalışmalarının yapılmasına, depreme dayanıklı bina yapımları için uygun teknolojilerin tespitine ve bunların kullanılmasına yönelik konulara yer verildiği görülmüştür (Devlet Planlama Teşkilatı, 1989: 1-362).

1996-2000 yıllarını kapsayan yedinci beş yıllık kalkınma planında afet yönetimi açısından; ulusal deprem haritalarının oluşturulmasına, afet mevzuatlarının ihtiyaçlara ve günün şartlarına göre tekrar düzenlenmesine, afet zararlarının azaltılmasına ve risklerin belirlenmesine yönelik çalışmaların yapılmasına, yenileme ihtiyacından dolayı ve afet konutları olarak birikmiş yeni konut çalışmalarının yapılmasına, konut teknolojisindeki gelişmelerin takip edilmesine ve desteklenmesine, gecekondü mevzuatının gözden geçirilmesine, “7269 sayılı *Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısı İle Alınacak Tedbirler İle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun*” un yeniden düzenlenmesi konularına yer verildiği görülmüştür (Devlet Planlama Teşkilatı, 1995: 1-307).

2001-2005 yıllarını kapsayan sekizinci beş yıllık kalkınma planında ise; yaşanan afetlerin kısaca analizi yapılmış ve atılması gereken adımlara ışık tutacağı belirtilmiştir. Doğal afetlere yönelik işletilen süreçlerin bir bütünlük içinde yürütülmesi gerektiğine ve bu yönde ilgili mevzuatların yeniden gözden geçirilmesine karar verilmiştir. 1939 yılında Erzincan, 1967 yılında Adapazarı ve 1970 yılında yaşanan Gediz depremlerinin dışında yaşanan son elli yıldaki depremlerin büyük ölçüde kırsal kesimleri etkilediğine vurgu yapılmıştır. Bu dönemde afet konusuna yeteri kadar önem verilmediği, deprem zararlarına yönelik çalışmaların istenilen düzeyde olmadığı, çalışmaların afet sonrası zararların giderilmesi ile sınırlı kaldığı ifade edilmiştir. Fakat

son on yılda meydana gelen depremlerin doğrudan doğruya kentleri ve sanayi bölgelerini etkilediği ve ülke ekonomisine ağır yük getirdiği belirtilmiştir. Son on yılda meydana gelen depremler ifadesiyle; Erzincan (1992), Dinar (1995), Ceyhan (1998) ve özellikle Bolu- Düzce (1999) depremleri kastedilmiştir. Son on yılda deprem başta olmak üzere meydana gelen afetlerin önemli derecede can ve mal kayıplarına yol açmasının nedenleri arasında; mühendislik ve inşaat kusurları, bilinç yetersizliği ve denetim eksikliği olduğu ifade edilmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2000: 1-243).

2007-2013 yıllarını kapsayan dokuzuncu beş yıllık kalkınma planında; afet yönetimi konusu başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları arasında görev ve yetki karmaşasının olduğu görülmektedir. Kırsal yerleşim planlarının, kırsal bölgenin ve toplumun özelliklerine göre belirlenmesine özen gösterilmelidir. Planların hazırlanmasında ve geliştirilmesinde, turizm bölgelerine, koruma ve afet riski yüksek bölgelere öncelik verileceği belirtilmektedir. Afet sigortasının kapsamı yeniden düzenlenecektir. Deprem istasyonları günün teknolojinse göre yenilecektir. Yapı denetim kanunu uygulamaya geçirilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2006: 1-100).

2014-2018 yıllarını kapsayan onuncu beş yıllık kalkınma planında; afet yönetimi konusuna ayrı bir başlık açıldığı görülmüştür. Afetlerin ekonomik, sosyal ve fiziki etkilerinin tüm sektörleri etkilediği bu nedenle kalkınma planlarındaki öneminin arttığına vurgu yapılmıştır. Hazırlık ve risk azaltma çalışmalarının sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için “*Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve İl Özel İdarelerine bağlı İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri*”nin oluşturulduğu belirtilmiştir. Afet riski altındaki yerlerin dönüştürülmesi amacıyla bir kanun çıkarılmıştır. Su ve elektrik abonelikleri işlemlerinde de deprem sigortası kontrolü yapılmasına karar verilmiştir. Afet yönetim sistemine ilişkin kurumsal ve yasal yapının gözden geçirilmesine karar verilmiştir. Afet yönetimine yönelik stratejiler geliştirilmiş ve planlar hazırlanmıştır. Afet yönetiminde rol alan birimlerin kapasitelerinin geliştirilmesi için gerekli adımların atılacağı vurgulanmıştır. Kamu kurum ve kuruluşları arasında etkin ve hızlı bir iletişim kanalı oluşturmak adına afet bilgi yönetim sisteminin kurulmasına ve alt yapısının güçlendirilmesine karar verilmiştir. Binaların ve altyapı

sistemlerinin afetlere dayanıklı hale getirilmesi için gerekli çalışmaların yapılacağı vurgulanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2013: 1-212).

2019-2023 yıllarını kapsayan on birinci beş yıllık kalkınma planında; akıllı fabrikaların oluşturulması, enerji, ulaşım, sağlık, afet yönetimi konularında yerli standartların oluşturulması ve uygulamaların geliştirilmesi hedeflenmiştir. Psikososyal destek hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulması ve koordine edilmesi ile hizmet sunum kapasitesinin geliştirilmesi planlanmaktadır. Kültür varlıklarına işlevsellik kazandırılması amaçlanmıştır. Kentsel planlamaların yapılması, afet yönetimine ilişkin tüm paydaşların geniş kapsamlı katılım sağlaması ve işbirliğinin geliştirilmesi planlanmaktadır. Her türlü afet türüne göre tehlike haritalarının hazırlanması planlanmıştır. Afet türlerine göre risk haritalarının oluşturulmasına vurgu yapılmıştır. Özellikle İstanbul’da olası bir deprem sonucu oluşabilecek mal ve can kayıplarını en aza indirmek için gerekli çalışmaların yapılmasına karar verilmiştir. Bölgelerin özelliklerine göre değerlendirme yapılmasına, önceliklendirme çalışmalarının yürütülmesine, risk ve zarar azaltma çalışmalarında ülke genelinde iş birliğinin yapılmasına karar verilmiştir. Kritik bina ve tesislerin altyapılarının güçlendirilme çalışmalarına öncelik verilmesine, kamu hizmet binalarının durumunun belirlenerek gerekli çalışmaların başlatılmasına karar verilmiştir. Kapasite güçlendirme çalışmalarına devam edilecektir. Lojistik çalışmalarının yapılmasına ve malzeme tedarik zincirinin oluşturulmasına karar verilmiştir. Etkin ve güvenli haberleşme sisteminin oluşturulması için gerekli altyapı çalışmalarının tamamlanmasına vurgu yapılmıştır. Afet sonrası iyileştirme çalışmalarına yönelik planların hazırlanmasına karar verilmiştir. İklim değişikliğinin etkileri değerlendirilerek risk ve tehlike haritalarının oluşturulması planlanmıştır. Kentsel dönüşüm çalışmalarında sosyal etki analizlerinin yapılmasına, fay hatlarına yakın bölgelerdeki yerlerde kentsel çalışmalara öncelik verilmesine karar verilmiştir. Kentsel dönüşüm ile kentsel altyapının geliştirilmesine yönelik geniş çaplı planlamaların yapıldığı görülmüştür. Ülke genelinde bilinçlendirme çalışmalarının yürütülmesine karar verilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 1-191).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde yapılan çalışmanın yöntemine ilişkin detaylı bilgi verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma, kişilerin kendi potansiyellerinin farkına vararak derinlemesine bilgi üretme ve geliştirme biçimlerinden birisidir. Nitel kapsamlı araştırmalarda incelemeye dahil edilen olgu ve olaylar hakkında derinlemesine bir algıya ulaşma çabası söz konusudur (Boyd, 2001; Morgan, 1996; Baltacı, 2019). Nitel araştırma; İçerik, konuşma, söylem ve anlatı analizleri gibi her tür metinsel analiz de dahil olmak üzere kelime biçimindeki sayısal olmayan verilere dayanan tüm sosyal sorgulama biçimlerini kapsar (Glesne, 2011; Denzin ve Lincoln, 2011; Jackson vd., 2007). Başka bir deyişle nitel araştırma, fikirleri, kavramları ve deneyimleri anlamak için sayısal olmayan verileri toplama ve analiz etmeyi içermektedir. Araştırmada veri setinin oluşturulması için ses kaydı, video kaydı veya metin yazım yöntemi kullanılır. Bir problem/ olay hakkında derinlemesine bilgi toplamak veya araştırma için yeni fikirler üretmek amacıyla kullanılabilir. Nitel araştırma, istatistiksel analiz için sayısal verilerin toplanmasını ve analiz edilmesini içeren nicel araştırmanın tam tersidir. Nitel çalışmalar, nicel çalışmalarda keşfedilemeyen fenomenlerin ortaya çıkarılmasını sağlayabilir (Knafl ve Howard, 1984; Marshall ve Rossman, 2006; SCRIBBR, 2020). Tanımsal açıdan incelendiğinde nitel araştırmanın herkes tarafından kabul edilen standart bir tanımının yapılamadığı görülmüştür. Çünkü nitel araştırma kavramı şemsiye bir terim olarak ifade edilmekte ve birçok kavram ile yakından ilişkisi bulunmaktadır (Yıldırım, 1999: 9). Nitel araştırmalar, nasıl, niçin, ne şekilde gibi soruların cevaplarını bulmak üzere kurgulanmış olup, kişinin içinde bulunduğu dünyayı nasıl algıladığı ile kendi toplumsal yaşamının nasıl oluştuğunun anlamını algılamaya ve yorumlamaya

çalışmayı amaçlamaktadır (Girgin, 2020). Bu araştırmada yaşanan olaylardan derinlemesine bilgi edinilmesi planlandığı için sosyal bilimlerde sıklıkla tercih edilen araştırma yöntemlerinden nitel araştırma yönteminin kullanılması uygun görülmüştür.

4.2. Araştırmanın Deseni

Araştırma, Nitel Araştırma deseni tasarlansmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji yöntemi benimsenmiştir. Fenomenolojik araştırmalar birkaç kişinin bir fenomen veya kavramla ilgili yaşamış deneyimlerinin ortak anlamını tanımlamak için yapılan araştırmalardır (Creswell, 2018: 77; Shenton, 2004). Fenomenolojik yaklaşımlar olayların farkında olduğumuz ancak derinlemesine bilgi sahibi olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Yaşamışlıklar, olgular, algılar günlük yaşamımızda farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Fakat karşılaştığımız bu tür durumları tam olarak anladığımız anlamına gelmemektedir. Bundan dolayı fenomenolojik yaklaşım günlük yaşamda sıklıkla karşılaştığımız, yabancı olmadığımız fakat anlamını tam olarak kavrayamadığımız olayları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için zemin oluşturmakta ve kullanılmaktadır (Brink, 1991; Yıldırım ve Şimşek, 2016: 69).

Gerçekleştirilen bu çalışmada, Türkiye için milat olarak kabul edilen ve afet yönetimi açısından çok başlı kurumsal yapının hâkim olduğu Gölçük (1999) depreminden etkilenen kişiler ile afet yönetimi açısından tek başlı kurumsal yapının hâkim olduğu Van (2011) depreminden etkilenen kişilerle ve Türkiye Afet Müdahale Planının (TAMP) uygulandığı Elazığ (2020) depreminden etkilenen kişilerin afet sonrası aldıkları hizmetlerin derinlemesine değerlendirilmesi planlandığı için nitel araştırma yöntemlerinden olan fenomenoloji deseni benimsenmiştir.

4.3. Araştırmanın Amacı

Gerçekleştirilen bu çalışmada, Türkiye için milat olarak kabul edilen ve afet yönetimi açısından çok başlı kurumsal yapının hâkim olduğu Gölçük (1999) depreminden etkilenen kişiler ile afet yönetimi açısından tek başlı yapının hâkim olduğu Van (2011) depreminden etkilenen kişilerle ve TAMP'ın uygulandığı Elazığ (2020) depreminden etkilenen kişilerin afet sonrası aldıkları hizmetlerin nitel bir çalışma yöntemiyle değerlendirilmesi ve çalışma sonucunda sunulan hizmetlerin

değerlendirilmesiyle yapılan değişikliklerin verimliliği yerinde incelenmiş ve elde edilen veriler neticesinde gelecekte meydana gelebilecek afetlere yönelik uygulanabilir ve geliştirilebilir yeni yöntemlerin sunulması amaçlanmıştır.

4.4. Araştırmanın Önemi

Araştırmanın konusu olarak Gölcük (1999), Van (2011) ve Elazığ (2020) depremlerinin seçilmesinin nedeni, üç olayda da toplumun tamamının bütünsel hizmete ihtiyaç duyması, ciddi ölçüde yaralanma, mal ve can kayıplarının olmasıdır. Yaşanan üç afette de Türkiye’de farklı afet yönetim çalışmalarının ve kurumsal işleyişlerin olduğu görülmektedir. Bu noktadan hareketle seçilen afet türü ve araştırma örneklem alanları önemli görülmekte ve değer arz etmektedir.

4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada, Gölcük (1999) depreminden, Van (2011) depreminden ve Elazığ (2020) depreminden etkilenen kişilere ulaşılması planlanmıştır. Hizmet sunumuna ihtiyaç duyan afetzedelere ulaşamamasının nedenleri arasında aşağıdaki faktörler sayılabilir:

- ✓ Afetzedelerin başka bir yere göç etmesi,
- ✓ Afetzedelerin görüşme isteğini reddetmesi,
- ✓ Afetzedelerin iletişim bilgilerine ulaşamaması,
- ✓ Afetzedelerin zaman ayırmak istememeleri,
- ✓ Afetzedelerin yakınlarını kaybetmelerinden dolayı sorulara cevap vermek istememeleri,
- ✓ Afetzedelerin görüşmeler esnasında onaylayıcı pozisyonunda olma olasılığı araştırmanın sınırlılığı olarak değerlendirilmektedir.

4.6. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın problemi, 1999 Gölcük, 2011 Van ve 2020 Elazığ depremlerinde sunulan hizmet sunumundaki organizasyon durumu, sunulan hizmetlerin alıcılara yeteri kadar ulaşip ulaşmadığı ile hizmet sunum aşamasında yaşanan sorunları tespit etmektir. Afetten etkilenmiş afetzedelerin görüşleri doğrultusunda afetlerde sunulan hizmet

sunumu değerlendirmektir. Böylece seçilen afet türüne özgü olacak şekilde hizmet sunan tüm grupların güçlü ve zayıf yönlerini saptamaktır.

4.7. Veri Toplama Araçlarının Oluşturulması

Çalışmada nitel veri toplama yöntemlerinden birisi olan “mülakat tekniği” tercih edildiği için veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanması için öncelikli olarak geniş kapsamlı literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Literatür taraması araştırmacıya çok yönlü bakış kazandırmanın yanı sıra analiz sürecinin kolaylaştırılmasınada zemin hazırlamaktadır (Maxwell, 2013). Literatürde seçilen tez konusuna özgü, bütünsel açıdan bakan herhangi bir ölçek ya da görüşme formunun olmadığı tespit edilmiştir. Literatür taraması sonucu ölçülmek istenen konuyu tüm yönleriyle kapsayıcı madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzu tez danışman hocasıyla olgunlaştırılmış ve uzman görüşü için hazır hale getirilmiştir. Oluşturulan maddelerin içerik ve kapsam açısından uygun olup olmadığının değerlendirilmesi amacıyla uzman görüşüne sunulmuştur. Bir profesör, bir doçent,  doktor ğretim yesi,  afet yönetimi alanında doktora yapan kişiye (akran) uzman görüşü için mail atılmıştır. Bir profesör,  doktor ğretim yesi,  afet yönetimi alanında doktora yapan kişi geri dönüş yaparak görüş belirtmiştir. Uzman görüşünün tamamlanmasıyla birlikte ölçüm aracında olması gereken sorular belirlenmiştir. Uzman değerlendirmesinden sonra oluşturulan soruların yeteri kadar açık, anlaşılabilir olup olmadığının belirlenmesi amacıyla araştırmanın kriterlerine uygun iki afetzede ile pilot uygulama gerçekleştirilmiş ve sonuçlara göre tekrar değerlendirme yapılmıştır. Bu aşamada soruların katılımcılar tarafından anlaşılabilme düzeyi değerlendirilmiştir. Pilot uygulama sonrası görüşme formunda anlaşılması zor veya açık olmayan sorular tekrar gözden geçirilmiştir. Pilot alışma soruların değerlendirilmesi ve tekrar gözden geçirilmesi açısından önemlidir (Merriam, 2009). Gözden geçirilen görüşme formu dil açısından incelenmek üzere bir doktor ğretim üyesine gönderilmiştir. Sonrasında ilgili görüşme formu tekrardan tez danışman hocasının görüşüne sunulmuş ve nihai sonuca karar verilmiştir. Sonuç olarak 3 adet görüşme bilgisini, 8 adet sosyo-demografik bilgiyi ve 21 adet seçilen konuyu tüm yönleriyle ölçebilecek sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur.

4.8. Araştırmanın Etik Boyutu

Çalışmada kullanılmak üzere oluşturulan görüşme formu Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna sunulmuştur. Yapılan başvuru Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 2020/12 sayı ve 06/01/2021 tarihli toplantısında görüşülmüş ve kabul edilmiştir (E-95674917-108.99-1441). Etik kurul onayının ardından araştırmanın gerçekleştirildiği Kocaeli, Van ve Elazığ illerinin valiliklerine izin konusunda başvuru yapılmıştır. Çalışmanın yapılabilmesi için Kocaeli Valiliğinden 5542 sayılı yazı, Van Valiliğinden 19454 sayılı yazı ve Elazığ Valiliğinden 6290 sayılı yazı ile olur alınmıştır.

4.9. Araştırmacının Rolü

Nitel araştırmalarda nicel araştırmalara göre araştırmacı daha etkin bir rol üstlenmektedir. Çünkü araştırmacı konusu ile ilgili vakti geçiren, olayı yaşadığı bölgede bizzat gözlemleyen, olayı yaşayanlarla birebir temas kuran, veri kodlayıp kategorize eden kişidir (Kuzu, 2013: 34; Starks ve Trinidad, 2007). Çalışmanın desen kısmında da söz edildiği üzere, fenomenolojik yaklaşım kişilerin olayların farkında oldukları ancak olayla ilgili derin bilgi sahibi olmadıkları olgulara yönelmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 69; Corbin, 2016). Nitel araştırmalarda araştırmacı mümkün olduğunca kendi önyargılarının, veri toplama ve değerlendirme sürecini etkilememesine özen göstermelidir. Araştırmacının katılımcı bir rol üstlenmesi durumunda bunu açıkça belirtmesi gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 88). Görüşmelerde katılımcıların duygu ve düşüncelerini tüm sadeliğiyle anlatmasına izin verilmelidir (H. H. Tekin ve H. Tekin, 2006: 106). Çalışmada araştırmacı bilimselliğin gereği olarak geniş bir literatür taraması gerçekleştirmiştir. Literatür taraması sonucu merak ettiği konu üzerine bütünsel açıdan yaklaşan bir çalışmanın olmadığını görmüş ve bu konuyu tez danışmanın yönlendirmesiyle araştırmaya karar vermiştir. Çalışmaya ilişkin gerekli veriler oluşturulmuş, gerekli izinler alınmış ve görüşmeye geçilmiştir. Araştırmacı görüşme süresince tarafsız kalmaya özen göstermiştir. Nitel çalışmalarda, araştırmacının konuya ilişkin eğitim düzeyinin, geçmişinin, ilgisinin vb. durumlarının önem arz ettiği bilinmektedir (Patton, 1999; Bogdan ve Biklen, 2007). Çalışmayı gerçekleştiren araştırmacı (Galip USTA) afet yönetimi konusunda akademik eğitime sahiptir ve bu

konuda akademik çalışmaları bulunmaktadır. Araştırmacı lisans eğitimini “Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümünde”, yüksek lisans eğitimini “Afet Yönetimi Anabilim Dalı”nda tamamlamıştır. Ayrıca araştırmacının afet yönetimi, itfaiye ve sağlık bilimleri konularında bilimsel çalışmaları ve mesleki deneyimleri bulunmaktadır.

4.10. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Bilimsel araştırmaların en önemli kaygılarından birisi geçerlilik ve güvenilirlik konusudur. Nitel araştırmalarda içsel geçerlilik, inandırıcılık olarak ifade edilebilmektedir (Merriam ve Tisdell, 2015). Araştırmanın planlanmasından raporlanmasına kadar geçen süreçte izlenen tüm yollar ve uygulamalar şeffaf bir şekilde araştırmada belirtilmelidir. Çünkü nitel araştırmalarda nicel araştırmalarda olduğu gibi yaygın olarak kabul görmüş testler ve tanımlamalar bulunmamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel çalışmalarda geçerlilik, verilerin, araçların ve süreçlerin doğru yönetilmesi ve uygunluğu anlamına gelmektedir. Araştırmacı tarafından elde edilen verilerin gerçekte var olan durumu yansıtmaya derecesi geçerlilik açısından önemlidir. Araştırmacının, görüşme sürecinde sık sık “Bu cevabınızdan şu çıkarım yapılabilir mi? Bunu mu kast ettiniz?” sorularıyla teyid alması çalışmanın geçerliliğini arttırabilir (Denzin ve Lincoln, 2008a ve Sandelowski, 1986’ dan aktaran Baltacı, 2019; Waterman, 2013). Ayrıca farklı yorumların ve deneyimlerin elde edilebilmesi için veri çeşitlenmesine gidilmiştir (Guba, 1981). Nicel araştırmada, güvenilirlik, süreçlerin ve sonuçların tam olarak tekrarlanabilirliği anlamına gelir. Araştırmacının bulguların yorumlama sürecini açık şekilde ifade etmesi ile birlikte bulguların tekrarlanabilirlik durumu güvenilebilirlik ölçütü olarak değerlendirilebilmektedir (Guba, 1981; Lincoln ve Guba, 1986). Farklı paradigmalara sahip nitel araştırmada, bu tür bir güvenilirlik tanımı zordur. Dolayısıyla, nitel araştırma için güvenilirliğin özü tutarlılıkta yatmaktadır (Carcary, 2009; Grosssoehme, 2014). Tutarlık kavramı çalışmada yer alan bulguların tekrarı ile ilişkilidir. Kısaca çalışma tekrar edildiğinde aynı sonuçların ortaya çıkması gerektiği düşüncesi hâkimdir. Fakat nitel araştırmalarda bu alan tartışmalı bir durumdur (Merriam, 2013). Çalışmada araştırmanın planlanmasından raporlanmasına kadar geçen süreç en yalın haliyle aktarılmıştır. Araştırmacı görüşme süresince “Bu cümlelenden şu çıkarımı yapabilir miyiz? Bunu mu demek istediniz? Yanlış anladıysam lütfen düzeltin.” şeklindeki teyid edici cümlelerle veri kontrolünün gerçekleştirilmesini

sağlamıştır. Teyid edici cümlelerin kullanılmasının geçerliliği arttırdığı düşünülmektedir. Aynı şekilde bulguların teyit edilebilirliği çalışmamızı güçlendirmiştir. Veri kaynaklarının ve elde edilen verilerin şeffaflık içerisinde aktarılmış olması, verilerin analizinde başka araştırmacı ve uzman desteğinin alınmış olmasının çalışmanın iç ve dış güvenilirliğini arttırdığı düşünülmektedir. Görüşme kayıtlarından belli kısımlar tez savunma sınavında katılımcı kimliklerini belli etmeyecek şekilde jüri üyelerine dinletilmiştir. Bu durumun da inandırıcılığa katkı sağladığı düşünülmektedir.

4.11. Verilerin Toplanması ve Örneklem

Araştırmacı veri toplama araçlarını geliştirdikten sonra verileri toplamak için alana yönelir. Araştırmanın niteliğine göre araştırma süresi değişebilir. Veri toplama işlemi uzun ve zahmetli bir süreç gerektirir. Bu sürecin daha verimli geçirilebilmesi için örneklem ve veri toplama aracının uygun biçimde seçilmiş ve geliştirilmiş olması önemlidir. Aksi takdirde çalışma süreci sıkıntıya girebilir hatta araştırmacı çalışma yapmaktan vazgeçebilir. Nitel araştırmalarda genel olarak gözlem, doküman inceleme ve görüşme olmak üzere üç veri toplama yöntemi kullanılabilir (Creswell, 2002; Silverman, 2016; Patton, 1990; Baltacı, 2019). Yürütülen bu çalışmada söz edilen üç veri toplama yönteminden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda sıkça başvurulanan görüşme yöntemi, katılımcıların araştırma konusu hakkında duygu ve düşüncelerini açıkça ifade ettiği, yaşanmışlıkları anlattığı veri toplama tekniğidir (Bengtsson, 2016; Seidman, 2006). Görüşme yönteminin de diğer yöntemlerde olduğu gibi güçlü ve zayıf yönleri mevcuttur. Görüşme yönteminin güçlü ve zayıf yönleri şöyledir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 133-138):

Güçlü Yönleri:

- ✓ Yanıt oranı yüksek olmaktadır,
- ✓ Araştırmacılar için esneklik sağlar,
- ✓ Veri toplama sürecinde araştırmacılara katılımcıların yüz ifadelerini görme ve kayıt altına alma fırsatı sunar,
- ✓ Araştırmacıya ortamı teneffüs etme fırsatı sağlar,

- ✓ Soruların görüşme sırasında sırası değiştirilebilir, bu da araştırmacı ve birey arasında sağlıklı ve etkili bir iletişim kanalının oluşmasına zemin hazırlayabilir,
- ✓ Katılımcıların anlık tepkilerinin değerlendirilmesi ve kayıt altına alınması sağlanabilir,
- ✓ Derinlemesine bilgi edinilmesini sağlayabilir.

Zayıf Yönleri:

- ✓ Maliyetli olabilir,
- ✓ Zaman alıcıdır,
- ✓ Yanlılık ihtimali olabilir,
- ✓ Katılımcıları bulmada ve onlara ulaşmada sorunlar yaşanabilir,
- ✓ Her ne kadar bilimsel çalışmalarda çalışmaya katılanların bilgisi verilmese de, görüşme yönteminde gizliliğin ortadan kalkması endişesi olabilir,
- ✓ Görüşme sırasında ek soruların sorulması veya bu tür eylemlere ihtiyaç duyulması her ne kadar artı bir yön olarak görülse de bazı sorunlara neden olabilir.

Bu çalışmada seçilen konuya uygun olarak derinlemesine bilgi edinilmesi söz konusu olduğu için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak nitel araştırma yöntemlerinden olan görüşme yöntemi tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu Gölcük (1999), Van (2011) ve Elazığ (2020) depremlerinden birini doğrudan yaşayan afetzedelere uygulanmıştır. Belirtilen depremleri doğrudan yaşayan kişiler ölçüt olarak belirlenmiştir. Katılımcılar kartopu yöntemiyle ulaşılmıştır. Kartopu (Zincirleme) örnekleme araştırmacının problemine yönelik derin bilgi kaynağı olabilecek kişi ya da durumların belirlenmesinde önemlidir (Patton, 1987: 56' dan aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2016: 122-123). Araştırmacı tekrarlarla karşılaşmaya başladığında veri doygunluğuna ulaşıldığını fark etmelidir (Silverman, 2016). 2017 yılında yapılan bir çalışmada altıncı görüşmede kodların %84'ünün, dokuzuncu görüşmede ise kodların %91'inin oluştuğu belirtilmiştir (Hennink, 2017: 597). Yapılan başka bir çalışmada ise genellikle 12. görüşmede veri doygunluğuna ulaşıldığı ifade edilmiştir (Guest, 2006: 74). Çalışmada, Gölcük (1999), Van (2011) ve Elazığ (2020) depremlerinden birini doğrudan yaşamış kişilere ulaşılmıştır. Çalışmanın yapılabilmesi için alınan etik kurul izni ile ilgili valiliklerden alınan izinler katılımcılara sunulmuştur.

Sonrasında çalışma süreci hakkında bilgi verilmiştir. Bilgilendirmenin ardından çalışmaya gönüllü olarak katılıp katılmayacakları sorulmuştur. Çalışmaya katılmayı kabul eden kişilere araştırmacı tarafından oluşturulmuş aydınlatılmış onam formu okunmuş ve gerekli bilgiler verilmiştir. Katılımcı onayı alındıktan sonra görüşme kısmına geçilmiş ve süreç başlatılmıştır. Veri doygunluğuna ulaşılan kadar çalışma sürdürülmüştür.

4.12. Verilerin Analizi ve Raporlanması

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi ve betimsel analiz çeşitleri kullanılmıştır. İçerik analizinde elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak amaçlanır. Betimsel analizde ise toplanan veriler önceden belirlenmiş olan temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 238-240). Nitel araştırmalarda veri analizi önemli bir basamağı oluşturmakta ve belli bir süreci kapsamaktadır (Flick, 2013; Dey, 1993; Maxwell, 2013; Corbin ve Strauss, 2008). Nitel araştırmada elde edilen veriler dört basamakta analiz edilir; bunlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 238-240):

- ✓ Verilerin kodlanması,
- ✓ Kategori ve temaların oluşturulması,
- ✓ Temaların ve kodların düzenlenmesi,
- ✓ Bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır.

Elde edilen verilerin sözcük, cümle, paragraf şeklinde anlamlı bölümlere ayrılmasına ve isim verilmesine kodlama denir. Elde edilen kavramsal yapının belirli bir ilişki dâhilinde sınıflandırılması işlemine ise kategorize etme denilmektedir. Daha sonrasında ise elde edilen kategoriler bir tema altında toplanır. Temalar araştırmanın problemini göstermesi açısından önemlidir (Miles ve Huberman, 1994; Patton, 1990; Merriam ve Grenier, 2019; Baltacı, 2019).

Yürütülen bu çalışmada verilerin analiz aşaması aşağıdaki şekilde ilerlemiştir:

- ✓ Görüşmeler online gerçekleştirilmiş olup görüşme bilgisayar ortamında kayıt altına alınmıştır.
- ✓ Kayıt altına alınan veriler tek tek dinlenerek Word belgesine aktarılmıştır.
- ✓ Word belgesine aktarılan veriler sonrasında tekrar ses kayıtlarıyla karşılaştırılmıştır.

- ✓ Veriler soru bazlı toplanarak düzenlenmiştir.
- ✓ Düzenlenmiş veriler MAXQDA programına aktararak defalarca okunmak suretiyle kodlanmıştır.
- ✓ Kodlama aşamasında uzman/akran desteği alınmıştır.
- ✓ Kodlamalar sonucu ilgili kategoriler ve temalar belirlenmiştir.
- ✓ Araştırmacı tarafından oluşturulan kodlamalar ve temalar nitel araştırma konusunda çalışma yapmış bir doktor öğretim üyesi ve iki akran tarafından gözden geçirilmiştir.
- ✓ Uzman görüşleri doğrultusunda ilgili temalar oluşturulmuş ve kesinlik kazandırılmıştır.
- ✓ Son olarak yorumlama çalışmasına geçilmiştir.

Raporlama sürecinde ise elde edilen tüm veriler ayrıntıları ile birlikte raporlaştırılmıştır. Raporlama aşamasında tekrar eden verilerden kaçınılmıştır. Katılımcıların aktarmış olduğu tüm bilgiler değil önemli görülen bilgiler rapora dâhil edilmiştir. Hazırlanan rapor farklı zamanlarda tekrar tekrar okunmuştur. Ayrıca hazırlanan rapor bu alanda çalışma yapan uzmanların görüşüne sunulmuştur. Veriler olabildiğince görsel hale getirilerek sunulmaya çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016; Baltacı, 2019; Mallat, 2007; Bogdan ve Biklen, 1997; Tracy, 2013; Shenton, 2004; Clarke, 2016).

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, yarı yapılandırılmış biçimde hazırlanan görüşme formuyla gerçekleştirilen mülakat sonucu elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular yaşanan depremler açısından kronolojik olarak sıralanmıştır. Sonrasında ise sunulan hizmetlerin benzer veya farklı yönlerinin ortaya konulması amacıyla karşılaştırmalara ve çıkarımlara yer verilmiştir. Ayrıca verilerin yorumlandığı bu kısımda çalışmanın konusu, amacı ve kavramsal yönüne göre hareket edilmiş ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Çalışma, gönüllü olarak katılmayı kabul eden 30 kişi ile yürütülmüştür. Veri toplama işlemi 07.04.2021-14.06.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, söz edilen her üç depremde de “Verilerin Toplanması ve Örneklem” başlığı altında söz edildiği gibi veri doygunluğuna ulaşıncaya kadar çalışmaya devam etmiştir. Gölcük depreminde 7. katılımcıda, Van depreminde 7. ve 8. katılımcıda, Elazığ depreminde 9. katılımcıda veri doygunluğuna ulaşılmasına rağmen tez danışman hocasının önerisi üzerine katılımcı sayıları 10’ar kişi olacak şekilde çalışma tamamlanmıştır. Çalışmada yer alan Gölcük depremini yaşamış en genç katılımcının 30 yaşında, en yaşlı katılımcının ise 56 yaşında olduğu tespit edilmiştir. Gölcük depremini yaşamış katılımcılardan en fazla görüşmenin K2G (75 dk. 46 sn.) ile en az görüşmenin ise K9G (34 dk. 41 sn.) ile yapıldığı saptanmıştır. Çalışmada yer alan Van depremini yaşamış en genç katılımcının 19 yaşında, en yaşlı katılımcının 50 yaşında olduğu tespit edilmiştir. Van depremini yaşamış katılımcılardan en fazla görüşmenin K5V (73 dk. 44 sn.) ile en az görüşmenin ise K3V (32 dk. 52 sn.) ile yapıldığı saptanmıştır. Çalışmada yer alan Elazığ depremini yaşamış en genç katılımcının 20 yaşında, en yaşlı katılımcının 35 yaşında olduğu tespit edilmiştir. Elazığ depremini yaşamış katılımcılardan en fazla görüşmenin K2E (59 dk.

55 sn.) ile en az görüşmenin ise K9E (32 dk. 06 sn.) ile yapıldığı saptanmıştır. Görüşmeler esnasında özellikle Gölcük depremi başta olmak üzere bazı katılımcıların duygusallaştıkları görülmüştür. Bir katılımcının ise hem Van hem de Elazığ depremini yaşadığı tespit edilmiştir. Katılımcılara ve görüşmelere ilişkin diğer bilgiler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ve Görüşme Bilgileri

Katılımcı Kodu	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Düzeyi	Meslek	Görüşme Yöntemi	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi (dk/sn)
K1G	56	Kadın	İlköğretim	Ev Hanımı	Online	18.04.2021	40 dk. 35 sn.
K2G	42	Erkek	Yüksek Lisans	Mühendis	Online	24.04.2021	75 dk. 46 sn.
K3G	50	Kadın	Lisans	İş Güvenliği Uzmanı	Online	27.04.2021	62 dk. 29 sn.
K4G	30	Kadın	Yüksek Lisans	Akademisyen	Online	29.04.2021	41 dk. 56 sn.
K5G	44	Kadın	İlköğretim	Özel Sektör Çalışanı	Telefon/ Online	19.05.2021	78 dk. 19 sn.
K6G	53	Kadın	Lisans	Hemşire	Telefon/ Online	26.05.2021	62 dk. 18 sn.
K7G	52	Erkek	İlköğretim	Emekli	Telefon/ Online	30.05.2021	40 dk. 38 sn.
K8G	40	Erkek	Lisans	V.H.K.İ	Telefon/ Online	30.05.2021	56 dk. 15 sn.
K9G	45	Erkek	Lisans	Yönetici	Telefon/ Online	30.05.2021	34 dk. 41. Sn.
K10G	49	Erkek	Lisans	Jeofizik Mühendisi	Telefon/ Online	14.06.2021	51 dk. 28 sn.
K1V	31	Kadın	Lisans	Hemşire	Online	19.04.2021	64 dk. 04 sn.
K2V	19	Erkek	Ortaöğretim	Sağlık Teknisyeni	Online	24.04.2021	34 dk. 52 sn.
K3V	21	Erkek	Ortaöğretim	Öğrenci	Online	26.04.2021	32 dk. 52 sn.
K4V	43	Erkek	Yüksek Lisans	Akademisyen	Online	27.04.2021	38 dk. 21 sn.
K5V	33	Erkek	Yüksek Lisans	Akademisyen	Online	30.04.2021	73 dk. 44 sn.
K6V	43	Erkek	Lisans	Memur	Online	30.04.2021	43 dk. 22 sn.

K7V	26	Kadın	Yüksek Lisans	Hemşire	Online	01.05.2021	47 dk. 30 sn.
K8V	50	Erkek	Lisans	Öğretmen	Online	01.05.2021	51 dk. 27 sn.
K9V	46	Erkek	Yüksek Lisans	Öğretmen	Online	01.05.2021	52 dk. 11 sn.

Tablo 7'nin devamı

K10V	31	Erkek	Yüksek Lisans	Akademisyen	Online	01.05.201	40 dk. 18 sn.
K1E	24	Kadın	Ortaöğretim	Hemşire	Online	07.04.2021	43 dk. 30 sn.
K2E	35	Erkek	Yüksek Lisans	Akademisyen	Online	09.04.2021	59 dk. 55 sn.
K3E	22	Kadın	Ortaöğretim	Ev Hanımı	Online	14.04.2021	52 dk. 08 sn.
K4E	28	Kadın	Lisans	Hemşire	Online	16.04.2021	40 dk. 27 sn.
K5E	20	Kadın	Ortaöğretim	Öğrenci	Online	23.04.2021	56 dk. 56 sn.
K6E	21	Kadın	Ortaöğretim	Öğrenci	Online	23.04.2021	50 dk. 01 sn.
K7E	33	Erkek	Yüksek Lisans	Akademisyen	Online	24.04.2021	46 dk. 51 sn.
K8E	33	Kadın	Yüksek Lisans	Öğretmen	Online	24.04.2021	55 dk. 02 sn.
K9E	29	Erkek	Lisans	Sağlık Memuru	Telefon/ Online	26.04.2021	32 dk. 06 sn.
K10E	29	Kadın	Lisans	Ev Hanımı	Telefon/ Online	03.05.2021	34 dk. 35 sn.

Not: Belirtilen toplam görüşme süreleri katılımcıların sözel onayı alındıktan sonra başlamış olup sadece çalışma içeriğine aittir. Çalışma içeriğini doğrudan ilgilendirmeyen konuşma süreleri dâhil edilmemiştir.

G: Gölcük **V:** Van **E:** Elazığ **V.H.K.İ:** Veri Hazırlama Kontrol İşletmeni

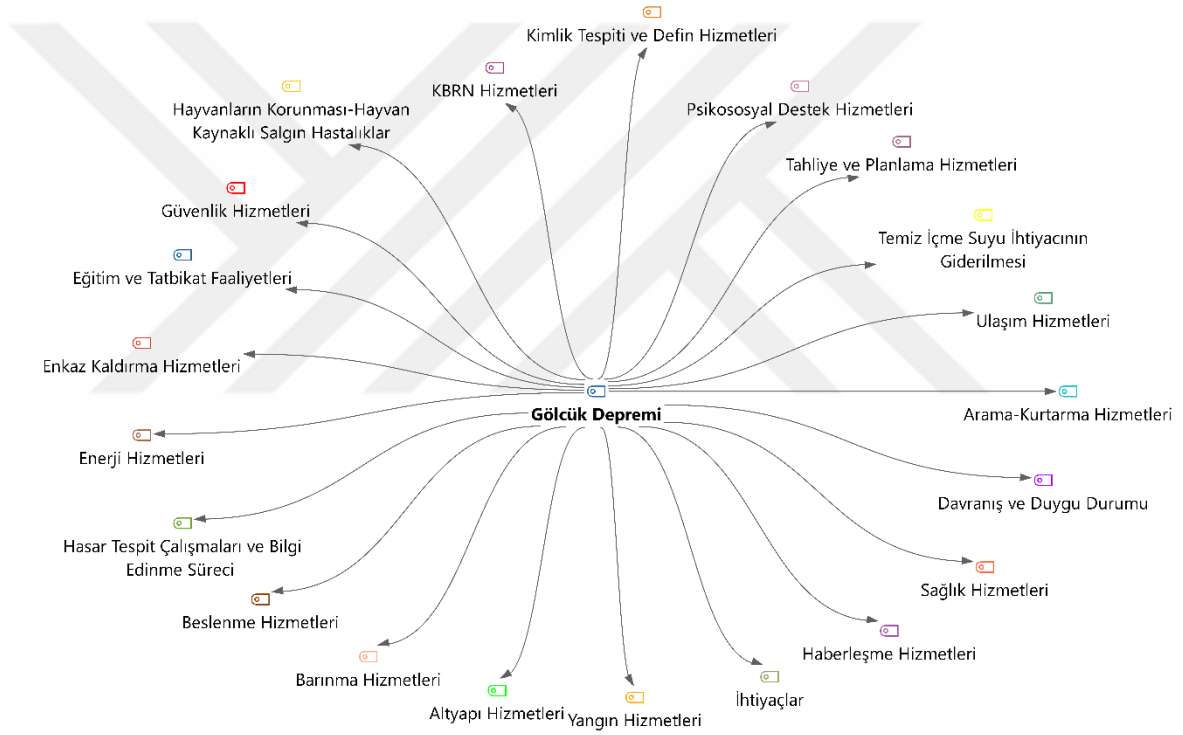
Katılımcıların isim bilgileri çalışmaya yansıtılmadığı için kodlama sistemine gidilmiştir. Kodlama sisteminin anlaşılabilirliği açısından örnek olarak bir kod seçilmiş (K1E) ve aşağıda detaylandırılmıştır;

K1E: Soldan sağa doğru sıralandığında ilk baştaki **K** harfi katılımcıyı, ikinci sıradaki **1** rakamı katılımcı sırasını, üçüncü sıradaki **E** harfi yaşanan depremin baş harfini ifade etmektedir.

5.1. Gölcük Depremine İlişkin Bulgular

Gölcük (İzmit) depremini (1999) yaşamış afetzedelerle yarı yapılandırılmış görüşme formu ile mülakat/görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme katılımcıların onayı alınarak kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan görüşmeler daha sonra yazılı hale getirilerek kodlanmıştır. Kodlamalardan kategorilere, kategorilerden ise temalara ulaşılmıştır. Kategoriler ile onu destekleyici alt kategorilerin detayları çalışmanın devamında başlıklar halinde sunulmuştur. Gölcük depremine ilişkin 21 adet tema oluşturulmuştur. Elde edilen temalar Şekil 4’de verilmiştir.

Şekil 4. Gölcük Depremine İlişkin Belirlenen Temalar

Gölcük depremine ilişkin elde edilen temaların toplam kodlanma durumu ve 10 adet katılımcı ile yapılan görüşme belgelerine göre yapılan kodlama sıklığı Şekil 5’de verilmiştir. Gölcük depremi ifadesi örneklem grubunu gösterdiği için kodlama yapılmamıştır.

Şekil 5. Temaların Katılımcı Görüşme Belgelerine Göre Kodlanma Sıklığı

Kod Sistemi	K1G	K2G	K3G	K4G	K5G	K6G	K7G	K8G	K9G	K10G	TOPLAM
▼ Gölçük Depremi											0
> Arama-Kurtarma Hizmetleri											9
> Davranış ve Duygu Durumu											16
> Sağlık Hizmetleri											22
> Haberleşme Hizmetleri											11
> İhtiyaçlar											28
> Yangın Hizmetleri											10
> Altyapı Hizmetleri											8
> Barınma Hizmetleri											17
> Beslenme Hizmetleri											19
> Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Süreci											15
> Enerji Hizmetleri											11
> Enkaz Kaldırma Hizmetleri											13
> Eğitim ve Tatbikat Faaliyetleri											4
> Güvenlik Hizmetleri											39
> Hayvanların Korunması-Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıklar											6
> KBRN Hizmetleri											6
> Kimlik Tespiti ve Defin Hizmetleri											18
> Psikososyal Destek Hizmetleri											12
> Tahliye ve Planlama Hizmetleri											14
> Temiz İçme Suyu İhtiyacının Giderilmesi											13
> Ulaşım Hizmetleri											12
Σ TOPLAM	19	58	27	28	28	23	27	28	24	41	303

Şekil 5 incelendiğinde; 10 katılımcılı görüşme belgesinde en fazla kodlamanın K2G belgesi üzerinde yapıldığı görülmüştür. En az kodlama yapılan belgenin ise K1G belgesi olduğu saptanmıştır. Toplam belge bazında ise en fazla kod içeren temanın güvenlik hizmetleri olduğu tespit edilmiştir. Güvenlik hizmetleri temasının en fazla kodlandığı belgelenin ise K2G olduğu saptanmıştır. Eğitim-tatbikat faaliyetleri, hayvanların korunması-hayvan kaynaklı salgın hastalıklar, KBRN temasının ise en az kod içeren temalar olduğu saptanmıştır.

Gölçük depreminden elde edilen görüşme kayıtlarının kodlanması sonucu sık tekrarlanan kodlara yer verilmiştir. Hırsızlık-yağmacılık, yoğunluk kaynaklı telefon kesintisi, toplanma alanlarının bilinmemesi veya olmaması, ilk aşamada bilgilendirme ve yönlendirme eksikliği gibi durumların sık kodlandığı saptanmıştır. Gölçük depremine ilişkin kod bulutu Şekil 6’da verilmiştir.

Şekil 6. Sık Tekrarlanan Kodlar (Gölcük Depremi)

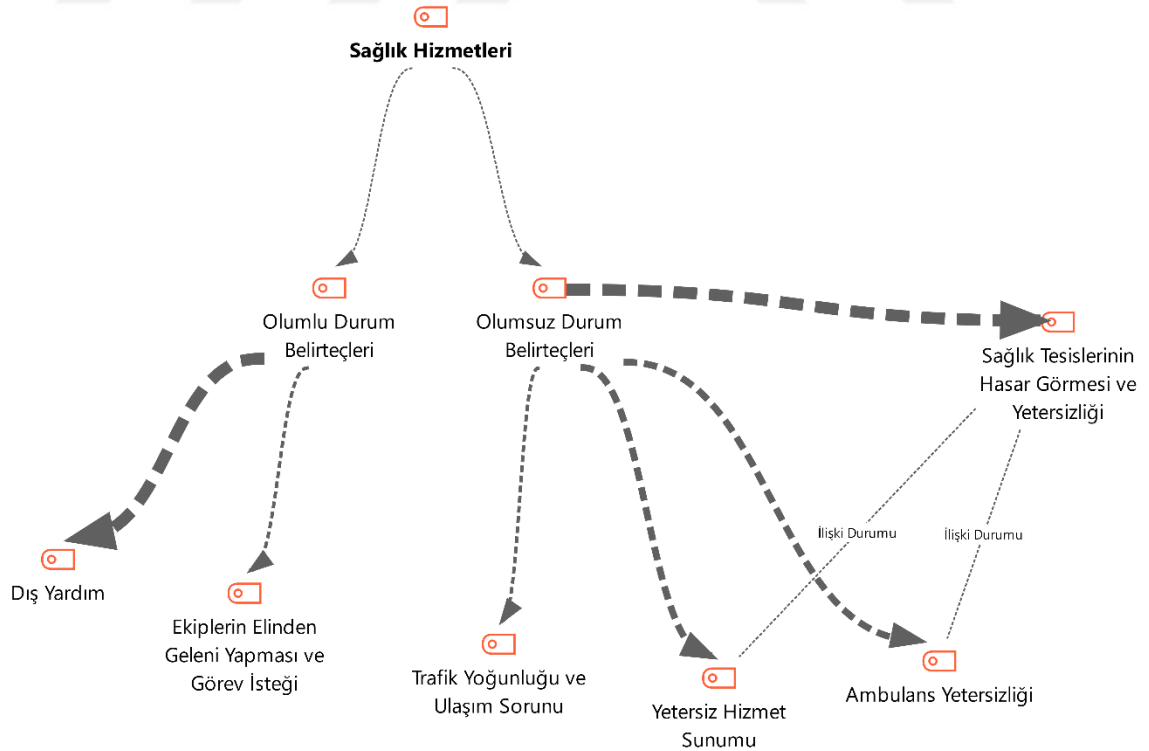

5.1.1. Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar, sağlık hizmetlerinin sunumunda ekiplerin ellerinden geleni yaptığını ifade ettiler. Birçok ülkeden yardım ekiplerinin geldiğini belirttiler. Katılımcılar tarafından aktarılan bu ifadeler sağlık hizmet sunumunun desteklenmesi ve hizmet üretimindeki gayretin göstergesi şeklinde algılanabilir. Bunlar olumlu yönler olarak nitelendirilebilir. Katılımcılar, deprem nedeniyle birçok sağlık tesisinin zarar gördüğünü ifade ettiler. Depremden sonra ciddi bir trafik yoğunluğunun olduğunu belirttiler. Katılımcılar, “Sağlık hizmetleri biraz yetersiz kaldı, ambulanslar yetersiz kaldı, sağlık tesisleri zarar görmüştü, hastaneler perişan durumdaydı” gibi cümlelerle olumsuz durumları açıklamaya çalışmışlardır. Katılımcı “K5G” yıkıntılarının, ambulansların ulaşımını nasıl etkilediğini şu sözleriyle ifade etmiştir; “Yakınıımızda birçok ev çöktüğü için ambulansların o bölgeye girmesi zordu. Fakat ambulanslar o aralara girmeye, ulaşmaya çalışıyorlardı.” “Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sunumun

Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuş ve detayları sunulmuştur (Şekil 7). Sağlık hizmetlerinin sunumu teması ve alt kategorileri incelendiğinde “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan bölümün “Sağlık Tesislerinin Zarar Görmesi ve Yetersizliği” olduğu görülmektedir. Bunu “Yetersiz Hizmet Sunumu ile Ambulans Yetersizliğinin” izlediği görülmektedir. “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan bölümün “Dış Yardım” olduğu tespit edilmiştir. Sağlık tesislerinin hasar görmesi ve yetersizliği ile ambulans yetersizliği ve yetersiz hizmet sunumu arasında ilişki olduğu görülmektedir (Şekil 7). Katılımcı bulgularına göre; depremin çok fazla bölgeyi etkilemesi ve yıkıcılığının fazla olması nedeniyle sağlık tesislerinin ciddi zarar gördüğü saptanmıştır. Yaralı sayısının fazla olması nedeniyle sağlık tesislerinin kapasitesinin aşıldığı söylenebilir. Mevcut ekiplerin ellerinden geleni yaptığı görülmüştür. Ekiplerin depremi yaşamış olmalarına rağmen görevlerinin başında olmaları ve canla başla çalışmış olmalarının önemli bir paydaya sahip olduğu söylenebilir.

Şekil 7. Sağlık Hizmetlerinin Sunumu -Kod Birlikte Oluşma Modeli

5.1.1.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Ekiplerin Elllerinden Geleni Yapması ve Görev İsteği ile Dış Yardım” olmak üzere 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Ekiplerin Elllerinden Geleni Yapması ve Görev İsteği:

Katılımcının ekiplerin ellerinden geleni yapması ve görev isteği konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Geceden beri sürekli ambulans sesi geliyordu. Yakınımızda birçok ev çöktüğü için ambulansların o bölgeye girmesi zordu. Fakat ambulanslar o aralara girmeye, ulaşmaya çalışıyordu. Bence her zamanki gibi yine sağlık çalışanlarımız ellerinden geleni fazlasıyla yaptılar diye düşünüyorum.”(K5G)

Sağlık çalışanlarının depremi yaşamış olmalarında rağmen büyük bir özveriyle çalıştıkları söylenebilir.

Dış Yardım:

Katılımcıların dış yardım konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Fransızların, Almanların geldiğini duymuştuk. Gölcük'te, Amerikalıların bir hastane kurduğunu duymuştum.”(K2G)

“Yabancı ülkelerden destek geldi. Onların, doktorları ve hemşireleri ile birlikte çalışıldı.”(K7G)

Depremden sonra sunulan sağlık hizmetlerine uluslararası sağlık ekiplerinin de destek verdiği görülmüştür.

5.1.1.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Trafik Yoğunluğu ve Ulaşım Sorunu, Yetersiz Hizmet Sunumu, Ambulans Yetersizliği ile Sağlık Tesislerinin Zarar Görmesi ve Yetersizliği” olmak üzere 4 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Trafik Yoğunluğu ve Ulaşım Sorunu:

Katılımcıların trafik yoğunluğu ve ulaşım sorunu konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Binaların çoğu yıkılmış ve yolları kapatmıştı. Doğal olarak ambulanslar gelemiyordu.”(K1G)

“Biz karayoluyla Ankara’ya doğru yola çıkmıştık. Adapazarı’na kadar zar zor gittik. Aşırı bir trafik vardı.”(K3G)

Deprem nedeniyle yollar zarar görmüş ve dolayısıyla ulaşım aksamıştır.

Yetersiz Hizmet Sunumu:

Katılımcıların yetersiz hizmet sunumu konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Açıkçası ilk günler hastaneye gidemedim. Dört ya da beş gün sonra hastaneye gidip hastanenin durumunu görebildim. Mahallemizde sağlık açısından hiçbir şey görmedik. Biz kendi imkânlarımızla yaralıları götürdük. Aramızda ilkyardım bilen kişiler de yoktu. Enkazdan çıkarılan insanları, kolundan, bacağından tutarak kendi arabalarımızla veya taksilerle hastaneye ulaştırmaya çalıştık.”(K2G)

“Tabii ki çalışmaların o zamanlarda biraz yetersiz kaldığını düşünüyorum.”(K7G)

“Biz hastaneye gitmedik. Fakat yeterli olmadığını, kötü bir durumda olduğunu hatırlıyorum.”(K9G)

İlk müdahale ve kurtarma çalışmalarının genelde vatandaşlar tarafından yapıldığı tespit edilmiştir.

Ambulans Yetersizliği:

Katılımcıların ambulans yetersizliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Ambulans bizim olduğumuz bölgenin aşağılarına geldi. Fakat o zamanlar yetersiz kaldı diyebilirim. Ambulanslar yetersiz kaldı.”(K1G)

“Yaklaşık 4-5 gün boyunca ambulans ile arama kurtarma ekiplerini bulduğumuz yani çalıştığımız enkazlarda görmedim.”(K2G)

“Eşimi kendi aracım ile hastaneye götürdüm. Hastane o kadar perişandı ki bütün hastalar bahçede yatıyordu.”(K3G)

Depremin birçok alanı etkilemesi ile birlikte günün koşulları düşünüldüğünde ambulans sayısının yetersiz kaldığı söylenebilir.

Sağlık Tesislerinin Zarar Görmesi ve Yetersizliği:

Katılımcıların sağlık tesislerinin zarar görmesi ve yetersizliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Hastaneye giden yakınlarımız, hastanenin durumunun çok perişan olduğundan, hastanede hiç yer olmadığından, hastane binalarının da hasar gördüğünden, yatan hastaların bahçeye alınarak serumlarının takıldığından, doktorların orada müdahale ettiğinden, koridorlarda bile ceset olduğundan bahsediyorlardı.”(K2G)

“Eşimi kendi aracım ile hastaneye götürdüm. Hastane o kadar perişandı ki bütün hastalar bahçede yatıyordu. Sonrasında karayoluyla Ankara’ya doğru yola çıktık. Adapazarı’na kadar zar zor gittik. Aşırı trafik vardı. Adapazarı’na ulaşınca hastaneye uğrayalım, son durumuna baktıralım, bir serum daha taktıralım diye düşündük. Hastaneye girdik ama orada da durum berbat diyebilirim.”(K3G)

“Hastanelerin çok dolu olduğu söyleniyordu. Hastaneler dolu olduğundan dolayı diğer hastalıklarımız için hastanelere gidemiyorduk.”(K4G)

“Hastaneye gitmedik. Fakat yeterli olmadığını, kötü bir durumda olduğunu hatırlıyorum.”(K9G)

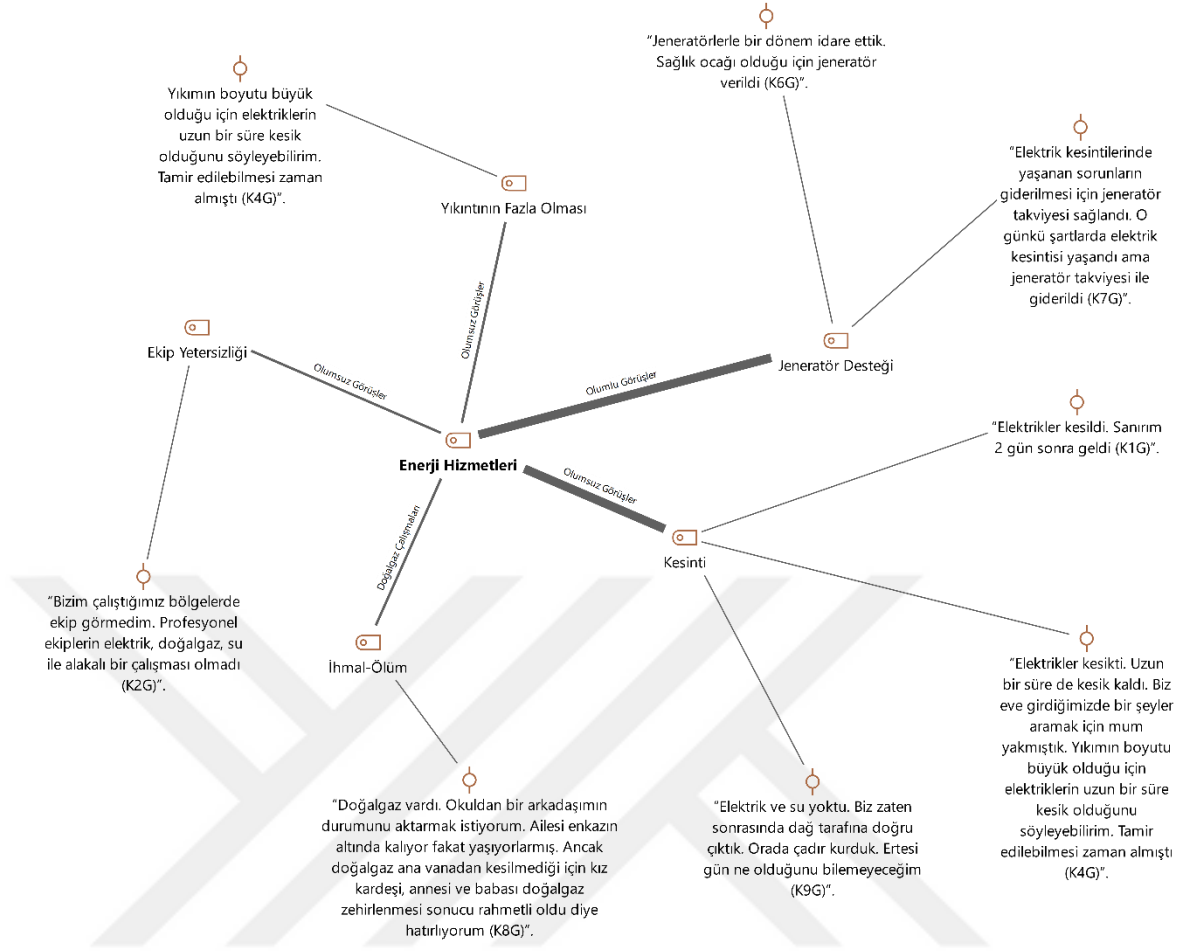
Depremden dolayı birçok sağlık tesisinin zarar gördüğü tespit edilmiştir. Ayrıca çok fazla yaralının olmasının sağlık tesislerinin kapasitesini aşmasına neden olduğu söylenebilir.

5.1.2. Enerji Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcıların enerji hizmetlerine yönelik cevapları incelendiğinde ilk aşamada elektrik kesintisini olumlu değerlendirenler kadar olumsuz değerlendirenlerin de olduğu tespit edilmiştir. Depremin ilk zamanlarında elektrik kesintisini olumsuz yön olarak değerlendiren katılımcılardan bir kişi durumu şu sözleriyle açıklamıştır; *“Elektriklerin gitmesi çok kötü olmuştu. Yemek bakımından olsun, iletişim bakımından olsun kötü bir*

durumdu. Bildiğiniz üzere önceden bu kadar internet vs. yoktu. Telefonumuzu şarj etmek bile bizim için çok zordu.”(K5G) Katılımcı ifadesinde de anlaşıldığı üzere elektrik kesintisinin birçok olumsuz sonuçlarının olduğu görülmüştür. Depremi ilk zamanlarında elektrik kesintisini olumlu yön olarak değerlendiren katılımcı ise durumu şu sözleriyle açıklamıştır; “Elektrikler kesildi. Kesilmeli miydi? Sorusunun cevabı şöyle olabilir. Evler yıkıldığı için kesilse iyi olurdu. Çünkü bazı yerlerde yangın vs. olabilirdi. Aslında bu konuda çok da bir bilgim yok.”(K5G) Katılımcı bulgularına göre; depremlerden sonra enerji ihtiyacının giderilmesinin hem bireysel açıdan hem de çalışmalar açısından önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Depremden sonra yaşanan elektrik kesintilerine yönelik bireysel önlemlerin alınabileceği gibi bölgesel açıdan da takviye enerji kaynaklarının oluşturulabileceği söylenebilir. Enerji hizmetleri teması altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Doğalgaz Çalışmaları” olmak üzere 3 adet kategori oluşturulmuştur. Enerji hizmetlerinin sunumu teması altında olumlu görüşler kategorisinde jeneratör desteğinin sıkça kodlandığı görülmektedir. Olumsuz görüşler kategorisinde ise elektrik kesintisinin sıkça kodlandığı saptanmıştır. Diğer bilgiler ile katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 8. Enerji Hizmetleri-Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

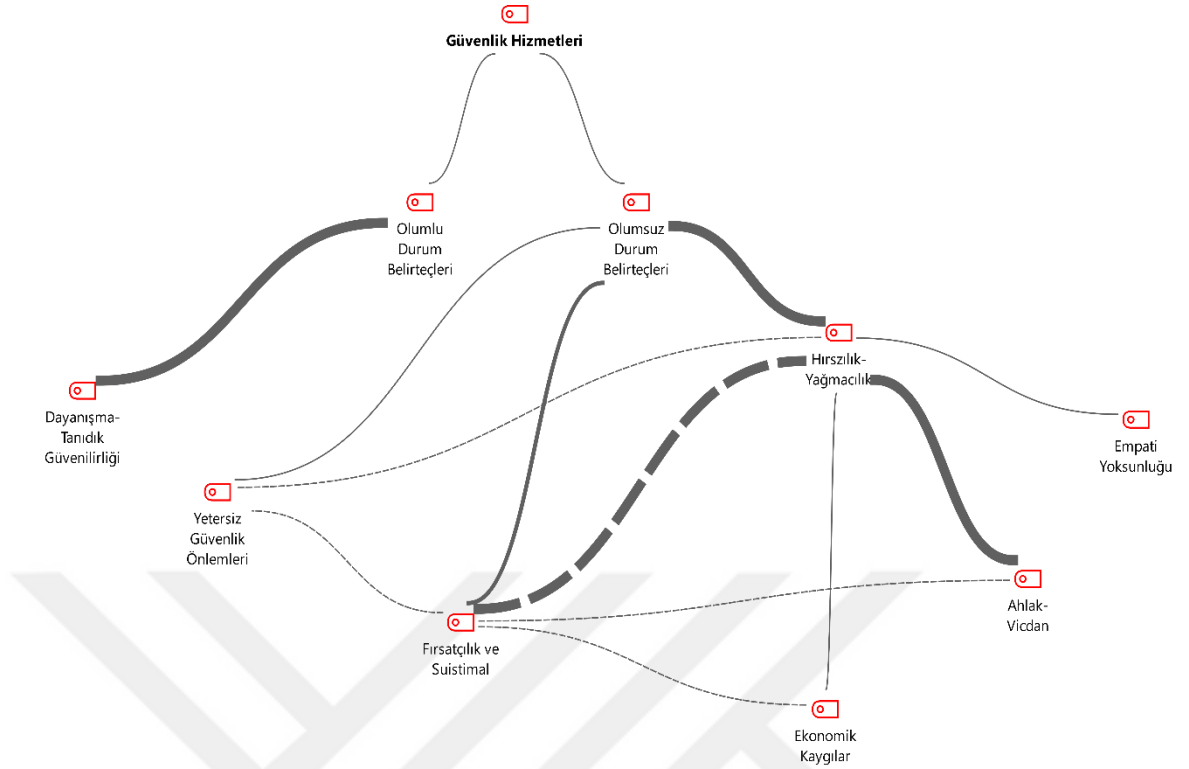
5.1.3. Güvenlik Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Güvenlik hizmetleri konusunda sınırlı sayıdaki katılımcı *"Birbirlerini tanıyan insanlar birbirlerine daha yakın duruyorlardı"* gibi cümlelerle dayanışma- tanıdık güvenilirliği konusuna vurgu yapmışlardır. Olağan dışı durumlarda kişilerin güvenlik endişesinin azalması için tanıdık kişilerin olmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Fakat katılımcılar genel olarak hırsızlık-yağmacılık olaylarının fazlaca yaşandığını belirttiler. Katılımcılar bu durumu *"Çok fazla hırsızlık oldu, milleti soydular, kadınların kollarını kestiler, art niyetli kişiler geldi, güvenlik tedbirleri yoktu, para edebilecek eşyalar çalındı"* gibi cümlelerle ifade etmeye çalışmışlardır. Bunun yanında katılımcıların yetersiz güvenlik önlemleri, fırsatçılık- suistimal gibi konulara dikkat çektikleri görüldü. Katılımcı bulgularına göre; güvenlik endişesinin giderilmesi için vatandaş odaklı dayanışmanın olduğu söylenebilir. Fakat depremden sonra hırsızlık- yağmacılık olaylarının yaşandığı ve kişilerin mağdur edildiği sonucuna varılmıştır.

“Güvenlik Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Güvenlik hizmetlerinin sunumu teması ve alt kategorileri incelendiğinde “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan kısmın “Hırsızlık-Yağmacılık” olduğu görülmektedir. Bunu “Fırsatçılık ve Suistimal ile Yetersiz Güvenlik Önlemlerinin” izlediği görülmektedir. Hırsızlık-yağmacılık ile fırsatçılık ve suistimal arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Katılımcılar genel olarak hırsızlık-yağmacılığı ekonomik kaygılar, empati yoksunluğu ile ahlak ve vicdan konusuna bağlamışlardır (Şekil 9).

Şekil 9. Güvenlik Hizmetleri-Kod Birlikte Oluşma Modeli

5.1.3.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Dayanışma- Tanidik Güvenilirliği” başlıklı 1 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Dayanışma- Tanidik Güvenilirliği:

Katılımcılardan bir kişi dayanışma- tanidik güvenilirliği konusunu “Birbirlerini tanıyan insanlar birbirlerine daha yakın duruyorlardı. Yani tanidik kişiler birbirlerinin güvenliklerini sağlıyordu. Tanidiklar birbirlerine yakın yerlere çadır kuruyorlardı. Böylece güvenlik endişelerini azaltmaya çalışıyorlardı. Bunların güvenlik endişesinden veya güvenliğin olmamasından dolayı olduğunu düşünüyorum” (K4G) cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır. Yaşanan deprem afetinde afetzedelerin güvenlik endişelerini gidermek amacıyla bireysel yollara başvurdıkları görülmüştür.

5.1.3.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Hırsızlık-Yağmacılık, Yetersiz Güvenlik Önlemleri ile Fırsatçılık ve Suistimal” olmak üzere 3 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Hırsızlık-Yağmacılık:

Katılımcılar deprem afetinden sonra hırsızlık-yağmacılık olaylarının yaşandığını ifade ettiler. Yaşanan hırsızlık- yağmacılık olaylarının nedenlerini katılımcılardan bir kişi ahlak yoksunluğuna ve ekonomik sorunlara bağlamaktadır. Katılımcı, bu durumu şu cümlesiyle açıklamaktadır; “...en temelinde ahlak sorunu vardır. Ahlaksız insanların çok olmasından kaynaklanıyor. Tabi ki ekonomik sebepler de olabilir. Zengin olsalar belki hırsızlık yapmazlar.”(K2G) Başka bir katılımcı ise bu durumu empati yoksunluğuna bağlamıştır. Katılımcı şu cümlesiyle olayı desteklemiştir; “...hani empati kurmadılar diyelim, insanların gerçek yüzü o zaman ortaya çıkmıştı. Empati yoksunluğu vardı.”(K6G) Katılımcıların bu konuya ilişkin diğer cevapları şu şekildedir:

“Çok hırsızlık oldu. Hep milleti soydular. Bir yandan adamlar ölüyor bir yandan millet eve giriyor. Biri can kurtarıyor, biri malı alıp götürüyor. Kadının kollarını kestiler, bileziklerini çaldılar, kiminin organını çıkardılar.”(K1G)

“...herkes uzaklaştı ve sonra art niyetli kişiler çaldı. Depremi yaşayan bir şahıs en az bir ay evine giremedi. Fakat depremi yaşayamayan dışarıdan gelen şahıslar bunu fırsat bildiler. Üçkâğıtçılar yani ahlaksızlar bir cesedin kolunu kesip bileziğini almış.”(K1G)

“Sabah farklı illerden kişiler geldi diyebilirim. Bakın 17 Ağustos'un sabahı yani saat 9- 10 gibi. Biz bu insanların mahalleye minibüslerle geldiklerini gördük. Birinci gün biz enkazlarla uğraşıyorduk. Tüpraş'ın patlama riskinden dolayı insanlar, özellikle Tüpraş'a yakın bir yer olan Derince semtindeki herkes evini terk etti. Bunu fırsat bilen kişiler vardı. Yıkılan enkazların üzerine çıkan yabancı insanlar vardı. O zamanda mahallenin gençleri olarak bunu algılayamadık. Yalandan ağlayıp enkazların üzerine çıkan insanlar vardı. Deprem dolayısıyla bina öyle bir yıkılıyor ki insanların değerli eşyaları etrafa saçılmış oluyor. Bizde sünnet düğünü yapmıştık. Eve girdiğimizde, çeyrek altınlar merdivenlere saçılmıştı. Yani yıkılan evlerde birçok değerli eşya vardı. Yıkılan evlerin üzerlerine çıkıp, değerli eşyaları yağmalamaya çalışan

insanlar vardı. Gerçekten evleri yıkılanların akrabalarıymış gibi görünüyorlardı. Ölü kişinin kolundan ziynet eşyasını çalmaya çalışan bir kişi yakalanmıştı.”(K2G)

“Hırsızlık yağmacılık hat safhadaydı. Korkunç bir hırsızlık, yağmacılık gerçekleşti.”(K3G)

“Bizim olduğumuz yerde güvenlik tedbirleri pek yoktu.”(K4G)

“Hırsızlıklar hem enkazlarda, hem de hasar görmüş binalara girilip yapılıyordu.”(K4G)

“Satılabilecek şeylerin, para edebilecek şeylerin alındığını falan duydum.”(K5G)

“Enkaz altında kalan bir kadın varmış ve kolu dışardaymış. Sağ kolu dışarda olduğu için kolunda bulunan takıları hırsızların çalmaya çalıştıklarını bizzat oradaki kişilerden duyduk. Kadının yüzüğünü, küpesini, bileziğini almaya kalkmışlar. Bunu duyduğumda milletimizin adına ve kendi adıma çok utandım.”(K7G)

“Hırsızlık konusunda.....ilinden 2 kamyon insanın buraya yağmacılık için geldiğini ve yakalandığını duyduk.”(K8G)

Depremden sonra hırsızlık-yağmacılık olaylarının yaşandığı görülmüştür. Enkaz alanlarında ve hasar görmüş binalarda birçok hırsızlık olayının yaşandığını katılımcılar açık bir şekilde ifade etmişlerdir. Bazı katılımcı ifadelerine, değerli eşyaların veya takıların ölü kişilerin kollarından bile çalınmaya çalışıldığı yansımıştır.

Yetersiz Güvenlik Önlemleri:

Katılımcılardan bir kişi depremden sonra yaşanan yetersiz güvenlik önlemleri konusunu *“Güvenlik konusunda çok zaafiyet ve sıkıntılar vardı” (K2G)* cümlesiyle açıklamaya çalışmıştır.

Fırsatçılık ve Suistimal:

Katılımcıların fırsatçılık ve suistimal konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“...atıyorum bez geliyordu, battaniye geliyordu. Bazı kişiler evlerinde battanileri yokmuş gibi battaniye sırasına giriyorlardı. Böyle şeylere şahit oldum.”(K5G)

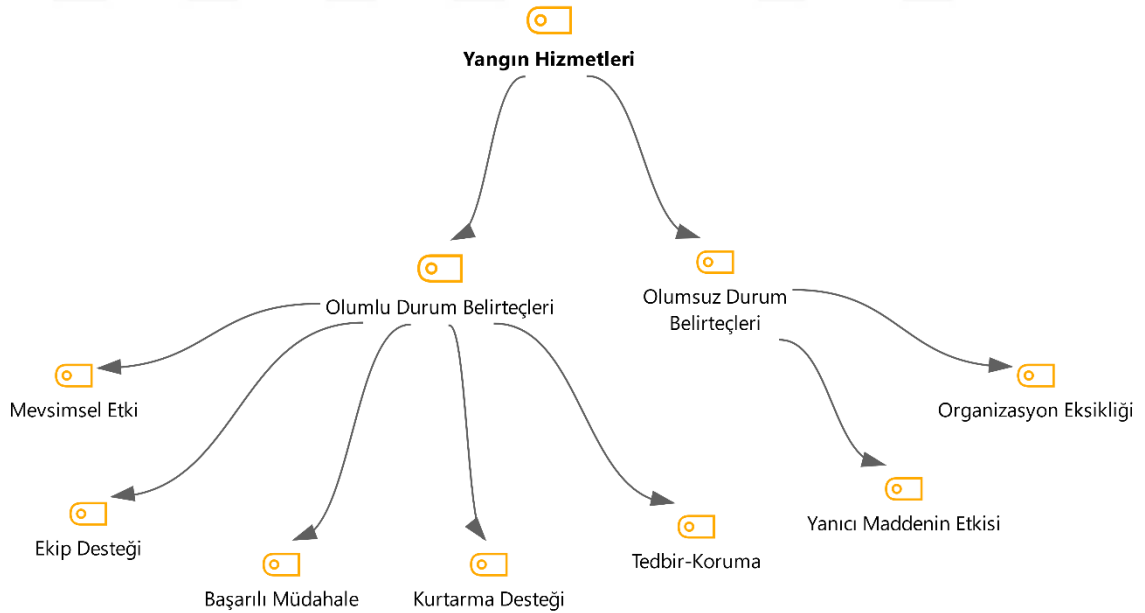
“...yani insanları o dönemde anlayamadım. Diyelim ki bir kalıp sabun aldın, 2. ya da 3. sabununu neden alıyorsun. Senin onu kullanmaya vaktin ya da ömrün olacak mı? Bunları yapanlar da kimdi biliyor musunuz? Evleri yıkılmayanlardı.”(K6G)

Yardım dağıtımlarında bazı kişilerin ihtiyaçlarından fazla ürünleri aldıkları görülmüştür. Dolayısıyla bu durumun gerçek ihtiyaç sahiplerini mağduriyete uğrattığı söylenebilir.

5.1.4. Yangın Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Depremden sonra yangın olayının meydana gelmemesinde mevsimsel durumun (Gölcük depremine özgü) etkili olduğu ifade edilmiştir. Tüpraş'ta yangın meydana geldiği için birçok takviye ekibin olay yerine gönderildiği belirtilmiştir. Katılımcılar, itfaiye ekiplerinin kurtarma ve koruma görevlerinde de bulunarak çalışmalarda başarı sergilediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcı bulgularına göre; gerekli durumlarda tedbirlerin alındığı söylenebilir. Fakat yanıcı maddenin özelliğine bağlı olarak yangının seyrinin değiştiği belirtilmiştir. Ayrıca sınırlı kalmak suretiyle organizasyon eksikliğinin yaşandığı da dile getirilmiştir. “Yangın Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur (Şekil 10).

Şekil 10. Yangın Hizmetleri-Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

5.1.4.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Mevsimsel Etki, Ekip Desteği, Kurtarma Desteği,

Tedbir-Koruma ile Başarılı Müdahale” olmak üzere 5 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Mevsimsel Etki:

Katılımcılardan bir kişi yangın olaylarında mevsimsel etki konusunu “*Daha önceki depremlerde yani kışın meydana gelen depremlerde soba kaynaklı yangınlar olmuştu. 1999’da doğalgaz kullanımı yaygın olmadığından çoğu kişi soba kullanıyordu. Ancak deprem yazın olduğu için risk azdı diyebilirim. Kışın olsa belki de çok fazla yangın çıkabilirdi*” (K2G) cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

Çevresel koşulların/ mevsim şartlarının yangın oluşumuna zemin hazırladığı veya yangının seyrini değiştirdiği söylenebilir.

Ekip Desteği:

Katılımcıların ekip desteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“*En büyük yangın Tüpraş’ta oldu. İstanbul İtfaiyesi, Kocaeli İtfaiyesi gibi pek çok itfaiye buraya yardım etti.*” (K2G)

“*Bizim burada bir fabrika vardı. Fabrikada yangın çıkmıştı. Fabrikanın kendi ekibi yangını söndürmeye yetmedi. Çünkü iki tane tankerde yangın meydana gelmişti. Dışarıdan çok fazla destek geldi. İstanbul, Bursa vs. birçok yerden diyebilirim. Hatta Marmara Bölgesi’nin o yangından dolayı patlayacağı falan söylenmişti. Ekiplerin müdahalesi ile yangın kontrol altına alındı.*” (K8G)

Depremden sonra meydana gelen yangınların söndürülmesi noktasında çevresel ekip desteğinin önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Kurtarma Desteği:

Katılımcılardan bir kişi itfaiyenin gerçekleştirmiş olduğu kurtarma desteği konusunu “*Bazı binalar yan yatmıştı. Katlarda mahsur kalan insanları kurtarabilmek için itfaiye araçlarının kullanıldığını hatırlıyorum*” (K4G) cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır. İtfaiye ekiplerinin rutin zamanlarda olduğu gibi kurtarma faaliyetlerine katıldığı görülmektedir.

Tedbir-Koruma:

Katılımcılardan bir kişi itfaiyenin gerçekleştirmiş olduğu tedbir-koruma konusunu “...yani yangın değil de, çöküşlerden dolayı çok fazla duman ve toz vardı. İtfaiyenin o tozu bastırmak için su püskürttüğünü falan biliyorum” (K5G) cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

Başarılı Müdahale:

Katılımcılardan bir kişi itfaiye ekiplerinin başarılı bir şekilde müdahale çalışmalarını gerçekleştirdiğini düşünmektedir. Bu durumu “Bizim burada bir fabrika vardı. Fabrikada yangın çıkmıştı. Fabrikanın kendi ekibi yangını söndürmeye yetmedi. Dışarıdan gelen takviye ekiplerle yangın başarılı şekilde söndürüldü” (K8G) cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

5.1.4.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Yanıcı Maddenin Etkisi ve Organizasyon Eksikliği” olmak üzere 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Yanıcı Maddenin Etkisi:

Yangının seyrinin, yanıcı maddenin özelliğine bağlı olarak değiştiği ifade edilmiştir. Tüpraş’ta çıkan yangın olayını ve söndürme çalışmalarını katılımcı şu cümleleriyle açıklamıştır; “Tüpraş’ta yangın oldu. Söndüremediler. Tüpraş’ta normal zamanlarda oluşan yangın bile zor söndürülüyor. Bu yangında da yanıcı maddeler bitince söndü. Yanıcı madde sanırım yangını etkiliyor. Günlerce devam eden inanılmaz bir tehlike vardı.”(K3G) Katılımcı ifadelerinden de anlaşıldığı üzere yanıcı maddenin özelliğinin yangının seyrini değiştirdiği açıktır.

Organizasyon Eksikliği:

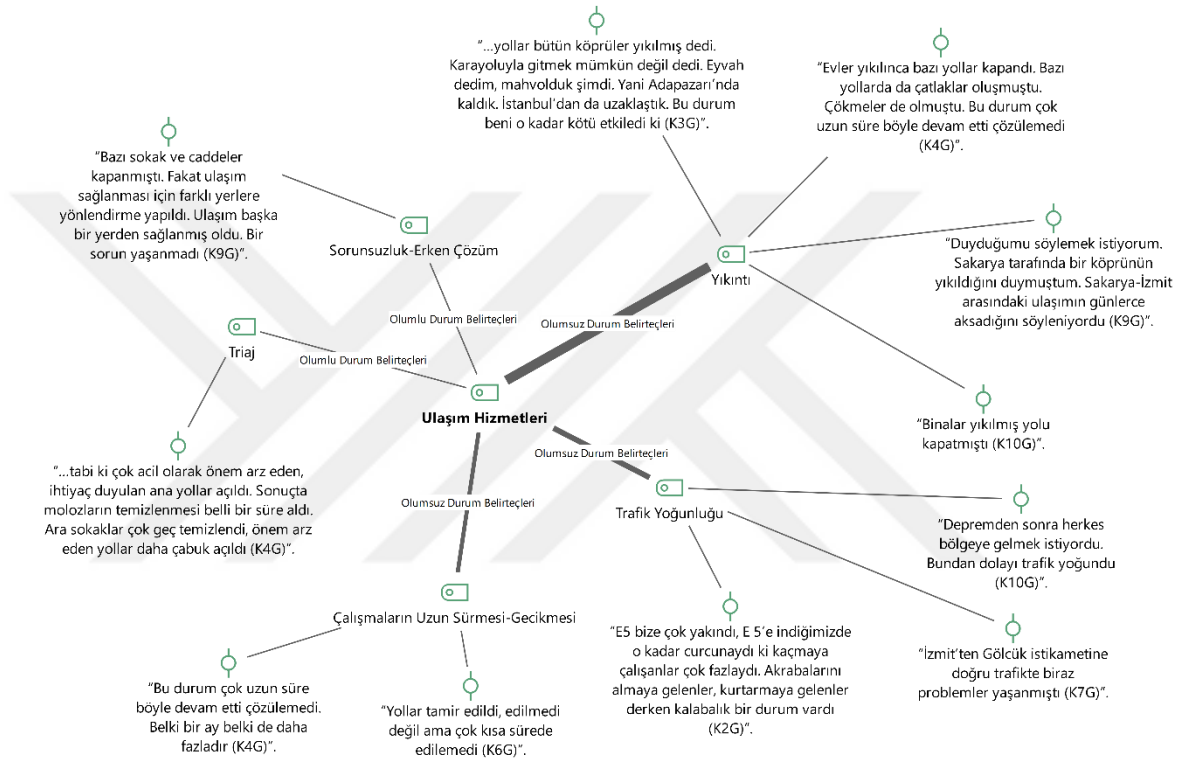
Katılımcılardan bir kişi sınırlı bir ifadeyle itfaiye çalışmalarında organizasyon eksikliği konusuna vurgu yapmıştır. Katılımcı bu durumu şöyle açıklamıştır; “... bunların altında yatan bir organizasyon eksikliği vardı.”(K6G)

5.1.5. Tahliye ve Planlama Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Tahliye ve planlama hizmetleri incelendiğinde; sınırlı sayıdaki katılımcının bilgilendirme ve yönlendirme çalışmalarının yapıldığını ifade ettiği görülmektedir. Yaşanan Gölcük depreminde tahliye hizmetlerine ilişkin olumsuz ifadelerin daha fazla ön plana çıktığı söylenebilir. Depremin olduğu zamanlarda toplanma alanı kavramının tam olmadığı veya bilinmediği saptanmıştır. Yaşanan depremin kapsamlı ve yıkıcı olmasının birçok sorunu beraberinde getirdiği ifade edilebilir. Katılımcı bulgularına göre; deprem öncesi düzenli tatbikatların yapılmasının, bilgilendirme çalışmalarına tüm kesimlerin dâhil edilmesinin ve bakı planlarının oluşturulmasının sonraki depremlerde yaşanabilecek olumsuz durumları azaltabileceği sonucuna varılabilir. Toplanma alanlarının bilinirliğinin oluşabilecek karmaşanın önüne geçilmesinde önemli bir adım olacağı söylenebilir. “Tahliye ve Planlama Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Olumsuz durum belirteçleri kategorisinde toplanma alanlarının bilinmemesi veya olmaması ile ilk aşamadaki bilgilendirme ve yönlendirme eksikliğinin sıkça kodlandığı görülmektedir. Tahliye ve planlama hizmetlerine ilişkin diğer bilgiler ile katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 11’de verilmiştir.

üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Şekil 12 incelendiğinde; olumsuz durum belirteçlerinin daha fazla kodlandığı, bunun içinde ise yıkıntı ve trafik yoğunluğunun daha sık kodlandığı görülmüştür. Olumlu durum belirteçleri kategorisinde triaj ile sorunsuzluk-erken çözüm kısımlarına yer verildiği saptanmıştır. Ulaşım hizmetlerine yönelik diğer bilgiler ile katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 12’de verilmiştir.

Şekil 12. Ulaşım Hizmetleri - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

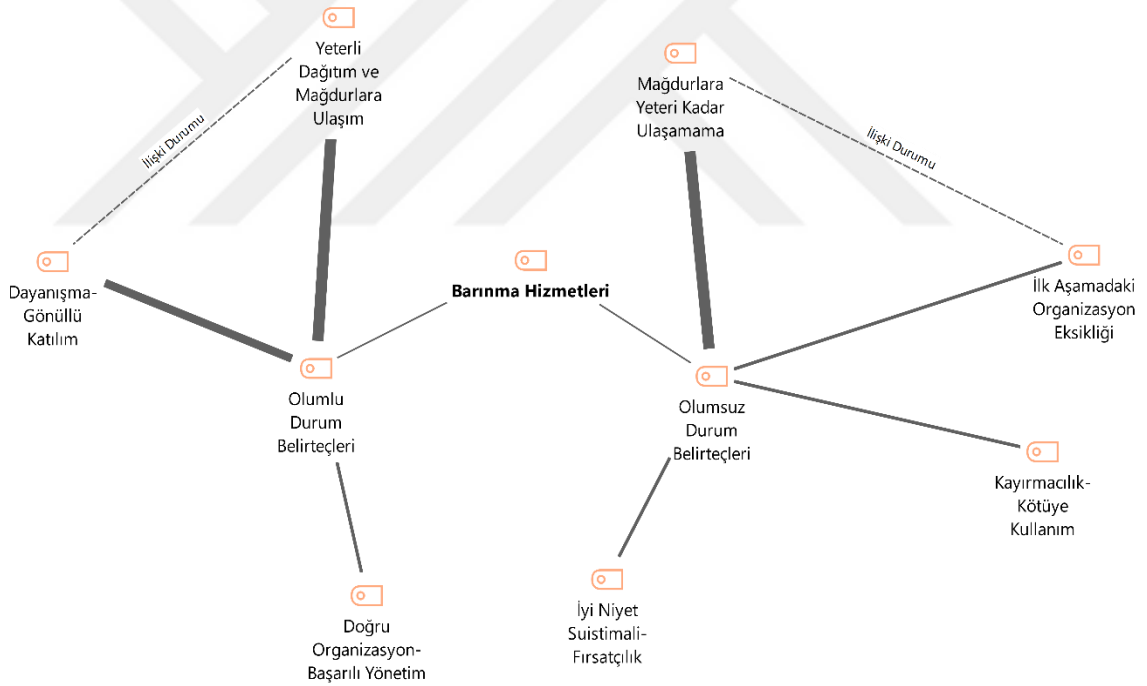

5.1.7. Barınma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcıların genel olarak ilk aşamada barınma ihtiyaçlarını bireysel yöntemlerle gidermeye çalıştıkları görülmüştür. Kişilerin kendi yaptıkları barınma alanları ile özel araçlarında belli bir süreyi geçirdikleri saptanmıştır. Dayanışma ve gönüllü katılımcılığın önemine vurgu yapılmıştır. Depremin geniş bir alanı etkilemesine ve yıkıcı olmasına rağmen yeterli gayretin gösterildiği ve mağdurlara ulaşılmaya çalışıldığı söylenebilir. Fakat yaşanan bu kötü durumda bile fırsatçı kişilerin olduğu, iyi niyet yaklaşımının suistimal edildiği katılımcı ifadelerinden anlaşılmaktadır. Yardım dağıtımında bazı kişilerin kayırmacılık yaptığı belirtilmiştir. Mağdurlara yeteri kadar

ulaşamama konusunun da önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. “Barınma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Şekil 13 incelendiğinde “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan bölümün “Yeterli Dağıtım ve Mağdurlara Ulaşım” olduğu görülmektedir. “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan kısmın “Mağdurlara Yeteri Kadar Ulaşamama” olduğu görülmektedir. İlk aşamadaki organizasyon eksikliği ile mağdurlara yeteri kadar ulaşamama arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Aynı şekilde dayanışma- gönüllü katılım ile yeterli dağıtım ve mağdurlara ulaşım arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Fakat ilişkisel durumların çok güçlü olduğu söylenemez.

Şekil 13. Barınma Hizmetleri - Kod Birlikte Oluşma Modeli

5.1.7.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Yeterli Dağıtım ve Mağdurlara Ulaşım, Doğru Organizasyon-Başarılı Yönetim ile Dayanışma- Gönüllü Katılım” olmak üzere 3 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Yeterli Dağıtım ve Mağdurlara Ulaşım:

Katılımcıların yeterli dağıtım ve mağdurlara ulaşım konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Bize yakın yerlerde Kızılay çadırlarını gördüm. Yeni kent, Şirintepe gibi yerlerde boş alanlara, arazilere Kızılay çadırlarının kurulduğunu gördüm. İlerleyen süre zarfında yaklaşık 6 ay sonra kalıcı konteynerlerin o bölgelerde yapıldığını gördüm.”(K2G)

“Kimse çadırsız kalmadı. Herkesin çadırı oldu.”(K7G)

“Tarihleri tam hatırlamamakla birlikte sanırım Kasım ayının sonuna kadar prefabrik konutlar teslim edilmişti.”(K10G)

Katılımcı ifadelerine göre barınma noktasındaki sorunların çözüme kavuşturulduğu söylenebilir.

Doğru Organizasyon-Başarılı Yönetim:

Katılımcılardan bir kişi doğru organizasyon- başarılı yönetim konusuna dikkati çekmiştir. Katılımcı bu durumu şu sözleriyle açıklamıştır; *“...yani ihtiyaç sahipleri arasında bir eleme yapıldı diyebilirim. Gerçek ihtiyaç sahiplerine göre dağıtım yapıldı. Doğru bir yönetim yapıldı. Torpil veya farklı şeylere göz yumulmadı diye düşünüyorum. Ben fırsatçılığa göz yumulmadı diye düşünüyorum.”(K5G)* Yardımların dağıtımında doğru bir çalışma sergilendiği söylenebilir.

Dayanışma- Gönüllü Katılım:

Katılımcıların dayanışma- gönüllü katılım konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Buraya birçok yerden arabalar geldi. Bizim mahalleye koskoca bir kamyon girdi. İçerisinde her şey vardı. Herkes bir şeyler göndermiş. Allah bu millete, bu devlete zeval vermesin.”(K7G)

“Sivil toplum kuruluşları ile birçok yerden yardım geldi. Depremden sonra birçok sivil toplum kuruluşunun bölgeye geldiğini söyleyebilirim.”(K10G)

Depremden sonra yaşanan dayanışmanın yaraların sarılmasında önemli bir adım olduğu söylenebilir.

5.1.7.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık, Kayırmacılık-Kötüye Kullanım, Mağdurlara Yeteri Kadar Ulaşamama ile İlk Aşamadaki Organizasyon Eksikliği” olmak üzere 4 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık:

Katılımcılardan K2G depremden sonra farklı bölgelerden insanların gelerek konteynerlere yerleştiklerini ifade etti. Bu kişilerin evleri yıkılmamasına rağmen bu davranışı gerçekleştirdiklerini beyan etti. Katılımcı bu durumu şu sözleriyle açıklamaktadır; “...ama şöyle bir şey oldu. Farklı bölgelerden insanlar geldi. Onların buralarda evleri yıkılmamıştı. Kalkıp buraya geldiklerini 60- 70 metrekarelik konteynerlere yerleştiklerini gördük. Çünkü buralardan yaklaşık iki üç sene elektrik, su giderleri alınmadı. Buralara gıda yardımı yapıldı. Ekonomik yardımlar yapıldı bu şekilde de tersine bir göç yaşandığını gözlemledim.”(K2G) Yaşanan durumu farklı şekillerde değerlendiren kişilerin olduğu söylenebilir.

Kayırmacılık-Kötüye Kullanım:

Katılımcılardan bir kişi gelen yardımların gerçek ihtiyaç sahiplerinden ziyade dağıtıcı kişinin durumuna göre yapıldığını ifade etti. Katılımcı bu durumu şu şekilde açıklamıştır; “...diyelim ki, Ankara'dan bir tır, bir kamyon dolusu yardım geldi. Bunların nereye gittiği meçhul. O zaman muhtarlığa geliyordu. Muhtar da istediğine verdi, istemediğine vermedi. Kısaca kişiye bırakıldı kişiye bırakılınca da böyle oldu.”(K1G)

Mağdurlara Yeteri Kadar Ulaşamama:

Bir katılımcı mağdurlara yeteri kadar ulaşamamasının nedenini iletişim eksikliğine bağlamıştır. Katılımcı bu durumu; “Ciddi anlamda yardım geldi. Fakat ulaşabilecek kişilerin haberi olmadığı için, belki de haberdar olunmadığı için ulaştırılamadı” (K8G) cümleleriyle açıklamıştır. Katılımcılara ilişkin diğer ifadeler aşağıda sunulmuştur:

“İzmit’i sıfırdan yapacak yardım geldi ama ihtiyaç sahiplerine yeteri kadar iletilmedi, dağıtılmadı diyebilirim.”(K1G)

“Bize çadır vs. gelmedi. Kimse gezerek bize bir çadır dağıtmadı. Biz kendimiz ahşap bir sığınma yeri yaptık. Güzel de bir barınak yaptık.”(K8G)

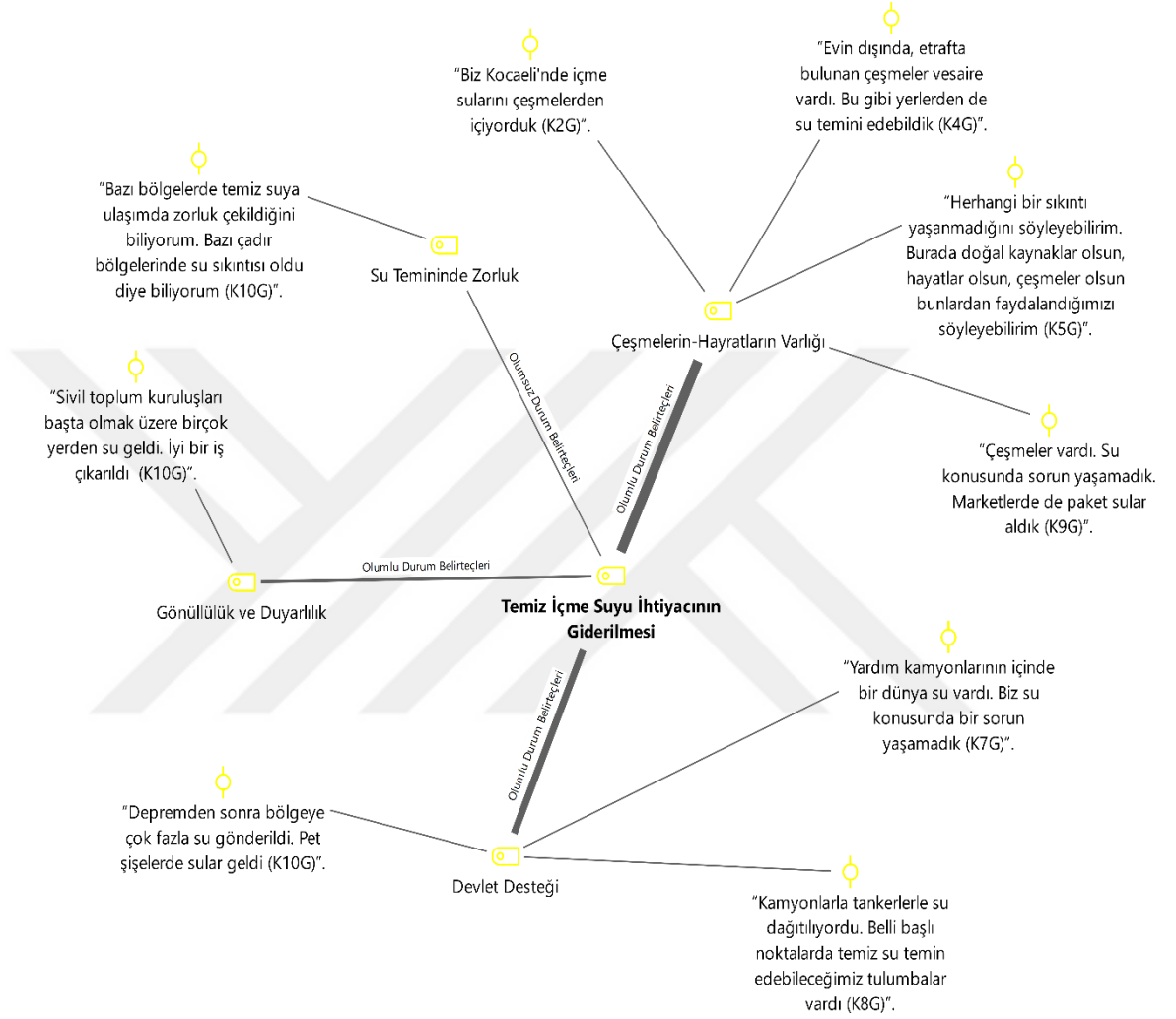
İlk Aşamadaki Organizasyon Eksikliği:

Katılımcılardan bir kişi yardımların dağıtımında organizasyon eksikliği yaşandığını ifade etmiştir. Yardımların bir kural dâhilinde değil göreceli olarak yapıldığını beyan etmiştir. Katılımcı bu durumu şu şekilde açıklamıştır; *“Ben malzeme konusunda görevli bir kişiyle görüştüm. Bu araçların hepsi İzmit depremi için Gölcüğe getirildi dedi. Fakat arkadaşlar neyi nereye indireceğini bilmiyorlar dedi. Bizde sizin gibi gelenlere veriyoruz dedi. Biz bunun üzerinde bacanakla birlikte bir aracı aldık ve Gölcük’ten İzmit’e bizim mahallemize getirdik.”(K7G)* Yardımların belli bir noktadan daha profesyonel şekilde dağıtılmasının faydalı olacağı söylenebilir.

5.1.8. Temiz İçme Suyu İhtiyacının Giderilmesi

Katılımcılar depremde sonra temiz içme suyu ihtiyacının giderilmesine yönelik herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade ettiler. Genel olarak temiz içme suyu ihtiyacının doğal kaynaklardan veya çeşmelerden giderildiğini söylediler. Bunun yanında kurumların veya gönüllü kuruluşların hazır paket su dağıtımı yaptıklarını belirttiler. Fakat bazı bölgelerde temiz içme suyuna ulaşımında sorun yaşandığını ifade ettiler. Katılımcı bulgularına göre; temiz içme suyu konusunda bir sıkıntı yaşanmadığı söylenebilir. Çeşmelerin varlığının temiz içme suyu temininde önemli bir rol üstlendiği söylenebilir. Ayrıca devlet desteği ile vatandaş duyarlılığının da su temini konusunda önemli bir paya sahip olduğu ifade edilebilir. Şekil 14 incelendiğinde; “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlamanın “Çeşmelerin-Hayratların Varlığı ve Devlet Desteğinde” olduğu saptanmıştır. Sınırlı sayıdaki katılımcı ise su temininde zorluk çekildiğini belirtmiştir. Bu durum olumsuz yön olarak değerlendirilmiştir. “Temiz içme Suyu İhtiyacının Giderilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Temiz içme suyu ihtiyacının giderilmesi temasına ilişkin diğer bilgiler ile katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 14’de verilmiştir.

Şekil 14. Temiz İçme Suyu İhtiyacının Giderilmesi - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

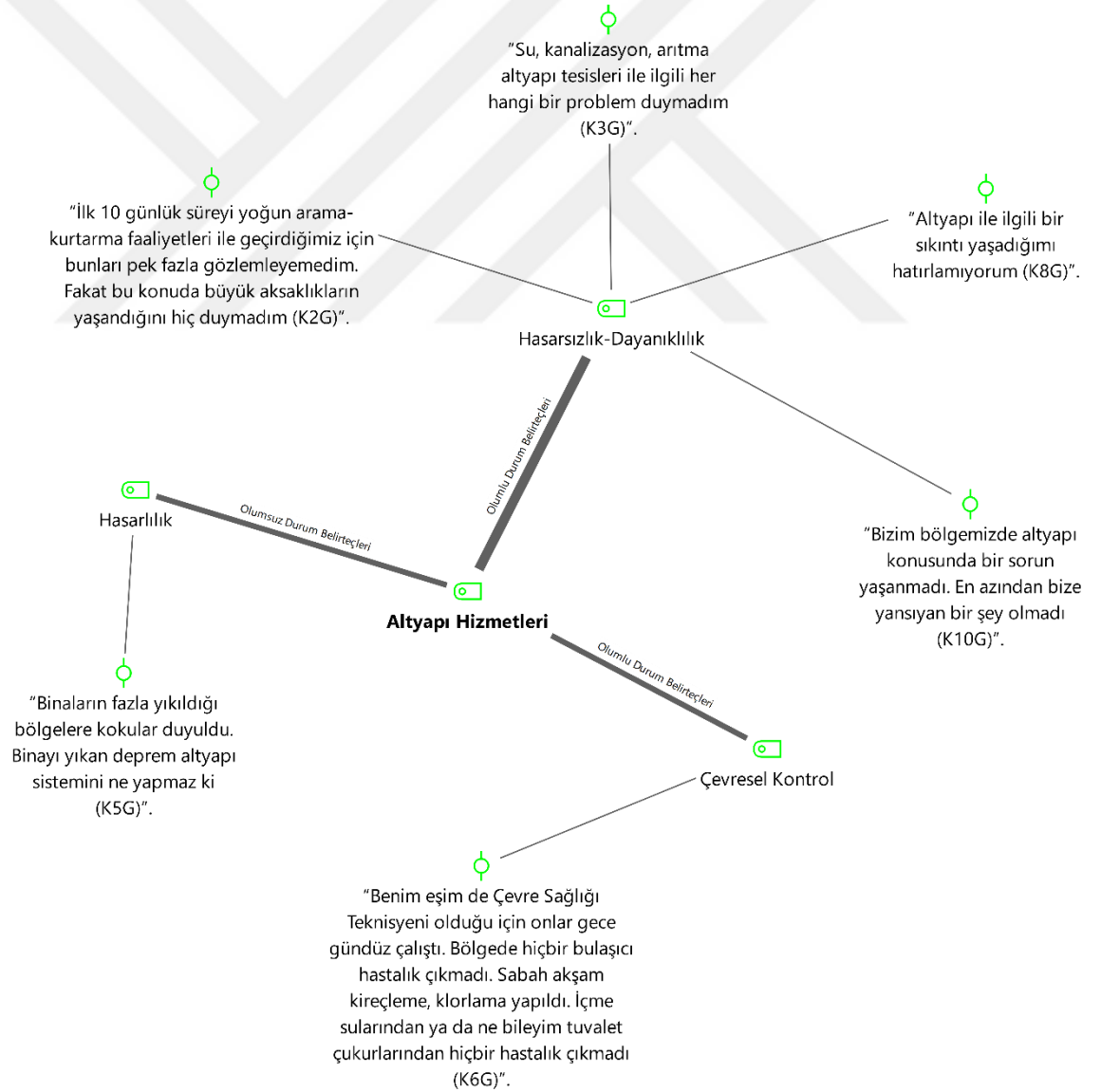

5.1.9. Altyapı Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar altyapı konusunda önemli bir sorun yaşanmadığını beyan ettiler. Katılımcılar bu durumu *"Olması gerekenler yapıldı, altyapı tesislerinde bir sorun yoktu, ciddi bir aksaklık yaşandığını duymadım, bu konuda net bir şey hatırlamıyorum"* gibi cümlelerle açıklamaya çalışmışlardır. K6G, çevresel kontrol önlemlerine vurgu yaparak gerekli tedbirlerin alınması sayesinde bulaşıcı bir hastalıkla karşılaşmadığını ifade etmiştir. Diğer konularda olduğu gibi çevresel kontrol önlemlerinin alınmasında da kişilerin büyük bir özveri ile çalıştığı söylenebilir. Depremin yıkıcılığına rağmen

vatandaş açısından algılanan ciddi bir altyapı sorunu olmadığı çıkarımı yapılabilir. Bir katılımcı ise depremden sonra altyapı sistemine bağlı kısmi sorunların yaşandığını dile getirdi. Katılımcı bulgularına göre; altyapı konusunda vatandaş açısından algılanan önemli bir sorun yaşanmadığı söylenebilir. Altyapı hizmetleri konusunda genellikle olumlu durum belirteçleri kategorisi altında yer alan kısımların daha fazla kodlandığı görülmektedir. “Altyapı Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Altyapı hizmetleri temasına ilişkin diğer bilgiler ile katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 15’de verilmiştir.

Şekil 15. Altyapı Hizmetleri - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

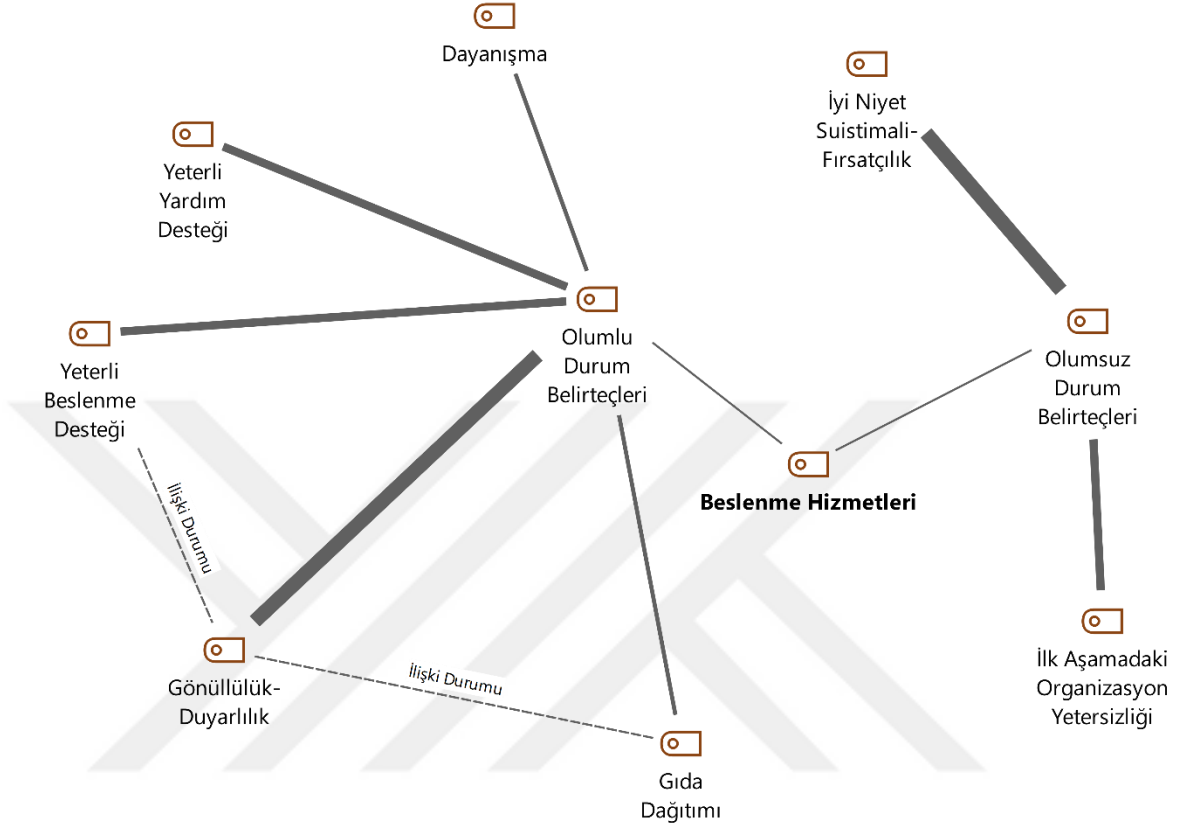

5.1.10. Beslenme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Beslenme hizmetleri konusunda gönüllük-duyarlılık algısının yüksek olduğu görülmüştür. Yeterli beslenme desteği ile gıda yardımlarının yapıldığı tespit edilmiştir. Katılımcılar bu durumu genel olarak “*Kamyon kamyon yiyecek geldi, Kızılay yemek için çadırlar kurdu, bizim bölgeye yardım yapıldı, gıda ve beslenme yardımı yapıldı, bir kamyon zeytinyağı geldi, her türlü yardım geldi, gezici araçlarla yardım geldi, öğün öğün yemek çıktı*” gibi cümlelerle açıklamaya çalışmışlardır. Toplumsal duyarlılığın yüksek olduğu ve beslenme hizmetlerinde birçok gönüllü çalışanın olduğu vurgulandı. Fakat bu olumlu çerçeve içerisinde dahi iyi niyeti suistimal eden kişilerin olduğu da belirtildi. Bir katılımcı ise ilk aşamalarda beslenme ve gıda yardımı dağıtımının organize bir şekilde yönetilemediğini belirtmiştir. Katılımcı bulgularına göre; beslenme hizmetlerine yönelik yürütülen çalışmaların başarıyla sonuçlandığı, ancak iyi niyet suistimalinin önüne geçilebilmesi için biraz daha kontrollü dağıtım yapılabileceği söylenebilir. “Beslenme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur.

Şekil 16 incelendiğinde; “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Gönüllülük-Duyarlılık” kısmının daha sık kodlandığı saptanmıştır. “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında ise “İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık” kısmının daha fazla kodlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca gönüllülük- duyarlılık ile yeterli beslenme desteği ve gıda yardımı arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Beslenme hizmetleri temasına ilişkin diğer bilgiler Şekil 16’da verilmiştir.

Şekil 16. Beslenme Hizmetleri - Kod Birlikte Oluşma Modeli

5.1.10.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Gıda Dağıtımı, Yeterli Yardım Desteği, Yeterli Beslenme Desteği, Gönüllülük-Duyarlılık ile Dayanışma” olmak üzere 5 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Gıda Dağıtımı:

Katılımcıların gıda dağıtımı konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Beslenme hizmetleriyle alakalı biraz kuru gıda dağıtılmıştı. Benim çadırımın önüne de bir tane bırakmışlardı.”(K3G)

“Yemek, gıda, battaniye konusunda yardımlar yapıldığını söyleyebilirim.”(K9G)

Depremden sonra yemek, kuru gıda ve battaniye dağıtımı yapıldığı görülmüştür. Beslenme hizmetleri konusunda gerekli çalışmaların yürütülmeye çalışıldığı söylenebilir.

Yeterli Yardım Desteği:

Katılımcıların yeterli yardım desteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Mahalleye bol bol yardımların geldiğini gördük. Kamyonlarla fazla fazla yiyecek-içecek dağıtıldığını gördük.”(K5G)

“Gerçek anlamda yardım yapıldı. Kuru gıda olsun, çocukların bakımı ile ilgili olsun her türlü ihtiyacın karşılandığına birebir şahit oldum.”(K8G)

Depremden sonra afetzedelerin ihtiyaçlarının giderilmesi için birçok konuda yardım yapıldığı söylenebilir.

Yeterli Beslenme Desteği:

Katılımcıların yeterli beslenme desteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Kızılay'ın çadırı vardı. Yemek yapılıyordu. Oraya gitmek isteyen gidip yemeğini alıp yiyordu diye duyduk.”(K5G)

“Herkese ulaşıldı, herkes yiyebildi.”(K6G)

“Devlet destek verdi. Kızılay yeteri kadar aş imkânı sunuyordu. Şu anda da Kızılay'ın iyi işler yaptığını söyleyebilirim.”(K10G)

Katılımcı ifadelerinden de anlaşıldığı üzere Kızılay'ın ve devletin yeteri kadar beslenme desteği sağladığı söylenebilir.

Gönüllülük-Duyarlılık:

Katılımcıların gönüllülük-duyarlılık çalışmalarına ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Fabrikalar işçilerine kendi imkânlarıyla yemek verdiler. Mesela benim dayımın çalıştığı yer hazır yemek yolladı. Aile kaç kişiye o kadar yemek yolladı. 3- 5 kişilik değildi. Aile kaç kişiye ona göre yollandı.”(K3G)

“Şöyle bir şey hatırladım. 6 ay kadar sonra bizim oranın zenginlerinin iftar verdiğini ya da kumanya şeklinde koli dağıttığını hatırlıyorum. Fakat biz almamıştık.”(K4G)

“Bizim burada aşevlerimiz vardı. En yakın aşevinden gidip yemek alabiliyordun. Herkes komşusuyla her şeyini paylaştı. Paylaşıcılık, birliktelik vardı.”(K7G)

“Akrabalarımızdan olsun sivillerden olsun giyim, erzak konusunda yardımlar geldi.”(K9G)

“Sivil toplum kuruluşları ciddi destek verdi.”(K10G)

Depremden sonra sivil toplum kuruluşları ile gönüllülerin kuru gıdadan sıcak yemeğe kadar beslenme noktasında önemli destek sağladığı görülmüştür.

Dayanışma:

Katılımcılardan bir kişi dayanışma konusuna vurgu yaparak herkesin elinde ne varsa onu getirerek bir şeyler yapıldığını belirtti. Katılımcı bu durumu şu sözleriyle açıklamıştır; *“Herkes dolabındakileri çıkardı. İmece usulü yemekler pişti. Vatandaş olarak iyi bir dayanışma örneğinin olduğunu gördük.”(K10G)*

5.1.10.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık ile İlk Aşamadaki Organizasyon Eksikliği” olmak üzere 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık:

Katılımcıların beslenme hizmetlerinin sunumunda iyi niyet suistimali-fırsatçılık konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“...bazen de gelen yardımları evlerinde depolayanlar oldu. Zeytinyağlarını, battaniyeleri evlerinde saklayanlar oldu.”(K2G)

“...ama bunu çok büyük fırsata çevirenler oldu. Bizim yakın çevremizde de inanılmaz şekilde istifçiler oldu. Deprem bölgesine tırlar geldi hurra gitti. İnsanlar da ihtiyacı olan alsın olgunluğu yok.”(K3G)

Depremden sonra bazı kişilerin istifçilik yaptıkları, ihtiyaçlarından fazla yardım almaya çalıştıkları görülmüştür.

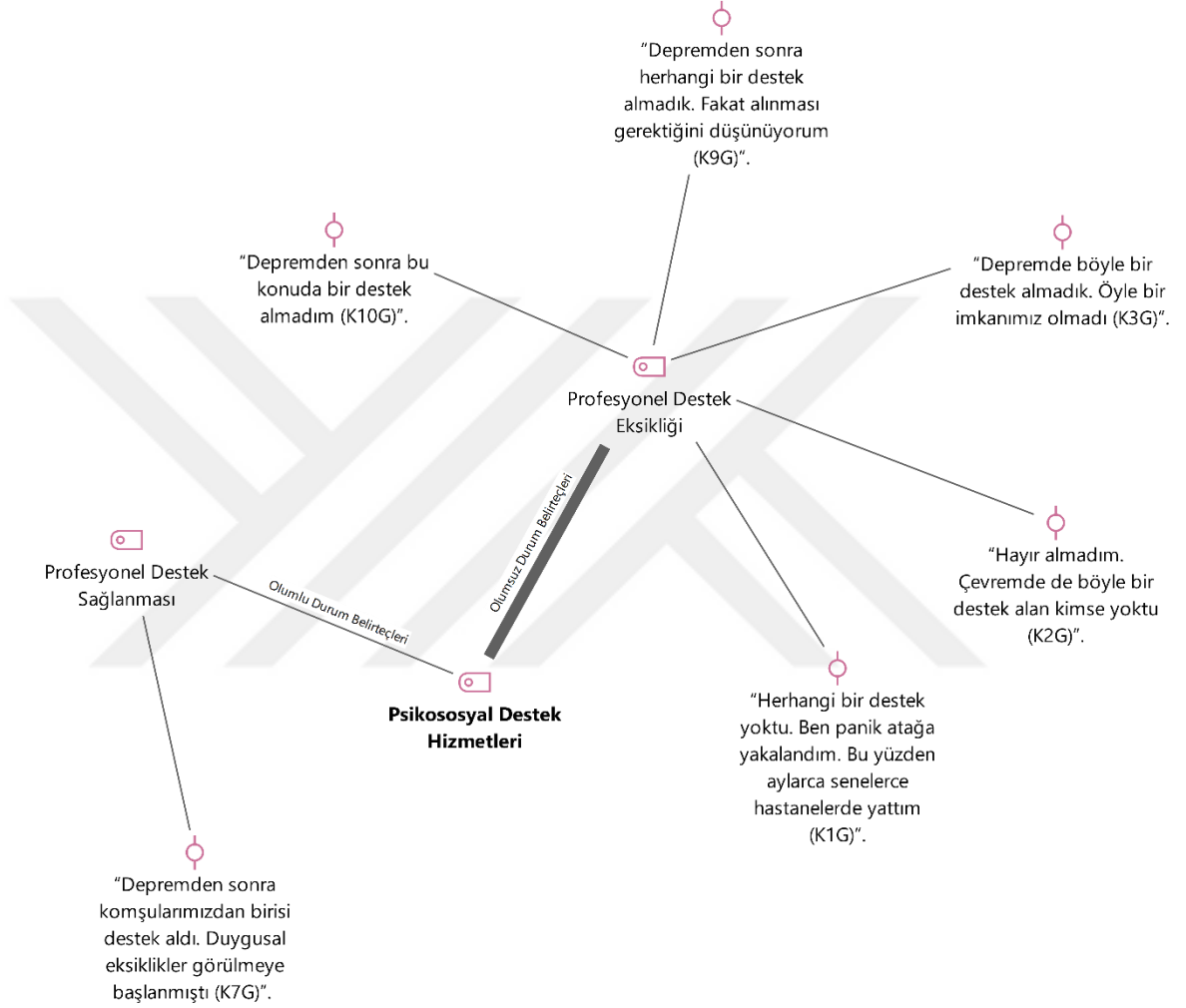
İlk Aşamadaki Organizasyon Eksikliği:

Katılımcılardan bir kişi ilk haftalarda organizasyon eksikliği yaşandığını ifade etmiştir. Katılımcı bu durumu şu sözleriyle açıklamıştır; *“İlk 1 hafta 10 gün boyunca yani depremin ilk anlarında beslenme ve gıdaya yönelik organize bir çalışma göremedim.”*(K2G)

5.1.11. Psikososyal Destek Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Psikososyal destek hizmetleri değerlendirildiğinde, katılımcılardan bir kişi komşusunun destek aldığını ifade etti. Katılımcıların çoğunluğu depremden sonra herhangi bir şekilde destek almadıklarını belirttiler. Bazı katılımcılar ise destek almadıklarını ancak alınması gerektiğini ifade ettiler. Katılımcı bulgularına göre; yaşanan afetlerden sonra psikososyal destek hizmetlerinin sağlanmasının, kişilerin ilerleyen zamanlarda karşılaşılabilecekleri psikolojik rahatsızlıkların önüne geçmede önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. “Psikososyal Destek Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Diğer bilgiler ve katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 17’de verilmiştir.

Şekil 17. Psikososyal Destek Hizmetleri - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

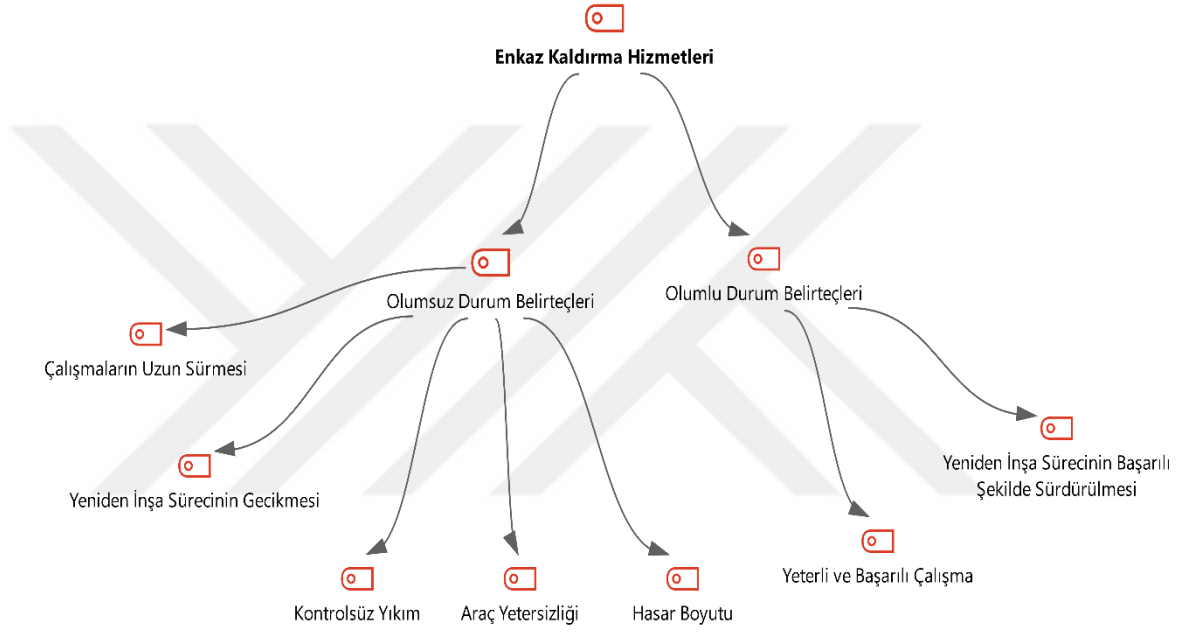

5.1.12. Enkaz Kaldırma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar, depremden sonra zor bir süreç yaşadıklarını ve yıkıntının fazla olduğunu belirttiler. İlk aşamalarda herkesin kurtarma çalışmalarına katıldıklarını ve ellerinden geleni yapmaya çalıştıklarını belirttiler. Bazı katılımcılar çalışmaların ve yeniden inşa sürecinin başarılı bir şekilde yönetildiğini ifade ettiler. Katılımcılar bu durumu “*Enkazlar zamanında kaldırıldı, ölümler çıkarıldı ve sonrasına iş makineleri girdi, hayatta kalanlar kurtarma çalışmalarına katıldılar, herkes elinden geleni yaptı*” gibi cümlelerle açıklamaya çalışmışlardır. Bazı katılımcılar çalışmaların yeteri kadar

yapıldığını savunurken bazı katılımcılar ise kontrolsüz bir yıkımın olduğunu, hasarın fazla olmasının durumu etkilediğini, çalışmaların uzun sürdüğünü, inşa sürecinin geciktiğini ve iş makinalarının yetersiz kaldığını ifade ettiler. “Enkaz Kaldırma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur.

Şekil 18. Enkaz Kaldırma Hizmetleri - Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

5.1.12.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Yeterli ve Başarılı Çalışma ile Yeniden İnşa Sürecinin Başarılı Şekilde Sürdürülmesi” olmak üzere 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Yeterli ve Başarılı Çalışma:

Katılımcıların yeterli ve başarılı çalışma konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“O dönemde yaklaşık 3-5 ay içerisinde birçok enkazın kaldırıldığını söyleyebilirim.”(K2G)

“Enkazlar zamanında kaldırıldı diyebilirim.”(K6G)

“Enkaz çalışmaları hızlı bir şekilde yürütüldü. Yani çok hızlı çalışıldı.”(K7G)

Katılımcı ifadelerine göre enkazların zamanında ve hızlı bir şekilde kaldırıldığı söylenebilir.

Yeniden İnşa Sürecinin Başarılı Şekilde Sürdürülmesi:

Katılımcılardan bir kişi enkazların hızlı şekilde kaldırıldığını, yeniden inşa sürecinin başarılı şekilde yönetildiğini ifade etti. Deprem izlerinin silinmesi için yıkılan binaların yerlerine daha sağlıklı binaların yapıldığını belirtti. Katılımcı bu durumu şu sözleriyle açıklamıştır; *“Gölcük ve Değirmendere’de güzel şeyler yapıldı. Depremden yaklaşık 2-3 ay sonra enkazlar kaldırıldı. Yerlerine zemin etütü yapılarak sağlam binalar yapıldı.”(K7G)*

5.1.12.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Çalışmaların Gecikmesi, Hasar Boyutu/ Büyüklüğü, Kontrolsüz Yıkım, Araç Yetersizliği ile Yeniden İnşa Sürecinin Gecikmesi” başlıklı 5 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Çalışmaların Uzun Sürmesi:

Katılımcıların çalışmaların uzun sürmesi konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Enkazlar kaldırılamıyordu. Senesini buldu diyebilirim. Daha fazla başaramadılar, cesetler parçalandı eridi götürdüler.”(K1G)

“Moloz yığınlarının kaldırılması çok uzun sürdü. Belki 2 sene kadar diyebilirim.”(K4G)

Katılımcı ifadelerine göre enkaz kaldırma çalışmalarının uzun sürdüğü söylenebilir.

Hasar Boyutu/ Büyüklüğü:

Katılımcılardan bir kişi geniş bir alanın etkilendiğini ve çok fazla binanın çöktüğünü belirtti. Ancak herkesin elinden geleni yapmaya çalıştığını ifade etti. Katılımcı bu durumu şu sözleriyle açıklamıştır; *“Herkes elinden geleni yaptı. Fakat*

yıkılan yer bir değildi ki, bir sürü yer vardı. Körfez koskocaman yer. İzmit; 60 evler, 65 evler, 95 evler, Gölcük, bir sürü yerde yıkım vardı.”(K5G) Depremin etkilediği bölgenin ve yıkıntının fazla olmasının çalışmaları da etkilediği söylenebilir.

Kontrolsüz Yıkım:

Katılımcılardan bir kişi enkaz çalışmalarında talihsiz bir olayın yaşandığını ifade etti. İş makinasının enkaz alanında yapmış olduğu hamle sonucu hayatını kaybeden kişilerin olduğunu söyledi. Katılımcı bu durumu şu sözleriyle açıklamıştır; *“Büyük betonlar falan kaldırırken bir şey olmuştu. Komşular binada üç kişinin olduğunu söylemişlerdi. İş makinesinin nereden müdahale edeceği konusunda konuşmalar oldu. İş makinesinin yukarıdan vurmasıyla binanın çöktüğünü ve 3 kişinin orada vefat ettiğini söylediler.”(K2G)*

Araç Yetersizliği:

Katılımcılardan bir kişi iş makinalarının yetersiz kaldığını ifade etti. Katılımcı, çok fazla binanın yıkılmış olmasının bu durumu etkilediğini düşünmektedir. Katılımcının araç yetersizliği konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“İş makineleri yetersiz kaldı. Çok fazla yıkılan bina olduğu için iş makinelerin hemen organize edilmesi zordu. Zaten bir belediyenin kaç tane kepçesi vardır ki hangi enkaza yetsin.”(K3G)

Yeniden İnşa Sürecinin Gecikmesi:

Katılımcılardan bazıları yeniden inşa sürecinin geciktiğini düşünmektedirler. Yıkılması gereken binaların yıkılmadıklarını, enkazların yıllarca kaldırılmadıklarını ifade ettiler. Katılımcıların yeniden inşa sürecinin gecikmesi konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

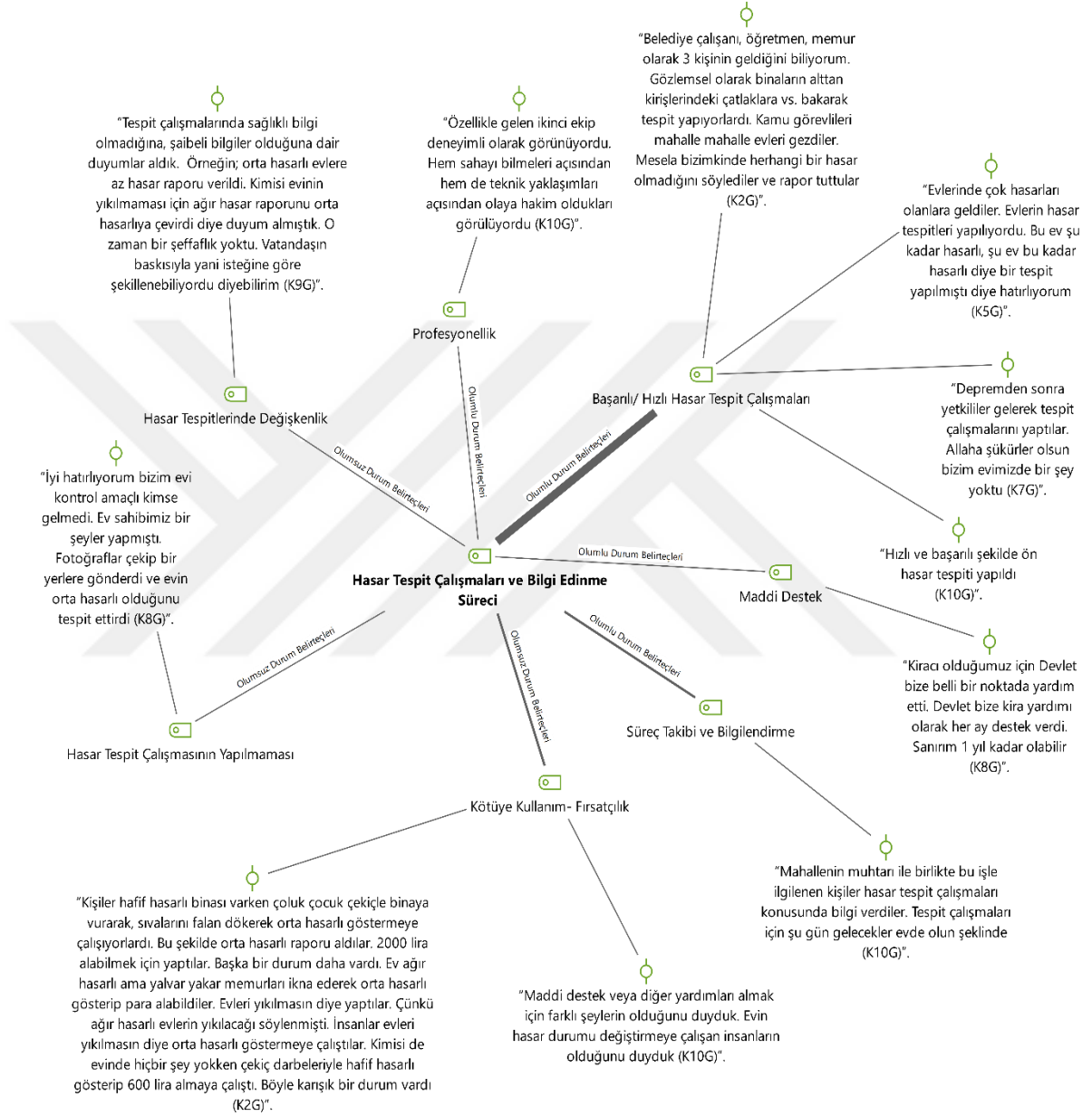
“Özellikle yıkılması gereken binalar yıkılmadı. Bazı binalar güçlendirilerek ayakta kaldı. Fakat bazı binalar ağır hasarlı şekilde kaldı. O zamandan bu zamana kadar binalar boş bir şekilde bekledi. Boş binaların içine çocuklar girebilir, evsizler girebilir. Ağır hasarlı ve boş binalar daha yeni yıkıldı. Ağır hasarlı binaların, yıkılması gereken binaların yıkılmadığını, güçlendirme yapıldığını ve vatandaşların bu evlerde kaldığını biliyorum.”(K8G)

“Aylarca hatta yıllarca kaldırılamayan enkazlar gördüm. Kötü bir vaziyet vardı.”(K9G)

5.1.13. Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Sürecine İlişkin Hizmet Sunumun Değerlendirilmesi

Hasar tespit çalışmalarının ilk aşamada hızlı bir şekilde yapıldığı ifade edildi. Özellikle ağır hasarlı binaların hızlı şekilde tespit edildiği belirtildi. Yetkililer tarafından sürecin takip edildiği ve konu hakkında bilgi verildiği söylendi. Tespit çalışmalarının sonuçlarına göre gerekli maddi desteğin sağlandığı ifade edildi. Katılımcılardan bazıları hasar tespit çalışmalarındaki değişim, hasar tespit çalışmalarının gecikmesi veya hiç yapılmaması konularından yakınmaktadırlar. Katılımcı bulgularına göre; hasar tespit çalışmalarının genel olarak yürütüldüğü söylenebilir. Fakat çalışmaların radikal ve bilgi aktarımlarının daha sağlıklı yapılması gerektiği de ifade edilebilir. “Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Sürecine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Şekil 19 incelendiğinde; “Olumlu Durum Belirteçleri” altında yer alan “Hızlı/ Başarılı Hasar Tespit Çalışmalarının” sıkça kodlandığı görülmektedir. Diğer bilgiler ve katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 19’da verilmiştir.

Şekil 19. Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Süreci - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

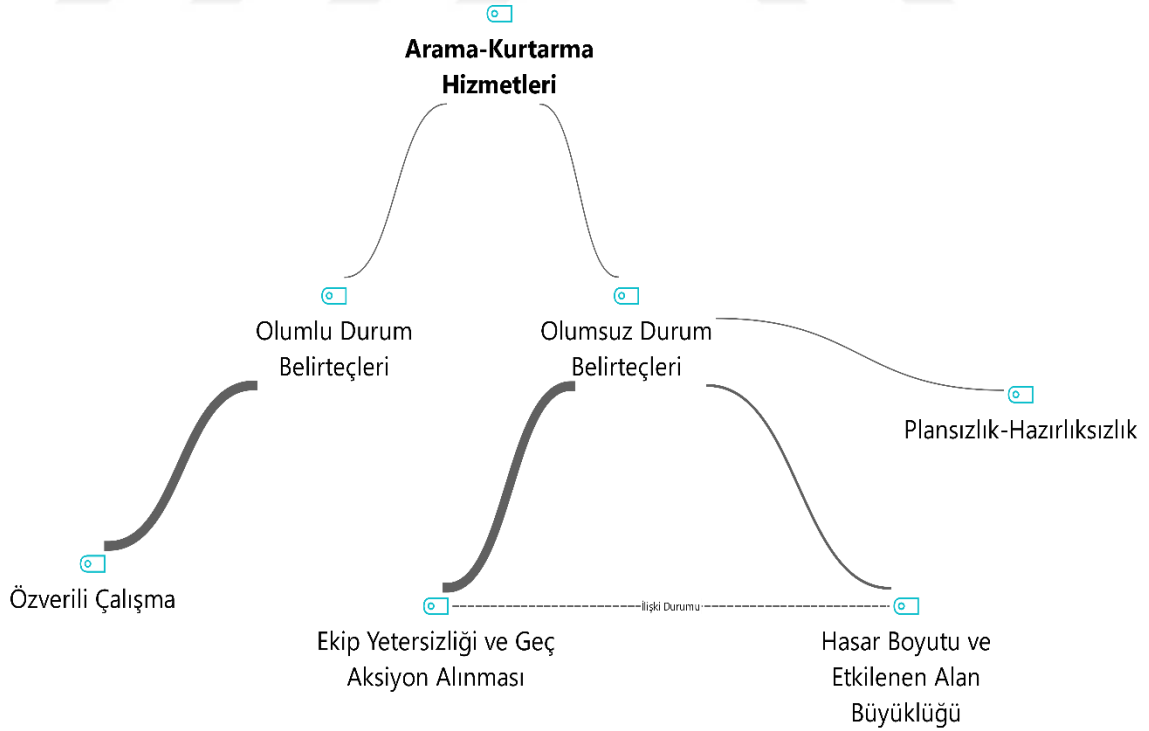

5.1.14. Arama-Kurtarma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar arama- kurtarma çalışmalarında ekip sayısının ve personel sayısının yetersiz kaldığını belirttiler. Fakat mevcut ekiplerin canla başla çalıştıklarını ifade ettiler. Sonraki aşamalarda birçok yerden arama-kurtarma ekiplerinin bölgeye geldiğini belirttiler. Depremin etkilediği alan ile yıkıcı etkisinin fazla olmasının bu durumu

etkilediği söylenebilir. Katılımcılardan bir kişi Gölcük depreminde yapılan çalışmalarla günümüzde meydana gelen depremlerde yapılan çalışmaları karşılaştırmış ve çok ciddi farklılıkların olduğunu dile getirmiştir. Katılımcı bu durumu şu cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır; “Gölcük depremini, Van, Elazığ, İzmir depremleriyle karşılaştırdığımızda çok büyük farklılıkların olduğu ortaya çıkmaktadır. 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 depremleri Türkiye için bir milat oldu. Devlet eksikliklerini tespit ederek iyileştirmelere gitmiştir. Bunu Van, Elazığ, İzmir depremlerinde gördük. O günleri bugünlerle kıyaslamak mümkün değil. Şimdi devlet olsun sivil toplum kuruluşları olsun çok güçlü.”(K10G) Katılımcı bulgularına göre; mevcut ekiplerin özverili bir şekilde çalıştıkları, ellerinden gelenin fazlasını yaptıkları söylenebilir. Fakat depremin etkilediği bölge ile yıkıcı etkisinin fazla olmasının birçok şeyi etkilediği düşünülmektedir. 1999 yılında yaşanan depremlerin Türkiye afet politikalarının tekrar gözden geçirilmesi açısından bir dönüm noktası olduğu söylenebilir. “Arama- Kurtarma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur (Şekil 20).

Şekil 20. Arama Kurtarma Hizmetleri - Kod Birlikte Oluşma Modeli

5.1.14.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Özverili Çalışma” başlıklı 1 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Özverili Çalışma:

Katılımcıların özverili çalışma konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Arama kurtarma ekipleri o zamanlar çok çalıştı. Hiçbirinin hakkı ödenemez. Tüm ekipler noksansız çalıştılar. Canla başla yaklaşık 60 gün çalıştılar diyebiliriz. Enkaz altından çok sayıda insanımızı, çocuğumuzu çıkardılar. Büyük bir özveriyle çalışıldığını söyleyebilirim.”(K7G)

“Birebir gözlemleme şansım olmadı ama duyduğum kadarıyla mümkün mertebe her şeyin yapılabildiğini, çokça çaba sarf edildiğini söyleyebilirim.”(K8G)

Ekiplerin günlerce canla başla çalıştıkları görülmüştür. Herkesin elinden geleni yaptığı ve yeteri kadar çaba sarf edildiği tespit edilmiştir.

5.1.14.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Ekip Yetersizliği ve Geç Aksiyon Alınması, Hasar Boyutu ve Etkilenen Alan Büyüklüğü ile Plansızlık- Hazırlıksızlık” başlıklı 3 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Ekip Yetersizliği ve Geç Aksiyon Alınması:

Katılımcılardan bazılarının ekip yetersizliğine vurgu yaptıkları görülmüştür. Katılımcılar bu durumu “Biz belli bir süre ekip görmedik, ben bir hafta on gün boyunca ekip görmedim” gibi cümlelerle açıklamaya çalışmışlardır. Katılımcı K4G ekiplerin her yere yetişememesinin nedenini “depremin büyüklüğüne” bağlamaktadır. Katılımcıların ekip yetersizliği ve geç aksiyon alınması konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Ben bir hafta on gün boyunca hiç arama kurtarma ekibi görmedim.”(K2G)

“Biz belli bir süre arama kurtarma ekibi görmedik. Depremden sonra mahalle afet gönüllüleri gibi birtakım şeyler oluştu.”(K3G)

“1999 Marmara depreminde arama kurtarma ekipleri olsun diğer konudaki faaliyetler olsun eksik kaldı diyebilirim. Deprem çok büyük olduğu için her yere yetişilemedi.”(K4G)

“Çok yetersiz, çok zayıf ve eksik olduğunu söyleyebilirim.”(K9G)

Hasar Boyutu ve Etkilenen Alan Büyüklüğü:

Katılımcıların hasar boyutu ve etkilenen alan büyüklüğü konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Personel sayısının ve çalışmalarının yetersiz kaldığı söylenebilir. Belki “Afet İşleri Genel Müdürlüğü’nün, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü’nün, Kızılay”ın ve diğer kurumların çok fazla çalışanı vardı. Fakat etkilenen alan çok büyüktü. Belki de 100 kilometre kadar diyebilirim. Avcılar’dan, Sakarya’ya, Yalova’ya kadar birçok alan etkilenmişti. Şu anda (2021 yılında) bile öyle bir deprem olsa mevcut arama kurtarma ekiplerinin bile yetersiz olacağını düşünüyorum.”(K2G)

“1999 Marmara depreminde arama kurtarma ekipleri olsun diğer konudaki faaliyetler olsun eksik kaldı diyebilirim. Deprem çok büyük olduğu için her yere yetişilemedi.”(K4G)

Depremi birçok bölgeyi etkilemesi ile yıkıcılığının fazla olmasının çalışmaları etkilediği söylenebilir.

Plansızlık- Hazırlıksızlık:

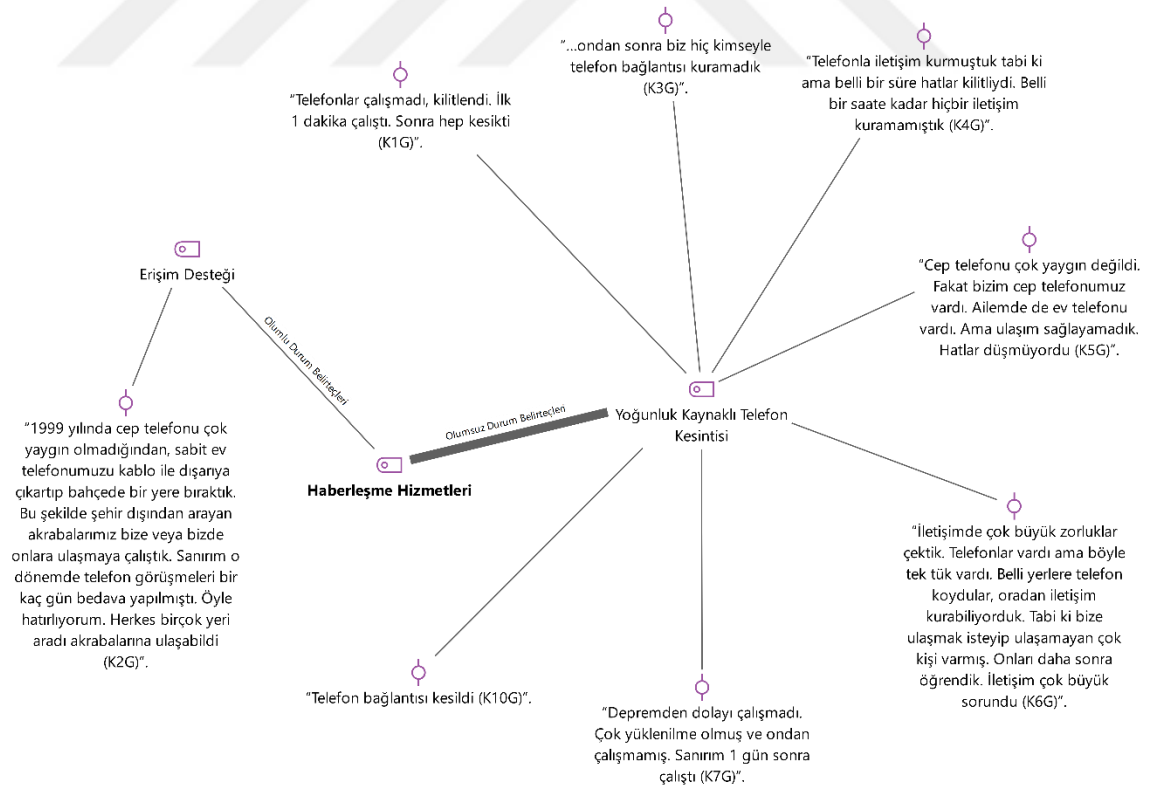
Katılımcılardan bir kişi plansızlığın ve hazırlıksızlığın önemine vurgu yapmıştır. Hazırlıksız yakalandığı için yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Katılımcı bu durumu şu cümlesiyle açıklamıştır; *“Hazırlıksız olduğumuz için açıkçası yeterli olmadığını düşünüyorum.”(K5G)*

5.1.15. Haberleşme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar haberleşme konusunda depremin ilk zamanlarında telefon açısından sorun yaşandığını ifade ettiler. Katılımcılar, genellikle bu sorunun kişilerin o panikle veya olayın etkisi ile birbirlerini arama isteğine bağlamaktadırlar. Dolayısıyla bu durum

anlık olarak telefon hatları üzerinde bir yoğunluk oluşturmuş ve bağlantının kesilmesine yol açmıştır diyebiliriz. Katılımcılar bu durumu genel olarak “*Telefonlar çalışmadı, bağlantı kesildi, iletişimde çok büyük sorunlar vardı, biz kendimiz araçlarımıza giderek haber vermek zorunda kaldık, belli bir süre hatlar kilitlendi, belli bir süre telefonlarla haberleşemedik, hatlar yoğun olduğu için defalarca aramamıza rağmen hatlar düşmüyordu*” gibi cümlelerle açıklamaya çalışmışlardır. Fakat bir katılımcı iletişimin sağlanabilmesi için belli bir süre ücretsiz haberleşme desteği sağlandığını ifade etmiştir. Katılımcı bulgularına göre; ilk aşamalarda ciddi iletişim sorunu yaşandığı söylenebilir. Bu kapsamda iletişim altyapısının güçlendirilmesi gerektiği söylenebilir. “Haberleşme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Şekil 21 incelendiğinde; “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Yoğunluk Kaynaklı Telefon Kesintisinin” sıkça kodlandığı görülmektedir. Diğer bilgiler ve katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 21’de verilmiştir.

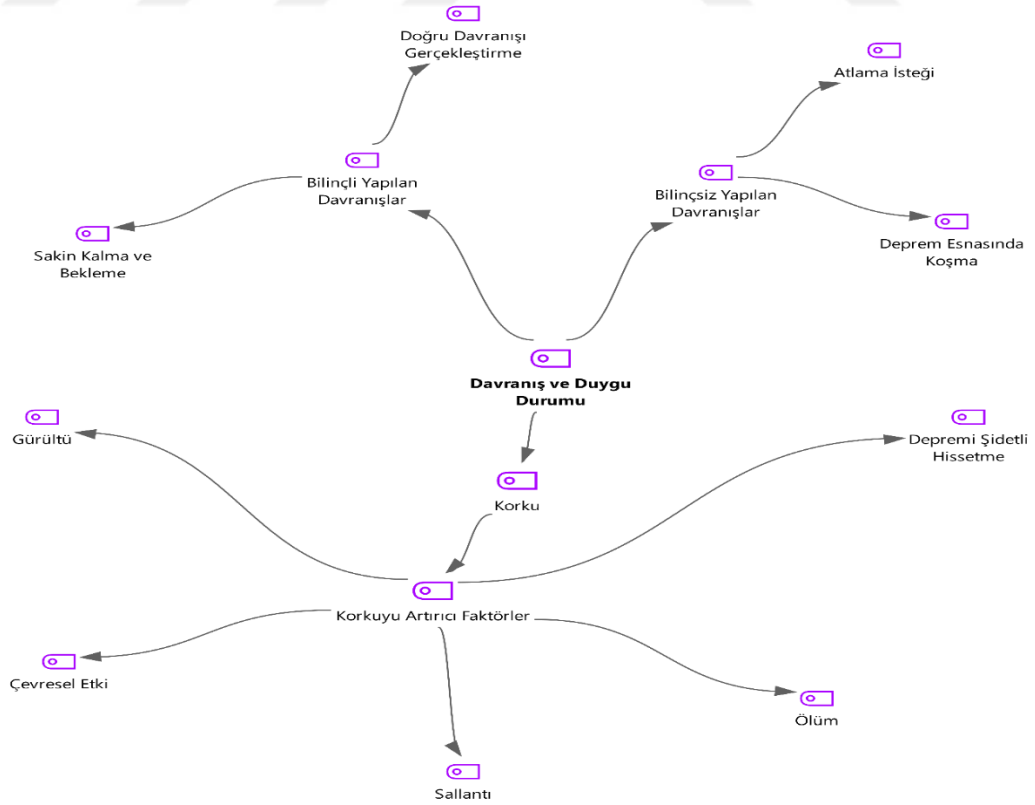
Şekil 21. Haberleşme Hizmetleri - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

5.1.16. Davranış ve Duygu Durumu

Katılımcılar, depremin yaşanmasıyla birlikte ciddi derecede korku yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Deprem esnasında oluşan gürültüden çevredeki insanların bağırmasına kadar birçok şeyin korku düzeylerini arttırdığını belirtmişlerdir. Depremin büyük bir uğultu ile geldiğini ifade ettiler. Depremin etkisiyle yolların adeta denizdeki dalga gibi bir görünüme büründüğünü belirttiler. Deprem gecesini gökyüzünün pembe bir hal aldığı sanki yere yaklaştığını ifade ettiler. Katılımcılar bu durumu genel olarak *“Deprem büyük bir gürültü ile geldi, sanki evin altından vuruyorlardı, öldüğümü düşündüm, dağların taşların uğultusu vardı, gökyüzü pembeleşmişti, deprem anında ne yaptığımı bilmiyorum, öyle kala kaldım, korku ve panikle kaçmaya çalıştım”* gibi cümlelerle açıklamaya çalışmışlardır. Bazı katılımcılar yaşanan olaya rağmen sakin kalarak veya güvenli bir alan seçerek bilinçli davranmayı başarmışlardır. “Davranış ve Duygu Durumu” teması altında “Korku, Bilinçsiz Yapılan Davranışlar ve Bilinçli Yapılan Davranışlar” olmak üzere 3 adet kategori oluşturulmuştur. Davranış ve duygu durumuna ilişkin tema ve alt kategoriler Şekil 22’de verilmiştir.

Şekil 22. Davranış ve Duygu Durumu Teması ile Alt Kategorileri

5.1.16.1. Korku

Katılımcıların deprem sonrası ciddi derecede korku yaşadıkları görülmüştür. Katılımcılar; kalabalık ortamın olmasını, elektrik kesintisini, sevdiklerini kaybetme duygusunun olmasını, çevredeki insanların bağırmasını, depremin şiddetli hissedilmesini ve sallantının yaşanmasını korku düzeylerini artırıcı faktörler olarak ifade etmişlerdir. Fakat kişinin sahip olduğu inanç durumunu korkuyu azaltıcı faktör olarak belirtmişlerdir.

5.1.16.1.1. Korkuyu Arttırıcı Faktörler

Katılımcıların depremle birlikte yaşadıkları korku durumunu arttırıcı faktörlere yönelik vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Deprem büyük bir gürültü ile geldi. Sanki evin altından vurdular. Biz o vurmayla sıçradık. Kendimizi kapıya zor attık. Kapıya çıktığımızda şehrin yarısından fazlası dumandı. Orada büyük bir korku panik yaşadık. Kıyamet koptu ölüyoruz sandık. Ayağa kalktık tekrar bir sallantı bizi yere savurdu. Yollar böyle denizdeki kayak gibi sallandı. İlk kapıya çıktığımızda gökyüzü pembeleşmişti. Gürültüyle korktuk zaten (K1G).

“İlk önce bir uğultu ile uyandım. Taşların kayaların uğultusu ile yani büyük bir sesle uyandım. Gözlerimi açtığımda deprem olduğunu anlayamadım. Öldüğümü düşündüm. Bana şimdi bir şeyler gözükecek sandım, öldüğümü düşündüm.”(K2G)

“Bir sürü kişi sokağa çıkmıştı. Tabi ki bir karmaşa vardı. Bu durum bende korku oluşturdu.”(K4G)

5.1.16.2. Bilinçsiz Yapılan Davranışlar

Katılımcıların deprem anında gerçekleştirmiş olduğu davranış biçimleri incelendiğinde; korunma tedbirlerinden ziyade depremin yaratmış olduğu panikle kaçma eğiliminde oldukları veya kendilerince anlamsız davranış sergiledikleri belirlenmiştir. Katılımcıların bu konuya ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Annem, deprem oluyor dışarı çıkalım diye bağırdı. Korku ve panikle merdivenlere doğru koştuk.”(K2G)

“Evin içinde dolanırken mutfığa girdik her şey yerdeydi. Balkondan atlamak istedim.”(K6G)

“Kapıya yöneldik. Kapıyı açıp merdivenleri kullanarak dışarı çıkmaya çalıştık.”(K8G)

5.1.16.3. Bilinçli Yapılan Davranışlar

Katılımcıların deprem anında gerçekleştirmiş olduğu davranış biçimleri incelendiğinde; bazı katılımcıların sakin kalmayı başardıkları görülmüştür. Katılımcı, doğal yapısının sakin olmasının bu durumu etkilediğini belirtmiştir. Bir katılımcı ise kendisini korumak için hedef küçültme yoluna gittiğini beyan etti. Katılımcıların bu konuya ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

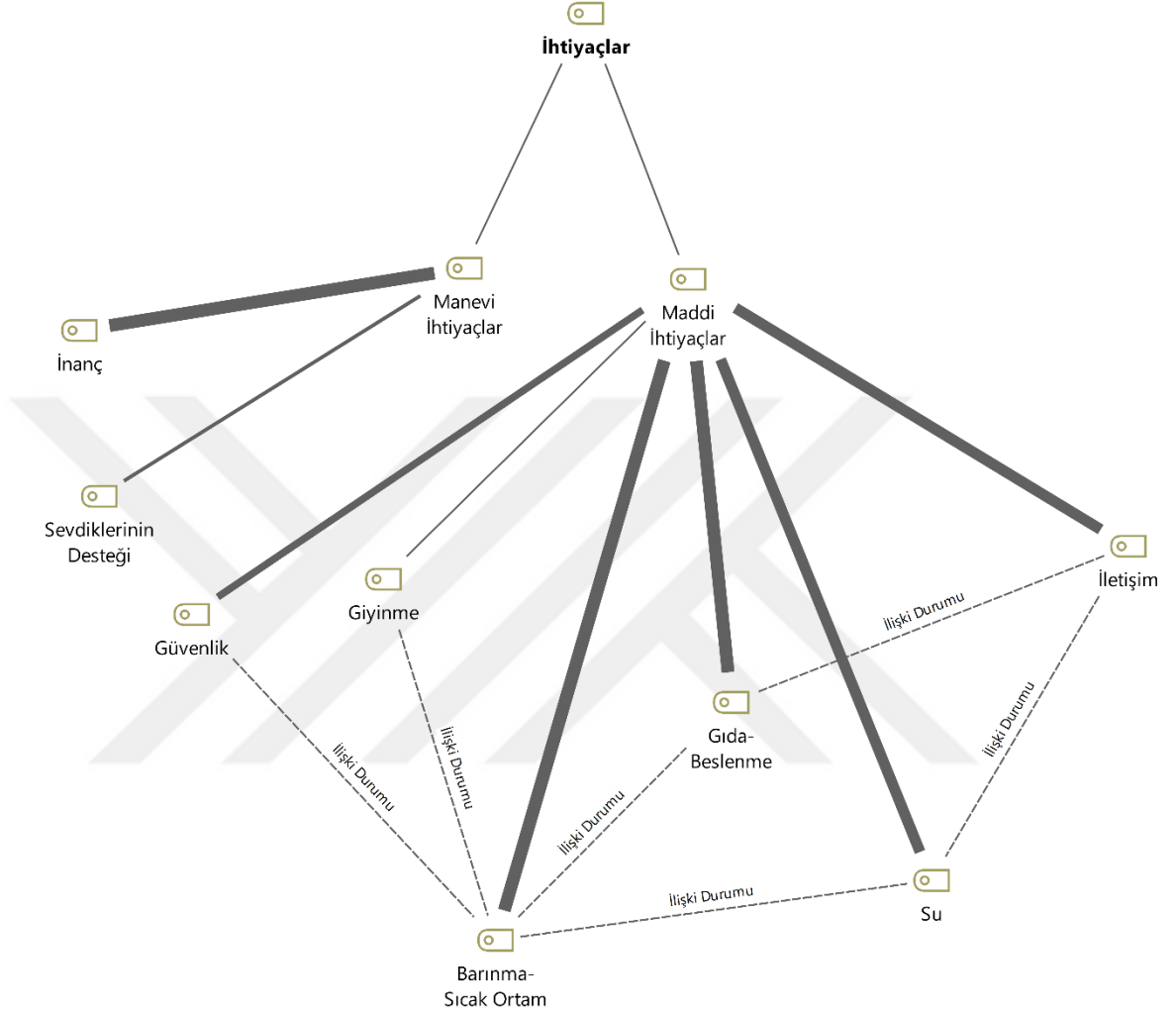
“Ben biraz sakin bir insanım o yüzden çok panik oldum diyemeyeceğim. Hatta eşimi bile sakinleştirdim.”(K9G)

“Depremden korunmak için hedefimi küçülttüm. Kendimi koruma pozisyonuna aldım.”(K10G)

5.1.17. İhtiyaçlar

Katılımcıların depremden sonra ihtiyaç duydukları durumlar incelendiğinde; ihtiyaçların maddi ve manevi olarak sınıflandırıldığı görülmüştür. Katılımcılar depremden hemen sonra maddi olarak barınma, sıcak ortam, su, güvenlik, giyinme, iletişim ve gıda ihtiyaçlarının olduğunu belirttiler. Manevi olarak bakıldığında ise sevdiklerinin yanında olması ile inanç durumunun önemli olduğunu belirttiler. “İhtiyaçlar” teması altında “Manevi ihtiyaçlar ve Maddi İhtiyaçlar” olmak üzere 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur. Şekil 23 incelendiğinde; maddi ihtiyaçlar kategorisinde barınma-sıcak ortam, su, iletişim ile gıda-beslenme konularının sıkça kodlandığı görülmektedir. Barınma sıcak ortam ile giyinme, güvenlik, su ve gıda-beslenme arasında bir ilişki olduğu saptanmıştır. İhtiyaçlar temasına ilişkin diğer bilgiler Şekil 23’de verilmiştir.

Şekil 23. İhtiyaçlar Kod Birlikte Oluşma Modeli

5.1.17.1. Maddi İhtiyaçlar

Depremi ardından ilk zamanlarda oluşan maddi ihtiyaçların genel olarak barınma-sıcak ortam, gıda, su, iletişim, güvenlik üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Katılımcıların bu konuya ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“İletişim önemli bir ihtiyaçtı.”(K1G)

“İnsanlar örtünme ihtiyacının farkına vardılar. Ben ve kardeşim eve girip hızlı bir şekilde kıyafet alıp çıktık.”(K2G)

“Su ihtiyacı oldu, gıda ihtiyacı oldu. Temel yaşam malzemesi, gıda sıkıntısı yaşandı.”(K2G)

“İlk önce barınma yani kalınacak yer aramıştık. Sonrasında da yiyecek.”(K4G)

“Telefon, su ihtiyacı oldu. Çocuklarıma o an ne yedireceğimi düşündüm. Tüp ihtiyacı çok hissettim.”(K5G)

“Suya ihtiyacımız vardı. Barınma, su ihtiyacı vardı.”(K6G)

“İlk başta barınma ihtiyacının olduğunu söyleyebilirim. Sonraki aşamada olmazsa olmaz insanların karnını doyurması diyebilirim.”(K8G)

“Babamlar ayrı bir evdeydi onlardan haber almamız lazımdı ancak haberleşmede sıkıntı yaşadık.”(K9G)

“İlk aşamada iletişimde ciddi sıkıntılar yaşadık. Daha sonra, gıda, beslenme, güvenlik, hijyen vs. diyebilirim.”(K10G)

5.1.17.2. Manevi İhtiyaçlar

Depremi ardından ilk zamanlarda oluşan manevi ihtiyacın inanç ile sevdiklerinin desteği üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Kişilerin inançlarına sarılmasının bir çıkış kapısı olduğu söylenebilir. Sevdiklerinin yanında olduğunun bilinmesinin de önemli bir yere sahip olduğu ifade edilebilir. Katılımcıların “Sevdiklerinin Desteği ve İnanç” konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Sevgiye, desteğe ihtiyacımız vardı.”(K6G)

“Herkesin sığınacağı bir şeyin olması lazım. Sonuçta bir şeylere sığınmamız lazım, dua etmemiz lazım diyorum.”(K8G)

“Allah’a şükür inançlı insanlarız. Bundan dolayı manevi olarak bir açlık veya bir yoksunluk hissetmedim.”(K10G)

5.1.18. Eğitim ve Tatbikat Faaliyetlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Katılımcılar depremlerden sonra yaşanan sorunların en aza indirilmesi için eğitim ve tatbikat faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi gerektiğini belirttiler. Depremden sonra yaşanan birçok bilinçsiz davranışın nedenini eğitim ve tatbikat eksikliğine bağlamaktadırlar. Bilinçli bir toplumun oluşturulabilmesi için öncelikli olarak eğitim verilmesi ve sonrasında tatbikatla desteklenmesi gerektiği çıkarımı yapılabilir. Tatbikatların gerçekçi ve davranışa dönüştürülebilir olması gerekliliğinin altı çizilebilir.

Katılımcıların eğitim ve tatbikat isteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Depremi ne olduğunu bilmiyorduk. Deprem konusunda yapılması gerekenler konusunda bilgimiz yoktu. Deprem sırasında ve sonrasında neler yapılır bilmiyorduk. Depremle birlikte ilkyardımın ne kadar önemli olduğunu öğrendik. Bu yüzden kurumların plan yapması ve eğitim yapması çok önemlidir.”(K2G)

“Yöneticilerimizin bu anlamda üzerlerine düşenleri yapmaları lazım. Afetle ilgili sürekli kamu spotları gibi çalışmalar yapılmalı. Yani ülkemizin bir deprem gerçeği var bu gerçeğin unutulmaması lazım.”(K3G)

“Eğitim şart diyorum. Hatta spesifik eğitimlerin yapılması gerektiğini düşünüyorum. Afet deyince herkesin aklına deprem geliyor ancak bu şekilde anlaşılmaması gerekir. Türkiye her açıdan bir afet ülkesi olarak değerlendirilmelidir. Her bölgenin riski belirlenip ona göre eğitimler verilmelidir. O bölgede hatta mahallede ne gibi riskler var bunlar belirlenmelidir. Gerekirse birebir herkese eğitim verilmelidir.”(K10G)

5.1.19. Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer Hizmetlere İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Katılımcılar deprem öncesi veya deprem sonrası Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer (KBRN) olaylara yönelik herhangi bir çalışmanın veya bilgilendirmenin yapılmadığını söylediler. Bu konuya yönelik çalışmaların sadece deprem afetine yönelik değil tüm afetlere yönelik olması gerektiğini dile getirdiler. Katılımcılar bu konunun mutlaka üzerinde durulması gerektiğine dikkati çekmişlerdir. Katılımcıların bu konuya ilişkin ifadeleri şu şekildedir:

“Bu konular günümüzde yani 2021 yılında dahi vatandaşlar tarafından bilinmemektedir. İnsanlar bu konuda pek fazla bilgi sahibi değil. Kişilerin evlerinde bu konuyla alakalı bir tedbir aldıklarını düşünmüyorum.”(K2G)

“Bu konuda bir tedbir alındığını düşünmüyorum. Nasıl bir tedbir alındığı konusunda da pek bir bilgim yok. Bu konuda yetkililerce herhangi bir bilgilendirilme yapıldığını hatırlamıyorum.”(K4G)

“Biz Petkim fabrikasına yakındık. Petkim yanıyormuş dediler. O zaman Petkim patlayacakmış, Petkim patlarsa ta buradan Adapazarı'na kadar birçok yer yok olurmuş

dediler. Tabi bunların hepsi kulaktan duyma şeylerdi. Biz bunlardan etkilenmiştik. Herhangi bir hazırlık var mıydı? Bilmiyorum. Oraları kurtarmak için veya insanlara zarar gelmemesi için neler yapıldığını açıkçası çok bilmiyorum.”(K5G)

“Genel olarak bu yönde bir tedbir yoktu. Olsa da zaten bilemeyebilirim. Evet yok yok ben görmedim de duymadım da.”(K6G)

“Bu konuda pek fazla bir bilgin yok. Fakat rahmetli annemden duyduğum bir şeyi aktarabilirim. Kırmızı bir ışığın parladığı ve gökyüzünü sardığını söylemişti. Eşim de bu durumu yaşadığını ifade etti. O zamanlar Marmara Denizi'nde bir deneme yapıldığı söylendi. Bunlar ne kadar doğru ne kadar geçerli bilmiyorum. Size sadece duyumsal bir durumu söylemek istedim.”(K8G)

5.1.20. Kimlik Tespiti- Defin Hizmetlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Kimlik tespiti ve defin hizmetleri değerlendirildiğinde; kimlik tespitlerinin geleneksel olarak aile yakınları-tanıdık ve ikametgâh bilgileri aracılığı ile yapıldığı görülmektedir. Bölgede bulunan bir buz paten sahasının morg niyetinde kullanıldığı ifade edilmiştir. Depremi yaz ayında olmasının cesetlerin bozulmasına katkı sağladığı bunun için de defin hizmetlerinin hızlandırıldığı söylenebilir. Bu kapsamda toplu mezarlıkların oluşturulduğu görülmektedir. Cenaze hizmetlerinin deprem öncesinde olduğu gibi toplumsal gelenek ve göreneklere bağlı şekilde yapıldığı ifade edildi. “Kimlik Tespiti-Defin Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Aile Yakınları-Tanıdık, Kayıp- Belirsizlik, Bedenlerin Korunması, Toplu Mezarlık Çalışması ile İkametgâh Bilgisi” olmak üzere 5 adet kategori oluşturulmuştur.

Aile Yakınları-Tanıdık:

Enkaz altında kalanların veya çıkarılanların kimlik tespitlerine ilişkin aile yakınları – tanıdık konusunda katılımcıların vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Vefat eden kişilerin tespiti çoğunlukla yakınları tarafından oldu.”(K2G)

“Tespit işlemlerinde bina çevresinde yaşayan insanlar, yıkılan binalarda olan insanların kim olduklarını biliyorlardı.”(K4G)

“Aile yakınları ve tanıdıklar tarafından kimlik tespiti yapıldı diyebilirim.”(K6G)

“Apartmanlarda kimin oturduğu, kimlerin yaşadığı komşular tarafından biliniyordu. Bu konuda sorun yaşanmadı. Tanınmayacak durumda olanlar bile bir şekilde bulunuyordu.”(K7G)

“Komşular, aile yakınları tarafından bir şekilde tespit ediliyordu.”(K8G)

Enkaz altında kalanların kimlik tespitinde genellikle aile yakınları ve tanıdıklardan faydalandığı görülmektedir.

Kayıp- Belirsizlik:

Katılımcılardan bir kişinin kimlik tespiti noktasında sorun yaşandığına dair gözlemlerinin olduğu görülmüştür. Katılımcının kayıp-belirsizlik konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Benim şahsen tanıdığım kişiler de vardı. Ölüsü dirisi yok. Yani nereye gömüldü, öldü mü bilinmiyor. Muhtemelen birileri tarafından çıkartıldı. Bazen bir ailenin tamamı ölmüş, bazen biri ölmüş, diğeri hayatta olabiliyordu. Hiç kimsenin kolunda, boynunda bir künyesi yoktu. Enkazdan bir şekilde çıkartılmış götürülmüşler. Tespit etmek mümkün değil. Artık bir şekilde onun gömülmesi gerekiyor.”(K3G)

Bedenlerin Korunması:

Katılımcılar, enkaz altından çıkarılan bedenlerin korunması amacıyla bir buz paten sahasının kullanıldığını ifade ettiler. Bedenlerin korunması (Fikirsiz katkı: Öğr. Gör. Sevdâ DEMİRÖZ YILDIRIM) noktasında soğuk hava depolarının veya yaşanan depremde de olduğu gibi buz dolu alanların kullanılmasının önemli olduğu görülmüştür. Katılımcıların bedenlerin korunması konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Bizim yakınlarda bir tane buz paten sahası vardı. Tabi yerleri de buz olduğu için orası çıkartılan cesetleri koymak için kullanıldı. Ölümler buzun üzerine yatırıldı.”(K3G)

“İzmit bölgesinin buzhanesi vardı orası dahi bu iş için kullanıldı.”(K7G)

“Cenaze hizmetleri konusunda hocam şunu çok iyi biliyorum. O zaman burada bir buz paten sahası vardı. Cenazeler gömülünceye kadar cesetler buz paten sahasında bir süre bekletildi. Bunu çok iyi hatırlıyorum.”(K8G)

“Bizim bölgemizde buz pateni sahası vardı. Çok sayıda cesedin orada tutulduğunu duyduk.”(K9G)

“Ölüler buz paten sahası vardı oraya götürüldü. Buz paten sahası morg olarak kullanıldı.”(K10G)

Toplu Mezarlık Çalışması:

Katılımcılardan bir kişi ölü sayısının fazla olduğunu ve artık toplu mezarlık şeklinde çalışmaların yapıldığını ifade etti. Katılımcının toplu mezarlık çalışmaları konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Toplu mezarların yapıldığını görmüştüm. Yani insanları toplu olarak aynı gün içinde defnediyorlardı. Ölen insan sayısı çok fazlaydı.”(K4G)

İkametgâh Bilgisi:

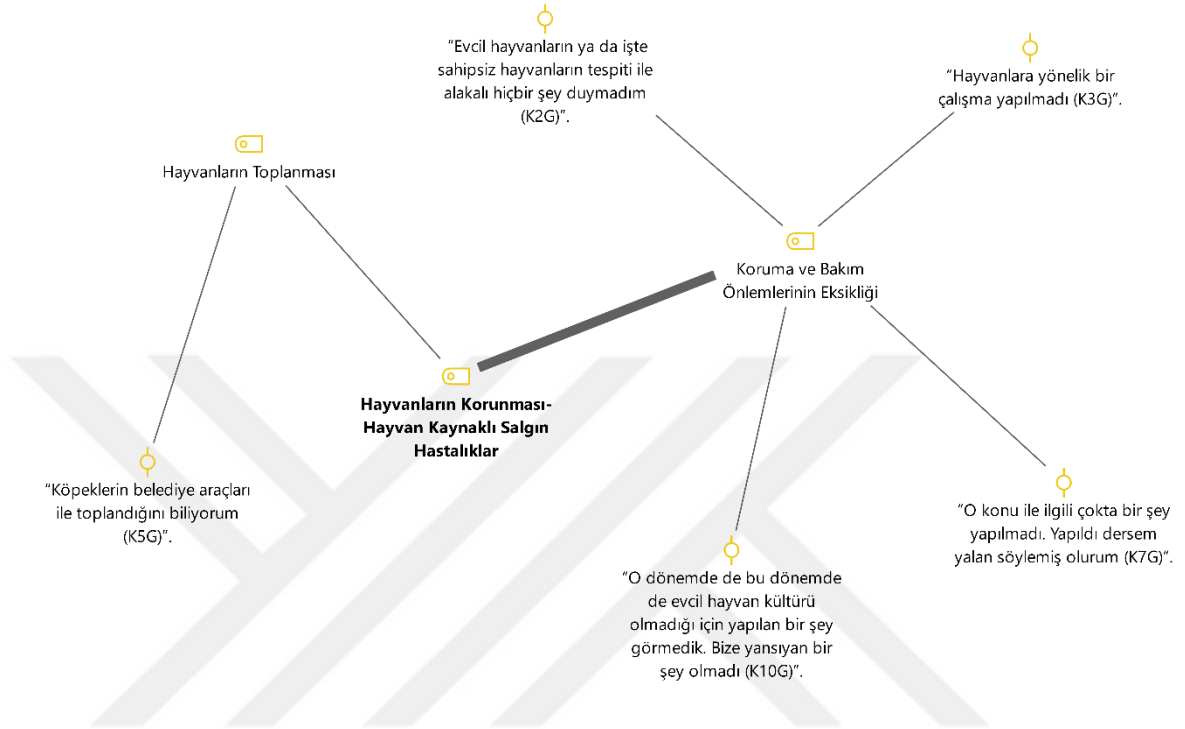
Katılımcılardan bir kişi kimlik tespitinde ikametgâh bilgilerinin kullanıldığını ifade etti. Katılımcının ikametgâh bilgisi konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Kişilerin ikametgâhlarına göre çalışıldı. Muhtarlıklar üzerinden falan yapılmaya çalışıldı. Aile yakınları aracılığı ile tespit edilmeye çalışıldı.”(K5G)

5.1.21. Hayvanların Korunması- Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıklara İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Evcil veya sokak hayvanlarının korunmasına yönelik radikal bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Katılımcılar bu durumu genel olarak *“Bu konuda yapılan bir çalışma görmedim, bunların düşünüldüğünü sanmıyorum, herhangi bir çalışma yapılmadı, fikrim yok, hayvanlar konusunda bir şey söyleyemem”* gibi cümlelerle açıklamaya çalışmışlardır. Hayvan kaynaklı salgın hastalıklara yönelik ise doyurucu cevapların verilmediği görülmüştür. “Hayvanların Korunması- Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıkların Değerlendirilmesi” teması altında “Hayvanların Toplanması ile Koruma ve Bakım Önlemlerinin Eksikliği ” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Koruma ve bakım önlemlerinin eksikliği konusunun sıkça kodlandığı görülmektedir. Hayvanların korunması- hayvan kaynaklı salgın hastalıklar temasına ilişkin diğer bilgiler ve katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 24’de verilmiştir.

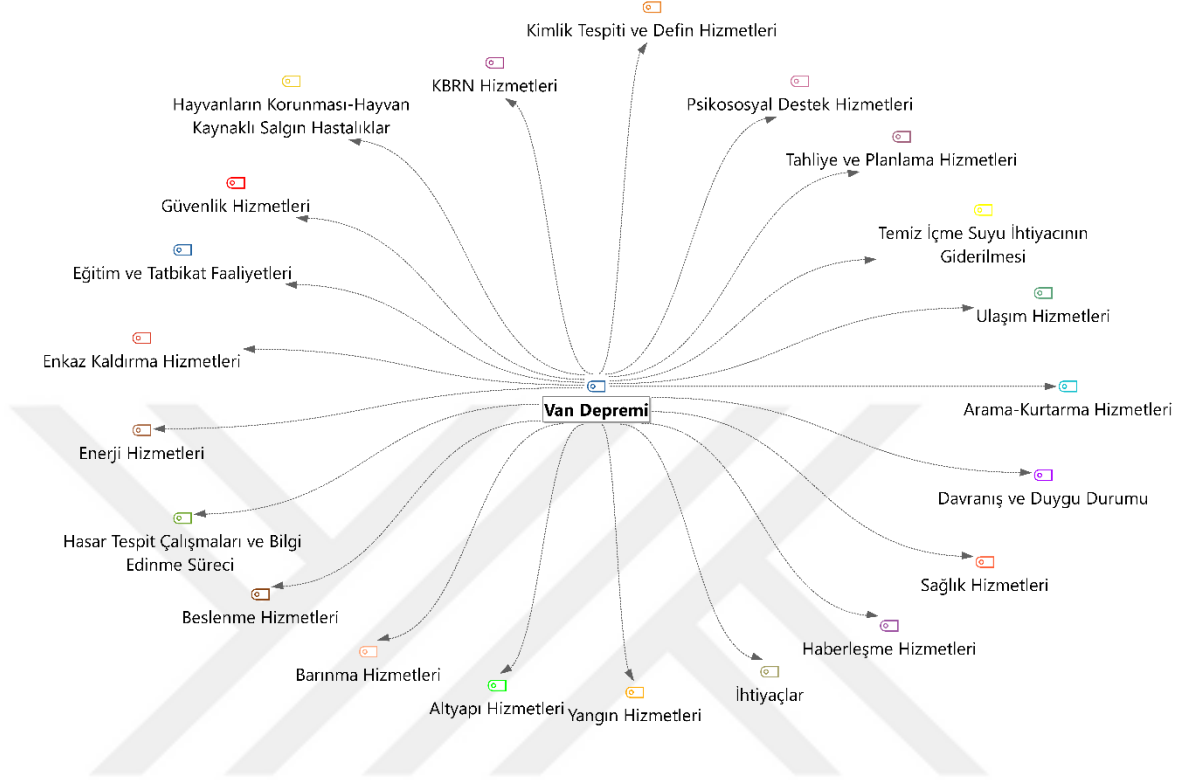
Şekil 24. Hayvanların Korunması-Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıklar - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

5.2. Van Depremine İlişkin Bulgular

Van depremini (2011) yaşamış afetzedelerle yarı yapılandırılmış görüşme formu ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Görüşme, katılımcıların onayı alınarak kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan görüşmeler daha sonra yazılı hale getirilerek kodlanmıştır. Kodlamalardan kategorilere, kategorilerden ise temalara ulaşılmıştır. Kategoriler ile onu destekleyici alt kategorilerin detayları çalışmanın devamında başlıklar halinde sunulmuştur. Van depremine ilişkin 21 adet tema oluşturulmuştur. Elde edilen temalar Şekil 25’de verilmiştir.

Şekil 25. Van Depremine İlişkin Temalar

Van depremine ilişkin elde edilen temaların toplam kodlanma durumu ve 10 adet katılımcı ile yapılan görüşme belgelerine göre yapılan kodlama sıklığı Şekil 26'da verilmiştir. Van depremi ifadesi örneklem grubunu gösterdiği için kodlama yapılmamıştır.

Şekil 26. Temaların Katılımcı Görüşme Belgelerine Göre Kodlanma Sıklığı

Kod Sistemi	K10V	K1V	K2V	K3V	K4V	K5V	K6V	K7V	K8V	K9V	TOP...
Van Depremi											0
Yangın Hizmetleri											9
Arama-Kurtarma Hizmetleri											18
Davranış ve Duygu Durumu											20
Sağlık Hizmetleri											29
Haberleşme Hizmetleri											13
İhtiyaçlar											19
Altyapı Hizmetleri											9
Barınma Hizmetleri											45
Beslenme Hizmetleri											22
Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme											13
Enerji Hizmetleri											15
Enkaz Kaldırma Hizmetleri											16
Eğitim ve Tatbikat Faaliyetleri											4
Güvenlik Hizmetleri											25
Hayvanların Korunması-Hayvan Kaynaklı											6
KBRN Hizmetleri											10
Kimlik Tespiti ve Defin Hizmetleri											13
Psikososyal Destek Hizmetleri											9
Tahliye ve Planlama Hizmetleri											23
Temiz İçme Suyu İhtiyacının Giderilmesi											11
Ulaştırma Hizmetleri											14
TOPLAM	30	38	30	36	31	49	38	31	38	22	343

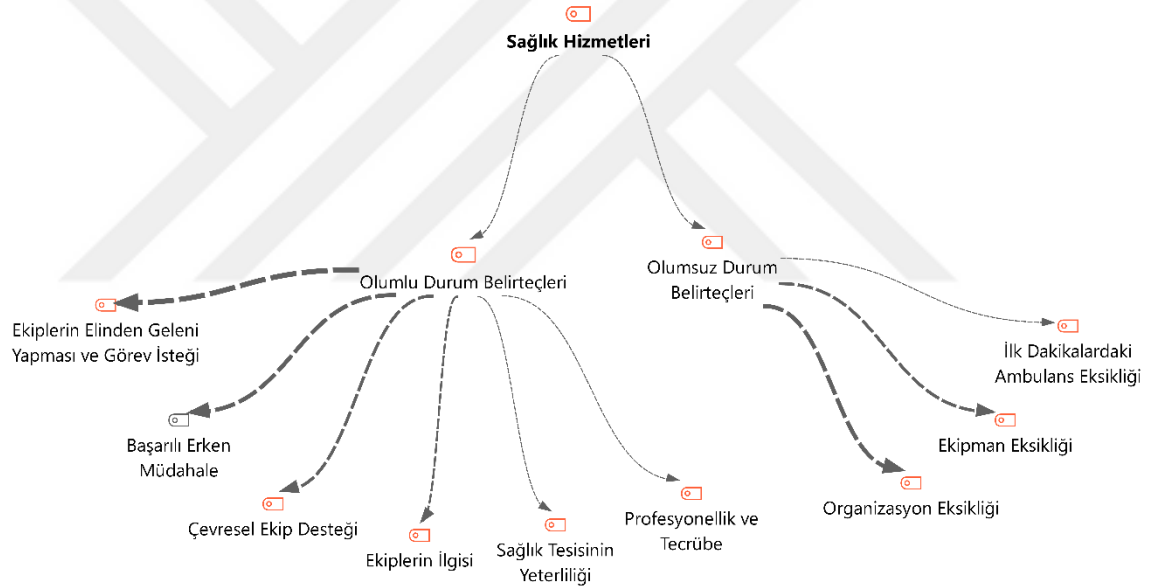
Şekil 26 incelendiğinde; 10 katılımcılı görüşme belgesinde en fazla kodlamanın K5V belgesi üzerinde yapıldığı görülmüştür. En az kodlama yapılan belgenin K9V olduğu saptanmıştır. Toplam belge bazında ise en fazla kod içeren temanın barınma hizmetleri olduğu tespit edilmiştir. Barınma hizmetleri temasının en fazla kodlandığı belgelerin sırasıyla; K3V, K5V ve K8V olduğu görülmektedir. Eğitim-tatbikat faaliyetleri, hayvanların korunması-hayvan kaynaklı salgın hastalıklar, altyapı hizmetleri, yangın hizmetleri ile psikososyal destek hizmetleri temasının ise en az kod içeren temalar olduğu saptanmıştır.

5.2.1. Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar, sağlık hizmet sunucularının büyük bir özveriyle çalıştıklarını belirttiler. Ekiplerin depremin hemen ardından olay yerine ulaşarak başarılı bir şekilde erken müdahale çalışmalarını başlatmış olmalarını, ekiplerin ellerinden geleni yapmalarını, ilgisini, çevresel ekip desteğinin hızlı biçimde sağlanmış olmasını olumlu yönler olarak değerlendirmektedirler. Katılımcılar genel olarak “*Bence yeterli şekilde müdahale edildi, depremi yaşamalarına rağmen çok hızlıydılar, organizasyon iyiydi,*

her yerden ambulans ve ekipler geldi, canla başla çalışıldı” gibi cümlelerle olumlu durumları ifade etmeye çalışmışlardır. Fakat ilk dakikalardaki ambulans eksikliğini, ekipman eksikliğini ve organizasyon yetersizliğini olumsuz yönler olarak ifade etmektedirler. Katılımcılar genel olarak *“Maalesef ekipman eksikti, bütün herkes tek bir yere yöneldi, organizasyon yetersizdi”* gibi cümlelerle olumsuz durumları ifade etmeye çalışmışlardır. Depremi ilk anlarında bazı sorunların yaşandığı fakat genel olarak sağlık hizmet sunumunun başarıyla yürütüldüğü söylenebilir. “Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuş ve detayları sunulmuştur (Şekil 27).

Şekil 27. Sağlık Hizmetlerinin Sunumu - Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Sağlık hizmetlerinin sunumu teması ve alt kategorileri incelendiğinde “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan bölümün “Ekiplerin Elinden Geleni Yapması ve Görev İsteği” olduğu görülmektedir. Bunu “Başarılı Erken Müdahale ile Çevresel Ekip Desteğinin” izlediği tespit edilmiştir. “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan bölümün “Organizasyon Eksikliği” olduğu görülmektedir. Bunu “Ekipman Eksikliği ile İlk Dakikalardaki Ambulans Eksikliğinin” izlediği tespit edilmiştir. Katılımcı bulgularına göre Van depreminde sunulan sağlık hizmetlerinin başarılı şekilde yönetildiği söylenebilir. Yerel

ekiplerin depremi yaşamış olmalarına rağmen canla başla çalışmaları olumlu çıkarım olarak değerlendirilebilir. Fakat ilk aşamalardaki organizasyon eksikliğinin sınırlı süre zarfında çalışmaları olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

5.2.1.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Başarılı Erken Müdahale, Ekiplerin İlgisi, Çevresel Ekip Desteği, Ekiplerin Elinden Geleni Yapması ve Görev İsteği, Sağlık Tesisinin Yeterliliği ile Profesyonellik ve Tecrübe” olmak üzere 6 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Başarılı Erken Müdahale:

Katılımcıların başarılı erken müdahale konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“İmkânlar çerçevesinde ben yeterli olduğunu düşünüyorum. Çünkü farklı illerden UMKE ekipleri olsun, sağlık personelleri olsun deprem bölgesine geldiler.”(K1V)

“Ekiplerin doğru müdahale yapmış olmaları ve erken gelmiş olmaları iyiydi. Bunlar başarılı çalışmalar olarak değerlendirilebilir.”(K3V)

“...depremi yaşamış olmalarına rağmen gereken müdahaleyi en iyi şekilde en erken şekilde gerçekleştirdiler diyebiliriz.”(K5V)

“Depremi yaşamış olmalarına rağmen sağlık çalışanları hızlı bir şekilde geldiler ve gerçekten özverili bir şekilde çalışma sergilediler diyebilirim.”(K6V)

“...doğrusu hızlı bir şekilde müdahale edildiğini düşünüyorum. Sağlık tesisleri yeterliydi ve yeteri kadar organize olduğunu söyleyebilirim.”(K9V)

Sağlık ekiplerinin depremden hemen sonra olay yerine intikal ettikleri ve başarılı müdahale çalışmalarını başlattıkları görülmüştür. Ekiplerin depremi yaşamış olmalarına rağmen hızlı aksiyon almış olmaları önemli bir ayrıntı olarak değerlendirilebilir.

Ekiplerin İlgisi:

Katılımcıların ekiplerin ilgisi konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Dışarıdan gelen sağlık personelleri yardımseverdi. Acaba nasıl yardımcı olabiliriz, nasıl iyileştirebiliriz diye canla başla çalışıyorlardı.”(K1V)

“...çalışmalarda ekiplerin ilgisi güzeldi diyebilirim.”(K2V)

“Benim gördüğüm kadarıyla iyiydi. Çoğu sağlık çalışanının, hemşirelerin, doktorların hepsinin canla başla çalıştığını gördüm. Hepsi elinden geleni yaptı. Hatta hiç durmadan çalışan doktorların olduğunu biliyorum. Bu büyük bir özveriydi diyebilirim.”(K4V)

Ekiplerin canla başla çalıştıkları ve ellerinden geleni yaptıkları görülmüştür. Ekiplerin ilgili davranışları katılımcıların dikkatini çeken farklı bir nokta olarak değerlendirilebilir.

Çevresel Ekip Desteği:

Katılımcıların çevresel ekip desteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“İmkânlar çerçevesinde ben yeterli olduğunu düşünüyorum. Çünkü farklı illerden UMKE ekipleri olsun, sağlık personelleri olsun deprem bölgesine geldiler.”(K1V)

“Hem il dışından gelen ekipler olsun hem de Van İl Sağlık Müdürlüğü ekipleri olsun yeterliydi ve gayet iyi çalışıyorlardı. AFAD olsun UMKE olsun hepsi gayet iyi çalışıyorlardı.”(K2V)

“Çevre illerden gelen ekip desteği ile birlikte yeterli kapasiteye ulaştığını düşünüyorum. Arama kurtarma ekipleri olsun sağlık ekipleri olsun çevre illerden gelerek açığı kapattı diyebilirim.”(K4V)

“Çevre illerden sağlık hizmeti için destek geliyordu.”(K10V)

Sağlık hizmetlerinin sunumu noktasında çevre illerden çok sayıda destek ekibinin afet bölgesine gönderildiği tespit edilmiştir. Sağlık hizmet sunumunun çevresel ekiplerin desteğiyle birlikte başarılı bir şekilde yürütüldüğü söylenebilir.

Ekiplerin Elinden Geleni Yapması ve Görev İsteği:

Katılımcıların ekiplerin elinden geleni yapması ve görev isteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Depremde sağlık çalışanlarının olsun arama kurtarma ekiplerinin olsun diğer ekiplerin olsun çok iyi çalıştıklarını düşünüyorum. Herkes elinden geleni yaptı. Her şey çok iyiydi diyebilirim. Özellikle sağlık konusunda çok iyi çalışmalar yapıldığını düşünüyorum. Herkesin ellerinden geleni çok fazlasıyla yaptığını ve özveriyle çalıştığını düşünüyorum.”(K3V)

“Benim gördüğüm kadarıyla iyiydi. Çoğu sağlık çalışanının, hemşirelerin, doktorların hepsinin canla başla çalıştığını gördüm. Hepsi elinden geleni yaptı. Hatta hiç durmadan çalışan doktorların olduğunu biliyorum. Bu büyük bir özveriydi diyebilirim.”(K4V)

“Sağlık alışanları büyük bir özveriyle çalıştılar. Sonuçta kendi yakınları da deprem altında kalmış olabilir. Onların buna rağmen hastaları bırakmadan bakım sağladığını gördüm. Sanki kendi yakınları gelmiş gibi çalışıyorlardı.”(K5V)

“Depremi yaşamış olmalarına rağmen sağlık çalışanları hızlı bir şekilde geldiler ve gerçekten özverili bir şekilde çalışma sergilediler diyebilirim.”(K6V)

“Ben en yakın sağlık kuruluşuna gittim. Bütün hastalar dışarı çıkarılmıştı. Tüm sağlık çalışanları oradaydı ve ellerinden geleni yapıyorlardı. Büyük bir özveriyle çalışıyorlardı. Asla kendilerini düşünmediler. Depremi yaşamış olmalarına rağmen bile ellerinden gelen bütün gayreti gösterdiler.”(K7V)

“...herkes ellerinden geleni yapıyordu.”(K8V)

“Yoğun izdihama rağmen sağlık personelleri ellerinden geleni yapıyorlardı.”(K10V)

Sağlık ekipleri ile diğer kurtarma ekiplerinin canla başla çalıştıkları, ellerinden geleni yaptıkları tespit edilmiştir. Sağlık ekiplerinin depremi yaşamış olmalarına rağmen hızlı şekilde aksiyon aldıkları saptanmıştır.

Sağlık Tesisinin Yeterliliği:

Katılımcıların sağlık tesisinin yeterliliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Van'da bölge hastanesi yakın zamanda yapılmış ve devreye girmişti. Bundan dolayı sağlık konusunda çok büyük sıkıntı yaşamadık. Van olarak özellikle bölge hastanesinin devrede olması bizi gerçekten rahatlattı. Sağlık alışmaları iyiydi diyebilirim.”(K9V)

“Yeni yapılan bir Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi vardı. Tam depreme yakın bir dönemde faaliyete geçmişti. O büyük bir avantaj sağlamıştı.”(K10V)

Depremden önce faaliyete geçirilen bölge hastanesinin sağlık hizmet sunumuna büyük katkı sağladığı söylenebilir.

Profesyonellik ve Tecrübe:

Katılımcılardan bir kişi daha önce yaşanmış deprem deneyimine ve gerçekleştirilen bilinçlendirme çalışmalarına vurgu yapmıştır. Katılımcı yaşanan bu durumu profesyonellik ve tecrübe ile özdeşleştirmiştir. Katılımcının profesyonellik ve tecrübe konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Van'da daha önce yaşanmış bir deprem deneyiminin olması ile birlikte bilinçlendirme çalışmalarının yapılmış olması önemliydi. Bundan dolayı her konuda iyi bir yönetim sergilendiğini düşünüyorum.”(K3V)

5.2.1.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Organizasyon Eksikliği, Ekipman Eksikliği ile İlk Dakikalardaki Ambulans Eksikliği” olmak üzere 3 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Organizasyon Eksikliği:

Katılımcılardan bazılarının ekipman eksikliğine ve organizasyon eksikliğine dikkat çektiği görülmüştür. Katılımcı K5V'nin iletişim eksikliğine, katılımcı K10V'nin ise hastanedeki yoğunluğun nedenine vurgu yaptığı görülmüştür. Katılımcıların organizasyon eksikliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“...hani o anlamda dersek yani organizasyon anlamında dersek çok yeterli değildi diyebilirim (K1V).

“Olumsuz olarak ekipman eksikliği ve koordinasyon eksikliği diyebiliriz. İletişimi sağlayan kimse yoktu. Herkes can havlinde olunca aradaki iletişimi sağlayan kimseler yoktu.”(K5V)

“...şeye sebep oldu bütün nüfusun tek bir hastaneye yönelmesine ve dolayısıyla yoğunlaşmasına sebep oldu.”(K10V)

Ekipman Eksikliği:

Katılımcılardan bir kişi “*Maalesef ekipman ve diğer eksikliklerden dolayı istenilen olmadı*”(K5V) cümlesiyle ekipman eksikliğine değinmiştir.

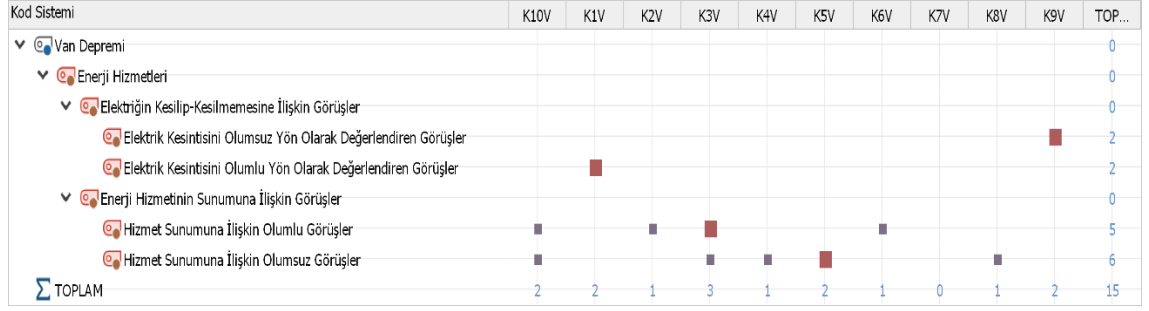
İlk Dakikalardaki Ambulans Eksikliği:

Katılımcılardan bir kişi “*İlk aşamada ambulans sisteminin Van Merkez için söylüyorum yetersiz kaldığını söyleyebilirim*”(K4V) cümlesiyle ilk dakikalardaki ambulans eksikliğine vurgu yapmıştır.

5.2.2. Enerji Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcıların enerji hizmetlerine yönelik cevapları incelendiğinde; ilk aşamada elektrik kesintisini olumlu değerlendirenler kadar olumsuz değerlendirenlerin de olduğu tespit edilmiştir. Bazı katılımcılar elektrik kesintisi yaşanmış olsaydı korku düzeylerinin artacağını ve buna bağlı olarak sorun yaşayacaklarını belirttiler. Katılımcı bulgularına göre; depremlerden sonra enerji ihtiyacının giderilmesinin hem bireysel açıdan hem de çalışmalar açısından önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Depremlerden sonra yaşanan elektrik kesintilerine yönelik bireysel önlemlerin alınabileceği veya bölgesel açıdan takviye enerji kaynaklarının oluşturulabileceği ifade edilebilir. Enerji hizmetlerinin sunumu temasına ilişkin 10 katılımcı ile yapılan görüşme belgelerine göre kodlanma sıklığı Şekil 28’de verilmiştir. Şekil 28 incelendiğinde bazı ifadelerin karşısında “0” yazdığı yani kodlama yapılmadığı görülmüştür. Bu durumun nedenleri; Van depremi örnekleme, enerji hizmetleri temayı, elektriğin kesilip kesilmemesine ilişkin görüşler ile hizmet sunumuna ilişkin görüşler alt kategorileri oluşturmasıdır.

Şekil 28. Enerji Hizmetlerinin Sunumu Temasının Katılımcı Görüşlerine Göre Kodlanma Sıklığı

Şekil 28 incelendiğinde; K3V belgesinin en fazla kodlandığı ve bu belgede hizmet sunumuna ilişkin olumlu görüşlerin daha fazla kodlandığı görülmektedir. “Enerji Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Elektriğin Kesilip-Kesilmemesine İlişkin Görüşler ve Enerji Hizmetinin Sunumuna İlişkin Görüşler” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur.

5.2.2.1. Elektriğin Kesilip-Kesilmemesine İlişkin Görüşler

Depremi ilk anlarında bazı katılımcılar elektrik kesintisini olumlu yön olarak değerlendirirken bazı katılımcılar ise elektrik kesintisini olumsuz yön olarak değerlendirmiştir. Bazı katılımcıların cevaplarına göre ise elektriğin kesilmemesinin büyük avantaj sağladığı değerlendirilebilir.

Depremi ilk zamanlarında elektrik kesintisini olumsuz bir yön olarak değerlendiren katılımcının vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Elektrik kesintisi korkumuzu ve kaygı düzeyimizi arttırdı. Ayrıca çalışmalarını geciktirdi diyebilirim. Eğer tavsiye olacaksa şunu diyebilirim; mesela mahallelerde elektrik kesildiğinde otomatik devreye giren aydınlatma sistemlerinin olması gerekiyor diye düşünüyorum. Aydınlığın o dehşet anını biraz daha yumuşatacağını düşünüyorum. Daha az bir tedirginlik olur diye düşünüyorum.” (K9V)

Elektriğin kesilmemesini olumlu bir yön olarak değerlendiren katılımcının ifadesi şu şekildedir:

“Elektrik kesilince insan daha çok korkuyor. Eğer elektrikler kesilmiş olsaydı buna bağlı olarak korkum artardı diye düşünüyorum.” (K1V)

5.2.2.2. Enerji Hizmetinin Sunumuna İlişkin Görüşler

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Enerji Hizmetinin Sunumuna İlişkin Görüşler” kategorisi altında “Hizmet Sunumuna İlişkin Olumlu Görüşler ve Hizmet Sunumuna İlişkin Olumsuz Görüşler” olmak üzere 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Hizmet Sunumuna İlişkin Olumlu Görüşler:

Hizmet sunumuna ilişkin olumlu görüş bildiren katılımcıların cevapları şu şekildedir:

“Kesintinin giderilmesi için 7/24 çalışan ekipler vardı.”(K2V)

“Merkezde ne kadar süre kesinti oldu bilmiyorum ama köylerde elektrik kesintisi yaşandı. Çok uzun sürmeden ve bir sorun yaşanmadan problem giderildi. Hasarsız bölgelerde elektrik kesintileri hemen giderildi ancak hasarlı bölgelerde biraz gecikti diyebilirim.”(K3V)

“Elektrik kesintileri hemen giderildi. Yani biz karanlıkta kalmadık. Hava soğuk olduğu için ısıtıcı kullanıyorduk. Yani o anda elektrik çok hayati bir önemde bulunuyordu. Onu da bize sağladılar. Elektrik kesilmiş olsa bile hızlı bir şekilde müdahale edildi ve elektrik enerjisi sağlandı diyebilirim.”(K6V)

“Elektrik hizmetini tam teşekküllü veremediler ama sonuçta afet ortamıydı, onların da yapabileceği şeyler sınırlıydı diyebilirim. Bundan dolayı çokta olumsuz düşünmüyorum.”(K10V)

Ekiplerin 7/24 çalıştıkları, oluşan sorunların ivedilikle giderildiği görülmüştür. Yaşanan depreme rağmen yeterli çabanın gösterildiği ve sorunların çözüme kavuşturulduğu söylenebilir.

Hizmet Sunumuna İlişkin Olumsuz Görüşler:

Hizmet sunumuna ilişkin olumsuz görüş bildiren katılımcıların vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Hasarlı bölgelerde biraz gecikti diyebilirim.”(K3V)

“9 Kasım'daki depreme baktığımızda elektrik kesildi uzun süre gelmedi ve bu konudan dolayı da sıkıntı yaşandığını düşünüyorum. Ekiplerin müdahalesi noktasında çok net bir şey söyleyemem ama biraz gecikme yaşandığını düşünüyorum.”(K4V)

“Birçok bölgede elektrik yoktu. Biraz geç müdahale oldu. Öyle hemen kısa süreli bir müdahale gerçekleşmedi. Hangi bölgede hasar gerçekleştiğine dair tespitler yapıldı sanırım. Açıkçası depremden sonraki manzarayı gördükten sonra o kişilerin kalkıp da ya dur ben şuranın arızasını gidereyim diye düşüneceğini sanmıyorum. Bakın yine temel şeye çıkıyor iletişim araçları kesildiği için insanlar ailelerine ulaşamıyorlar böyle olunca herkes işini gücünü bırakıp ailesine ulaşmaya çalışıyor ve bundan dolayı birçok hizmet aksadı diyebilirim.”(K5V)

“Elektrikler aniden kesildi uzun bir süre verilmedi. Yaklaşık olarak 24 saate yakın elektrikler gelmedi.”(K8V)

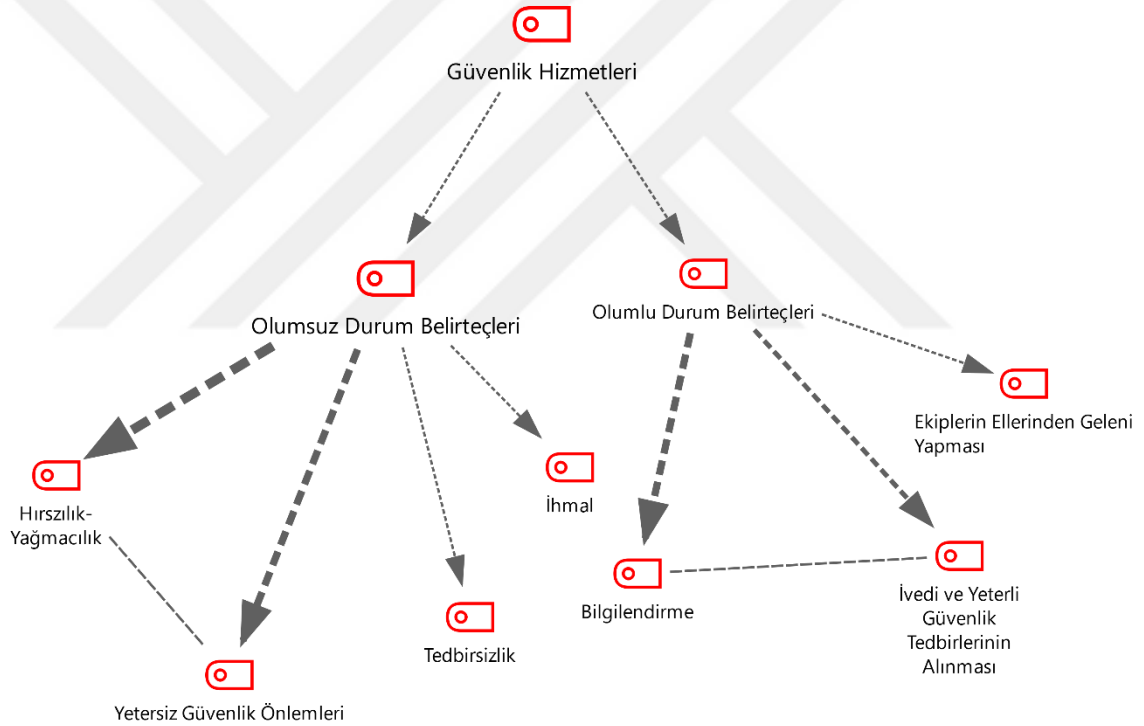
Elektrik kesintisinin giderilmesi noktasında bazı katılımcıların olumsuz düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. Katılımcıların elektrik kesintisinin uzun sürmesi, müdahalenin geç yapılması gibi konulardan yakındıkları görülmektedir.

5.2.3. Güvenlik Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar güvenlik konusunda ekiplerin ellerinden geleni yaptıklarını ifade ettiler. İlk aşamalarda ivedi ve yeterli güvenlik tedbirlerinin alındığını belirttiler. Katılımcılar genel olarak *“Polis aktif olarak sahadaydı, bilgilendirme yapılıyordu, binaların etrafına bariyer, şerit çekildi”* gibi cümlelerle olayı ifade etmeye çalışmışlardır. Fakat katılımcılar genel olarak hırsızlık-yağmacılık durumlarının fazlaca yaşandığını belirttiler. Bunun yanında katılımcıların tedbirsizlik, ihmal ve yetersiz güvenlik önlemlerine dikkat çektikleri görüldü. Katılımcılar genel olarak *“Hırsızlık olayı çok oldu, deprem anında hırsızlar korkmuyor evlere girip çıkıyorlardı, güvenlik noktasında baya bir ihmal vardı”* gibi cümlelerle olayı ifade etmeye çalışmışlardır. Katılımcı bulgularına göre; ekiplerin özveriyle çalıştıkları, ekiplerin olabildiğince güvenlik tedbirlerini almaya çalıştıkları söylenebilir. Fakat deprem sonrası hırsızlık-yağmacılık olaylarının olduğu ve kişilerin mağdur edildiği sonucuna varılmıştır. “Güvenlik Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori

oluşturulmuştur. Güvenlik hizmetleri - hiyerarşik kod-alt kod modeli Şekil 29’da verilmiştir.

Şekil 29. Güvenlik Hizmetleri - Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Güvenlik hizmetlerinin sunumu teması ve alt kategorileri incelendiğinde “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan bölümün “Bilgilendirme” kısmı olduğu görülmektedir. Bunu “İvedi ve Yeterli Güvenlik Tedbirlerinin Alınması ile Ekiplerin Elinden Geleni Yapmasının” izlediği görülmektedir. “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan kısmın “Hırsızlık-Yağmacılık” olduğu görülmektedir. Bunu “Yetersiz Güvenlik Önlemleri ile Tedbirsizliğin” izlediği saptanmıştır. Ayrıca yetersiz güvenlik önlemleri

ile hırsızlık-yağmacılık arasında ilişki olduğu görülmüştür. Aynı şekilde bilgilendirme ile ivedi ve yeterli güvenlik tedbirlerinin alınması arasında da ilişki olduğu tespit edilmiştir.

5.2.3.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “İvedi ve Yeterli Güvenlik Tedbirinin Alınması, Ekiplerin Elllerinden Geleni Yapmaları ve Bilgilendirme” olmak üzere 3 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

İvedi ve Yeterli Güvenlik Tedbirlerinin Alınması:

Katılımcıların ivedi ve yeterli güvenlik tedbirlerin alınması konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“...az hasarlı binalara bile bariyerler yapıldı, şeritler çekildi. Binalara girip girmeme konusunda insanlar uyarıldı. Çadırlar, konaklama yerleri ve konteyner alanlarında güvenlik önemlerinin yeteri kadar iyi olduğunu düşünüyorum. Çalışmaların yeteri kadar iyi olduğunu düşünüyorum.”(K3V)

“Polisler, özel güvenlik personelleri ve askeri personellerin sahada aktif olarak görev aldıklarını gördüm.”(K10V)

Depremden sonra kişilerin binalara girip girmesi konusunda uyarıldığı ve gerekli güvenlik önlemlerinin alındığı saptanmıştır. Kolluk kuvvetlerinin sahada aktif olarak bulundukları ve yeterli desteği sağladığı söylenebilir.

Ekiplerin Elllerinden Geleni Yapmaları:

Katılımcının depremden sonra güvenlik tedbirlerinin alınabilmesi için ekiplerin ellerinden geleni yapmaları konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“...sonuçta onlar da deprem yaşadı çok fazla korku yaşamış olabilirler. Görevde olsalar dahi o korkuyu onlar da yaşamış oluyorlar. Ben ekiplerin ellerinden geleni yerine getirdiklerini düşünüyorum. Fakat yeterli sayıda olup olmadığı hakkında yorum yapmam doğru olmaz.”(K7V)

Ekiplerin depremi yaşamış olmalarına rağmen görevlerinin başında oldukları ve ellerinden geleni yaptıkları söylenebilir.

Bilgilendirme:

Katılımcıların bilgilendirme konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“...az hasarlı binalara bile bariyerler yapıldı, şeritler çekildi. Binalara girip girmeme konusunda insanlar uyarıldı. Çadırlar, konaklama yerleri ve konteyner alanlarında güvenlik önemlerinin yeteri kadar iyi olduğunu düşünüyorum. Çalışmaların yeteri kadar iyi olduğunu düşünüyorum.”(K3V)

“Ben kendim canlı canlı şahit oldum. Polisler insanlara anons ediyordu işte binalardan uzak durun vs. diye.”(K5V)

Depremden sonra bilgilendirme amaçlı anonsların yapıldığı ve gerekli önlemlerin alınmaya çalışıldığı söylenebilir.

5.2.3.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Hırsızlık-Yağmacılık, Yetersiz Güvenlik Önlemleri, Tedbirsizlik ve İhmal” olmak üzere 4 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur. ,

Hırsızlık-Yağmacılık:

Katılımcıların bir kısmı hırsızlık- yağmacılık olaylarının yaşandığını ifade ederek bunun nedenlerini açıklamaya çalışmışlardır. Katılımcılardan K1V “*Deprem anında hırsızlar hiçbir şeyden korkmuyorlar giriyorlar ve çalışıyorlardı. Hırsızlık olayları çoktu*” şeklinde ifadede bulunmuştur. Aynı katılımcı hırsızlık olayının birincil nedenini ekonomik kaygılara bağlamıştır. Katılımcı bu durumu; “*Bu hırsızlık olaylarının olmasındaki birincil neden bence ekonomik sıkıntıdır. Çünkü kimse zorda kalmazsa hırsızlık yapmaz. Ekonomik sıkıntısı vardır. Böyle bir afet durumunda ancak kendimi biraz kurtarabilirim demiş olabilirler (K1V)*” sözleriyle açıklamıştır. Başka bir katılımcı yaşanan bu durumun nedenini hem ekonomik kaygılara hem de ahlak-vicdan meselesine bağlamıştır. Katılımcı bu durumu; “*Halka bağlı diyorum. Vatandaşın düşüncesi vicdanı bir de o zamanki maddi durum sıkıntısından dolayı olduğunu*

düşünüyorum. Ekonomik kaygılar aslında insanları istemsiz olarak buna itti diyebilirim (K2V)” sözleriyle açıklamıştır. Diğer bir katılımcı da yaşanan bu durumun nedenini ekonomik sorunlara bağlamıştır. Katılımcı bu durumu; “İnsanlar tok olduğu zaman kolay kolay yanlış yola sapmaz diye düşünüyorum. Ben bunu insanların tok olmamasına, geçim sıkıntısına bağlıyorum (K4V)” sözleriyle açıklamıştır. Konuya ilişkin diğer katılımcı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Hırsızlık olayı çok fazla oldu.”(K2V)

“Depremden sonra artçılar çok fazla olduğu için ailelerin çoğu il dışına çıkmak zorunda kaldı. Hatta bazı evlerde hiç kimse kalmadı diyebilirim. Şehirde kimsenin olmamasından dolayı belli bir süre sonra ölü şehir diye ifade edilmeye başlanmıştı. Kimsenin olmamasından dolayı çevre illerden gelen yankesiciler veya hırsız dediğimiz kişiler Van merkeze geldi. Birçok evde hırsızlık olayının olduğuna dair duyum aldım. Hatta çadırlara girildi ve oralarda da hırsızlık olduğunu söyleyebilirim.”(K4V)

“Bu konuda şahsi duygularımı söylüyorum. Hani toplumumuzda yastık altı tabiri ile dediğimiz evde altın biriktirilir. Dolayısıyla buna göz koyan birçok insan biliyoruz. Bu anlamda evlere girilip hırsızlık yapanları duydum. Sonuçta yüksek katlı binalarda çatlaklar oluştuğu için kimse korkudan evine yaklaşamıyordu. Hırsızlar bu durumu değerlendiriyorlardı. Maalesef bu konuda güvenlik önlemi yoktu.”(K5V) Aynı katılımcı bu durumu kişinin manevi eksikliğine bağlamıştır. Konuyu şu sözleriyle “Toplumsal olarak gerçekten bu bir kişilik sorunu ve manevi eksikliğe bağlıyorum. Ailede alınan eğitime bağlıyorum. Bu zor durumlarda bile bunları düşünecek kadar zavallı olan kişilere açıkçası ne denilebilir ki. Aile eğitimi olsun ve diğer kişilik sorunları olsun bunların etkili olduğunu düşünüyorum” (K5V) açıklamıştır.

“Güvenlik tedbirleri konusunda kendim yaşamadım ama duyduğum konular oldu. Yıkılan binaların altında kişiler can telaşında iken başka insanların hırsızlık olaylarına dâhil olduğunu duydum. Bunu bizzat duydum çevremden diyebilirim.”(K7V)

“Biz binada kalmadık başka bir yerde ailemizin yanında kaldık. Kendi perdelerimizi tamamen çektik ki insanlar evimizin boş olduğunu görsünler diye. Birçok evin soyulduğunu hırsızlar tarafından yağmalandığını, hatta bunun gündüz bile yapıldığını duyduk. Biz perdelerimizi tamamen çektik ki evin boş olduğu hissini verebilmek için. Böyle bir yola başvurduk.”(K8V)

Yetersiz Güvenlik Önlemleri:

Katılımcıların depremde sonra yaşanan yetersiz güvenlik önlemleri konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Depremde sonra maalesef yeteri kadar güvenlik tedbiri yoktu.”(K5V)

“Güvenlikle ilgili ciddi bir sıkıntı vardı. Kocaman şehirde en fazla 3, 5 veya 10 caddeye bakabilirler. Bölgenin tamamını dolaşmaları o esnada mümkün değil. Ancak dışarıdan takviye olursa belki tam bir güvenlik sağlanabilir. O anda Van'daki güvenlik görevlilerinin her tarafa hâkim olabileceğini pek sanmıyorum.”(K8V)

“Güvenlik ekipleri ilk zamanlarda birçok bölgeye bakmak zorunda kaldılar. Bundan dolayı bazı bölgelerde güvenlik zaafiyetlerinin oluşabileceğini düşünüyorum.”(K9V)

Güvenlik önlemleri noktasında bazı sorunların yaşandığını dile getiren katılımcıların olduğu görülmektedir. O anda bölgede görev yapan ekiplerin yeterli olamayacağı takviye ekiplere ihtiyaç duyulacağı dile getirilmiştir.

Tedbirsizlik:

Katılımcılardan bir kişi “...kapılar, camlar açıktı. Kimse hiçbir şeyini alamadan çıktı. Çoğunun özel eşyası vardı”(K6V) sözleriyle kişilerin tedbirsiz davrandığına dikkat çekmiştir.

İhmal:

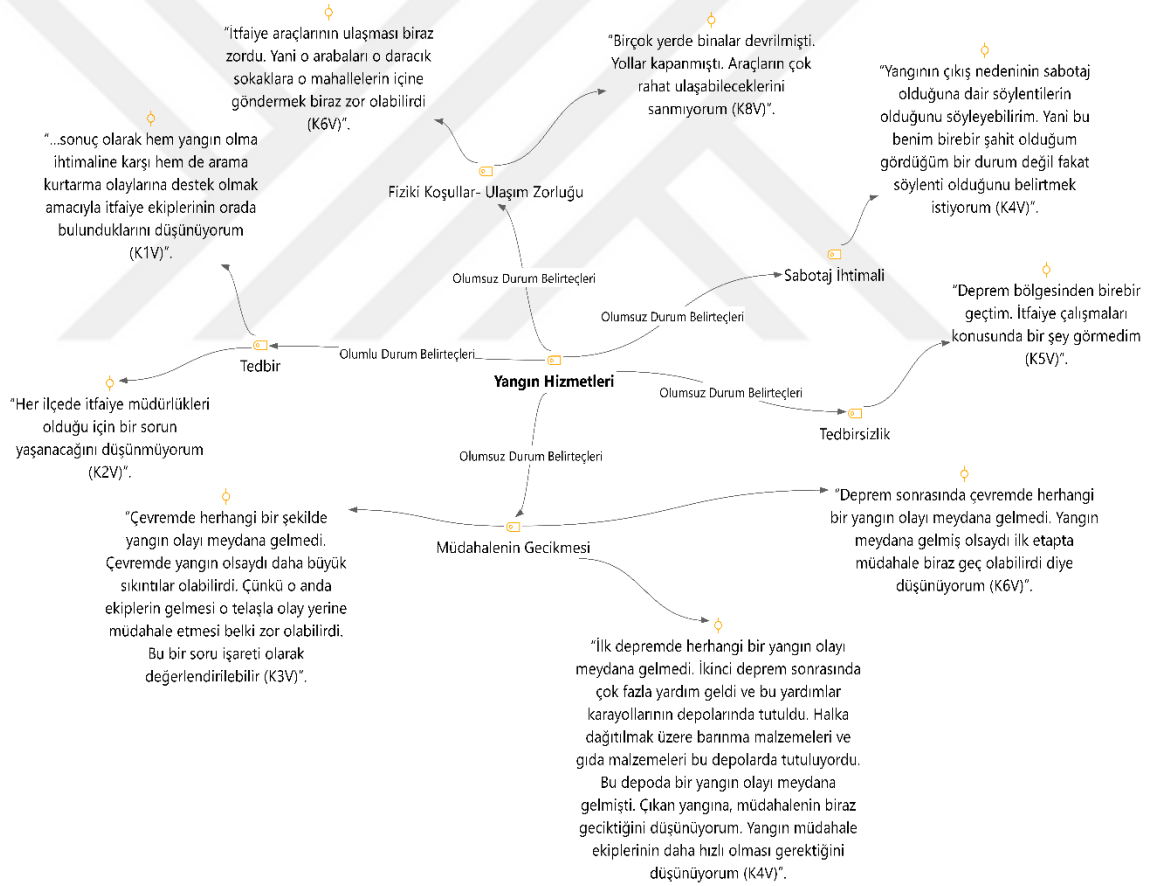
Katılımcılardan bir kişi “Güvenlik konusunda bayağı bir ihmal vardı”(K1V) sözleriyle ihmal konusuna değinmiştir.

5.2.4. Yangın Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar deprem sonrası çok ciddi boyutta bir yangın olayının meydana gelmediğini belirttiler. Ayrıca ekiplerin, yangın meydana gelmemiş olsa bile tedbir amaçlı görev aldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar müdahalenin gecikmesi, tedbirsizlik, ulaşım zorluğu ve sabotaj ihtimali konularını olumsuz yönler olarak ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bir kişi sokakların dar olduğunu bu nedenden dolayı itfaiye araçlarının olay yerine ulaşımının zor olabileceğini söylemiştir. Katılımcı bulgularına göre; gerekli durumlarda tedbirlerin alındığı söylenebilir. Fakat yaşanan bazı olaylar üzücü olarak değerlendirilebilir. “Yangın Hizmetlerine İlişkin Sunumun

Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Yangın hizmetleri temasına ilişkin diğer bilgiler ile katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 30’da verilmiştir.

Şekil 30. Yangın Hizmetleri - Kod-Teori Modeli

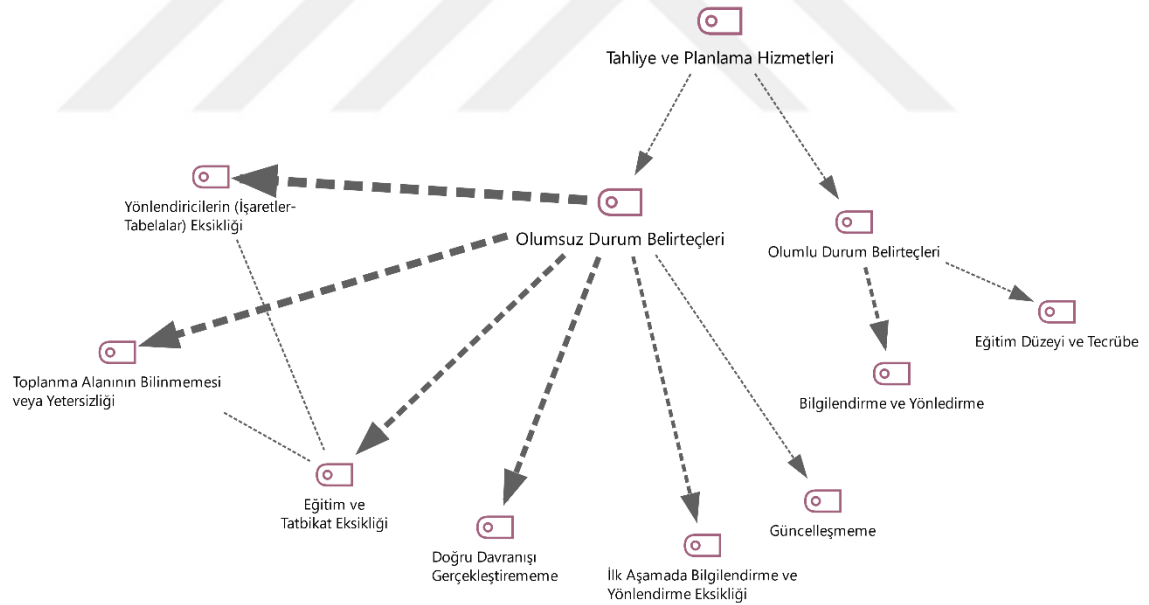

5.2.5. Tahliye ve Planlama Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar ilk aşamalarda yönlendirme eksikliği ile toplanma alanlarının bilinmemesi konusunu negatif yön olarak değerlendirmektedirler. Ayrıca deprem öncesi yeteri kadar tatbikat yapılmamasının doğru davranış sergilenmemesine katkı sağladığını

ifade ettiler. Bir katılımcı ise bilgilendirme ve yönlendirme çalışmalarının yapıldığını ifade etmiştir. Başka bir katılımcı ise toplanma alanlarını gösteren işaretlerin bulunduğunu ancak deprem esnasında o işaretlerin dikkatini çekmediğini belirtmiştir. Bu cümleden, deprem esnasında bazı bilgilerin davranışa dönüştürülemediği çıkarımı yapılabilir. Katılımcı bulgularına göre; deprem öncesi düzenli tatbikatların yapılmasının, bilgilendirme çalışmalarına tüm kesimlerin dâhil edilmesinin ve baki planlarının oluşturulmasının sonraki depremlerde yaşanabilecek olumsuz durumları azaltabileceği sonucuna varılabilir. Toplanma alanlarının bilinirliğinin de oluşabilecek karmaşanın önüne geçilmesinde önemli bir adım olduğu söylenebilir. “Tahliye ve Planlama Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Tahliye ve planlama hizmetleri - hiyerarşik kod-alt kod modeli Şekil 31’de verilmiştir.

Şekil 31. Tahliye ve Planlama Hizmetleri - Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Tahliye ve planlama hizmetlerinin sunumu teması ve alt kategorileri incelendiğinde “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan bölümün “Bilgilendirme ve Yönlendirme” kısmı olduğu görülmektedir. “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan kısmın “Yönlendiricilerin Eksikliği” olduğu saptanmıştır. Bunu “Toplanma Alanının Bilinmemesi veya Yetersizliği ile Eğitim ve Tatbikat Eksikliği” kısımlarının izlediği

görülmektedir. Eğitim ve tatbikat eksikliği ile yönlendiricilerin ve toplanma alanlarının bilinmemesi-yetersizliği arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.

5.2.5.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Bilgilendirme ve Yönlendirme Çalışmalarının Gerçekleştirilmesi ile Eğitim Düzeyi ve Tecrübe” başlıklı 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Bilgilendirme ve Yönlendirme Çalışmalarının Gerçekleştirilmesi:

Katılımcılardan bir kişi bilgilendirme çalışmalarının polis ekipleri tarafından yürütüldüğünü ifade etti. Çatlak binalardan kişilerin uzak durması yönünde anonsların yapıldığını belirtti. Katılımcının bilgilendirme ve yönlendirme çalışmaları konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Polisler, insanları binalardan uzak durmaları için uyarıyorlardı. Polisler kalabalık caddelerde, merkezde insanların çatlak binalardan, deprem bölgesinden uzak durmaları için anonslar yapıyordu. Orta bölgede toplanmalarını istiyordular.”(K5V)

Eğitim Düzeyi ve Tecrübe:

Katılımcının eğitim düzeyi ve tecrübe konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Hem aile büyüklerimiz hem de bizim aile içinde eğitim görmüş kişiler tarafından yönlendirme ve destekleme yapıldı. Boş arazilerde çadır kurma gibi faaliyetler oldu. Yetişkin bireyler sayesinde, eğitim görmüş kişiler sayesinde diyebilirim.”(K2V)

Depremden sonra gerçekleştirilen yönlendirme çalışmalarının aile büyükleri veya eğitim almış kişiler tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Katılımcının bu ifadesinden aile içi deprem hazırlık eğitiminin önemli olduğu çıkarımı yapılabilir.

5.2.5.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “İlk Aşamada Bilgilendirme ve Yönlendirme Eksikliği, Doğru Davranışı Gerçekleştirememe, Eğitim ve Tatbikat Eksikliği, Toplanma Alanlarının Bilinmemesi veya Yetersizliği, Yönlendiricilerin (İşaretler-Tabelalar) Eksikliği ve Güncelleşmeme” olmak üzere 6 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

İlk Aşamada Bilgilendirme ve Yönlendirme Eksikliği:

Katılımcıların ilk aşamadaki bilgilendirme ve yönlendirme eksikliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Böyle bir organizasyon olmadı. Yani ben hiç yaşamadım.”(K1V)

“...biz insani bir refleksle oraya toplandık. Bizi yönlendiren işte şu tarafa gidin bu tarafa gidin diye bir yönlendirme yoktu.”(K6V)

Katılımcılardan bazılarının ilk aşamada herhangi bir yönlendirme çalışmasının yapılmadığına dair ifadelerinin olduğu saptanmıştır. K6V ise doğal refleks olarak bir alanda toplandıklarını belirtmiştir.

Doğru Davranışı Gerçekleştirememe:

Katılımcıların doğru davranışı gerçekleştirememe konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Toplanma alanları ile ilgili de fikrimi sorarsanız sanırım onu kimse yapmaz. Çünkü insanlar o anda nereye kaçsam diye düşünüyor. Yani o toplanma alanı kimsenin dikkatini çekmeyebilir. Millet çoluğumu, çocuğumu, canımı, bir kurtarayım da neresi olursa olsun diye bakıyordur. Toplanma alanlarını gösteren işaretler deprem anında benim hiç dikkatimi çekmedi.”(K1V)

“Okul bahçelerinin toplanma alanları olduğunu biliyorum. Kimler toplandı dersiniz sanmıyorum. Çünkü herkes başının çaresine bakıyor.”(K9V)

Eğitim ve Tatbikat Eksikliği:

Katılımcıların eğitim ve tatbikat eksikliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Okullarda eğitim verilse, biraz üstüne düşülse, çekirdekten yetişme olursa belki olabilir. Onun dışında zannetmiyorum ki herkes toplanma alanlarına yönelsin.”(K1V)

“Depremden sonra toplanma alanlarına yönelik herhangi bir şekilde yönlendirici tabela ya da bilgilendirme yoktu. Öncesinde de herhangi bir eğitim yapıldığını da görmedim.”(K3V)

“Deprem öncesi toplanma alanı yoktu. Toplanma alanlarını hiç kimsenin bildiğini sanmıyorum. Binanın nasıl boşaltılacağı, kişilerin nereye gideceği konusunda hiçbir bilgilendirme yoktu.”(K8V)

Toplanma alanlarının bilinirliğinin artırılmasına yönelik eğitim faaliyetlerinin yetersiz kaldığı bu konuda daha fazla eğitim çalışmalarına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Toplanma Alanlarının Bilinmemesi veya Yetersizliği:

Katılımcıların toplanma alanlarının bilinmemesi veya yetersizliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Toplanma alanlarını işin açıkçası bilmiyorum.”(K6V)

“Toplanma alanı diye bir şey yoktu. Biz doğal olarak boş gördüğümüz alanlara yöneldik.”(K7V)

“Deprem öncesi toplanma alanı yoktu. Toplanma alanlarını hiç kimsenin bildiğini sanmıyorum. Binanın nasıl boşaltılacağı, kişilerin nereye gideceği konusunda hiçbir bilgilendirme yoktu.”(K8V)

“Maalesef toplanma alanının nereler olduğunu bilmiyorduk. Daha önceden bu tür şeyler düşünülmemiştir.”(K10V)

Yaşanan deprem afetinde bazı katılımcıların toplanma alanlarını bilmedikleri görülmüştür. Eğitim faaliyetlerinde de söz edildiği gibi bu konuda farkındalık çalışmalarının yapılmasının pozitif katkı sağlayacağı söylenebilir.

Yönlendiricilerin (İşaretler-Tabelalar) Eksikliği:

Katılımcıların yönlendiricilerin (İşaretler-tabelalar) eksikliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Normalde bir yönlendirme yoktu. Deprem esnasında bir talimat, bir yönlendirme tabelası yoktu. Şu anda da herhangi bir yönlendirme tabelasının olduğunu söyleyemem.”(K2V)

“Depremden sonra toplanma alanlarına yönelik herhangi bir şekilde yönlendirici tabela ya da bilgilendirme yoktu öncesinde de herhangi bir eğitim yapıldığını görmedim.”(K3V)

“Depremden önce ve deprem aşamasında herhangi bir şekilde toplanma alanını gösteren tabela vesaire yoktu. Sonraki aşamada da tam olarak ne yapıldığını hatırlamıyorum diyebilirim.”(K4V)

“Depremde ilk geçeceğiniz alan şurası diye bir şey yoktu. Maalesef bir düzenleme yoktu.”(K5V)

“2011 yılında tabela veya bir şey yoktu.”(K6V)

Katılımcıların yönlendirme tabelalarının ve bilgilendirme faaliyetlerinin eksikliğine vurgu yaptıkları görülmüştür. Eğitim çalışmalarıyla gerekli farkındalığın oluşacağı düşünülmektedir.

Güncelleşmeme:

Katılımcının güncelleşmeme konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

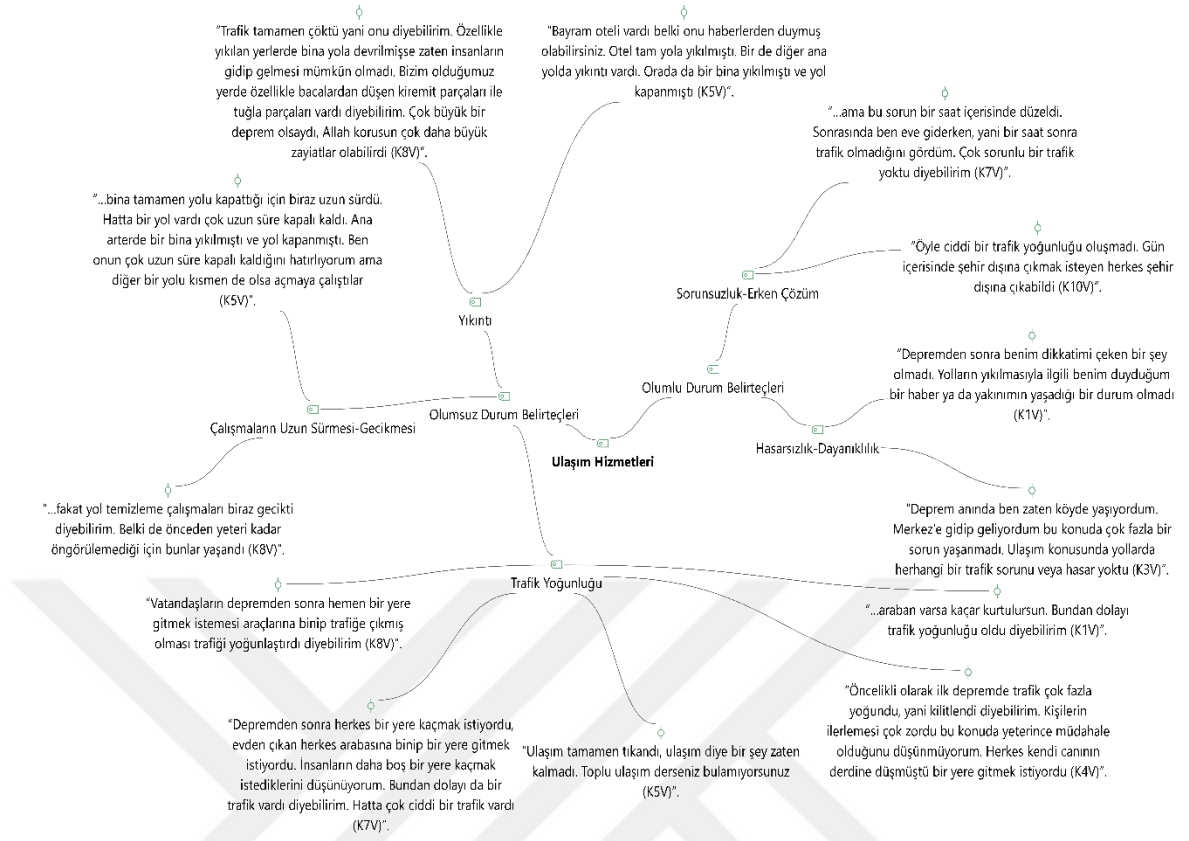
“Bizim acil afet planlarımız var, hatta birçok kurumumuzda acil afette görevli olanların listesi var. Onlar da 10 yıl önce yapılmış. Liste aynı duruyor çoğu emekli olmuştur ya da vefat etmiştir ama listede isimleri hala duruyor yani güncel değildirler. Açık söyleyeyim acı bir tablo diyebilirim. Aslında bizim şöyle bir yapımız var toplumsal olarak biz kervanı yolda diziyoruz. Kervanın planını yapıyoruz ama kervanı bilmiyoruz. Kervan yola çıktıktan sonra diyoruz ki her deve kendi yerini bulur. Maalesef yaşam tarzımız böyle olduğu için sorun yaşıyoruz. Açık söyleyeyim plan program bize işlemiyor.”(K9V)

Yapılan planlarının güncelleştirilmesi konusunda olumsuz görüşün olduğu görülmektedir. Bu noktadan hareketle yapılan planların günün koşullarına uygun şekilde güncelleştirilmesinin ve uygulanabilir olmasının önemli olduğu söylenebilir.

5.2.6. Ulaşım Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar genel olarak oluşan trafik sorununu vatandaşların panik halinde bir yerden bir yere gitme isteğine bağlamaktadırlar. Yıkıntıların olmasını ve hemen kaldırılamamasını da olumsuz yön olarak değerlendirmektedirler. Katılımcılar genel olarak “*Trafik yoğunluğu oldu, aracın varsa kaçır kurtulursun, yol temizleme çalışmaları gecikti, bina yıkıldı yol kapandı*” gibi cümlelerle olayı ifade etmeye çalışmışlardır. Yolların yıkılmaması veya hasarın olmaması dayanıklılık olarak ifade edilebilir. Katılımcı bulgularına göre; depremlerden sonra oluşan trafik yoğunluğunun önüne geçilebilmesi için bilinçlendirme çalışmalarının yapılmasının önemli olduğu söylenebilir. “Ulaşım Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Ulaşım hizmetleri temasına ilişkin diğer bilgiler ile katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 32’de verilmiştir.

Şekil 32. Ulaşım Hizmetleri - Kod-Teori Modeli

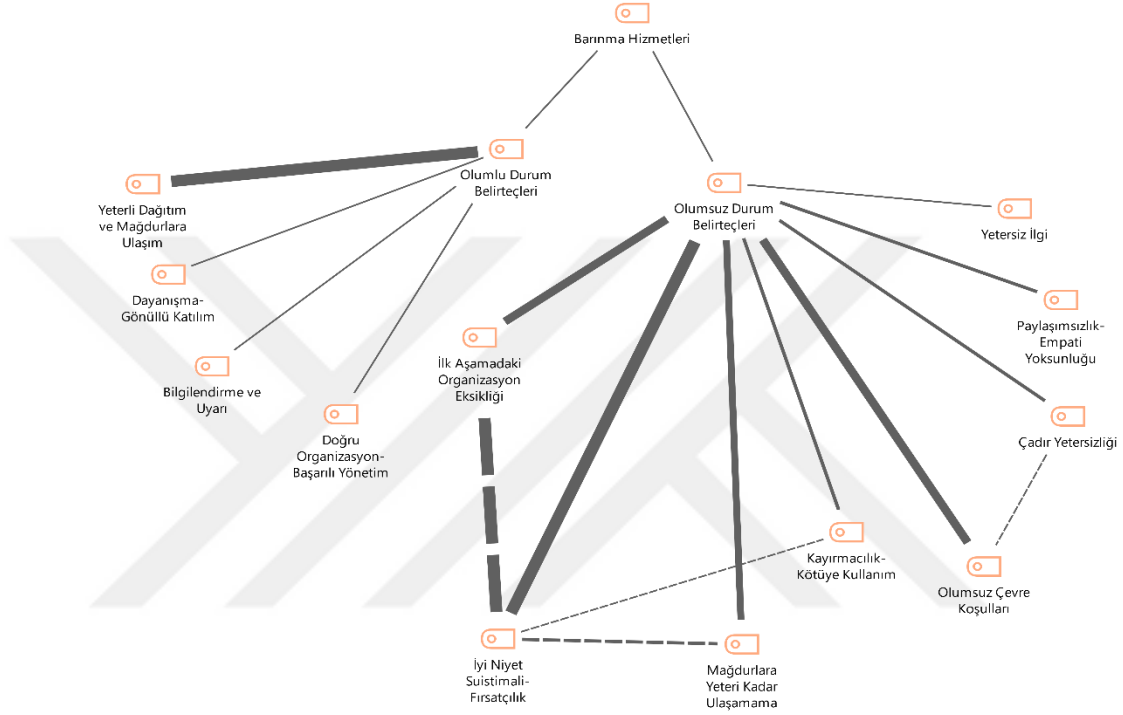

5.2.7. Barınma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılardan bazıları çadırların yeteri kadar dağıtıldığını ve ihtiyaç sahibine ulaştırıldığını düşünmektedirler. Bilgilendirme çalışmalarının yapıldığını ve barınma sorununun başarılı şekilde yönetildiğini vurgulamaktadırlar. Yaşanan depremde dayanışma ve doğru organizasyonunun da altının çizildiği görülmektedir. Katılımcılar genel olarak *“Devlet çadırları kurdu, Kızılay ve AFAD iyi çalıştı, herkes yeteri kadar yardım alacak, iş adamları ve hayırseverler yardım etti”* gibi cümlelerle durumu ifade etmeye çalışmışlardır. Gerçekleştirilen bu çalışmalar olumlu yönler olarak değerlendirilebilir. Fakat yaşanan bu kötü durumda bile fırsatçı kişilerin olduğu, iyi niyet yaklaşımının suistimal edildiğini belirttiler. Soğuk hava koşullarının afetzedeleri olumsuz yönde etkilediğini belirttiler. İlk aşamada biraz organizasyon sorunu yaşandığını ifade ettiler. Çadır veya gıda dağıtımında bazı kişilerin kayırmacılık yaptığını belirttiler. Katılımcılar genel olarak *“İhtiyaç sahipleri tam olarak gözetilemedi, fırsatçılar iş başındaydı, 1 çadır yerine 3 çadır aldılar, kendi akrabalarına dağıttılar, hava çok soğuktu, sorun çadır eksikliği değil dağıtımdı”* gibi cümlelerle durumu ifade etmeye çalışmışlardır. Söz edilen bu durumlar ve yaklaşımlar

ise olumsuz yönler olarak değerlendirilebilir. “Barınma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Barınma hizmetleri kod-teori modeli Şekil 33’de verilmiştir.

Şekil 33. Barınma Hizmetleri - Kod-Teori Modeli

Barınma hizmetlerinin sunumu teması ve alt kategorileri incelendiğinde “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan bölümün “Yeterli Dağıtım ve Mağdurlara Ulaşım” olduğu görülmektedir. “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan kısmın “İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık” olduğu görülmektedir. İyi niyet suistimali-fırsatçılık ile mağdurlara yeteri kadar ulaşama arasında bir ilişki olduğu fakat ilk aşamadaki organizasyon eksikliği ile ise daha güçlü bir ilişki olduğu saptanmıştır.

5.2.7.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Yeterli Dağıtım ve Mağdurlara Ulaşım, Dayanışma-Gönüllü Katılım, Doğru Organizasyon-Başarılı Yönetim, Bilgilendirme ve Uyarı” olmak üzere 4 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Yeterli Dağıtım ve Mağdurlara Ulaşım:

Katılımcıların yeterli dağıtım ve mağdurlara ulaşım konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“...sonrasında askerler, jandarmalar geldi ve çadırlar dağıtıldı.”(K2V)

“Boş arazilere devlet çadırlar kurdu. Kalıcı olarak bakıldığında konteyner yeteri kadar geldi diyebilirim. Van'ın çeşitli yerlerine konteyner bölgeleri kuruldu.”(K4V)

“O kadar malzeme geldi ki herkesin çadırı oldu. İlerisinde konteyner geldi. Kışın ortasında elektrikler bağlandığı her konteynere suyu bağlandı, lavabosu yapıldı. Bu çalışmalar çok güzeldi.”(K6V)

“Gerek Kızılay olsun gerek AFAD olsun bu konuda baya bir aktif çalıştılar. Bir milyon nüfuslu bir şehrin de talebini karşılamak zaman alıyor. Ben şunu biliyorum mesela şehrin girişinde kilometrelerce kamyon kuyruğu, tır kuyruğu oluşuyordu. Bütün tırlarda konteynerler taşınyordu. Bir konteyner yığılması vardı ama nüfus çok olunca ihtiyacın tamamlanması zaman aldı. Kızılay kısa süre içerisinde çadırları bölgeye ulaştırdı. Gündüz deprem olmasına rağmen akşamına Kızılay birçok yardım malzemesi getirmişti.”(K10V)

Depremden sonra barınma konusunda hızlı bir şekilde aksiyon alındığı ve ihtiyaç sahiplerine ulaşılmaya çalışıldığı söylenebilir. Kızılay'ın ve AFAD'ın bu konuda yeteri kadar destek sağladığı görülmektedir. Katılımcıların yapılan çalışmalardan memnun oldukları ifade edilebilir.

Dayanışma-Gönüllü Katılım:

Katılımcının dayanışma-gönüllü katılım çalışmaları konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Bir arkadaşım geldi benim orada ailemin olmadığını biliyordu. Geldi bana yardımcı oldu. Kendi ailesinin yanına götürdü. Orada da bir kamyonetin kasasında hep beraber kaldık. Onun ailesi ile birlikte. O gece öyle sabahladık. İş adamları, hayırseverler çadır veriyorlardı.”(K1V)

Depremden sonra dayanışma duygusunun somutlaştırıldığı görülmüştür. İş adamlarının çadır desteğinde bulunduğu katılımcı ifadelerinden tespit edilmiştir.

Doğru Organizasyon-Başarılı Yönetim:

Katılımcının doğru organizasyon-başarılı yönetim çalışmaları konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Halk ne kadar izdiham yapsa da, kavgalar olsa da kolluk kuvvetlerinin güzel çalışmasıyla, dağıtımda önceliği hastalığı olanlara ve engelli olanlara verdiler.”(K6V)

Kolluk kuvvetlerinin desteği ile başarılı bir organizasyon sergilendiği söylenebilir. Önceliklendirme yapılarak gerekli dağıtımların yapılmasının önemli bir adım olduğu değerlendirilebilir.

Bilgilendirme ve Uyarı:

Katılımcının bilgilendirme ve uyarı çalışmaları konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Yağmalama yapılmaması gerektiğini. Herkesin mağdur olduğu konusunda telkinlerde bulunuluyordu. Halk da gittikçe sakinleşti. Sıkıntılar da gitti. Bilgilendirme önemlidir.”(K6V)

Uyarı ve bilgilendirme çalışmaları sayesinde oluşabilecek bazı sorunların önüne geçildiği söylenebilir.

5.2.7.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık, Kayırmacılık-Kötüye Kullanım, Yetersiz İlgi, Mağdurlara Yeteri Kadar Ulaşamama, Olumsuz Çevre Koşulları, Çadır Yetersizliği, İlk Aşamadaki Organizasyon Eksikliği ve Paylaşımsızlık-Empati Yoksunluğu” olmak üzere 8 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık:

Katılımcıların iyi niyet suistimali-fırsatçılık konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“İhtiyaç sahipleri tam olarak gözetilmedi. İhtiyacı olmayan insanların yedekte çadırları duruyordu. Bu da doğal olarak asıl ihtiyaç sahibi olan insanları mağdur etti.”(K1V)

“Çadır eksikliğinden olduğunu düşünmüyorum, yanlış dağıtımdan olduğunu düşünüyorum. Kişilerin ihtiyacından fazla çadır aldıklarını gördüm. İhtiyacı olmadığı halde 3-4 tane çadır alıp topluyorlardı. Erzak olsun yiyecek olsun böyleydi. Hem dağıtımda sıkıntı vardı hem de alan kişilerde.”(K3V)

“Yine fırsatçılar iş başındaydı. Tabiri caizse çadırları toplayıp parayla satanları biliyoruz. Yine her şeyde olduğu gibi farklı yollarla çadırları elde edenler, ulaşmak isteyenler oldu. Bu anlamda bir çadır sıkıntısı oldu. Fırsatçı bir grubun olması, yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaşımını engelledi diyebilirim.”(K5V)

“İlk aşamalarda ihtiyaç sahiplerine ulaşmadan, birilerin de ben 2 tane alayım 3 tane alayım ihtiyacımdan fazla alayım mantığının olduğunu söyleyebilirim.”(K6V)

“Bazı insanlar 3 tane 2 tane çadır alırken bazıları hiç alamadı.”(K8V)

“...ne yazık ki yine söylüyorum 3 liralık naylonu biz 70 lira 80 lira gibi bir fiyata aldık.”(K9V)

İhtiyaç sahiplerinden ziyade ihtiyacı olmayanların çadırları aldıkları görülmüştür. Dolayısıyla bu durumun gerçek ihtiyaç sahiplerini mağdur ettiği söylenebilir. Ayrıca bazı fırsatçı kişilerin depremi fırsat bilerek fiyat artışına gittikleri görülmüştür. Oluşan bu olumsuz durumların engellenmesi için çalışmaların daha koordinasyonlu yapılması ve denetimlerin sıklaştırılması gerektiği söylenebilir.

Kayırmacılık-Kötüye Kullanım:

Katılımcının kayırmacılık-kötüye kullanım konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“...bu çok oldu neden mi? Adamı olan kişi hem giyim olsun hem çadır olsun ekstradan bir üstünlük sağlıyordu; yani bencillik yapıyordu, 1 yerine 3 alıyordu. Bazı görevliler diğer kişilere hiçbir şekilde gıda yardımı yapmadan kendi akrabalarına yardımları dağıttı. Bazı şeylerin haddi hesabı yoktu. Tır şoförü, akrabası diye belli kesimlerde, yardım yerine ulaşmadan oralarda indirdi. Daha ihtiyaç sahibine ulaşmadan bile aslında bir kayırmacılık yapıldı.”(K2V)

Yaşanan depremden sonra maalesef bazı konularda kayırmacılık yapıldığı görülmektedir. Bu durumların önüne geçilebilmesi için yardımların tek merkezli ve denetim esaslı yapılması gerektiği söylenebilir.

Yetersiz İlgi:

Katılımcılardan bir kişi ekonomik seviyesi düşük kişilere yeteri kadar yardım ulaştırılamadığını belirtmiştir. Bunun nedenini kimsesizliğe bağlamıştır. Katılımcının yetersiz ilgi konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Ekonomik seviyesi düşük insanlara yeteri kadar yardım gitmedi. Nedeni kimsesiz olmaları.”(K1V)

Mağdurlara Yeteri Kadar Ulaşamama:

Katılımcıların mağdurlara yeteri kadar ulaşamama konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“İhtiyaç sahipleri tam olarak gözetilmedi. İhtiyacı olmayan insanların yedekte çadırları duruyordu. Bu da doğal olarak asıl ihtiyaç sahibi olan insanları mağdur etti.”(K1V)

“Çadırların ihtiyaç duyanların çoğuna ulaşmadığını söylediler. Mevsim zaten kıştı. Bu konuda biraz sorun yaşandı. Gerçekten ihtiyaç sahiplerine çadırların ulaşmadığını çadır kentler olsun, konteyner olsun bu alandaki konularda biraz yetersizlik vardı diyebiliriz.”(K3V)

“Herkes ulaşmadı. Bir eksiklik vardı. Herkese yeterince çadır gelmedi. Gerçekten ihtiyaç sahibi olanlara çadırlar ulaşmayabiliyor.”(K5V)

“Bazı insanlar 2 tane 3 tane çadır alırken bazıları hiç alamadı.”(K8V)

Katılımcılar çadır dağıtımında gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşamadığını düşünmektedirler. Katılımcılar, ihtiyaç sahibi olmayan kişilerin fazladan çadır aldıklarını ve bu durumun da gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşımında sorunlara neden olduğunu belirtmektedirler.

Olumsuz Çevre Koşulları:

Katılımcıların olumsuz çevre koşulları konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Çadırların ihtiyaç duyanların çoğuna ulaşmadığını söylediler. Mevsim zaten kıştı. Bu konuda biraz sorun yaşandı. Gerçekten ihtiyaç sahiplerine çadırların ulaşmadığını çadır kentler olsun, konteyner olsun bu alandaki konularda biraz yetersizlik vardı diyebiliriz.”(K3V)

“Biz bir çadır alabildik. Fakat komşularımız çadır alamadılar. Arabaları da olmadığı için dışarıda ateş yakarak açık alanda kalmaya çalıştılar diyebilirim. Ben çadır sayısında yetersizlik olduğunu düşünüyorum.”(K4V)

“İlk geceden başlarsak hava çok soğuk, barınacak hiçbir yer yoktu. Hepimiz dışarı fırladık. Kışın ortası Kasım ayı çok soğuktu. O günler çok zordu. Soğuk aylardı. Çadırlara soba kuruyorsunuz ama çadırlar asfalt zeminin üzerinde olduğu için ısınamıyorsunuz. Sonuçta belli bir nüfusunuz var. Bize 3+1 ev yetmezken, küçük bir göz çadıra sığmaya çalışıyorduk. Özellikle kış ayının olması çok fazla zorladı. Çadırın etrafı komple kar üstü kar ve siz orada kalmaya çalışıyorsunuz.”(K5V)

“Özellikle kış aylarına doğru sonbaharda, Van soğuktur. O yılda kış çok çetin geçti. Bu konuda çok ciddi sıkıntılar yaşadık diyebilirim.”(K8V)

“...malumunuz kış şartlarıydı. Tam iklim şartlarının ağır olduğu zamanlardı.”(K9V)

Olumsuz mevsim koşullarının bazı sorunlara yol açtığı görülmektedir. İklim koşullarına bağlı olarak ısınma ve barınma sorununun yaşandığı söylenebilir.

Çadır Yetersizliği:

Katılımcıların çadır yetersizliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Biz bir çadır alabildik. Fakat komşularımız çadır alamadılar. Arabaları da olmadığı için dışarıda ateş yakarak açık alanda kalmaya çalıştılar diyebilirim. Ben çadır sayısında yetersizlik olduğunu düşünüyorum.”(K4V)

“Maalesef hiç çadır bulamayıp da dışarıda kalanlar oldu.”(K5V)

Depremden sonra bazı afetzedelerin çadır alamadıkları ve dışarıda kaldıkları saptanmıştır.

İlk Aşamadaki Organizasyon Eksikliği:

Katılımcıların ilk aşamadaki organizasyon eksikliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Çadır eksikliğinden olduğunu düşünmüyorum, yanlış dağıtımdan olduğunu düşünüyorum.”(K3V)

“...bunun da en önemli faktörlerinden bir tanesi koordinasyon eksikliğidir. Maalesef ki her zaman olduğu gibi fırsatçı bir grubun olması, çadırların ihtiyaç sahiplerine ulaşmalarını engelledi diyebilirim.”(K5V)

“Çadırlar biraz geç geldi, organizasyonda ciddi bir sıkıntı vardı. Mesela bazı insanlar 3 tane ya da 2 tane çadır alırken bazıları hiç almadı. Bu konuda özellikle organizasyonda çok ciddi sıkıntılar vardı diyebilirim. Bence birçok şey önceden planlanabilir.”(K8V)

Bazı katılımcılar gerçek ihtiyaç sahiplerinin mağduriyetini yardımların eksikliğine değil yanlış dağıtımına bağlamaktadırlar. Bazı kişilerin gereğinden fazla çadır aldıkları ifade edilmiştir. İyi bir planlama ile bu durumun çözüme kavuşturulabileceği düşünülmektedir.

Paylaşımsızlık-Empati Yoksunluğu:

Katılımcıların paylaşımsızlık-empati yoksunluğu konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Halk olarak paylaşımı bilmiyoruz. Herkes diyor ben 2 çadır alayım. Demiyor ki bir tane bana yeter bir tane de benim komşuma kalsın.”(K6V)

“Kişinin bir çadırı varken 2. ve 3. çadıra tenezzül etmesi insanın bilinçsiz olduğunu gösterir, empati yoksunu olduğunu gösterir. Nihayetinde ihtiyacını karşılıyorsan karşıdakini de düşünmen lazım, ona da yardımcı olman lazım diye düşünüyorum.”(K8V)

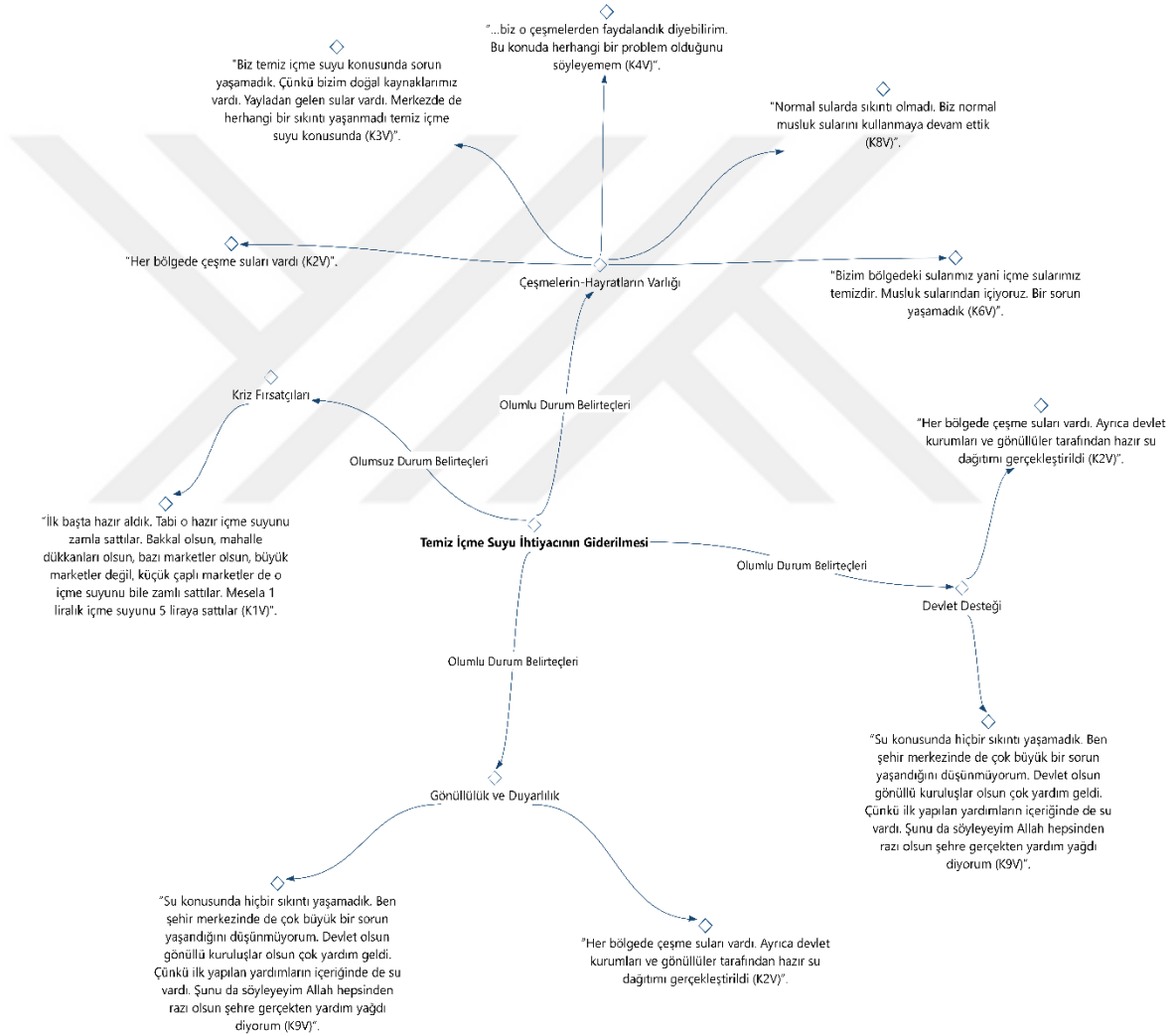
Yardımlarınların gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasının önündeki engellerden bazılarının empati eksikliği ve bilinçsizlik olduğu söylenebilir.

5.2.8. Temiz İçme Suyu İhtiyacının Giderilmesi

Katılımcılar depremde sonra temiz içme suyu ihtiyacının giderilmesine yönelik herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade ettiler. Genel olarak temiz içme suyu ihtiyacının doğal kaynaklardan veya çeşmelerden giderildiğini ifade ettiler. Bunun yanında kurumların veya gönüllü kuruluşların hazır paket su dağıtımını yaptıklarını belirttiler. Fakat bazı kişilerin yaşanan depremi bir fırsat kapısı olarak görüp maliyetleri artırdıklarını da belirttiler. Katılımcı bulgularına göre; temiz içme suyu konusunda bir sıkıntı yaşanmadığı söylenebilir. Çeşmelerin varlığının temiz içme suyu temininde

önemli bir rol üstlendiği ifade edilebilir. Ayrıca devlet desteği ile vatandaş duyarlılığının da su temini konusunda önemli bir paya sahip olduğu söylenebilir. “Temiz İçme Suyu İhtiyacının Giderilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Temiz içme suyu ihtiyacının giderilmesi temasına ilişkin diğer bilgiler ile katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 34’de verilmiştir.

Şekil 34. Temiz İçme Suyu İhtiyacının Giderilmesi - Kod-Teori Modeli

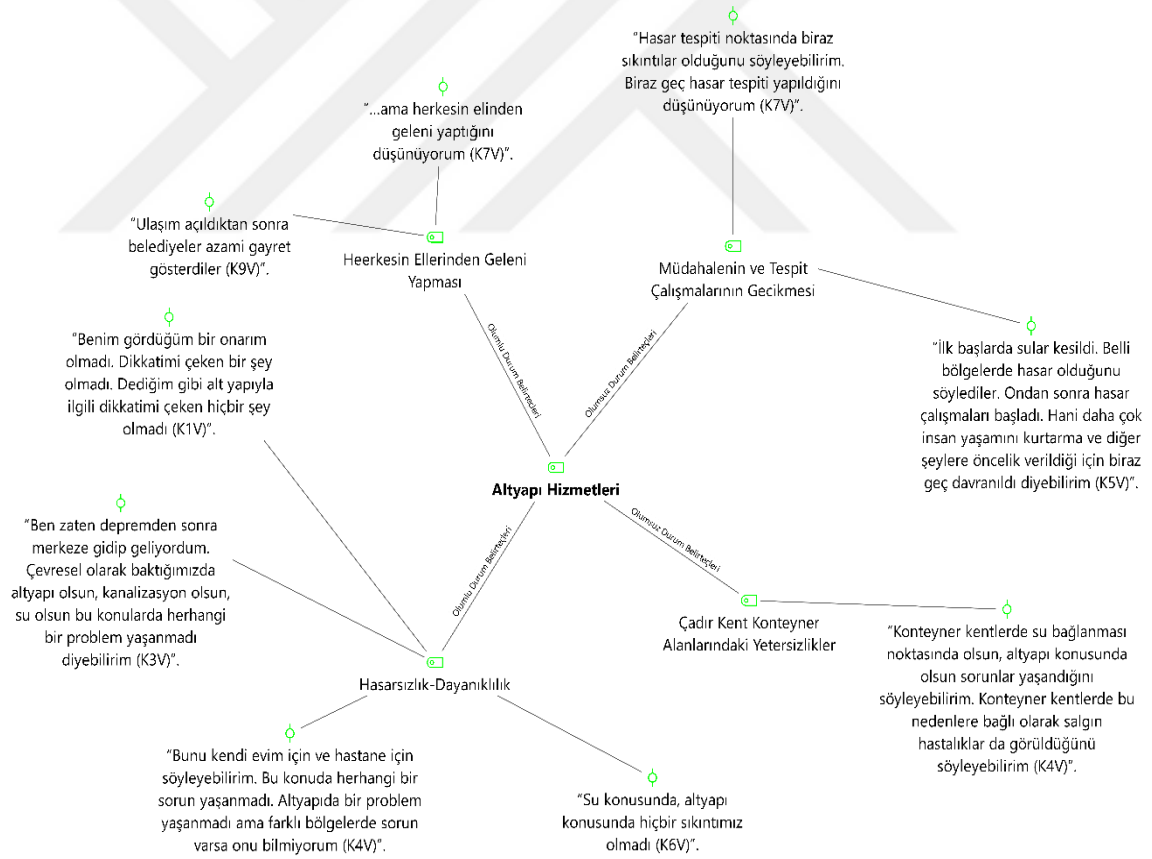

5.2.9. Altyapı Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar altyapı konusunda önemli bir sorun yaşanmadığını beyan ettiler. Bölge olarak altyapı sistemlerinin iyi olduğu düşünülmektedir. Depremin bölgede çok

fazla yıkıcı etkisinin olmamasının da bu durumu etkilediği söylenebilir. Sorun yaşanması durumunda herkesin elinden geleni yaptığını ifade ettiler. Bir katılımcı çadır kent alanında bazı altyapı sorunlarının olduğunu dile getirdi. Bazı katılımcılar geç müdahale ile tespit çalışmalarının gecikmesi konusuna vurgu yaptılar. Katılımcı bulgularına göre; altyapı konusunda sorun yaşanmamasının nedenlerinin, depremin yıkıcı etkisinin az olması ile altyapı sisteminin dayanıklılığı olduğu söylenebilir. Müdahale ve tespit çalışmaları konusundaki sorunların doğru bir planlama ile aşılabileceği ifade edilebilir. “Altyapı Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Altyapı hizmetleri temasına ilişkin diğer bilgiler ile katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 35’de verilmiştir.

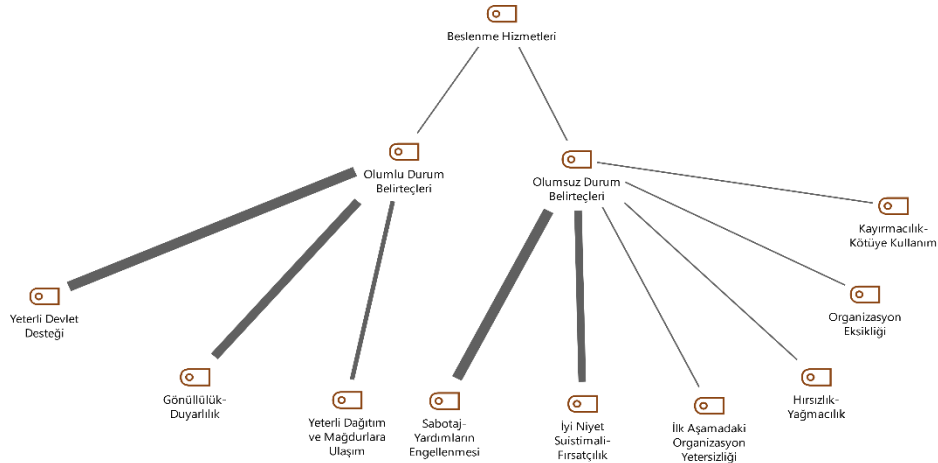
Şekil 35. Altyapı Hizmetleri - Kod-Teori Modeli

5.2.10. Beslenme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar beslenme hizmetleri konusunda yeterli devlet desteğine vurgu yapmışlardır. Toplumsal duyarlılığın yüksek olduğunun ve beslenme hizmetlerinde birçok gönüllü çalışanın olduğu vurgulanmıştır. Katılımcılar genel olarak “Kurumlar yeteri kadar yardım dağıttı, gönüllü kuruluşlar hizmet sağladı, firmalar yemek dağıttı, STK’lar yardım gönderdi, gelen yemekler sıcak olarak dağıtıldı” gibi cümlelerle durumu ifade etmişlerdir. Fakat bu olumlu çerçeve içerisinde iyi niyeti suistimal eden kişilerin olduğu da belirtilmiştir. Bazı kişilerin, ihtiyacından fazlasını aldıklarını ifade ettiler. Bazı katılımcılar yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaşmadan engellendiği, yardım dağıtımında kayırmacılığın olduğunu belirttiler. Ayrıca deprem sonrasında hırsızlık-yağmacılık olaylarının yaşandığını da söylediler. Katılımcılar genel olarak “Ekmek fiyatları arttı, gereğinden fazla yardım alındı, kayırmacılık yapıldı, ihtiyaçlar gerçek sahiplerine ulaşmadı, yağmacılık yapıldı” gibi cümlelerle durumu ifade etmişlerdir. Katılımcı bulgularına göre; beslenme hizmetlerine yönelik yürütülen çalışmaların başarıyla sonuçlandığı, ancak iyi niyet suistimalinin önüne geçilebilmesi için biraz daha kontrollü dağıtım yapılabileceği söylenebilir. Yardımların götürülmesinde ve dağıtımında güvenlik seviyesinin yükseltilmesi gerektiği düşünülebilir. “Beslenme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Beslenme hizmetlerine ilişkin kod birlikte oluşma modeli Şekil 36’da verilmiştir.

Şekil 36. Beslenme Hizmetleri- Kod Birlikte Oluşma Modeli

Şekil 36 incelendiğinde; beslenme hizmetlerine ilişkin olumlu durum belirteçleri kategorisinde en sık kodlamanın yapıldığı kısmın “Yeterli Devlet Desteği” olduğu görülmüştür. Olumsuz durum belirteçleri kategorisi altında ise en sık kodlamanın “Sabotaj-Yardımların Engellenmesi” kısmında olduğu görülmektedir.

5.2.10.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Yeterli Dağıtım ve Mağdurlara Ulaşım, Yeterli Devlet Desteği ile Gönüllülük-Duyarlılık” olmak üzere 3 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Yeterli Dağıtım ve Mağdurlara Ulaşım:

Katılımcıların yeterli dağıtım ve mağdurlara ulaşım konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Kurumsal olarak baktığımızda hangi kurumlar ne dağıtır bilmiyorum ama çok fazla erzak geldi, çok fazla dağıtım yapıldı.”(K3V)

“Gelen yardımlarla mağdur insanlara sıcak yemek yetiştiriliyordu. Yani beslenme hizmetleri ilk aşamadan itibaren organize bir şekilde ve yeteri kadar gerçekleştirildi diyebilirim.”(K6V)

Depremden sonra çok fazla yardım geldiği ve yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaştırıldığı saptanmıştır. Beslenme hizmetlerinin ilk aşamadan itibaren düzenli bir şekilde sağlandığı tespit edilmiştir.

Yeterli Devlet Desteği:

Katılımcıların yeterli devlet desteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Beslenme yani gıda yardımı yapıldı. Yardımlar kurumlar tarafından yapıldı. Kızılay tarafından yapıldı.”(K2V)

“Aşevleri kuruldu. Çarşı merkezinde kültür sarayına yakın dediğimiz bir yerde Kızılay'ındı yanlış değilsem bir çadırı vardı. Orada dağıtımlar yapılıyordu. Arkadaşlarla bir görelim dedik. Çünkü bizim bir ihtiyacımız yoktu. Gerçekten 3 çeşit

güzel yemek vardı. Çok da bol verdiler. Hatta ailesini getiremeyenlere de bildiğimiz yemek kaplarıyla yemek gönderiyorlardı.”(K6V)

“Beslenme konusunda şunları söyleyebilirim. Biz zaten depremde sonra ayrıldık ama çevresel olarak baktığımızda çadırlar kurulmuştu. Çadır kentler kurulmuştu. Hatta 2-3 yıl öncesine kadar çadırlar duruyordu diyebilirim. İlk başta Kızılay olsun diğer kurumlar olsun çok fazla yardım yaptı. Beslenme konusunda yeteri kadar hizmet sunulduğunu duydum.”(K7V)

“Birkaç gün sonra zaten ilgili kuruluşlar insanlara yardım etmeye başladı. Özellikle yiyecek konusunda kuru gıda konusunda yardımcı oldular. Yine bildiğim kadarıyla ciddi sıkıntı yaşayan insanlara Kızılay yardımı ile ya da Vakıflar aracılığıyla yiyecek dağıtıldı.”(K8V)

“Türkiye Et Üreticileri Birliği düzenli olarak bölgeye salam, sucuk ve sosis gibi ürünleri ücretsiz olarak gönderiyordu. Kırmızı et, beyaz et üreten bazı markalar falan da oluyordu. İsimleri aklımda değil ama genel olarak bir araya gelip bölgeye yardımda bulunuyorlardı. Geri kalan ihtiyaçları da Valilik olsun AFAD olsun karşılıyordu.”(K10V)

Devlet, Kızılay ve diğer kurumlar tarafından yeteri destek sağlandığı saptanmıştır. AFAD’ın gerekli çalışmaları yürüttüğü söylenebilir. İhtiyaç sahiplerine yeteri kadar hizmet götürüldüğü ifade edilebilir.

Gönüllülük-Duyarlılık:

Katılımcıların gönüllük-duyarlılık çalışmalarına ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“...ama şunu söylemek gerekiyor. Birçok yemek firması ile yemek dağıtıcıları çadır kentlerde, konteyner kentlerde yemek dağıtımını gerçekleştirdi.”(K4V)

“...tabii ki bazı Vakıflar ve dernekler vardı. Bazı yerlerde hizmet sağladılar.”(K5V)

“Deprem bölgesinde birçok STK ve gönüllü kuruluşu gördük. Biz boş kaldığımız zaman tır boşaltmaya yardım ettik. Ben kamuda bilgi işlemciyim. Bizim de hayrımız dokunsun diye tır boşaltmaya ekip olarak gittik. Doğrusunu söylemek gerekirse toplumsal bir dayanışma vardı.”(K9V)

“...farklı şehirlerden battaniye, giyim yardımı geliyordu.”(K10V)

Depremden sonra toplumsal dayanışmanın yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel yemek firmalarının, STK'ların ve diğer gönüllülerin desteğiyle çalışmaların sürdürüldüğü ve ihtiyaçların giderilmeye çalışıldığı söylenebilir.

5.2.10.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık, İlk Aşamadaki Organizasyon Eksikliği, Sabotaj- Yardımların Engellenmesi, Hırsızlık-Yağmacılık, Organizasyon Eksikliği ve Kayırmacılık-Kötüye Kullanım” olmak üzere 6 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık:

Depremden sonra bazı fırsatçı kişilerin fiyat artışına gittikleri saptanmıştır. Katılımcıların beslenme hizmetlerinin sunumunda iyi niyet suistimali-fırsatçılık konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“...yani ücretlerde artış vardı. Fırsatçılık vardı.”(K2V)

“...ekmek fiyatlarının bile arttığını söyleyebilirim. Fırınlar açık değildi. İnsanlar bu konuda çok fazla sıkıntı yaşadı diyebilirim. Az önce söylemiştik 5 litrelik suyun fiyatı bile 20 liraya çıktı diyebilirim.” (K7V)

İlk Aşamadaki Organizasyon Eksikliği:

Katılımcılardan bir kişi ilk aşamadaki organizasyon eksikliğine bağlı olarak bazı kişilere ulaşamadığını belirtmiştir. Katılımcının ilk aşamadaki organizasyon eksikliği konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Dağıtım noktasında sorun yaşandığını söyleyebilirim. İhtiyaç sahibi olan kişiler çok fazla alamadı. Yani gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşamadı diyebilirim.”(K3V)

Sabotaj- Yardımların Engellenmesi:

Katılımcıların sabotaj- yardımların engellenmesi konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Yardım kamyonları yollarda tutulup çaldırılmış. Benim duyduğum 2 tır vardı. Onların şoförleri dövülerek malları falan boşaltılmış.”(K2V)

“Yardımların toplandığı ve dağıtıldığı bir alan vardı. Büyük bir alandı ve orası yandı. Birçok şeyler söylendi. Bununla ilgili çok yoğun şeyler söyleniyordu. Malzemelerin bir kısmının satıldığı farklı olayların olduğuna dair. Tabi bunların gerçeklik payını biz bilemiyoruz. Bu halk arasında söylenen şeylerdi.”(K5V)

“Tırlarla gelen yardımların çoğu kesildi. Ben yolda çıktığım için gelen tırları görebiliyordum. Levhalarda Van'a giden yardım tırları yazıyordu. Çevreden çok fazla yardım geldi ve gelen tırların çoğunun önü kesildi. Gerçekten insanları yüzüstü bıraktılar. Yardımsever insanlar mağdurları mutlu etmek için bir şeyler yaptı ama yardımların kişilere ulaşmadan başka bir yerlere gitmesi çok üzücü bir durumdu.”(K7V)

Katılımcılar tarafından, deprem bölgesine yardım götüren tırların engellendiği, hatta bazı yardım toplanma alanlarının yandığı belirtilmiştir. Katılımcılar, duyularına dayanarak bazı olumsuz durumların yaşandığını bu durumda gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşımı engellediğini düşünmektedirler.

Hırsızlık-Yağmacılık:

Depremden sonra meydana gelen hırsızlık- yağmacılık olayına ilişkin bir katılımcının ifadesi şu şekildedir:

“En büyük deprem Erciş'te olmuştu. Orada da yağmacılık dediğimiz olaylar çok fazla oldu.”(K7V)

Depremden sonra hırsızlık-yağmacılık olayının yaşandığı tespit edilmiştir. Bu durumun çözüme kavuşturulabilmesi için toplumsal duyarlılığın oluşturulması ve güvenlik tedbirlerinin arttırılması gerektiği düşünülmektedir.

Organizasyon Eksikliği:

Katılımcının organizasyon eksikliği konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Organizasyon kötüydü. Daha önce de dediğim gibi ihtiyacı olmayan insana fazla gitti. Fakat ihtiyacı olup yardım alamayan insan da oldu. Organizasyonda ciddi sıkıntılar vardı.”(K8V)

Organizasyon eksikliğine bağlı olarak sorunların yaşandığı ve gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşılamadığı saptanmıştır.

Kayırmacılık-Kötüye Kullanım:

Katılımcının kayırmacılık-kötüye kullanım konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

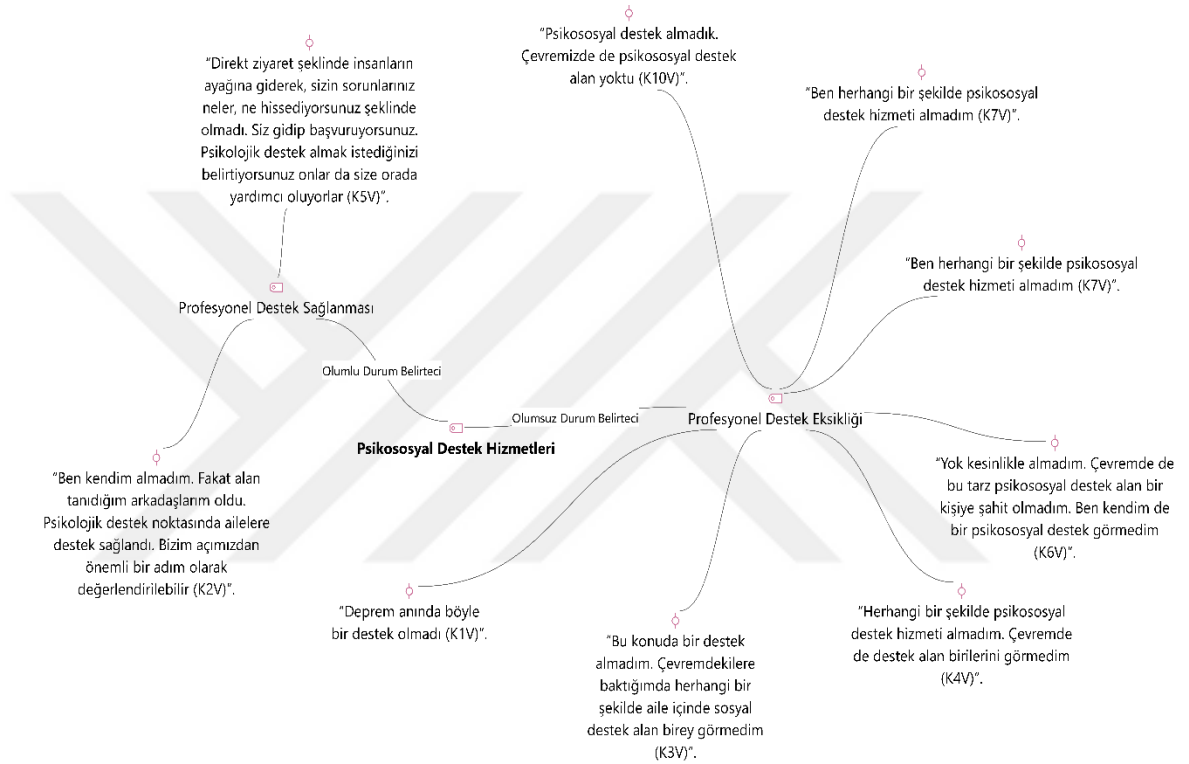
“...diyelim elinde yetki var bunu sadece kendine yakın olanlara veriyorsun. Bu ne insanidir ne İslamidir ne de ahlakidir. Bu tür şeyler oldu. Yardım dağıtıcılarının kayırmacılık yaptığını söyleyebilirim.”(K8V)

Bazı kişilerin kayırmacılık yaptığı, yardımları öncelikli olarak kendi yakınlarına dağıttığı tespit edilmiştir.

5.2.11. Psikososyal Destek Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Psikososyal destek hizmetleri değerlendirildiğinde deprem sonrası çocuklara yönelik destek alanlarının oluşturulduğu görülmektedir. Bazı katılımcıların bireysel başvuru yaparak destek aldıkları görülmüştür. Fakat bunların dışında birçok kişinin de destek hizmeti almadığı görülmüştür. Katılımcı bulgularına göre; depremden sonra sunulan psikososyal destek hizmetlerinin biraz daha geliştirilmesi gerektiği söylenebilir. Kişilerin başvuru şekilleri, gizlilik durumları ve uzun vadeli destek hizmet sunumunun olgunlaştırılması gerektiği ifade edilebilir. “Psikososyal Destek Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Psikososyal destek hizmetleri temasına ilişkin diğer bilgiler ile katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 37’de verilmiştir.

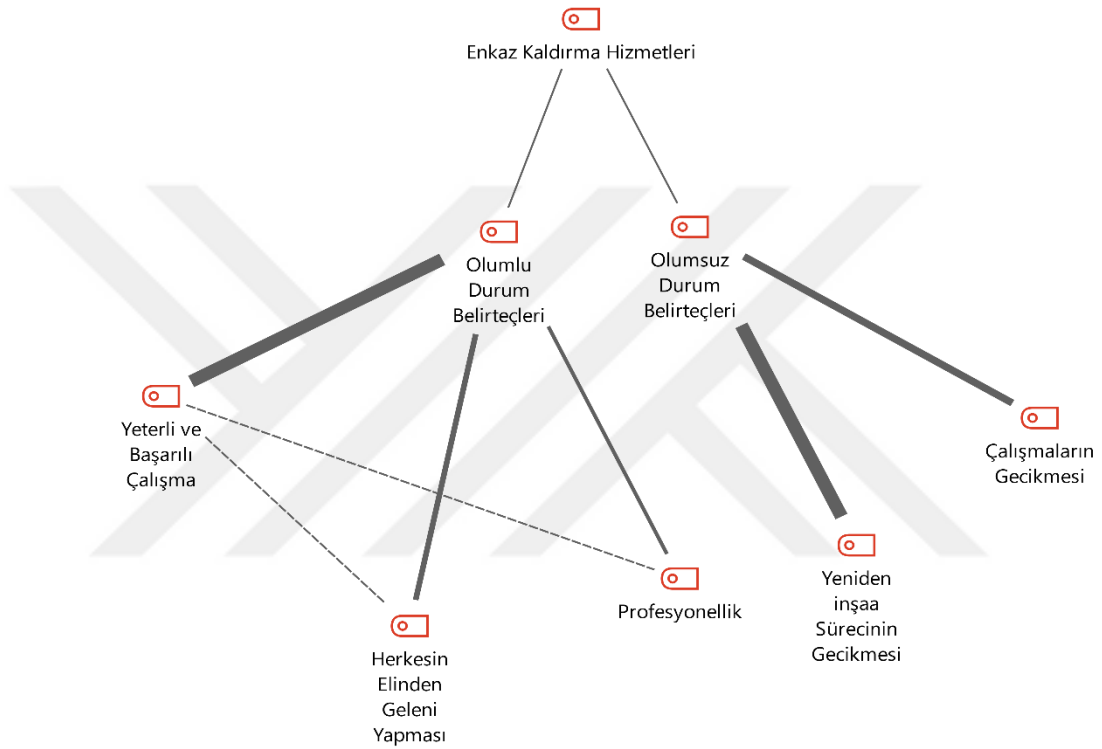
Şekil 37. Psikososyal Destek Hizmetleri - Kod-Teori Modeli

5.2.12. Enkaz Kaldırma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcıların bazıları enkaz kaldırma çalışmalarında herkesin elinden geleni yaptığını, önceki depremlere göre daha profesyonel bir çalışma gerçekleştirildiğini ifade ettiler. Bazı katılımcılar çalışmaların yeteri kadar yapıldığını savunurken bazı katılımcılar ise çalışmalar ile yeniden inşa sürecinin geciktiğini ifade etmişlerdir. Katılımcı bulgularına göre; çalışmaların daha profesyonel, bilgilendirme yapılarak ve olabildiğince hızlı yapılması gerektiği söylenebilir. "Enkaz Kaldırma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi" teması altında ise "Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri" olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur.

Şekil 38. Enkaz Kaldırma Kod Birlikte Oluşma Modeli

Şekil 38 incelendiğinde; olumlu durum belirteçleri kısmında en fazla kodlamanın yeterli ve başarılı çalışmada olduğu saptanmıştır. Olumsuz durum belirteçleri kısmında ise en fazla kodlamanın yeniden inşa sürecinin gecikmesinde olduğu tespit edilmiştir. Yeterli ve başarılı çalışma ile profesyonellik ve herkesin elinden geleni yapması arasında bir ilişki olduğu söylenebilir.

5.2.12.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Yeterli ve Başarılı Çalışma, Herkesin Ellerinden Geleni

Yapması ve Profesyonellik” olmak üzere 3 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Yeterli ve Başarılı Çalışma:

Katılımcıların yeterli ve başarılı çalışma konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Çalışmalar iyi yürütüldü. Çalışmalarda sıkıntı yoktu. Kurtarma çalışmalarında iyi bir organizasyon, iyi bir ekip çalışması ve gerekli donanım vardı diyebiliriz.”(K1V)

“Yıkılan binaların kaldırılması çok sürmedi. Hemen kaldırıldı. Belediye bütün iş makinalarını ortaya çıkardı. Ortak çalışma yapıldı.”(K2V)

“İlk depremde gelen ekipler Van’ da olduğu için yoğun bir ekipman vardı. İkinci depreme biraz daha hızlı müdahale ettiler.”(K5V)

“...neticede çabuk temizlendi. Hayalet gibi korkutucu bir şey kalmadı. Peyderpey temizlendi ve bir sıkıntı yaşamadık. Yani enkazlar kaldırıldı.”(K6V)

“Beni en çok sevindiren şeylerden birisi de bu enkaz kaldırma çalışmalarıydı. Özellikle AFAD ve gönüllü çalışanlar, öyle içli çalışıyorlardı ki benim bir ara gözlerim doldu. Bunu hem Van'da gördüm hem Erciş'te gördüm. Bu konuda gerçekten çok ciddi çalışıyorlardı.”(K8V)

“Binalar ilk 72 saat içerisinde tamamen kaldırıldı. Yapılabilecek müdahale ilk 3 gün içerisinde tamamen yapıldı.”(K10V)

Enkaz kaldırma çalışmalarının başarılı şekilde yürütüldüğü saptanmıştır. Yıkılan binaların kısa süre içerisinde kaldırıldığı ve temizleme çalışmalarının yapıldığı tespit edilmiştir.

Herkesin Elllerinden Geleni Yapması:

Katılımcıların herkesin elinden geleni yapması konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Van Erciş'te çok fazla hasar olduğu için ekiplerin duruma müdahale ettiklerini biliyorum. Herkesin elinden geleni yaptığını gördüm.”(K4V)

“İnsanlar bir can havliyle yıkık enkazın üzerinde kazmaya başlıyorlardı. Kimi eli ile kazıyor kimi eline geçirdiği bir kürek parçasıyla. Altta kalan yakınlarını kurtarmak için herkes bir can havliyle bunu yapıyordu.”(K5V)

“Beni en çok sevindiren şeylerden birisi de bu enkaz kaldırma çalışmalarıydı. Özellikle AFAD ve gönüllü çalışanlar, öyle içli çalışıyorlardı ki benim bir ara gözlerim doldu. Bunu hem Van'da gördüm hem Erciş'te gördüm. Bu konuda gerçekten çok ciddi çalışıyorlardı.”(K8V)

Ekiplerin ellerinden geleni yaptıkları, atılması gereken adımları zamanında attıkları söylenebilir. Özellikle AFAD ve gönüllü çalışanların göz doldurucu şekilde çalıştıkları, hatta bir katılımcının bu durum karşısında derinden etkilendiği tespit edilmiştir.

Profesyonellik:

Katılımcıların profesyonellik konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“İlk depremde gelen ekipler Van’ da olduğu için yoğun bir ekipman vardı. İkinci depreme biraz daha hızlı müdahale ettiler. Biraz daha profesyonellik vardı.”(K5V)

“...yine söylüyorum. Van o konuda şanslıydı diyebilirim. Marmara depreminin yaşanmışlığı Van'da yaşanabilecek acemiliği engelledi.”(K9V)

Geçmişte yaşanan depremlerden çıkarılan dersler ile edinilmiş tecrübenin bu depremde olumlu dönüşlerinin olduğu söylenebilir.

5.2.12.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Çalışmaların Gecikmesi ve Yeniden İnşa Sürecinin Gecikmesi” başlıklı 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Çalışmaların Gecikmesi:

Katılımcılardan bir kişi depremin etkisinin halen devam ettiğini belirtmiştir. Aynı katılımcı sürecin uzamasından yakınmaktadır. Katılımcının çalışmaların gecikmesi konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Enkazların hemen kaldırıldığını söyleyemem. Depremin etkisi hala devam ediyor. Hasarlı binalar halen devam ediyor. Bu konuda biraz sıkıntı vardı diyebiliriz. Yani süreç biraz uzadı diyebilirim.”(K3V)

Yeniden İnşa Sürecinin Gecikmesi:

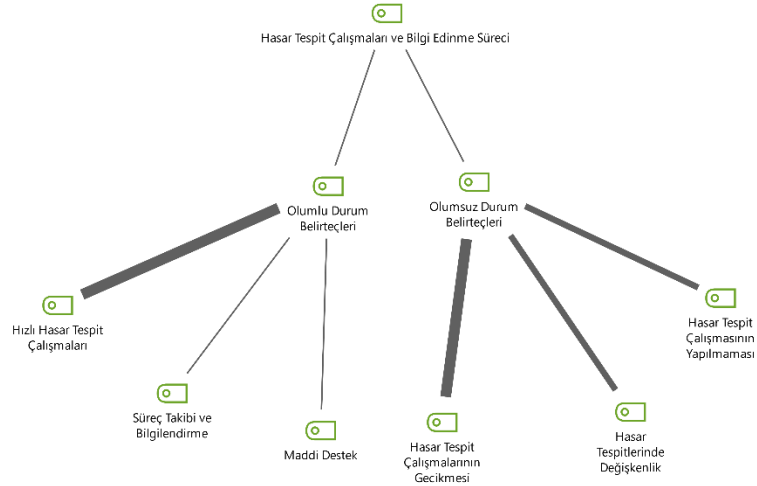
Katılımcının yeniden inşa sürecinin gecikmesi konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“10 yıl geçmiş olmasına rağmen bazı binalar yakın zamanda kaldırıldı. Yarı yıkılmış, penceresi duvarları çatlamış, kırılmış, bazı binalar iki üç ay önce kaldırıldı. Onları görünce bile insan depremi hatırlıyor. Yani 10 yıl geçtikten sonra kaldırdılar. Bu konuda da sıkıntı var diyebilirim. Depremden sonra çevre peyzajı yapılması gerektiğini ve enkazların hemen kaldırılması gerektiğini düşünüyorum.”(K8V)

5.2.13. Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Sürecine İlişkin Hizmet Sunumunun Değerlendirilmesi

Hasar tespit çalışmalarının ilk aşamada hızlı bir şekilde yapıldığı ifade edildi. Özellikle ağır hasarlı binaların hızlı şekilde tespit edildiği belirtildi. Yetkililer tarafından sürecin takip edildiği ve konu hakkında bilgi verildiği belirtildi. Tespit çalışmalarının sonuçlarına göre gerekli maddi desteğin sağlandığı ifade edildi. Katılımcılardan bazıları hasar tespit çalışmalarındaki değişim, hasar tespit çalışmalarının gecikmesi veya hiç yapılmaması konularından yakınmaktadırlar. Katılımcı bulgularına göre; hasar tespit çalışmalarının genel olarak yürütüldüğü söylenebilir. Fakat çalışmaların daha radikal ve bilgi aktarımlarının daha sağlıklı yapılması gerektiği de ifade edilebilir. “Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Sürecine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur.

Şekil 39. Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Süreci - Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Şekil 39 incelendiğinde; “Olumlu Durum Belirteçleri” kısmında en fazla kodlamanın “Hızlı Hasar Tespit Çalışmalarında” yapıldığı saptanmıştır. “Olumsuz Durum Belirteçleri” kısmında ise en fazla kodlanmanın “Hasar Tespit Çalışmalarının Gecikmesinde” yapıldığı tespit edilmiştir.

5.2.13.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Hızlı Hasar Tespit Çalışmaları Süreç Takibi, Bilgilendirme ve Maddi Destek” olmak üzere 3 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Hızlı Hasar Tespit Çalışmaları:

Katılımcıların hızlı hasar tespit çalışmaları konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Hasar tespit ekipleri geldi. Binadan bir beton parçası alıp incelendikten sonra o evin yıkılıp yıkılmayacağına dair karar verildi.”(K2V)

“Ekipler 2-3 gün sonra geldiler baktılar. Hasarlı binaları tespit ettiler. Sizin binanız az hasarlı veya çok hasarlı diye bilgilendirme yapıldı. Bu konuda bir sorun yaşandığını düşünmüyorum ve çalışmalar bu düzeyde yürütüldü diyebilirim.”(K3V)

“Genel bir çalışma yapılmıştı. Van genelinde bütün evlere yönelik çalışma yapıldı. Sanırım Çevre Şehircilik Bakanlığı'ndan yetkililer gelmişti. Evlerin durumlarına tek tek bakıldı ve değerlendirildi. Herhangi bir şekilde bireysel başvuru

yapılmadı. Kurumsal olarak çevrelerdeki binalara baktılar. Devlet eliyle kontrol edildi.”(K4V)

“İlk olarak şehir merkezindeki binalara öncelik verildi. Oralarda hasar tespitleri yapıldı. Ağır hasarlı binalar kapatıldı ve mühürlendi. İnsanların buralara giriş yapmamaları sağlandı.”(K5V)

“Depremden hemen sonra Valilik ve Belediye tarafından hasar tespit çalışmaları yapıldı. Mühendisler olsun Mimarlar olsun kendi konularında uzman arkadaşlar gelip rapor tuttular.”(K6V)

Hasar tespit çalışmalarının zamanında ve hızlı yapıldığı saptanmıştır. Teknik ekiplerin gerekli çalışmaları yürüttüğü ve raporlama çalışmalarını yaptıkları tespit edilmiştir. Bu konuda da hızlı aksiyon alındığı söylenebilir.

Süreç Takibi ve Bilgilendirme:

Katılımcıların süreç takibi ve bilgilendirme konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Biz daha başvuru yapmadan teknik ekipler geldi hasar tespitini yaptı. Daha sonra da gereken destek sağlandı diyebilirim. Medyadan yapılan duyurularda yetkili kişilerin gelip bakacağı söylendi. Ekiplerimiz bulunduğunuz konutlara gelip inceleme yapacaklar, panik yapmayın diye bilgi verildi.”(K6V)

“AFAD tarafından bilgi sağlanıyordu. Olay esnasında gerekli bilgilendirmeler yapılıyordu. AFAD'ın bilgi aktarımı bu konuda kusursuzdu. Elleriine geçen en ufak güncel bir bilgi hemen çevredekilerle ve basınla paylaşılıyordu.”(K10V)

AFAD ekipleri tarafından gerekli bilgilendirmenin yapıldığı saptanmıştır. Bilgilendirme çalışmalarında kitle iletişim araçlarının da kullanıldığı tespit edilmiştir.

Maddi Destek:

Katılımcıların maddi destek konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Krediler verildi. Maddi destekler sağlandı. Evi yıkılanlara zaten afet konutları yapıldı. Bu konuda bir sıkıntı yaşanmadı.”(K6V)

“Hasar tespit çalışmaları yapıldı. Bizim evimiz az hasarlı olarak değerlendirildi. Sonrasında belli bir miktar maddi destek sağlandı.”(K8V)

Afetzedelere gerekli maddi desteğin sağlandığı görülmüştür. Afetzedelere yönelik konut çalışmalarının yapıldığı saptanmıştır.

5.2.13.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Hasar Tespitinde Değişkenlik, Hasar Tespit Çalışmalarının Gecikmesi ve Hasar Tespit Çalışmalarının Yapılmaması” olmak üzere 3 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Hasar Tespitinde Değişkenlik:

Katılımcılardan bir kişi binasının hasar derecesinin daha sonra değiştirildiğini belirtmiştir. Bu konu hakkında bireysel başvuru yaptıklarını ve bir sonuç alamadıklarını ifade etmiştir. Katılımcının hasar tespit çalışmalarındaki değişkenlik konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Binamız orta hasarlı olarak tespit edildi. Ama herhangi bir güçlendirme yapılmadan daha sonraki aşamada az hasarlı olarak tespit edildi ve ben şu anda oradayım. Biz daha sonra bireysel olarak başvuru yaptık. Fakat herhangi bir şekilde dönüş yapılmadı. Çünkü orta hasarlı raporunun ellerinde bulunmadığını söylediler.”(K7V)

Hasar Tespit Çalışmalarının Gecikmesi:

Katılımcıların hasar tespit çalışmalarının gecikmesi konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Depremden uzun bir süre sonra tespit işlemleri başladı.”(K5V)

“Bizim binamızın durumu ile ilgili çok sonradan geldiler. İlk olarak yüzeysel bir tespit yapıldı. Bir göz kararı yapıldı. İşin hızlandırılması açısından gayet mantıklıydı. Sonra teknik çalışmalar başladı ve süreç biraz daha uzun sürdü diyebilirim.”(K9V)

Katılımcılardan bazılarının hasar tespit çalışmalarındaki gecikmeden yakındıkları tespit edilmiştir. Bazı katılımcılar sürecin uzadığını düşünerek bunu olumsuz bir yön olarak belirtmiştir.

Hasar Tespit Çalışmalarının Yapılmaması:

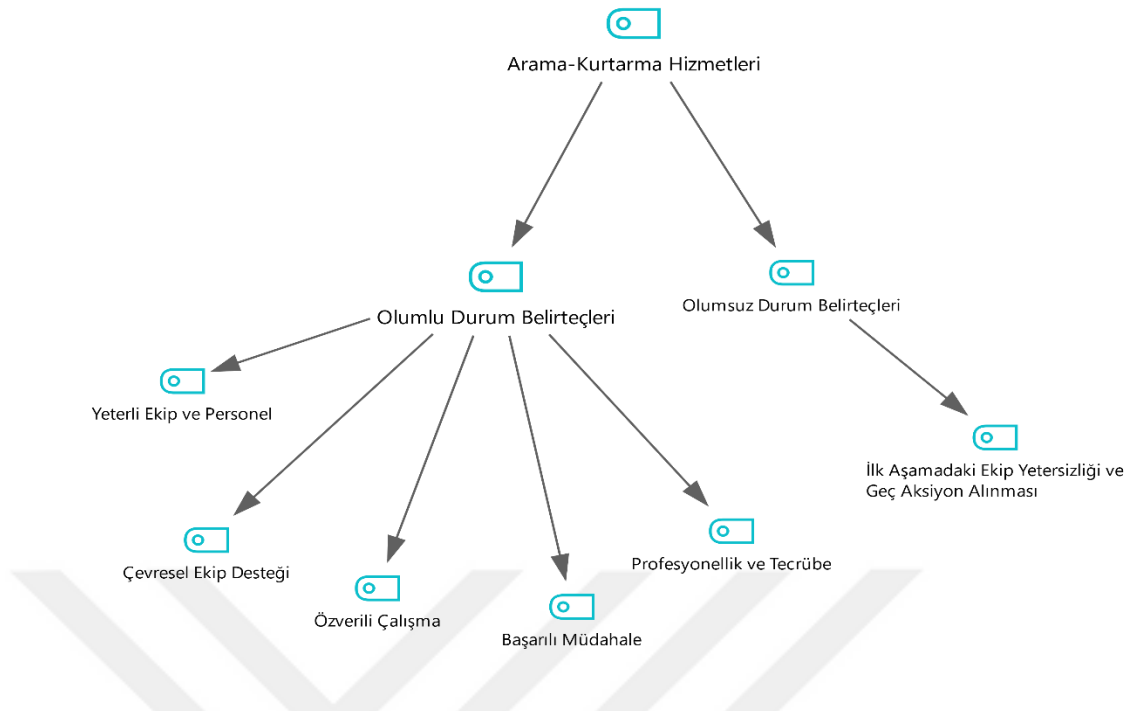
Katılımcının hasar tespit çalışmalarının yapılmaması konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Herhangi bir mühendis ya da yetkili gelip burası güvenli veya bu binaya girmeyin vs. gibi bilgilendirme yapmadı.”(K1V)

5.2.14. Arama-Kurtarma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar arama- kurtarma çalışmalarında ekip sayısının ve personel sayısının yeterli olduğunu belirttiler. Türkiye’nin her yerinden ekiplerin gelmiş olmasının ve koordineli bir şekilde çalışılmış olmasının başarıyı arttırdığını ifade ettiler. Bir katılımcı önceki depremlerle karşılaştırma yapmış ve önceki depremlere çalışmaları daha organize olarak değerlendirmiştir. Ekiplerin çalışmalarda büyük özveri gösterdiklerini ifade ettiler. Genel olarak yürütülen arama- kurtarma çalışmalarının iyi olduğu vurgulanmıştır. Sınırlı sayıdaki katılımcı ise ilk aşamadaki ekip sayısını yetersiz bulmuş ve geç aksiyon alındığını belirtmiştir. Katılımcı bulgularına göre; ekip sayısının, donanımının ve çalışmalarının oldukça yerinde olduğu söylenebilir. Yaşanmış depremlerden çıkarılan derslerin çalışmalara olumlu şekilde yansıdığını söylemekte yanlış olmasa gerek. “Arama- Kurtarma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur (Şekil 40).

Şekil 40. Arama-Kurtarma Hizmetleri ve Alt Kategorileri

5.2.14.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Yeterli Ekip ve Personel, Özverili Çalışma, Başarılı Müdahale, Profesyonellik ve Tecrübe ve Çevresel Ekip Desteği” olmak üzere 5 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Yeterli Ekip ve Personel:

Katılımcıların yeterli ekip ve personel konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Arama kurtarma ekip sayısı, personel sayısı ve çalışmalarını imkânlar dâhilinde yeterli buldum.”(K1V)

“Van İl Müdürlüğü tarafından ekipler gönderildi. AFAD olsun Kızılay olsun yoğun çalışıyordu. İl dışından ekipler Van'a getirildi.”(K2V)

“Çevre illerden takviyeler başlayınca yoğun bir ekipman sayısı oluştu. Dediğim gibi hastanede hastadan daha çok sağlık personeli vardı. Toplanma merkezlerine baktığımız zaman ekipmanların toplandığı bölgelerde çok fazla arama kurtarma araçları olduğunu gördüm. 2. depremde ekipman sayısı arttı veya çevrenin desteği ile bu işin üstesinden gelindiğini söyleyebilirim.”(K5V)

“Kurtarma ekipleri noktasında il dışından gelenler oldu. Belki ilk gecede kurtarma ekipleri biraz azdı. Çünkü büyük bir şehre müdahale ediliyordu. İkinci üçüncü günlerden sonra yeteri kadar ekip olduğunu söyleyebilirim. Her taraftan ekipler geldi. Özellikle Erzurum, Diyarbakır Malatya, Ankara, İstanbul, İzmir ve diğer çevre il ve ilçelerden de muazzam destekler geldi. İş makinaları ile olsun teknik personelle olsun güzel bir müdahale yapıldığını düşünüyorum.”(K6V)

“Biz Van’da öyle aşırı büyük bir sıkıntı yaşadık dersek yalan konuşmuş oluruz. Yaşanan aksaklıkların birçoğu bireyseldir diyorum.”(K9V)

Arama-kurtarma faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla farklı illerden ekiplerin afet bölgesine gönderildiği tespit edilmiştir. Katılımcılar hem ekip sayısı hem de ekipman açısından yeterliliğe vurgu yapmışlardır.

Özverili Çalışma:

Katılımcıların özverili çalışma konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Çok ciddi bir emek sarf edildiğini düşünüyorum. Çünkü yaptıklarının gerçekten kolay bir iş olmadığını biliyorum. İlk 72 saat içinde canla başla çalıştıklarını düşünüyorum. Hiç mola vermeden, hiç ara vermeden devam eden arkadaşların, ekiplerin olduğunu biliyorum. Bu konuda onlara teşekkür ediyorum.”(K7V)

“Arama kurtarma ekipleri gerçekten gözlerimizi yaşarttı. Ben çok çok memnun kaldım. Çalışmalarını görünce açıkçası hayran da kaldım.”(K8V)

Ekiplerin canla başla çalıştıkları saptanmıştır. Bazı katılımcıların çalışmaları hayranlıkla karşıladıkları tespit edilmiştir.

Başarılı Müdahale:

Katılımcıların başarılı müdahale konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Arama kurtarma çalışmaları noktasında Van Erciş’te olsun, başka bölgelerde olsun bir sorun yaşanmadı. Zaten çevresel ekipler geldi. Enkazlar hızlı bir şekilde kaldırılmaya çalışıldı. Altında canlı var mı, yok mu? diye test edilmeye çalışıldı. Bu konuda bir sorun yaşanmadı diyebilirim.”(K3V)

“Kurtarma ekipleri noktasında il dışından gelenler oldu. Belki ilk gecede kurtarma ekipleri biraz azdı. Çünkü büyük bir şehre müdahale ediliyordu. İkinci üçüncü günlerden sonra yeteri kadar ekip olduğunu söyleyebilirim. Her taraftan ekipler geldi. Özellikle Erzurum, Diyarbakır Malatya, Ankara, İstanbul, İzmir ve diğer çevre il ve ilçelerden de muazzam destekler geldi. İş makinaları ile olsun teknik personelle olsun güzel bir müdahale yapıldığını düşünüyorum.”(K6V)

Katılımcılar ekiplerin başarılı bir şekilde müdahale çalışmalarını gerçekleştirdiklerini düşünmektedirler. Çevresel ekip desteği ile birlikte olayın üstesinden gelindiği söylenebilir.

Profesyonellik ve Tecrübe:

Katılımcının profesyonellik ve tecrübe konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Gerçekten Marmara depreminden sonra Van şanslıydı diyebilirim. Biraz daha organize çalışıldı.”(K9V)

Geçmişte yaşanan depremlerden edinilen tecrübenin ve çıkarılan derslerin çalışmalara olumlu şekilde yansıdığı söylenebilir.

Çevresel Ekip Desteği:

Katılımcıların çevresel ekip desteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Van İl Müdürlüğü tarafından ekipler gönderildi. AFAD olsun Kızılay olsun yoğun çalışıyordu. İl dışından ekipler Van'a getirildi.”(K2V)

“Arama kurtarma çalışmaları noktasında Van Erciş'te olsun, başka bölgelerde olsun bir sorun yaşanmadı. Zaten çevresel ekipler geldi. Enkazlar hızlı bir şekilde kaldırılmaya çalışıldı. Altında canlı var mı, yok mu? diye test edilmeye çalışıldı. Bu konuda bir sorun yaşanmadı diyebilirim.”(K3V)

“...sonraki aşamalarda Muğla'ya kadar olsun birçok ekip geldi ve destek sağladı. 1 ay kalan ekipler bile oldu. Sürekli bir değişim oluyordu. Bu konuda yeteri kadar bir çalışma gerçekleştirildi.”(K4V)

Arama-kurtarma çalışmalarının sürdürülmesi amacıyla Türkiye'nin birçok ilinden ekiplerin olay bölgesine gönderildiği tespit edilmiştir.

5.2.14.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “İlk Aşamadaki Ekip Yetersizliği ve Geç Aksiyon Alınması” başlıklı 1 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

İlk Aşamadaki Ekip Yetersizliği ve Geç Aksiyon Alınması:

Katılımcıların ilk aşamadaki ekip yetersizliği ve geç aksiyon alınması konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Merkez olarak baktığımızda çok fazla kalabalık bir şehir olduğu için ilk aşamada ekip sayısı biraz yetersiz kalmış olabilir.”(K4V)

“İlk depremde ekip sayısı yetersizdi ve çalışmalar yavaş ilerliyordu.”(K5V)

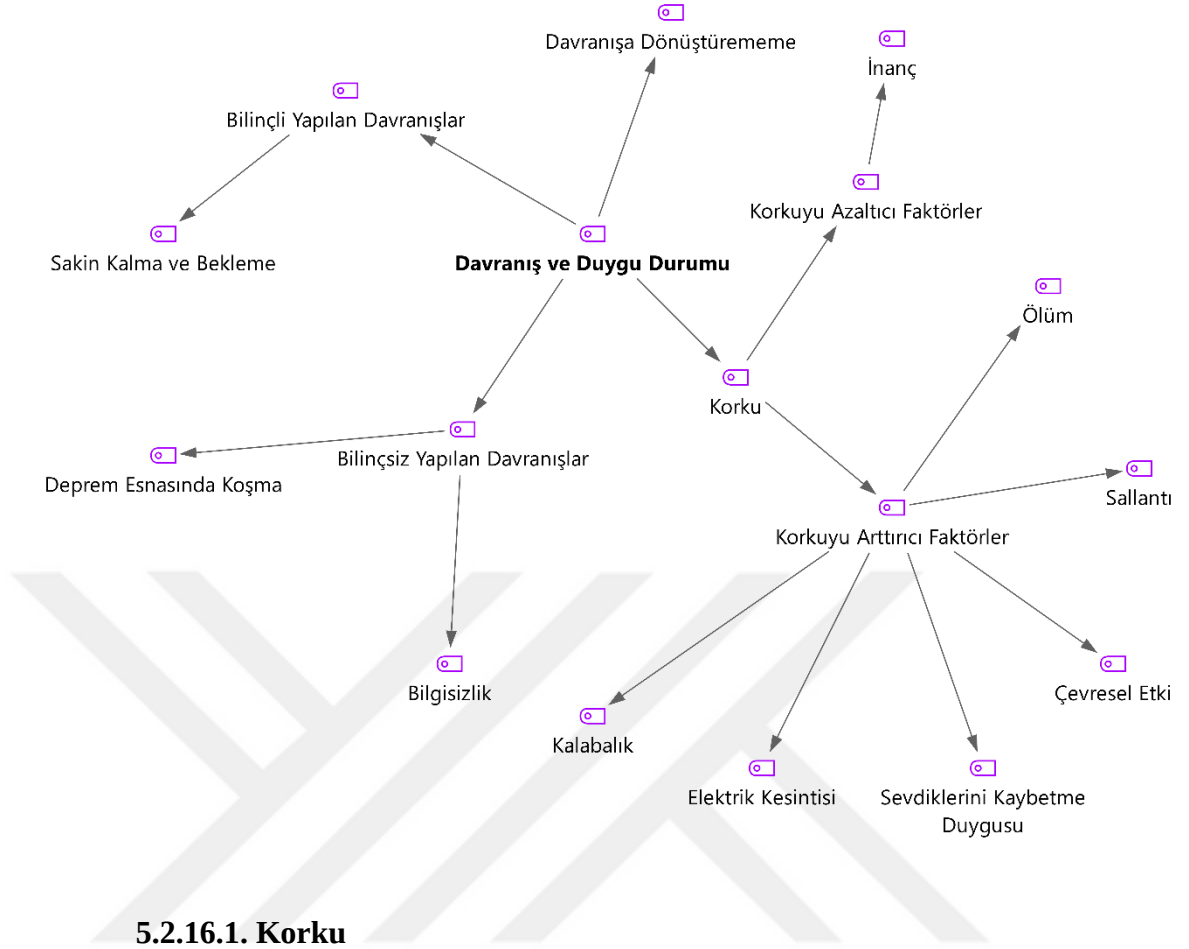
“Arama kurtarma ekip sayısı önceleri azdı diyebilirim.”(K6V)

Bazı katılımcıların, ilk aşamalarda ekip sayısının yetersizliğine ve çalışmaların yavaş ilerlediğine vurgu yaptıkları görülmüştür.

5.2.15. Haberleşme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar haberleşme konusunda depremin ilk zamanlarında telefon açısından sorun yaşandığını ifade ettiler. Genellikle bu sorunun kişilerin o panikle veya olayın etkisi ile bir birlerini arama isteğine bağlamaktadırlar. Dolayısıyla bu durum anlık olarak telefon hatları üzerinde bir yoğunluk oluşturmuş ve bağlantının kesilmesine yol açmıştır. Fakat bazı katılımcılar oluşan sorunun hızlı şekilde çözüme kavuşturulduğunu ifade ettiler. Katılımcı bulgularına göre; ilk aşamalarda ciddi iletişim sorunu yaşandığı söylenebilir. Bu kapsamda iletişim altyapısının güçlendirilmesi gerektiği söylenebilir. “Haberleşme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Haberleşme Hizmetleri - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli Şekil 41’de verilmiştir.

Şekil 41. Haberleşme Hizmetleri - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

5.2.16.1. Korku

Katılımcıların deprem sonrası ciddi derecede korku yaşadıkları görülmüştür. Katılımcılar; kalabalık ortamın olmasını, elektrik kesintisini, sevdiklerini kaybetme duygusunun olmasını, çevredeki insanların bağırmasını, depremin şiddetli hissedilmesini ve sallantının yaşanmasını korku düzeylerini artırıcı faktörler olarak ifade etmişlerdir. Fakat kişinin sahip olduğu inanç durumunu korkuyu azaltıcı faktör olarak belirtmişlerdir.

5.2.16.1.1. Korkuyu Artırıcı Faktörler

Katılımcıların depremle birlikte yaşadıkları korku durumunu artırıcı faktörlere yönelik vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“O anda evli olmuş olsaydım ya da ailemle birlikte olmuş olsaydım korku düzeyim kesinlikle artardı. Annem, babam ve çocuğum hepsi yanımdayken onları kaybetme korkusunu yaşırdım.”(K1V) Kişilerin sevdiklerini kaybetme duygusunun korku düzeylerini artırdığı söylenebilir.

“Ölüm korkusunu yaşadım diyebilirim.”(K2V) Ölüm duygusunun korku düzeyini arttırdığını söylemek mümkündür.

“Deprem hızlanıp ve süresi de uzadıkça insanda bir paniklemede başlıyor.”(K6V) Deprem uzun sürmesi korku düzeyini artırıcı faktör olarak nitelendirilebilir.

“Kalabalık ortama çıktım. Herkes bir kaçış durumundaydı. Ambulans sesleri, kornalar, insanların koşuşturması etkilemişti. Ben de kalabalığa dâhil oldum ağlamaya başladım. Ailemden haber alamadım, sevdiklerimden haber alamadım. Çok zor bir durumu diyebilirim.”(K7V) Kalabalık ve kaotik ortamın korku düzeyinin artmasına neden olduğu söylenebilir.

“Deprem esnasında elektrikler kesildiği için ayrı bir ürperti oldu doğrusu.”(K9V) Elektrik kesintisinin ve karanlığın kişileri etkilediği söylenebilir.

5.2.16.1.2. Korkuyu Azaltıcı Faktörler

Katılımcılardan bir kişi depremle birlikte yaşadıkları korku durumunu azaltıcı faktöre yönelik şu cevabı vermiştir:

“Kişinin sakin olmasında inanç ve kişinin yapısının daha çok etkili olduğunu düşünüyorum.”(K1V) Kişilerin inanç durumu ile doğal yapısının sakin kalma üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

5.2.16.2. Bilinçsiz Yapılan Davranışlar

Katılımcıların deprem anında gerçekleştirmiş olduğu davranış biçimleri incelendiğinde; korunma tedbirlerinden ziyade depremin yaratmış olduğu panikle kaçma eğiliminde oldukları veya kendilerince anlamsız davranış sergiledikleri belirlenmiştir. Katılımcıların bu konuya ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Bir anda evin sallandığını hissettim. Kendimi hemen dışarıya atmaya çalıştım. O anda bilinçsiz bir davranış sergilediğimi söyleyebilirim.”(K4V)

“Deprem ne olduğunu o anda neler yapmamız gerektiğini bilmiyordum. Zaten o anda yaptığım tek şey kaçmak oldu. Bir şeyler bilseydim söylediğiniz şeyleri belki gerçekleştirebilirdim. Fakat bilgi sahibi olmadığım için bunları yapamadım.”(K5V)

“...hemen suyu kapatıp merdivenlerden kaçtım. Deprem daha da şiddetlenmeye başladı. O anda aklıma bir yerde durayım, bir kolonun dibinde durayım gibi bir şey gelmedi. Hemen kendimi dışarı attım.”(K6V)

“...sonrasında kaçmaya çalıştım. Doğal olarak insanların ilk tepkisi sanırım kaçmaktır diye düşünüyorum.”(K7V)

Bazı katılımcılar depremde sonra neler yapılması gerektiğini bilmediklerini ve doğal refleks olarak kaçmak istediklerini ifade etmişlerdir.

5.2.16.3. Bilinçli Yapılan Davranışlar

Katılımcılardan bazıları deprem anında sakin kalmayı başararak yapılması gereken davranışları sergilediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların bu konuya ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Ben çok sakinim yani çok fazla korkmadım. Gayet sakinim. Soğukkanlı davrandım ve sarsıntının geçmesini bekledim. Okuldaki derslerden anlatımlardan dolayı biraz sakin kaldım diyebilirim.”(K1V)

“...birkaç katlı apartmanda olsak yani üst katlarda olsak farklı davranabilirdim. Mesela eğilme, masa altlarına geçme gibi uygulamaları yapardım diye düşünüyorum.”(K10V)

Bazı katılımcıların deprem esnasında sakin kalmayı başardıkları veya doğru davranış sergiledikleri görülmüştür.

5.2.16.4. Davranışa Dönüştürememe

Katılımcılardan bazıları deprem öncesi tatbikatlardan ya da eğitimlerden edindikleri bilgileri davranışa dönüştüremediklerini ifade ettiler. Katılımcıların bu konuya ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Bunları yapacağız diye söylenen birçok şey oluyordu ama o anda herhangi bir şey yapamadık.”(K3V)

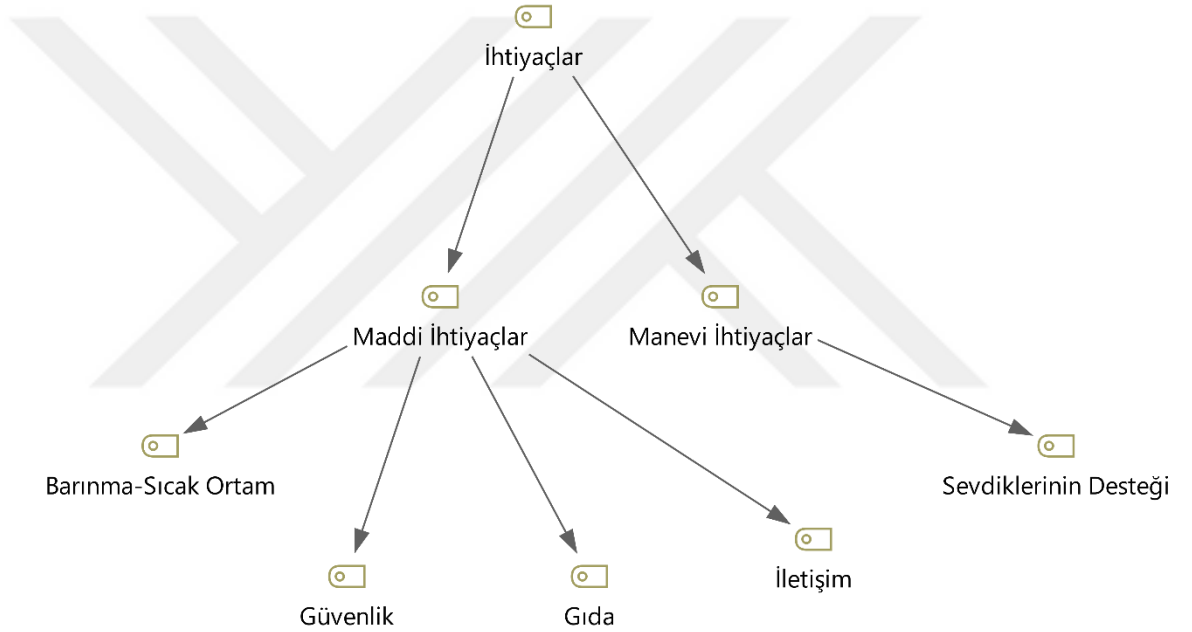
“Yaşam kurtarma üçgeni oluşturmak, kendini koruma pozisyonuna almak o esnada aklıma gelmedi.”(K10V)

Bazı katılımcıların doğru davranış şekillerini bilmesine rağmen bu bilgileri doğru davranışa dönüştüremedikleri görülmüştür.

5.2.17. İhtiyaçlar

Katılımcıların depremden sonra ihtiyaç duydukları durumlar incelendiğinde; ihtiyaçların maddi ve manevi olarak sınıflandırıldığı görülmüştür. Katılımcılar depremden hemen sonra maddi olarak barınma, sıcak ortam, nakit para ve gıda ihtiyaçlarının olduğunu belirttiler. Manevi olarak bakıldığında ise sosyal destek ile sevdiklerinin yanında olmasının önemli olduğunu belirttiler. “İhtiyaçlar” teması altında ise “Manevi ihtiyaçlar ve Maddi İhtiyaçlar” olmak üzere 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur. İhtiyaç teması ve alt kategorileri Şekil 43’de verilmiştir.

Şekil 43. İhtiyaçlar Teması ve Alt Kategorileri

5.2.17.1. Maddi İhtiyaçlar

Depremin ardından ilk zamanlarda oluşan maddi ihtiyaçların genel olarak barınma-sıcak ortam, nakit ihtiyacı ve gıda üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Depremin kış aylarında yaşanmış olmasının depremzedeleri olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Anlık ihtiyaçların giderilebilmesi için nakit para ihtiyacının olduğu ifade edilmiştir. Katılımcıların “Barınma-Beslenme, Gıda ve İletişim” konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Maddi olarak baktığımızda en fazla ihtiyaç duyduğum şeyi barınma problemi olarak değerlendirebilirim. Gıda, battaniye vs. söyleyebilirim.”(K3V)

“İletişime geçemedim. İkinci bir noktadan bakacak olursak barınma sorunu yaşadığımı söyleyebilirim. Deprem kış mevsimine yakın olduğu için hava soğuktan dışarıda kaldığımız için üşüdük diyebilirim.”(K4V)

“Soğuk aylar olduğu için çadır ihtiyacı oldu. Temel şey evimizin güvenliği idi. Barınma sorunu yaşadık diyebilirim.”(K5V)

“Deprem soğuk bir dönemde oldu. İlk etapta biz dışarıda kaldık ve üşüdük. Çadır ihtiyacı hissettik.”(K6V)

“Depremden hemen sonra iletişim sorunu yaşandı. Herkes bir yere ulaşmak istiyordu. İletişim koptu.”(K7V)

“İletişim ihtiyacı oluyor. O esnada telefonlar çöküyor, tanıdıklarınıza ulaşamıyorsunuz.”(K8V)

“En fazla ihtiyaç duyduğumuz şey barınmaydı.”(K10V)

Çevresel koşulların da etkisi ile birlikte ilk aşamada barınma ihtiyacının hissedildiği söylenebilir. Sonrasında beslenme, iletişim gibi ihtiyaçların ortaya çıktığı saptanmıştır.

5.2.17.2. Manevi İhtiyaçlar

Depremi ardından ilk zamanlarda oluşan manevi ihtiyacın, sosyal ve sevdiklerinin desteği üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Depremden sonra yakınlarının yanında olmasının, birilerinin arayıp sormasının yani yanında olduğunu belirten ifadelerin kullanılmasının önemli olduğu belirtilmiştir. Sosyal desteğin afetzedelerin psikolojik olarak rahatlamasına yol açtığı ifade edilmiştir. Katılımcının “Sevdiklerinin Desteği” konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Sevdiklerinin yanında olması, onlara sarılmak, onların yanında olduğunu bilmek, yaşadığını bilmek önemli bir şeydi.”(K7V)

5.2.18. Eğitim ve Tatbikat Faaliyetlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Katılımcılar depremlerden sonra yaşanan sorunların en aza indirilmesi için eğitim ve tatbikat faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi gerektiğini belirttiler. Depremden sonra yaşanan birçok bilinçsiz davranışın nedenini eğitim ve tatbikat eksikliğine bağlamaktadırlar. Bilinçli bir toplumun oluşturulabilmesi için öncelikli olarak eğitim

verilmesi ve sonrasında tatbikatla desteklenmesi gerektiği çıkarımı yapılabilir. Tatbikatların gerçekçi ve davranışa dönüştürülebilir olması gerekliliğinin altı çizilebilir. Katılımcıların eğitim ve tatbikat isteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Bu konularda eğitim yapılmalı, bilinçlendirme yapılmalı. İlkokuldan başlayarak herkese eğitim verilmelidir. Örneğin ben toplanma alanının neresi olduğunu bilmiyordum. Deprem anında yapılması gerekenleri bilmiyordum.”(K3V)

“Kurumda deprem tatbikatları yapılıyor. Ben bunların gerçek olarak değil de yapmak için yapıldıklarını düşünüyorum. Okullara daha fazla eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Öğrencisinden, personeline kadar herkese eğitim verilmeli. Deprem tatbikatlarının gerçek bir depremmiş gibi yapılması gerektiğini düşünüyorum. Davranışa dönüştürecek tatbikatların yapılması gerektiğini düşünüyorum.”(K7V)

“Kesinlikle bilinçlendirme eğitimleri yapılmalıdır. Çocuklardan, büyüklere kadar herkese eğitim verilmeli, gerekirse ders olarak okutulmalıdır.”(K8V)

“Ülkede gereken eğitim verilmeli diye düşünüyorum. İlk yardım konusundan, sığınaklarda ne yapılacağı konusuna kadar. Fakat her ne olursa olsun iş yine insanda bitiyor.”(K10V)

5.2.19. Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer Hizmetlere İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Katılımcılar deprem öncesi veya deprem sonra Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer (KBRN) olaylara yönelik herhangi bir çalışmanın veya bilgilendirmenin yapılmadığını söylediler. Sınırlı sayıdaki katılımcı hastane özelinde tedbir alındığını düşünmektedir. Bu konuya yönelik çalışmaların sadece deprem afetine yönelik değil tüm afetlere yönelik olması gerektiğini dile getirdiler. Katılımcılar bu konunun mutlaka üzerinde durulması gerektiğine dikkati çekmişlerdir. Katılımcıların konuya ilişkin beyanları şu şekildedir:

“Sadece depremle ilgili değil genel anlamda da bu konularda yetersiz olduğumuzu söyleyebiliriz.”(K2V)

“Bu konuda herhangi bir çalışma yapılmadığını biliyorum. KBRN konusunda herhangi bir şekilde bir çalışma veya önlem olmadı diyebilirim.”(K4V)

“Tedbir anlamında hiçbir şey görmedik.”(K5V)

“...işin açıkçası bilmiyorum. Ben öyle bir şey şahit olmadım.”(K6V)

“Hastanede mutlaka bir önlem alındığını düşünüyorum.”(K7V)

“Açıkçası konu ile ilgili çok fazla da tedbir alındığını sanmıyorum. Normalde biyolojik kimyasal saldırı olduğunda binaların uygun yerlerinin, bodrumların insanların sığınabileceği şekilde ayarlanması lazım ama bu türlü önlemlerin alındığını sanmıyorum.”(K8V)

“Toplumsal olarak bu konuda çok bilgi sahibi değiliz. Açık söyleyeyim bir zamanlar belki zorunluluktan olsa gerek birçok yerde uyarı işaretlerinin olduğunu görüyorduk. Siren çaldığında ne yapılacağıyla ilgili çok fazla doküman görürdük. Fakat artık görmüyoruz ya da gözümüz mü alıştı mı bilmiyorum. Doğrusunu söyleyeyim sanki yetersiz gibiyiz. Bunu depreme bağlamamız lazım genel olarak bu konuda bir bilgilendirme eksikimiz var diyebilirim.”(K9V)

“Afetler konusuna gelirsek radyolojik savaşlar olur başka siber savaşlar olur bu tür durumlarda insanların gidebileceği yaşayabileceği bir sığınak tarzı bir şey maalesef yok. Biraz eğitim eksikliğinden olduğunu düşünmüyorum. İnsanlar bana bir şey olmaz başımıza bir şey gelmez düşüncesindeler. Kadercilik değil de umursamazlık var başımıza ne gelirse olayı değil de aman boş ver sonra bakarız sonra hallederiz olayı var.”(K10V)

5.2.20. Kimlik Tespiti- Defin Hizmetlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Kimlik tespiti ve defin hizmetleri değerlendirildiğinde; bu konuda herhangi bir sorun yaşanmadığı ifade edildi. Çok fazla ölü veya sorunlu beden olmadığı için kimlik tespitlerinin aile yakınları ve tanıdıklar aracılığı ile yapıldığı belirtildi. Cenaze hizmetlerinin deprem öncesinde olduğu gibi toplumsal gelenek ve göreneklere bağlı şekilde yapıldığı ifade edildi. “Kimlik Tespiti-Defin Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Aile Yakınları-Tanıdık, DNA Analizi ve Rutin Cenaze Hizmetleri” olmak üzere 3 adet kategori oluşturulmuştur.

Aile Yakınları-Tanıdık:

Enkaz altında kalanların veya çıkarılanların kimlik tespitlerine ilişkin aile yakınları – tanıdık konusunda katılımcıların vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Zaten kişilerin kaldığı yerler belliydi, aileleri belliydi, o binada kimlerle birlikte yaşadıkları belliydi.”(K1V)

“Dayımın evi de yıkıldı. Oradaki komşular tarafından bilgi verildi. Oradaki esnaflar uzun süre kaldığı için esnaflardan bilgi alındı. Kimler kalıyor, kaç kişi vardı, falan diye bilgi alındı.”(K2V)

“Aile bireyleri aile yakınları tarafından tespit edildiğini düşünüyorum. Cenaze ve defin hizmetleri konusunda da sorun yaşanmadı. Çok beklenilmeden defin işlemi gerçekleştirildi diyebilirim.”(K3V)

“Tespit işlemi ile ilgili kişinin yakınlarından destek aldıklarını biliyorum.”(K5V)

“Kimlik tespiti bildiğim kadarıyla aile yakınları tarafından gerçekleştiriliyordu. Kurtulan aile yakınları belirliyormuş diye biliyorum. Sonrasında nasıl bir defin işlemi gerçekleştirildi bilmiyorum.”(K7V)

“Kimin aşağı-yukarı nerede olduğu belliydi. 200'ün üzerinde öğretmenimiz vefat etmişti. Herkesin nerede olduğu aşağı yukarı belliydi. Yani hemen tespit ediyordu.”(K8V)

“Kişilerin üzerlerinde kimlikleri vardır diye düşünüyorum. Birçoğunun kurumsal kimlikleri vardı. Kimlik tespitleri, yakın akraba ve kişilerin üzerindeki kimliklerden yapıldı diyebilirim.”(K9V)

“Çıkan her kişiyi hemen yakını buluyordu. Yüzü tanınmayacak halde olsa bile bir şekilde yakınları gelip onu elbisesinden, boyundan, cüssesinden vs. anlıyordu. Aile yakınları hemen anlıyordu.”(K10V)

Enkaz altında kalanların kimlik tespitinde genellikle aile yakınları ve tanıdıklardan faydalandığı görülmektedir. Enkaz altından çıkarılanların yüzü tanınmayacak durumda olsa bile kişilerin fiziki özellikleri ile eşyalarından gerekli tespit işlemlerinin yapıldığı görülmektedir.

DNA Analizi:

Enkaz altında kalanların veya çıkarılanların kimlik tespitlerinde DNA analizi konusuna ilişkin katılımcının vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Teknoloji gelişti. DNA testi ile hemen tespit edilebiliyor. Hemen hemen hepsi tespit edildi diyebilirim.”(K8V)

Katılımcılardan bir kişinin tespit işleminde DNA analizi yapılabileceğini belirttiği görülmüştür.

Rutin Cenaze Hizmetleri:

Katılımcıların depremden sonra yürütülen cenaze hizmetleri konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Cenaze ve defin hizmetleri konusunda da sorun yaşanmadı. Fazla beklenilmeden hemen defin işlemleri gerçekleştirildi diyebilirim.”(K3V)

“Duyduğum kadarıyla deprem öncesinde olduğu gibi işlemlerin yürütüldüğünü biliyorum. Keftenip aynı şekilde gömülüyordu.”(K5V)

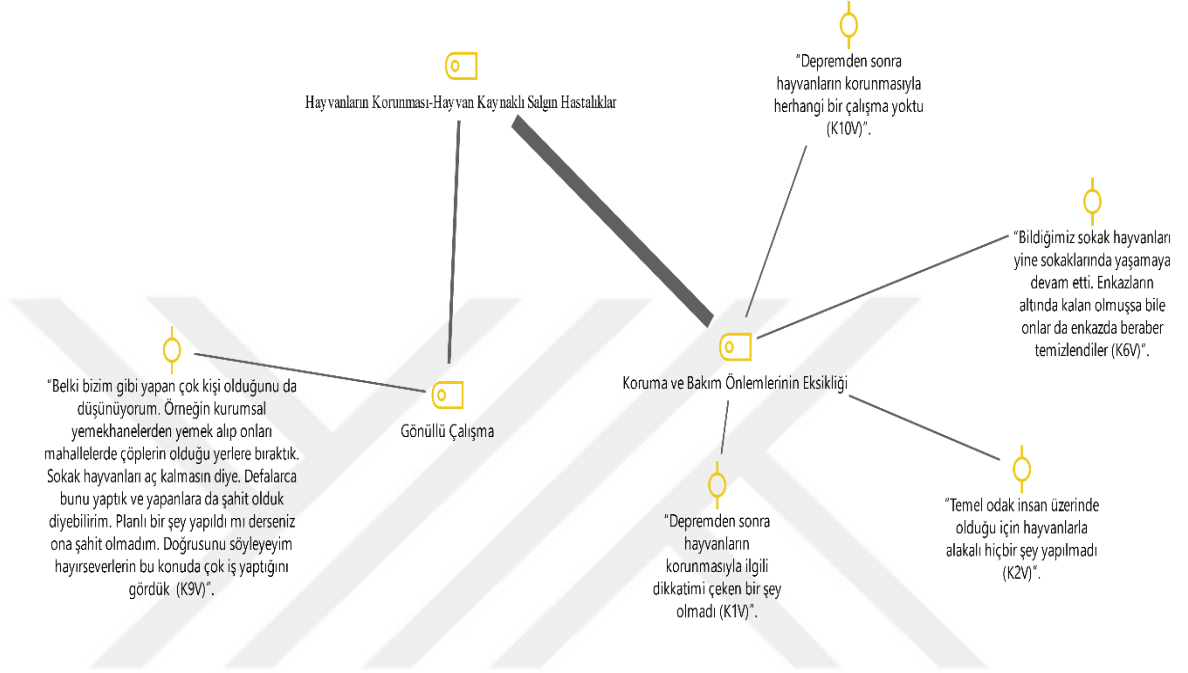
“Cenaze defin süreçleri dini vecibelere uygun şekilde sonuçlandı. Bir sıkıntı olmadı.”(K6V)

Depremden sonra gerçekleştirilen cenaze ve defin işlemlerinin depremde önce olduğu gibi geleneksel şekilde yapıldığı saptanmıştır.

5.2.21. Hayvanların Korunması- Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıklara İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Evcil veya sokak hayvanlarının korunmasına yönelik kısmi çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmanın, beslenme hizmetleri şeklinde olduğu ifade edilmiştir. Fakat genel olarak hayvanlara yönelik özel bir çalışma yapılmadığı ifade edilmiştir. Hayvan kaynaklı salgın hastalıklara yönelik ise doyurucu cevapların vermediği görülmüştür. “Hayvanların Korunması- Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıkların Değerlendirilmesi” teması altında ise “Gönüllü Çalışma ile Koruma ve Bakım Önlemlerinin Eksikliği ” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Şekil 44 incelendiğinde koruma ve bakım önlemlerinin eksikliği kısmının daha fazla kodlandığı görülmüştür. Katılımcı ifadelerine ilişkin özet açıklamalar şekil 44’de verilmiştir.

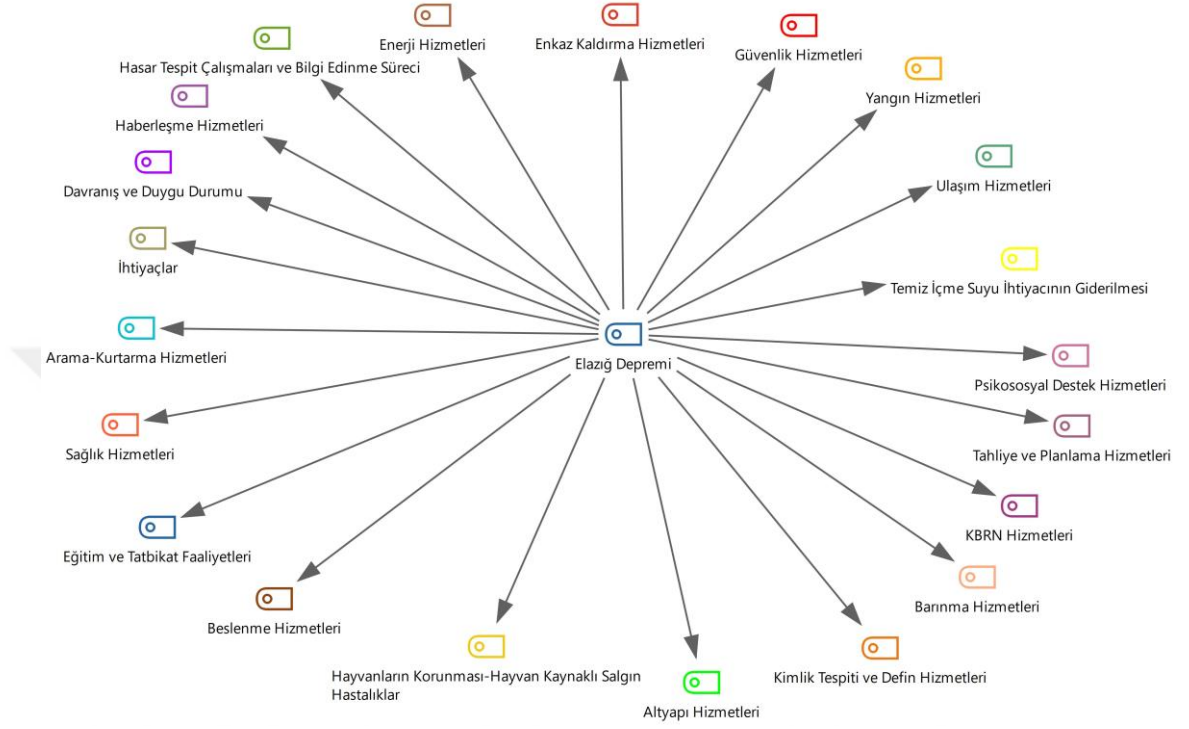
Şekil 44. Hayvanların Korunması-Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıklar - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

5.3. Elazığ Depremine İlişkin Bulgular

Elazığ depremini (2020) yaşamış afetzedelerle yarı yapılandırılmış görüşme formu ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Görüşme katılımcıların onayı alınarak kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan görüşmeler daha sonra yazılı hale getirilerek kodlanmıştır. Kodlamalardan kategorilere, kategorilerden ise temalara ulaşılmıştır. Kategoriler ile onu destekleyici alt kategorilerin detayları çalışmamızın devamında başlıklar halinde sunulmuştur. Elazığ depremine ilişkin 21 adet tema oluşturulmuştur. Elde edilen temalar Şekil 45’de verilmiştir.

Şekil 45. Elazığ Depremine İlişkin Belirlenen Temalar

Elazığ depremine ilişkin elde edilen temaların toplam kodlanma durumu ve 10 adet katılımcı ile yapılan görüşme belgelerine göre yapılan kodlama sıklığı Şekil 46'da verilmiştir. Elazığ depremi ifadesi örneklem grubunu gösterdiği için kodlama yapılmamıştır.

Şekil 46. Temaların Katılımcı Görüşme Belgelerine Göre Kodlanma Sıklığı

Kod Sistemi	K1E	K2E	K3E	K4E	K5E	K6E	K7E	K8E	K9E	K10E	TOPLAM
Elazığ Depremi											0
> Davranış ve Duygu Durumu											25
> Sağlık Hizmetleri											28
> Haberleşme Hizmetleri											19
> İhtiyaçlar											14
> Altyapı Hizmetleri											7
> Arama-Kurtarma Hizmetleri											23
> Barınma Hizmetleri											31
> Beslenme Hizmetleri											23
> Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Süreci											17
> Enerji Hizmetleri											16
> Enkaz Kaldırma Hizmetleri											11
> Eğitim ve Tatbikat Faaliyetleri											5
> Güvenlik Hizmetleri											26
> Hayvanların Korunması-Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıkları											9
> KBRN Hizmetleri											16
> Kimlik Tespiti ve Defin Hizmetleri											10
> Psikososyal Destek Hizmetleri											8
> Tahliye ve Planlama Hizmetleri											21
> Temiz İçme Suyu İhtiyaçının Giderilmesi											18
> Ulaşım Hizmetleri											18
> Yangın Hizmetleri											9
Σ TOPLAM	37	42	36	31	41	43	31	37	32	24	354

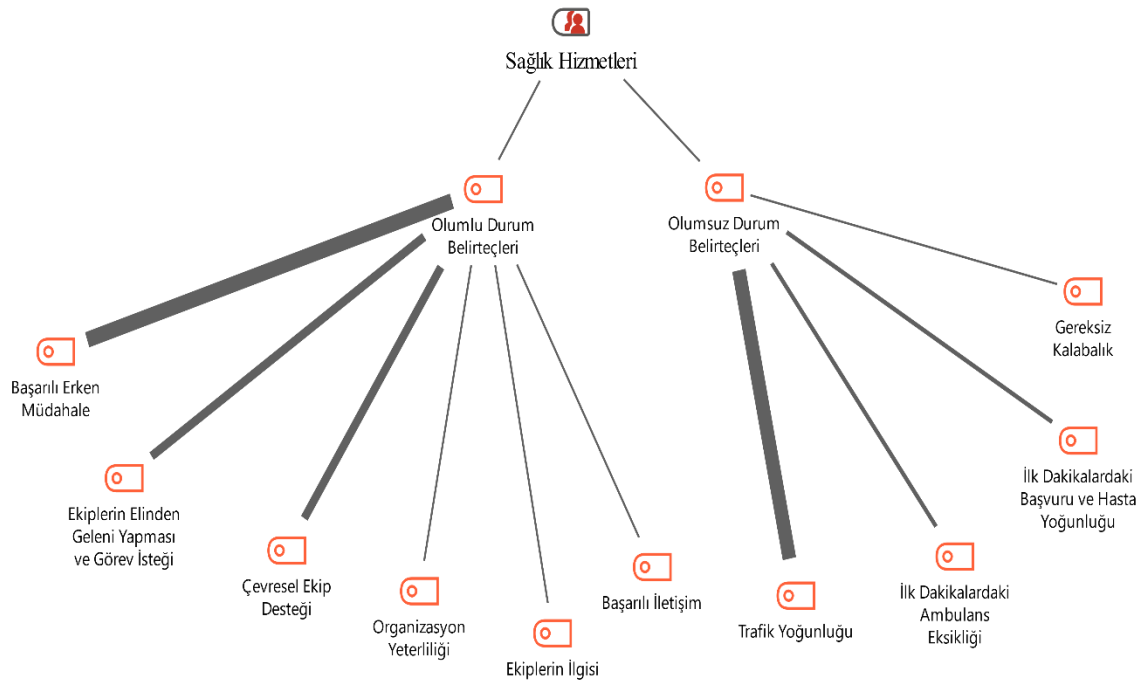
Şekil 46 incelendiğinde; 10 katılımcılı görüşme belgesinde en fazla kodlamanın K6E belgesi üzerinde yapıldığı görülmüştür. En az kodlama yapılan belgenin ise K10E belgesi olduğu saptanmıştır. Toplam belge bazında ise en fazla kod içeren temanın barınma hizmetleri olduğu tespit edilmiştir. Barınma hizmetleri temasının en fazla kodlandığı belgelerin sırasıyla; K2E, K4E, K6E, K9E ve K10E olduğu görülmektedir. Eğitim ve tatbikat faaliyetleri, altyapı hizmetleri ve psikososyal destek hizmetleri temasının ise en az kod içeren temalar olduğu saptanmıştır.

5.3.1. Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar, sağlık hizmetlerinin sunumundan oldukça memnun olduklarını belirttiler. Ekiplerin depremin hemen ardından olay yerine ulaşarak başarılı bir şekilde erken müdahale çalışmalarını başlatmış olmalarını, ekiplerin ellerinden geleni

yapmalarını, ilgisini, hızlı bir şekilde organize olmalarını ve çevresel ekip desteğinin hızlı biçimde sağlanmış olmasını olumlu yönler olarak değerlendirmektedirler. Katılımcılar genel olarak “Kurtarma ekipleri olay yerine kısa sürede geldi, deprem olur olmaz ekipler gelmişti, sağlık ekiplerinin ilgisi iyiydi, ekipler hızlı bir şekilde enkaz alanına yöneldi, çevre illerden çok fazla ekip geldi, herkes elinden geleni yaptı” gibi cümlelerle olumlu durumları ifade etmeye çalışmışlardır. Fakat trafik yoğunluğunun, ilk dakikalardaki başvuru ve hasta yoğunluğunun, gereksiz şekilde oluşan kalabalık durumunun çalışmaları olumsuz yönde etkilediğini ifade ettiler. Katılımcılar genel olarak “Gereksiz kalabalık oluştu, yardım edemiyorsan gereksiz kalabalık oluşturma, ilk dakikalarda herkesin bir yere gitme isteği trafiği yoğunlaştırdı, ilk zamanlarda ambulans sayısı yetersizdi” gibi cümlelerle olumsuz durumları ifade etmeye çalışmışlardır. Özellikle vatandaşların depremden hemen sonra bir yerlere gitmek için yola çıkmalarının ciddi bir trafik yoğunluğuna neden olduğunu belirttiler. Dolayısıyla bu durumun, ekiplerin olay yerine ulaşımını geciktirdiğini düşünmektedirler. “Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuş ve detayları sunulmuştur (Şekil 47).

Şekil 47. Sağlık Hizmetlerinin Sunumu- Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Sağlık hizmetlerinin sunumu teması ve alt kategorileri incelendiğinde “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan bölümün “Başarılı Erken Müdahale” kısmı olduğu görülmektedir. Bunu “Ekiplerin Elinden Geleni Yapması ve Görev İsteği ile Çevresel Ekip Desteğinin” izlediği görülmektedir. “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan kısmın “Trafik Yoğunluğu” olduğu görülmektedir. Bunu “İlk Dakikalardaki Ambulans Eksikliği ile İlk Dakikalardaki Başvuru ve Hasta Yoğunluğunun” izlediği görülmektedir. Katılımcı bulgularına göre Elazığ depreminde sunulan sağlık hizmetlerinin oldukça iyi olduğu söylenebilir. Yerel ekiplerin depremi yaşamış olmalarına rağmen canla başla çalışmaları ve ekiplerin yaşanan olağandışı durumda bile iletişim kanallarını açık tutmaları olumlu çıkarım olarak değerlendirilebilir. Fakat vatandaşların depremin etkisiyle paniğe kapılıp bir yerlere gitmek için trafiğe çıkmalarının trafiği yoğunlaştırdığı ve dolayısıyla çalışmaları olumsuz yönde etkilediği ise olumsuz çıkarım olarak değerlendirilebilir.

5.3.1.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Başarılı Erken Müdahale, Organizasyon Yeterliliği, Ekiplerin İlgisi, Çevresel Ekip Desteği, Ekiplerin Elinden Geleni Yapması ve Görev İsteği ile Başarılı İletişim” olmak üzere 6 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Başarılı Erken Müdahale:

Katılımcıların başarılı erken müdahale çalışmaları konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Sağlık çalışanlarında çok bir sıkıntı yaşandığını söyleyemem bunu olumlu yön olarak değerlendiriyorum. İtfaiyenin, 112'nin ve kurtarma ekiplerinin olay yerine kısa sürede gelmiş olmaları ve müdahaleye başlamış olmaları Elazığ için önemliydi.”(K2E)

“Ben daha dershaneden eve ulaşmadan bile ilk yardım ekipleri enkaz alanına gelmişti.”(K3E)

“Ben erken müdahale konusunun iyi olduğunu düşünüyorum çünkü deprem olur olmaz her taraftan yardım geldi ve çalışmalar başladı.”(K4E)

“Depremden sonra gerçekleştirilen müdahaleyi değerlendirdiğimizde çok hızlı bir şekilde müdahale edilmeye ve olay yerine gidilmeye çalışıldığını düşünüyorum. Bu açıdan baktığımızda gerçekten başarılı bir çalışma gerçekleştirildiğini düşünüyorum.”(K7E)

“Ben de bir sağlık çalışanıyım ve depremden hemen sonra görevimizin başındaydık. Hızlı bir şekilde müdahale ettik enkaz alanlarına ulaştık. Enkazın fazla olmaması da tabii ki bu durumu etkiliyordu. Sağlık çalışmaları konusunda müdahale açısından herhangi bir sorun yaşandığını görmedim.”(K9E)

“Ekip donanımı, ekip sayısı ve hızlı müdahale açısından olumlu olduğunu düşünüyorum.”(K9E)

Depremden sonra sağlık ekiplerinin hızlı bir şekilde olay bölgelerine ulaşarak müdahaleye başladıkları görülmektedir. Katılımcılar ekip sayısının ve donanımının yeterli olduğunu düşünmektedirler. Ekiplerin erken müdahale noktasında oldukça başarılı oldukları söylenebilir.

Organizasyon Yeterliliği:

Katılımcıların organizasyon yeterliliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Sağlık çalışmalarının en üst düzeyde gerçekleştirildiğini düşünüyorum. Hizmet sunumundan, temizlik koşullarına kadar tüm yönleriyle çok güzel yürütüldüğünü ve organize edildiğini düşünüyorum.”(K6E)

“Gelen ekipler koordineli bir şekilde enkaz alanlarına yönlendirildi.”(K9E)

Katılımcı ifadelerinden de anlaşıldığı üzere ekiplerin koordineli ve organize bir şekilde enkaz alanlarına yönlendirildikleri görülmektedir.

Ekiplerin İlgisi:

Katılımcının ekiplerin ilgisi konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Sağlık personellerinin ilgisi olsun, UMKE ekiplerinin ilgisi olsun olabildiğince iyiydi diyebilirim.”(K3E)

Sağlık ekiplerinin ve UMKE ekiplerinin yeteri kadar ilgili oldukları saptanmıştır.

Çevresel Ekip Desteği:

Katılımcıların çevresel ekip desteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Çevre illerden yeteri kadar destek geldi. Sağlık konusunda olsun, AFAD ekipleri konusunda olsun çevre illerden çok aşırı destek geldiği için çalışmaların yeterli olduğunu düşünüyorum.”(K4E)

“Sağlık çalışmaları açısından bakıldığında çevre illerin destek göndermiş olması ekip sayısının yeterli olmasını sağladı. Bunu olumlu bir gelişme olarak değerlendiriyorum.”(K6E)

“Çevre illerden gelen desteklere bakıldığında yeteri kadar destek geldi diyebilirim.”(K7E)

“Yaklaşık 10-12 saat sonra birçok ilden yardımın ulaştığını gördüm.”(K9E)

Ekip desteği noktasında çevre illerden birçok ekibin olay yerine geldiği bu konuda da bölgesel ve ulusal açıdan hızlı aksiyon alındığını söylenebilir.

Ekiplerin Elinden Geleni Yapması ve Görev İsteği:

Katılımcıların ekiplerin elinden geleni yapması ve görev isteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Aynı depremi onlarda yaşamasına rağmen birkaç dakika sonra ambulansların görevlerine devam etmiş olmaları beni çok etkilemişti. Bu durumu çok olumlu olarak değerlendirmekteyim.”(K1E)

“Yeteri kadar yardım geldi ve herkesin en iyisini yapabilmek için ellerinden geleni yaptıklarını düşünüyorum.”(K4E)

“Sağlık çalışanları gerçekten özveriyle çalıştılar. Kendilerini heba ettiler diyebilirim. Çok fazla emek verildiğini düşünüyorum.”(K5E)

“Sağlık çalışanlarının elinden geleni yapmış olmaları olumlu yön olarak değerlendirilebilir.”(K7E)

Ekiplerin depremi yaşamış olmalarına rağmen görevlerinin başında olmaları, ellerinden geleni yapmaları ve özveri ile çalışmış olmalarının önemli bir ayrıntı olarak değerlendirilmesi mümkündür.

Başarılı İletişim:

Katılımcının başarılı iletişim konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Sağlık çalışmalarının yürütülmesi noktasında güçlü bir iletişim ağının olduğunu gördüm.”(K7E) İletişimin, çalışmaların sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için önemli bir paya sahip olduğu düşünülmektedir.

5.3.1.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “İlk Dakikalardaki Ambulans Eksikliği, Trafik Yoğunluğu, Gereksiz Kalabalık ve İlk Dakikalardaki Başvuru ve Hasta Yoğunluğu” olmak üzere 4 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

İlk Dakikalardaki Ambulans Eksikliği:

Katılımcıların ilk dakikalardaki ambulans eksikliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“İlk aşamada ambulans sayısının yetersiz olduğunu düşünüyorum. Yaklaşık 40 yaralı olmasına rağmen 3-4 ambulansın geldiğini gördüm. Bu açıdan ambulans sayısını yetersiz buldum.”(K1E)

“İlk aşamalarda yeterli değildi. Daha sonraki aşamalarda takviye ekiplerin gelmiş olması önemliydi. Bu bir ayrıntı olarak değerlendirilebilir.”(K5E)

Kısmi sayıdaki katılımcı ilk dakikalardaki ambulans yetersizliğinden söz etmiştir. Bu durumun yaşanan her türlü afette olağan olduğu düşünülmektedir.

Trafik Yoğunluğu:

Katılımcıların trafik yoğunluğu konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Olumsuz olarak şöyle söyleyebilirim. Genelde bu da vatandaşlarla ilgiliydi. Bilinçli olarak bir yerde beklemekten ziyade hemen bir yere kaçma düşüncesi trafiği etkiledi ve ekiplerin olay yerine ulaşması biraz zaman aldı. Olumsuz yön olarak en fazla bunu söyleyebilirim.”(K2E)

“Uzaktaki ekiplerin ulaşması biraz sorunluydu. İnsanlar panik yaptığı için herkes özel arabalarına binip şehir merkezinden uzaklaşmaya çalışıyorlardı. Bundan

dolayı yoğun bir trafik oluştu. Bu durum ekiplerin ulaşımını etkiledi. Sağlık ekiplerinin olay yerine ulaşımını trafik yoğunluğunun etkilediğini düşünüyorum.”(K3E)

“İnsanların bir anda sokağa çıkmak istemesi bir yere gitmek istemesi yoğun bir trafik oluşturdu. Tabii ki bu trafik yoğunluğu da hizmetlerin biraz geç gelmesine yol açtı.”(K10E)

Vatandaşların depremde hemen sonra trafiğe çıkmış olmalarının trafik yoğunluğuna yol açtığı söylenebilir. Dolayısıyla bu durumda ekiplerin olay bölgesine ulaşımını güçleştirdiği ifade edilebilir.

İlk Dakikalardaki Başvuru ve Hasta Yoğunluğu:

Katılımcılardan bir kişi ilk dakikalardaki başvuru ve hasta yoğunluğu konusuna dikkati çekmiştir. Aynı katılımcı bu durumu yaşanan afet nedeniyle normal olarak nitelendirmektedir. Katılımcı bu durumu aşağıdaki aşağıda ki cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

“Depremi etkisi ile birlikte birçok bölgeden ihbar gelince bir anda yoğunluk oluştu diyebilirim. Sonuçta bir afet yaşanıyor ve yoğunluk olması normaldir. Bundan dolayı ilk aşamalarda sağlık konusunda bir yoğunluk yaşandığını söyleyebilirim. Bu durum kısmi olarak bir aksaklık yaratmış olabilir diye düşünüyorum. Ambulanların hastaları hastaneye götürmesi olsun veya hastanedeki yapılan çalışmalar olsun ilk aşamadaki yoğunluktan dolayı biraz aksayabiliyor.”(K7E)

Depremi ilk zamanlarında acil başvuru talebinin arttığı söylenebilir. İlk zamanlarda oluşan yoğunluk durumunun hemen hemen her afette yaşandığı ifade edilebilir.

Gereksiz Kalabalık:

Katılımcının gereksiz kalabalık konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Eğer yardım edemiyorsam oraya gitmemeyi tercih ederim. Bilinçsiz bir şekilde sağlık çalışanlarının yerini müdahale edemeyecek kişilerin almış olması yardım edecek personelin işlerini engellemiş oluyor. Olay yerini gereksiz kalabalık etmenin bir anlamı yok. Sadece seyretmek için bir şeyler yapmak doğru değildir diye düşünüyorum. Dolayısıyla bu durum sağlık çalışmalarını engelliyor.”(K2E)

Olay bölgesinde oluşan gereksiz kalabalığın çalışmaları etkilediği görülmektedir. Bu durumun aşılabilmesi için eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarına özen gösterilmesi gerektiği düşünülmektedir.

5.3.2. Enerji Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcıların enerji hizmetlerine yönelik cevapları incelendiğinde ilk aşamada elektrik kesintisini olumlu değerlendirenler kadar olumsuz değerlendirenlerin de olduğu tespit edilmiştir. Elektriğin kesilmemesi durumunda ikincil tehlikelerin oluşabileceğini ifade eden katılımcıların olduğu da görülmüştür. Fakat bazı katılımcılar elektrik kesintisi yaşanmış olsaydı korku düzeylerinin artacağını ve buna bağlı olarak sorun yaşayacaklarını belirttiler. Katılımcı bulgularına göre; depremlerden sonra enerji ihtiyacının giderilmesinin hem bireysel açıdan hem de çalışmalar açısından önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Enerji hizmetlerinin sunumu temasına ilişkin 10 katılımcı ile yapılan görüşme belgelerine göre kodlanma sıklığı Şekil 48’de verilmiştir. Bazı ifadelerin karşısında “0” yazmakta olup yani kodlama yapılmamış demektir. Bunun nedenleri; Elazığ depreminin örnekleme, enerji hizmetlerinin temayı, elektriğin kesilip kesilmemesine ilişkin görüşler ile hizmet sunumuna ilişkin görüşlerin alt kategorileri ifade etmesidir.

Şekil 48. Enerji Hizmetlerinin Sunumu Temasının Katılımcı Görüşlerine Göre Kodlanma Sıklığı

Kod Sistemi	K1E	K2E	K3E	K4E	K5E	K6E	K7E	K8E	K9E	K10E	TOPLAM
▼ Elazığ Depremi											0
▼ Enerji Hizmetleri											0
Doğalgaz Çalışmalarına İlişkin Görüşler	■					■		■			3
▼ Elektriğin Kesilip-Kesilmemesine İlişkin Görüşler											0
Elektrik Kesintisini Olumsuz Yön Olarak Değerlendiren Görüşler	■										1
Elektriğin Kesilmemesini Olumlu Yön Olarak Değerlendiren Görüş.				■	■	■	■				5
Elektrik Kesintisini Olumlu Yön Olarak Değerlendiren Görüşler		■	■	■							3
▼ Enerji Hizmetinin Sunumuna İlişkin Görüşler											0
Hizmet Sunumuna İlişkin Olumlu Görüşler							■	■	■		3
Hizmet Sunumuna İlişkin Olumsuz Görüşler						■					1
Σ TOPLAM	2	1	1	2	1	4	2	2	1	0	16

Şekil 48 incelendiğinde; K6E belgesinin en fazla kodlandığı ve bu belgede elektriğin kesilmemesini olumlu yön olarak değerlendiren görüşler alt kodunun en

fazla kodlandığı görülmektedir. Olumsuz görüşler alt kodlarının ise en az kodlandığı görülmektedir. Katılımcı bulgularına göre elektriğin kesilmemesinin, kesilmesine göre daha olumlu sonuçlarının olacağı çıkarımı yapılabilir. “Enerji Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Elektriğin Kesilip-Kesilmemesine İlişkin Görüşler, Doğalgaz Çalışmalarına İlişkin görüşler ve Enerji Hizmetinin Sunumuna İlişkin Görüşler” olmak üzere 3 adet kategori oluşturulmuştur.

5.3.2.1. Elektriğin Kesilip-Kesilmemesine İlişkin Görüşler

Depremi ilk anlarında bazı katılımcılar elektrik kesintisini olumlu yön olarak değerlendirirken bazı katılımcılar ise elektrik kesintisini olumsuz yön olarak değerlendirmiştir. Bazı katılımcıların cevaplarına göre ise elektriğinin kesilmesinin büyük avantaj sağladığı değerlendirilebilir.

Depremi ilk zamanlarında elektrik kesintisini olumlu bir yön olarak değerlendiren katılımcıların vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Elektriğin o anda olmuş olması aslında kablo kaçağının, elektrik kaçağının durumu düşünüldüğünde dezavantaj olarak değerlendirilebilir.”(K2E)

“Depremi hemen ardından elektrik ve doğalgaz kesildi. Açık olsaydı zaten sorun yaşanırdı. Ne yazık ki Elazığ’da bu durum yaşandı ve yangın çıktı. Elektrik ve doğalgazın kapatılması çok önemlidir diye düşünüyorum.”(K3E)

“Elektrik kaçağına bağlı olarak birkaç yerde yangın çıkmıştı. Bu açıdan bakıldığında elektriğin kesilmemesinin olumsuz sonuçları olabiliyor.”(K4E)

Depremi ilk zamanlarında elektrik kesintisini olumsuz bir yön olarak değerlendiren katılımcının vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Deprem olduğu ilk andan itibaren elektriklerimiz kesildi. Elektrik kesintisinden dolayı kaçmaya bile fırsatımız olmadı.”(K1E)

Elektriğin kesilmemesini olumlu bir yön olarak değerlendiren katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Belki de elektrik kesintisi olmadığı için ilk soruda belirttiğim olumsuz durumları az yaşadık. Fakat elektrik kesintisi olmuş olsaydı, belki biraz daha fazla yaşayabilirdik. Elektriğin kesilmesi korku düzeyimi artırırdı diye düşünüyorum.”(K2E)

“Elektrikler kesilmiş olsaydı, yaşlılar aşağıya inemezlerdi. Çünkü çok iyi görmüyorlardı. Bence elektriğin gitmemiş olması bizim için büyük bir avantajdı.”(K4E)

“Eğer elektrik kesilmiş olsaydı korku düzeyim biraz daha artabilirdi. Çünkü telefon gittiği zaman bile korku düzeyim çok artmıştı.”(K5E)

“Babaannem evin çöktüğünü zannetmiş, fakat herhangi bir şey yoktu. Eğer elektrik olsaydı sanırım bu durum yaşanmazdı. Elektrik olmadığı için bu şekilde hissettiğini (Evin çöktüğünü) söyleyebilirim (K6E).

“Elektriğin olmayışı bizim için büyük bir dezavantajdır. Elektriğin olmayışı korku düzeyimizi artırır ve yapılan çalışmaları etkiler.”(K6E)

“...sonuçta aydınlık olmadığı için hiçbir şey göremiyorsun. Kime ne olduğunu bilemiyorsun. Doğal olarak bu durumda insanın korku düzeyini yükseltiyor. Sanki o anda bir kıyamet sahnesini aklına getiriyorsun. Karanlık içerisinde her yer sallanıyor, tuhaf sesler çıkıyor. Kısaca farklı bir durum oluşuyor. Elektrikler de gidince bu durumlar daha da artıyor diyebilirim.”(K7E)

Elektrik kesintisinin olması durumunda karanlığın ve belirsizliğin kişilerinin korku düzeylerini daha fazla artıracığı görülmüştür. Elektrik kesintisinin hem bireysel hem de çalışmalar açısından olumsuz sonuçlara yol açacağı düşünülmektedir.

5.3.2.2. Doğalgaz Çalışmalarına İlişkin Görüşler

Katılımcıların doğalgaz bağlantısının kesilmesi konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Doğalgaz bağlantısının çok geç kesildiğini şahsen görmedim. Ama başkasından duydum. İnsanlar yıkılan binaların etrafında patlama olabilir diye korkuyorlardı.”(K1E)

“Doğalgaz o anda açıldı. Biz patlama olmasından korktuk. Herkesin doğal gazları açıldı. Elektrikler sürekli gelip gidiyordu. Kombilere sürekli bir akış mevcut olduğu için bir patlama olabileceğini düşündük.”(K6E)

“Bence en büyük sorunun doğalgaz olduğunu düşünüyorum. Biz evden çıkarken doğalgaz vanasını yani ana vanayı kapatmıştım. Fakat apartmanda böyle bir çalışma yapılmadı. Çünkü buna yönelik bir acil eylem planı olduğunu düşünüyorum. Örneğin; deprem anında bir komşumuz yemek yapıyor olabilirdi ya da ocağı açık olabilirdi. Depremde hiçbir şey olmasa bile sonrasında yangın çıkabilirdi. Tabii ki bu durumunda

bazı riskleri getireceği açıktır. Elazığ depreminde doğal gazın belli bir süre kesilmesi gerektiğini düşünüyorum. En azından birkaç saat kesilebilirdi. Ancak bununla ilgili herhangi bir çalışma yapılmadı.”(K8E)

Katılımcılar açısından doğalgaz çalışmaları konusunda göze çarpan bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Elektriklerin sürekli gelip gittiği, gaz akışının devam ettiği söylenmiştir. Bu durumda yangın olaylarına neden olabileceği belirtilmiştir.

5.3.2.3. Enerji Hizmetinin Sunumuna İlişkin Görüşler

Katılımcıların vermiş olduğu cevaplar değerlendirilmiş ve “Enerji Hizmetinin Sunumuna İlişkin Görüşler” kategorisi altında “Hizmet Sunumuna İlişkin Olumlu Görüşler ve Hizmet Sunumuna İlişkin Olumsuz Görüşler” olmak üzere 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Hizmet Sunumuna İlişkin Olumlu Görüşler

Hizmet sunumuna ilişkin olumlu görüş bildiren katılımcıların cevapları şu şekildedir:

“...sonuçta oradaki kişilerde depremi yaşadılar. Elektrik ekipleri olsun, doğalgaz ekipleri olsun, bunlar da ailelerini düşünmek durumundalar ve aileleri için kaygılanmak zorundalar. Bundan dolayı ilk aşamada müdahaleler gecikebilir diye düşünüyorum. Bu durumu doğal olarak karşılamak gerektiğini ifade etmek istiyorum. Bu durum atlatıldıktan sonra elektrik veya diğer ekiplerin gerekli müdahaleyi gerçekleştirdiğini ve sistemin bir düzene oturduğunu düşünüyorum (K7E.”

“Depremden sonra çok fazla elektrik kesintisi yaşanmadı. En fazla yarım saat kadar oldu diyebilirim. Daha sonra yapılan çalışmalar neticesinde elektrikler sağlandı.”(K8E)

“İlk başta bizim bölgede elektrikler kesilmedi. Fakat diğer bölgelerde kesilmişti. Bölge olarak çok fazla sorun yaşanmadı. Hemen enerji sağlanması gerçekleştirildi. Kurulan çadır kent alanlarında da elektrik ihtiyacı giderildi.”(K9E)

Elektrik kesintisi noktasında önemli bir sorun yaşanmadığı belirtilmiştir. Oluşan sorunlarında kısa süre içerisinde giderildiği ifade edilmiştir.

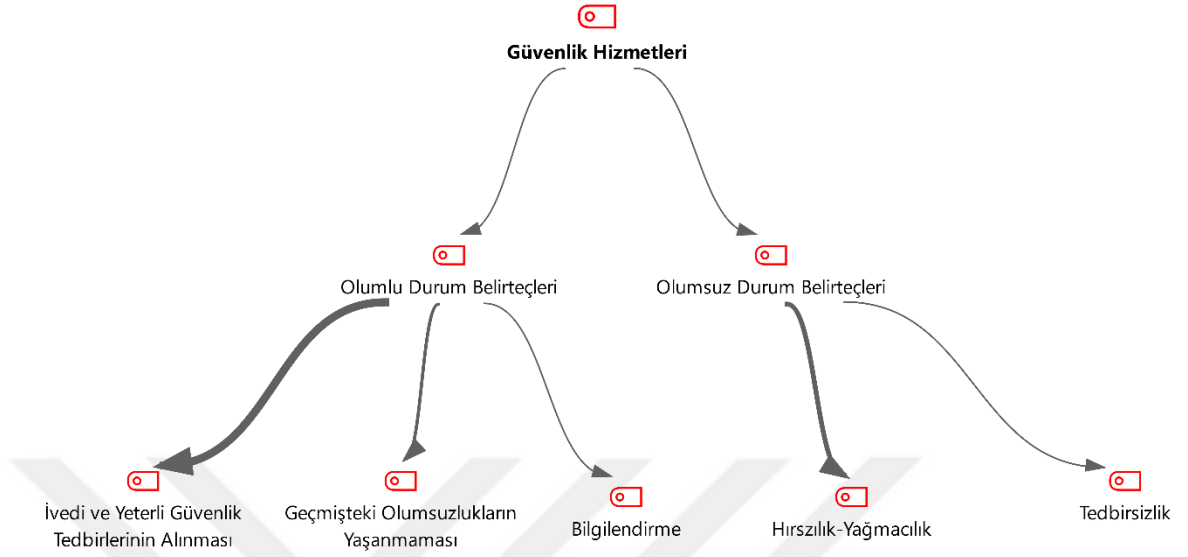
Hizmet Sunumuna İlişkin Olumsuz Görüşler

Katılımcılardan bir kişi elektriklerin birkaç saat sonra geldiğini dile getirmiştir. Bundan dolayı çalışmaların çokta iyi olmadığını söylemiştir. Katılımcı bu durumu; *“Elektrik birkaç saat sonra geldi diyebilirim. Bu açıdan bakıldığında çok da iyi bir çalışma yürütüldüğünü söyleyemem” (K6E)* cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

5.3.3. Güvenlik Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar, genel olarak güvenlik çalışmalarının önceki depremlere göre daha iyi olduğunu ifade etmektedirler. Fakat depremler başta olmak üzere her türlü afet olayında fırsatçı grupların ortaya çıktığını ve maalesef ki bu durumu üzüntüyle karşıladıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı bulgularına göre; güvenlik hizmetlerinin sunumunun geçmiş depremlere göre daha iyi olduğu, erken şekilde gerekli tedbirlerin alındığı ve gerekli durumlarda bilgilendirme yapıldığı görülmektedir. Bu durumları olumlu gelişimler olarak değerlendirilmek mümkündür. Fakat yaşanan olumsuz olayları fırsata çevirmek isteyen kişilerin olduğu görülmektedir. Aynı zamanda deprem sonrası hırsızlık-yağmacılık olaylarının olduğu ve kişilerin mağdur edildiği sonucuna varılmıştır. Yaşanan bu üzücü durumları ise olumsuz yön olarak değerlendirmek mümkündür. “Güvenlik Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Güvenlik hizmetleri-hiyerarşik kod-alt kod modeli Şekil 49’da verilmiştir.

Şekil 49. Güvenlik Hizmetleri - Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Güvenlik hizmetlerinin sunumu teması ve alt kategorileri incelendiğinde “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan bölümün “İvedi ve Yeterli Güvenlik Tedbirlerinin Alınması” olduğu görülmektedir. “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan kısmın “Hırsızlık-Yağmacılık” olduğu tespit edilmiştir.

5.3.3.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “İvedi ve Yeterli Güvenlik Tedbirinin Alınması, Geçmiş Depremlere Göre Gelişim ve Bilgilendirme” olmak üzere 3 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

İvedi ve Yeterli Güvenlik Tedbirlerinin Alınması:

Katılımcıların ivedi ve yeterli tedbirlerin alınması konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Yeteri kadar güvenlik önlemlerinin alındığını düşünüyorum. Kolluk kuvvetleri de depremi yaşamış olmalarına rağmen bir iki dakika içinde olay yerine geldiler.”(K1E)

“Depremden sonra yıkılan binaların bulunduğu alana polis ekiplerinin gittiğini ve bu alanda güvenlik önlemlerini almaya çalıştığını, vatandaşları o alandan uzaklaştırmaya çalıştığını gördüm.”(K1E)

“Depremi yaşadığı ilk geceden itibaren yaklaşık bir hafta on gün kadar yıkılan binaların olduğu sokaklara giriş çıkış yasaktı. Ayrıca ağır hasarlı binaların yıkımı daha gerçekleşmemişti ve onların etrafı da kapatılmıştı.”(K1E)

“Alınan güvenlik tedbirlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum bu konuda pek sorun yaşanmadı diyebilirim.”(K2E)

“Ağır hasarlı ve orta hasarlı binaların etrafları zaten kapatılmıştı ve başlarında polisler vardı. Yani enkaz çevresinde polis ve jandarma ekipleri vardı.”(K3E)

“İlk gece bazı olayların olduğunu, bazı kişilerin yağmalamaya gittiklerini ve polislerin bunları engellediğini duydum.”(K3E)

“...örneğin bizim binanın hemen köşe başında bir kız yurdu vardı. Neredeyse tamamen yıkılmak üzereydi. Hemen etrafında gerekli güvenlik çemberinin oluşturulduğunu gördüm.”(K5E)

“Biz zaten 3-4 gün enkazların başında kaldık. Emniyet ekiplerinin olduğunu gördüm. Fakat depremin meydana geldiği anlar da ne olduğunu bilmiyorum. Polis ekipleri sürekli enkaz alanında geziyordu ve yeteri kadar güvenlik önlemini almaya çalışıyordu. Resmi araçlar ve çalışanların haricinde enkaz alanına giriş yasaklanmıştı.”(K9E)

Katılımcılar alınan güvenlik tedbirlerinin yeterli ve yerinde olduğunu düşünmektedirler. Binaların çevrelerinin hemen güvenlik çemberine alındığını ifade etmektedirler. Yıkılan binaların çevrelerinde kolluk kuvvetleri tarafından yeteri kadar güvenlik önlemlerinin alındığı düşünülmektedir.

Geçmişteki Olumsuzlukların Yaşanmaması:

Katılımcıların geçmişteki olumsuzlukların yaşanmaması konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Geçmişte yaşadığımız depremlerde meydana gelen olumsuz olayları bu depremde çok fazla görmedik. Önceki depremlerde hangi bölgeler soyuldu vesaire diye bir sürü duyum vardı. Fakat bu depremde bu tür söylemler duymadım.”(K2E)

“Deprem sonrası herhangi bir hırsızlık olayı yaşamadık. Evimizin duvarları açık olmasına rağmen hiçbir şekilde hırsızlık olayı meydana gelmedi.”(K6E)

Katılımcılardan bazıları geçmiş depremlerle, yaşanan Elazığ depremini karşılaştırmış ve geçmişte yaşanan bazı üzücü olayların bu depremde çok fazla yaşanmadığını dile getirmişlerdir.

Bilgilendirme:

Katılımcılardan bir kişi polislerin deprem anında ve sonrasında yapılması gerekenler konusunda bilgilendirme yaptığını ifade etmiştir. Bu durum önemli bir çıkarım olarak değerlendirilebilir. Katılımcının bilgilendirme konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Özellikle akşam saatlerinde, deprem anında ve sonrasında ne yapılması gerektiğini anlatan polis memurları vardı. Gerekli bilgilendirmeleri yaptılar.”(K5E)

5.3.3.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Hırsızlık-Yağmacılık ve Tedbirsizlik” olmak üzere 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Hırsızlık-Yağmacılık:

Katılımcıların hırsızlık- yağmacılık konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“...örneğin bir kişinin enkaza yaklaşıp, enkazın altında yakınım var deyip üzerinden altınları alıp gitmeye çalıştığını duydum.”(K2E)

“...ben bizzat şahit olmadım ama bazı olumsuzlukları duydum. İlk gece bazı olayların olduğunu bazı kişilerin yağmalamaya gittiklerini ve polislerin bunları engellediğini duydum.”(K3E)

“Ben genel olarak yaşadığım kadarıyla hatta çevremde duyduğum kadarıyla deprem sonrası boşaltılan evlerin hırsızlık olaylarına maruz kaldığını biliyorum. Maalesef ki bu durumları yaşadık.”(K5E)

“Yaşanan depremde art niyetli kişilerin olduğunu, depremi farklı bir şekilde kullandıklarını, insanların özel eşyalarını çaldıklarını duydum. Fakat ben yaşadığım yerde böyle bir şey görmedim.”(K7E)

“Hırsızlığa ve yağmacılığa açık bir durum vardı. Çünkü herkes şoktaydı. Kalabalık bir ortam vardı. Hırsızlık olayının da yaşandığını duymuştum. Evlerini terk edenler küçük bahçeli yerlere gittiler. Müstakil evleri bulunanlar ise oralara gittiler. Bundan dolayı da apartmanların tamamı boşaldı.”(K8E)

Katılımcı ifadelerine göre hırsızlık- yağmacılık olaylarının yaşandığı görülmüştür. Yaşanan deprem afetinden sonra herkesin bir karmaşa içinde olduğu ve şoka girdiği ifade edilmiştir. Art niyetli kişilerin yaşanan olayı bir fırsat kapısı olarak gördükleri ve hırsızlık yaptıkları belirtilmiştir. Yaşanan bu olumsuz durumların önüne geçilebilmesi için mümkün olduğunca güvenlik tedbirlerinin arttırılmasının ve güvenli giriş-çıkışların sağlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Tedbirsizlik:

Katılımcıların tedbirsizlik konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Hırsızlık gibi olaylara karşı pek fazla bir şey yapılamazdı diye düşünüyorum. Çünkü herkes o anda kapısını, penceresini açık bırakıp çıkmak zorunda kaldı. Kapısını, penceresini açık bırakıp gidenler için pek de fazla yapılacak bir şey yoktu.”(K1E)

“Bizim evimiz çok hasar almıştı. Bütün birikimlerimiz, kartlarımız hepsi evdeydi. Biz kapımızı örtüp dışarı çıktık. Duvarlar patlamıştı. Hatta içinden geçilebilecek durumda olduğunu söyleyebilirim. Allah’a emanet ediyoruz deyip çıktık.”(K6E)

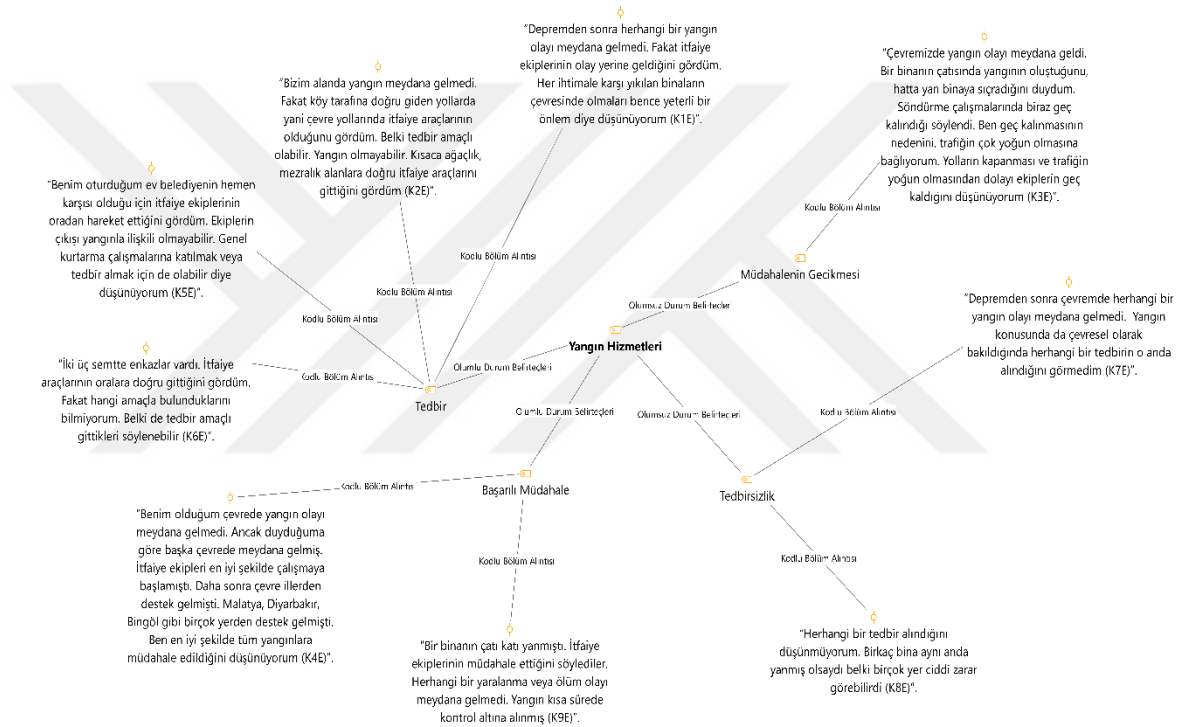
Katılımcılar, depremde sonra kişilerin evlerini terk ettiklerini, evlerin kapı ve pencerelerinin açık bıraktıklarını dile getirmişlerdir. Değerli eşyaların evlerde korumasız bir şekilde bırakıldığını ifade etmişlerdir. Araştırmacı bu durumu bireysel tedbirsizlik olarak nitelendirmiştir.

5.3.4. Yangın Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar genel olarak depremde sonra meydana gelen yangınlara hızlı ve başarılı bir şekilde müdahale edildiğini düşünmektedir. Ayrıca yangın meydana

gelmemiş olsa bile gerekli tedbirlerin yeteri kadar alındığını ve itfaiye ekiplerinin diğer ekiplere destek amaçlı yola çıktıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı bulgularına göre; itfaiye çalışmalarının başarılı şekilde yürütüldüğü ve gerekli durumlarda tedbirlerin alındığı söylenebilir. “Yangın Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Diğer bilgiler ve katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 50’de verilmiştir.

Şekil 50. Yangın Hizmetleri - Kod-Teori Modeli

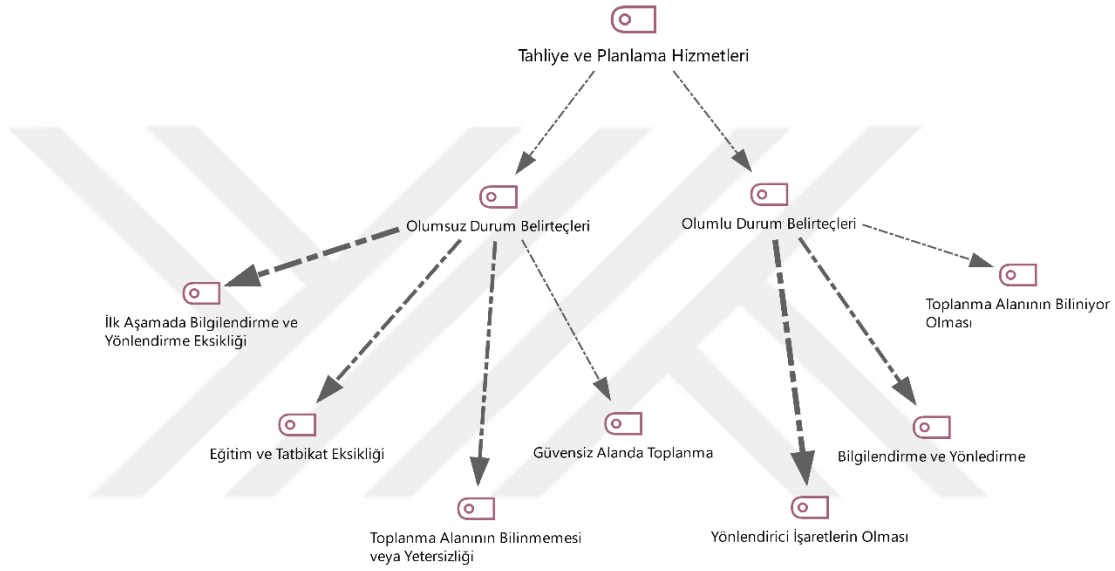

5.3.5. Tahliye ve Planlama Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar genel olarak bilgilendirme ve yönlendirme çalışmalarının yapıldığını, tüm ekiplerin neredeyse yönlendirme faaliyetlerine katıldıklarını belirttiler. Toplanma alanlarının bilinirliği ile yönlendirici işaretlerin varlığını olumlu yönler olarak değerlendirmişlerdir. Fakat eğitim ve tatbikat eksikliğini, depremden sonra insanların güvensiz alanda toplanmalarını ve ilk aşamadaki bilgilendirme eksikliğini olumsuz yönler olarak değerlendirmişlerdir. Katılımcı bulgularına göre; deprem öncesi düzenli tatbikatların yapılmasının, bilgilendirme çalışmalarına tüm kesimlerin dâhil edilmesinin ve bakı planlarının oluşturulmasının sonraki depremlerde yaşanabilecek

olumsuz durumları azaltılabileceği sonucuna varılabilir. Toplanma alanlarının bilinirliğinin de oluşabilecek karmaşanın önüne geçilmesinde önemli bir adım olduğu söylenebilir. “Tahliye ve Planlama Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Tahliye ve planlama hizmetleri - hiyerarşik kod-alt kod modeli şekil 51’de verilmiştir.

şekil 51. Tahliye ve Planlama Hizmetleri - Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Tahliye ve planlama hizmetlerinin sunumu teması ve alt kategorileri incelendiğinde “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan bölümün “Yönlendirici İşaretlerin Varlığı” olduğu görölmektedir. Bunu “Bilgilendirme ve Yönlendirme ile Toplanma Alanlarının Biliniyor Olması” kısımlarının izlediği görölmektedir. “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan kısmın “İlk Aşamada Bilgilendirme ve Yönlendirme Eksikliği” olduğu görölmektedir. Bunu “Eğitim ve Tatbikat Eksiği ile Toplanma Alanının Bilinmemesi veya Yetersizliği”nin izlediği görölmektedir

5.3.5.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Bilgilendirme ve Yönlendirme Çalışmalarının

Gerçekleştirilmesi, Toplanma Alanlarının Bilinirliği ve Yönlendirici İşaretlerin Varlığı” olmak üzere 3 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Bilgilendirme ve Yönlendirme Çalışmalarının Gerçekleştirilmesi:

Katılımcıların bilgilendirme ve yönlendirme çalışmaları konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Özellikle ana yıkımların olduğu alanlarda AFAD, Polis ve diğer ekipler tarafından yönlendirme ve boşaltma çalışmalarının yapıldığını biliyordum.”(K2E)

“...şöyle diyebilirim. Toplanma alanları konusunda daha çok sosyal medya, televizyon ve telefon yoluyla bildirimler yapıldı. İlk aşamada net bir yer yoktu. Fakat daha sonra şuraya gelin denildi.”(K3E)

“Evlerin boşaltılması toplanma alanlarına yönlendirilme çalışmaları UMKE, AFAD ve 112 ekipleri tarafından gerçekleştirildi.”(K4E)

“Deprem anında evlerden uzaklaşmamız gerektiğini camilerden öğrendik. Camiden duyuru yapıldı. Evimizin yan tarafında boş bir arazi vardı orada toplamamız gerektiğini anons ettiler.”(K5E)

Depremden sonra polis, AFAD ve diğer ekipler tarafından yönlendirme çalışmalarının yapıldığı saptanmıştır. Ayrıca bilgilendirme çalışmalarında sosyal platformlardan faydalandığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak farklı kanallar kullanılarak gerekli yönlendirme çalışmalarının yapılmaya çalışıldığı ifade edilebilir.

Toplanma Alanlarının Bilinirliği:

Katılımcıların toplanma alanlarının bilinirliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Bulunduğumuz binanın kuzey batı tarafında bir park alanı vardı. Orası toplanma alanı olarak belirlenmişti.”(K2E)

“AFAD’ ın bir uygulaması vardı. Konumu seçince yakındaki toplanma alanlarını bulabiliyorsun. Uygulama üzerinden bende bakmıştım. Kültür park toplanma alanı olarak kabul edilmişti.”(K8E)

“Depreme ilişkin toplanma alanları belirlenmişti. Hatta tabelaları da vardı. Fakat depremden sonra insanların gözü tabelaları bile görmedi.”(K10E)

Toplanma alanlarının bilinirliğinin arttığı saptanmıştır. Toplanma alanı konusunda oluşan bu farkındalık önemli bir çıkarım olarak değerlendirilebilir.

Yönlendirici İşaretlerin Varlığı:

Katılımcıların yönlendirici işaretlerin varlığı konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Deprem anında gitmemiz gereken parkın adının yazılı olduğu bir pankart binamızın girişine asılmıştı. Toplanma alanlarımızın orası olduğu belirtildi. Hatta mahallemizin birçok yerine bu tabelalar asıldı.”(K5E)

“...şunu söyleyebilirim okulların bahçesinde burası toplanma alanıdır diye bir yönlendirme işaretleri vardı.”(K8E)

“İş yerlerimizde yönlendirici işaretlerin olduğunu gördüm ama mahallede hatırlamıyorum.”(K9E)

“Depreme ilişkin toplanma alanları belirlenmişti. Hatta tabelaları da vardı. Fakat depremden sonra insanların gözü tabelaları bile görmedi.”(K10E)

Toplanma alanlarını gösteren işaret ve tabelaların oluşturulduğu saptanmıştır. Atılan bu adımlar önemli gelişmeler olarak değerlendirilebilir. Ancak farkındalığın pekiştirilmesi için davranışa dönüştürücü tatbikatlara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

5.3.5.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “İlk Aşamada Bilgilendirme ve Yönlendirme Eksikliği, Güvensiz Alanda Toplanma, Eğitim ve Tatbikat Eksikliği ile Toplanma Alanlarının Bilinmemesi veya Yetersizliği” olmak üzere 4 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

İlk Aşamada Bilgilendirme ve Yönlendirme Eksikliği:

Katılımcıların ilk aşamadaki bilgilendirme ve yönlendirme eksikliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Yönlendirme işleminin yapıldığını söyleyemem. Biz doğal olarak güvenli gördüğümüz alanlara yönelik. Bu da genellikle camilerin olduğu bölgeler olarak değerlendirildi.”(K6E)

“Biz kendimiz evden çıktık ve bir alana gittik. Herhangi bir şekilde yönlendirme veya bilgilendirme gerçekleştirilmedi.”(K7E)

“Bu konuda bir çalışma yapılmadı. Toplanma alanları buradadır, buraya gelin diye bir çalışma yapılmadı. Kolluk kuvvetlerinin, mahalle muhtarlarının veya afet konusunda eğitim almışların bu konuda bir çalışma yaptığını görmedim.”(K8E)

“Toplanma alanlarına herhangi bir yönlendirme işlemi gerçekleştirilemedi. Zaten trafikte tıkanmıştı. Herhangi bir toplanma alanına gidelim, bekleyelim diye bir çalışma yoktu.”(K9E)

İlk aşamada bilgilendirme ve yönlendirme eksikliğinin yaşandığı saptanmıştır. Katılımcıların kendilerince güvenli gördükleri alanlara yöneldikleri görülmüştür.

Güvensiz Alanda Toplanma:

Katılımcının depremde sonra güvensiz alanda toplama konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şekildedir:

“Yaşadığım depremde gördüğüm bir hatayı söylemek istiyorum. İnsan tabii ki o anda gerçekçi düşünemiyor. Ama bazı kişilerin sadece bir alanın geniş olması nedeniyle oralara yöneldiğini gördüm. Fakat seçilen alanların binaların alt katlarındaki yerler olduğunu gördüm. Örneğin büyük düğün salonu vardı. İnsanların oraya doğru gittiğini gördüm. Üstte binalar vardı. Fakat kişiler o alanlara yöneldiler. Üstteki binaların riskli olduğunu düşünüyorum. Ben bu konuda bir sıkıntı yaşandığını gördüm ve bu konuda da bir yönlendirme yoktu. Bunu ciddi ve olumsuz bir yön olarak değerlendiriyorum. İnsanların bu tür hatalar yapmış olması beni biraz düşündürdü.”(K7E)

Katılımcılardan birinin depremde sonra insanların güvensiz alanda toplandıklarına dair ifadesinin olduğu saptanmıştır. Kişilerin sadece geniş olduğu için bir alana yöneldiğini dile getiren katılımcı, oradaki ikincil tehlikelerin gözden kaçırıldığını belirtti. Bu konuda yaşanabilecek sorunların önüne geçilebilmesi için

afetzedelerin daha önceden belirlenmiş güvenli bölgelere yönlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Eğitim ve Tatbikat Eksikliği:

Katılımcıların eğitim ve tatbikat eksikliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Deprem öncesinde toplanma alanları olsun diğer konularda olsun herhangi bir çalışma yapılmamıştı ve tatbikat düzenlenmemişti. Depremden sonra öğrendik bazı alanların ne olduğunu. Örneğin, şu alanda çadır kurulacak, bu alanda yemek verilecek, şu alanda beklenecek diye.”(K1E)

“Ben herhangi bir şekilde belirleme yapıldığını görmedim. Burası toplanma alanıdır, burası daha güvenli bir alandır diye. Herhangi bir eğitim ve bilgilendirme çalışması görmedim.”(K6E)

“Deprem konusunda bir bilgilendirme eğitimi yapılmadı (K10E)”

Depremden önce toplanma alanlarının bilinirliğini arttırmaya yönelik herhangi bir çalışmanın yapılmadığını dile getiren katılımcıların olduğu görülmüştür. Katılımcılar *“Eğitim yapılmadı, bilgilendirme yapılmadı, herhangi bir çalışma yapılmadı”* gibi cümlelerle durumu açıklamaya çalışmışlardır.

Toplanma Alanlarının Bilinmemesi veya Yetersizliği:

Katılımcıların toplanma alanlarının bilinmemesi veya yetersizliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

Katılımcılardan bir kişi toplanma alanının olmadığını depremden sonra fark ettiğini ifade etmiştir. Katılımcı bu durumu; *“Depremden sonra baktığımızda bir toplanma alanının olmadığını da fark ettik”(K7E)* cümlesiyle açıklamaya çalışmıştır.

Katılımcılardan bir kişi yaşadığı bölgede bir toplanma alanının olduğunu ancak kapasite olarak yetersiz olduğunu düşünmektedir. Katılımcı bu durumu; *“Aslında bakıldığında bizim yaşadığımız yerde çok fazla yapılaşma vardı. Boş alan bile yoktu. Sistem üzerinden bakıldığında evet bir toplanma alanı görünüyordu. Fakat o kadar kişiyi taşıyacak bir alan değildi. Toplanma alanlarının bu konuda yetersiz olduğunu düşünüyorum”(K8E)* cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

5.3.6. Ulaşım Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar, genel olarak oluşan trafik sorununu vatandaşların panik halinde bir yerden bir yere gitme isteğine bağlamaktadırlar. Yıkıntıların olmasını ve hemen kaldırılamamasını da olumsuz yön olarak değerlendirmektedirler. Kolluk kuvvetlerinin yanı sıra duyarlı vatandaşların olmasını ve ekiplere yardımcı olmaya çalışmalarını olumlu yön olarak değerlendirilmektedir. Yolların yıkılmaması veya hasarın olmaması dayanıklılık olarak ifade edilebilir. Katılımcı bulgularına göre; depremlerden sonra oluşan trafik yoğunluğunun önüne geçilebilmesi için bilinçlendirme çalışmalarının yapılmasının önemli olduğu söylenebilir. “Ulaşım Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur.

5.3.6.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Kolluk Kuvvetlerinin Etkinliği, Duyarlı Vatandaş Desteği ve Hasarsızlık-Dayanıklılık” olmak üzere 3 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Kolluk Kuvvetlerinin Etkinliği:

Katılımcılardan bir kişi polislerin sürekli devriye attığını ifade etmiştir. Oluşan trafik yoğunluğunun giderilmesi noktasında hem polislerin hem de vatandaşların elinden geleni yaptığını belirtmiştir. Katılımcı bu durumu; *“Trafik polisleri zaten sürekli devriye atıyordu. Trafik yoğunluğunu düzenlemeye çalışıyorlardı. Ayrıca vatandaşlar da elinden geldiğince yardımcı olmaya çalışıyorlardı”*(K4E) cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

Duyarlı Vatandaş Desteği:

Vatandaşların trafik yoğunluğunun azaltılması noktasında ellerinden geleni yapmaya çalıştıkları görülmüştür. Katılımcıların oluşan trafik sorununa karşı duyarlı vatandaş davranışının nasıl olduğu konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Vatandaşlar elinden geldiğince yardımcı olmaya çalışıyorlardı.”(K4E)

“Depremden sonra oluşan trafik yoğunluğunu gidermek için birçok vatandaş yolları açmaya çalışıyordu. AFAD olsun İtfaiye olsun 112 olsun olay yerine gidebilsin diye çalışıyorlardı.”(K5E)

Hasarsızlık-Dayanıklılık:

Katılımcıların hasarsızlık- dayanıklılık kavramlarına ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Yolların tamamen yıkılması çökmesi gibi bir durum yaşanmadı. Vatandaşların aceleci bir şekilde davranarak yollara çıkmış olması trafiği kapattı diyebilirim ve bu da kazalara yol açtı.”(K5E)

“Bulunduğum alanda ve çevrede yola yıkılan bir şeyler veya yolların yıkılmasına yönelik herhangi bir şey görmedim.”(K7E)

“Elazığ depremine bakıldığında yol yıkılması ile ilişkili bir sorun yaşanmadı.”(K8E)

Katılımcı ifadelerine göre depremde sonra yollarda herhangi bir hasar meydana gelmediği saptanmıştır.

5.3.6.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Trafik Yoğunluğu ve Yıkıntı” olmak üzere 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Trafik Yoğunluğu:

Katılımcıların trafik yoğunluğu konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Deprem gecesi vatandaşın panik panikleme nedeniyle oluşmuş bir trafik vardı. Çünkü herkes bir yerden bir yere kaçma derdine düşmüştü.”(K1E)

“Depremden sonra ilk anlarda vatandaşlardan dolayı biraz trafik yoğunluğu yaşandı.”(K2E)

“Depremden sonra oluşan trafik sorunu binaların yıkılmasına bağlı değildi. Herkesin bir yerden bir yere hareket etme isteğine bağlı olarak araç yoğunluğu oluştu.”(K4E)

“Bizim bahçeli bir evimiz vardı süre olarak değerlendirdiğimizde 30 dakika içerisinde ulaşmamız gerekiyordu. Fakat deprem nedeniyle yaklaşık olarak 2-2.5 saat sonra oraya ulaştık, hatta gidemedik diyebilirim. İnsanlar telaşlı bir şekilde yollara dökülmüştü bu durumda trafiği etkilemişti.”(K5E)

“Depremden sonra herkesin bir yere gitme isteği trafiği yoğunlaştırdı.”(K6E)

“Trafik yoğunluğu oluşmuştu. Bu trafik yoğunluğuna baktığımızda vatandaşların dışarı çıkması bir yerden bir yere gitme isteği ve trafiğe çıkmış olması yani şehirden kaçma isteklerinin bu yoğunluğu oluşturduğunu düşünüyorum. Trafik bu noktada tamamen kilitlenmişti. Bizim evimiz cadde üzerindeydi bunu bizzat gözlemledim. Herkes sokağa çıkmıştı ailesini alan bir yere gitme çabası içerisindeydi yaşlı kişiler aşağıya indirildi ve araçlarla bir yerlere götürülmeye çalışılıyordu.”(K8E)

“Ayrıca insanların sadece gitmesi değil gittikten sonra temel ihtiyaçlarını karşılamak için evlerine tekrar geri dönmek istemeleri de trafik yoğunluğunu artırdı. Isıtıcılar olsun ilaçlar olsun veya diğer ihtiyaçlar olsun bunları karşılamak için tekrar geri döndüler. Bu da trafiğin uzun süre kapalı kalmasına yani kitlenmesine yol açtı.”(K8E)

“Şehir merkezindeki ulaşımın sıkıntılı olduğunu gördüm. Tabii ki bunu da vatandaşın bir yerden bir yere gitme isteğine ve kaçma isteğine bağlıyorum. Kısaca tamamen vatandaş üzerinden oluşturulmuş bir yoğunluk var.”(K9E)

“Yollar yıkılmadı bu konuda herhangi bir sorun yaşanmadı. Fakat daha önce de söz ettiğim gibi vatandaşların bir şekilde trafiğe çıkma isteği trafiği yoğunlaştırdı.”(K10E)

Vatandaşların depremden hemen sonra trafiğe çıkmış olmalarının trafik yoğunluğuna yol açtığı söylenebilir. Dolayısıyla bu durumda ekiplerin olay bölgesine ulaşımını güçleştirdiği ifade edilebilir. Bu durumun eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarıyla aşılabileceği düşünülmektedir.

Yıkıntı:

Katılımcıların yıkıntı konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Trafik o anda yoğunlaşmıştı 10 dakikada gidilecek yer 2-2,5 saatte gidecek şekilde oldu. 2-3 gün boyunca moloz olan yollar yani kapalı olan yollar kolay kolay

açılmadı. Çünkü arama kurtarma çalışmaları devam ediyordu. Özellikle cadde üzerine yıkılan binalar tamamen temizlenene kadar yollar kapalıydı.”(K6E)

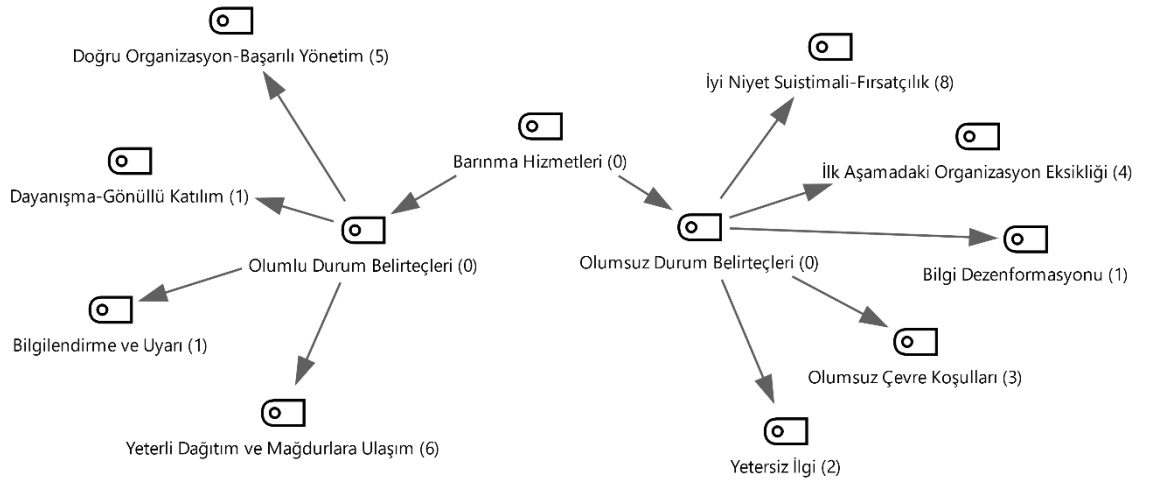
“Yıkılan binaların yolları kapatmış olması ve depremde sonra herkesin bir yere gitme isteği trafiği yoğunlaştırdı.”(K6E)

Bazı katılımcıların binaların yıkılması nedeniyle yolların kapandığını ifade ettiği görülmüştür. Bu durumunda ulaşım sorularına yol açtığı belirtilmiştir. Ulaşım sorununun hem yıkıntı hem de vatandaş odaklı olduğu saptanmıştır.

5.3.7. Barınma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar ciddi bir barınma sorunu yaşamadıklarını ifade ettiler. Afetzedeler ilk aşamada genel olarak *“Akraba evinde, arabada, çadırda, otoparkta, muhtarlık binasında, kendi evlerinde, dükkânda vs.”* kaldıklarını beyan ettiler. Depremde sonra gerek bireysel, gerekse kurumsal olarak barınma sorununun giderildiği ifade edilebilir. Çadırların yeteri kadar dağıtıldığı ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırıldıkları düşünülmektedirler. Katılımcılar, çadır dağıtımında olsun, tedarikinde olsun vatandaş dayanışmasının önemli olduğunu dile getirdiler. Bilgilendirme çalışmalarının yapıldığını ve barınma sorununun başarılı şekilde yönetildiğini vurguladılar. Gerçekleştirilen bu çalışmalar olumlu yönler olarak değerlendirilebilir. Fakat yaşanan bu kötü durumda bile fırsatçı kişilerin olduğu, iyi niyet yaklaşımının suistimal edildiğini belirttiler. Bazı basın organlarının gerçeği yansıtmadığını, bunda bilgi kirliliğine yol açtığını ifade ettiler. Soğuk hava koşullarının afetzedeleri olumsuz şekilde etkilediğini belirttiler. İlk aşamada kısa süreliğine olsa organizasyon sorunu yaşandığını ifade ettiler. Söz edilen bu durumlar ve yaklaşımlar olumsuz yönler olarak değerlendirilebilir. “Barınma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Barınma hizmetlerine ilişkin modelleme Şekil 52’de verilmiştir.

Şekil 52. Barınma Hizmetleri

Barınma hizmetlerinin sunumu teması ve alt kategorileri incelendiğinde “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan bölümün “Yeterli Dağıtım ve Mağdurlara Ulaşım” olduğu görülmektedir. “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlama yapılan kısmın “İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık” olduğu görülmektedir.

5.3.7.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Yeterli Dağıtım ve Mağdurlara Ulaşım, Dayanışma-Gönüllü Katılım, Doğru Organizasyon-Başarılı Yönetim, Bilgilendirme ve Uyarı” olmak üzere 4 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Yeterli Dağıtım ve Mağdurlara Ulaşım:

Katılımcıların yeterli dağıtım ve mağdurlara ulaşım konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Çadır kentlerin, konteynerlerin oluşturulması iyiydi. Ancak kalite olarak bir şey diyemem. Çünkü içerisine girmedim. Fakat yeteri kadar çadır dağıtıldı. Çadırlar hızlı bir şekilde mağdur olanlara ulaştırıldı. Soğuk için battaniyeler ve ısıtıcılar yardımsever insanlar ile devlet kurumları tarafından verildi.”(K2E)

“Deprem akşam olmuştu ve sabahında çadırlar kurulmuştu. Çadır kentler birçok yere kurulmuştu. Bir tanede Kültür parka kurulmuştu. Hatta ben fazla olduğunu bile söyleyebilirim.”(K3E)

“Çadırlar olsun konteynerler olsun yeteri kadar geldi. Ayrıca duyarlı insanların destekleriyle de temin edilip dağıtım yapıldığını söyleyebilirim. Kızılay ve AFAD tarafından yeteri kadar dağıtım yapıldı. Ben çoğu kişinin bu konuda ihtiyacının giderildiğini düşünüyorum.”(K4E)

“Geniş bir alana çadır kent kuruldu ve çok fazla çadır verildi. Muhtarlarla birebir iletişime geçilerek ihtiyaç sahibi olan herkese ulaşılmaya çalışıldı.”(K6E)

Depremden hemen sonra çadır dağıtımının ve kurulumunun gerçekleştirildiği saptanmıştır. Devlet desteğinin önemine vurgu yapılarak gerekli ihtiyaç malzemesinin sağlandığı belirtilmiştir. Kızılay ve AFAD’ın mağdurlara ulaşım noktasında önemli adımlarının olduğu söylenebilir. Yerel yöneticilerle temas kurularak ihtiyaç sahiplerine ulaşılmaya çalışıldığı tespit edilmiştir. Barınma hizmetlerine ilişkin sunumun başarılı bir şekilde gerçekleştirildiği ve vatandaş tarafından yeteri kadar algılandığı söylenebilir.

Dayanışma-Gönüllü Katılım:

Depremden sonra çadır kurulumuna vatandaşlarında eşlik ettiği görülmüştür. Katılımcı bu durumu; *“Depremden sonra bende çadır kurulumlarına vs. yardım ettim. Gönüllü olarak çalışmalara dâhil oldum”*(K3E) cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

Doğru Organizasyon-Başarılı Yönetim:

Katılımcıların doğru organizasyon-başarılı yönetim konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Deprem sonrası getirilen konteynerler halen duruyor. Çadır dağıtımı ve konteyner kurulumu iyiydi. Kısaca bu süreç iyi yönetildi diyebilirim.”(K2E)

“Ben birebir dağıtımı görmedim. Fakat onun dışındaki konularda yürütülen çalışmaların genel olarak iyi olduğunu ve iyi organize edildiğini düşünüyorum.”(K4E)

“Çadır dağıtımı olsun organizasyonu olsun bunlar iyi bir şekilde yönetildi diye düşünüyorum.”(K6E)

“... sonraki aşamalarda Valilik kararnamesi ile beraber yardımların ortak bir alandan dağıtılması kararı alındı. Bu durum farklı noktadan hareket etmek isteyen kişilerin yani ihtiyacından fazla yardım alınmasının önüne geçti diyebilirim.”(K8E)

“AFAD ekipleri isimlere yönelik büyük çadırlar getirmişlerdi. Bu çadırlar isme göre veriliyordu.”(K9E)

Çadır kurulumundan, konteyner kurulumuna kadar geçen sürecin başarılı bir şekilde yönetildiği saptanmıştır. Devlet kurumlarının gerekli organizasyonu sağladığı, hızlı ve doğru bir şekilde aksiyon aldığı söylenebilir.

Bilgilendirme ve Uyarı:

Katılımcılardan bir kişi *“hasarlı binalara girilmemesi yönünde”* yetkililerin bilgilendirme yaptığını belirtmiştir. Katılımcı bu durumu; *“Deprem sonrası görevliler çeşitli uyarılarda bulunmuşlardı. Hasarlı binalara girilmemesi gerektiği yönünde bilgilendirme ve uyarı çalışmalarının yapıldığını söyleyebilirim”(K5E)* cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

5.3.7.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık, Yetersiz İlgi, Olumsuz Çevre Koşulları, Bilgi Dezenformasyonu ve İlk Aşamadaki Organizasyon Eksikliği” olmak üzere 5 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık:

Katılımcıların iyi niyet suistimali-fırsatçılık konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Bazen dağıtım esnasında küçük bir sorun olduğunu düşünüyorum. Askeri personel ile AFAD veya diğer ekipler dağıtım yaparken art niyetli kişilerin gelerek ihtiyacından fazla çadır aldığını biliyorum. Örneğin bir çadır lazımken 3 çadır alınıp gidilmesi gibi.”(K2E)

“Bizim insanlarımız maalesef ihtiyacından fazla bir şeyler almaya çalıştı. Bu davranışı sergileyen çok kişi olduğunu düşünüyorum. Kişilerin ihtiyaçtan fazla şeyleri almaya çalışması üzücü bir durumdur. Ben bu durumu biraz açgözlülük diye değerlendirebilirim.”(K4E)

“Gelen ihtiyaç malzemelerine bakıldığında yeterliydi. Fakat birçok kişinin bunu bir fırsata çevirerek ihtiyacından fazla aldığını düşünüyorum. Fırsatçı grupların olduğunu düşünüyorum. Maalesef ki art niyetli kötü niyetli insanların afet durumlarında böyle şeylerden faydalanmayı sevdiğini düşünüyorum.”(K8E)

“Depremden sonra çadır alımında olsun, çadırdaki kalım noktasında olsun ihtiyacı olmayan kişiler ihtiyacı olandan daha da fazla kaldı veya çadır aldı diyebilirim. Asıl ihtiyacı olanlar ile olmayanları ayırt etmek biraz zor oldu. Gerçekten ihtiyacı olanlar farklı yerlerde kalmak zorunda kaldılar.”(K9E)

“Dış ülkeden gelen kişiler bu olayı biraz farklı yöne çektiler diyebilirim. Bu kişilerin art niyetli olduğunu düşünüyorum ve ihtiyaçtan fazla alım yaptıklarını gördük.”(K10E)

İhtiyaç sahiplerinden ziyade ihtiyacı olmayanların çadırları aldıkları görülmüştür. Dolayısıyla bu durumun gerçek ihtiyaç sahiplerini mağdur ettiği söylenebilir. Oluşan bu olumsuz durumların engellenmesi için çalışmaların daha koordinasyonlu yapılması ve denetimlerin sıklaştırılması gerektiği söylenebilir.

Yetersiz İlgi:

Katılımcılardan bir kişi çalışmalar esnasında çadır yaşantısının göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etti. Bu konuda biraz ilgisiz davranıldığını belirtmiştir. Katılımcı bu durumu; *“Çadır alanlarının oluşturulduğunu gördüm. Çadır yaşantısının biraz daha göz önüne alınması gerektiğini düşünüyorum. Sanırım biraz daha ilgili davranılabilirdi diyebilirim”(K5E)* cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

Olumsuz Çevre Koşulları:

Katılımcıların yetersiz ilgi konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Çalışmaları değerlendirdiğimde yemek veya diğer konularda iyi çalışıldığını düşünüyorum. Fakat depremin kış ayında yaşanmış olması çadır kent yaşamını biraz etkiledi diye düşünüyorum.”(K5E)

“Depremi kış döneminde yaşanmış olmamız bizi çok etkiledi. Bu bizim için bir dezavantaj olarak değerlendirilebilir.”(K6E)

“Dışarıyı soğuk olduğu için bizi etkiledi.”(K8E)

Olumsuz çevre koşullarının afetzedeleri zorladığı söylenebilir. Bu sürecin daha sağlıklı yürütülebilmesi için depremin meydana geldiği bölgenin şartları ile mevsim koşullarının göz önüne alınarak gerekli planlamaların yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Bilgi Dezenformasyonu:

Katılımcılardan bir kişi afet bölgesinde yürütölen çalışmaların bazı basın organları tarafından gerçekçi bir şekilde yansıtılmadığını ifade etmiştir. Bazı basın organlarının olayı farklı noktaya çekmeye çalıştıklarını belirtmiştir. Katılımcı bu durumu;

“Medya ekiplerine baktığımızda işte halk burada perişanlık çekiyor, çok kötü durumda gibi ifadeler kullanıldı. Fakat bunların gerçeği yansıttığını söyleyemeyiz. Maalesef iyi şeyler çok fazla yansımaz. Hep kötüler üzerinden bir değerlendirme yapılır. Ben bunun çok yanlış bir düşünce olduğunu savunuyorum. İlk başta muhtarların çadır dağıtımını yaptığını biliyorum. Hatta çok fazla çadır verildi. İlk başta bulamıyoruz, edemiyoruz lafları çok yapıldı ama bunlar gerçek dışı söylemlerdir. Hatta boş çadırların fotoğrafını çekip keşke size gönderme şansım olsaydı. Eski evlerde kalan Suriyeli vatandaşlarımız çoktu. Basın organlarına baktığımızda genelde hep buraları gösterdiler. Basın organları bu durumu biraz farklı yöne çektiler. İşte biz adırsız kaldık vesaire diye kullanılan ifadeleri vermek istediler. Ben bunu kesinlikle doğru bir yaklaşım olarak değerlendirmiyorum”(K6E) cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

İlk Aşamadaki Organizasyon Eksikliği:

Katılımcıların ilk aşamadaki organizasyon eksikliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“...belki bunun önüne geçilebilmesi için biraz daha organize olunabilir. Verilen adır kaç kişi için verildi, kime verildi, gerçek ihtiyacı olana mı verildi bunlar biraz daha denetlenebilir olmalı diye düşünüyorum. Bunlar afet sonrası bir durum olacağı için daha iyi organizasyon olabilir.”(K2E)

“Yardımların dağıtılmasında biraz sorun yaşadı diyebilirim. Yardımların nereye gittiği, nasıl dağıtıldığı, kimlere dağıtıldığı konusunda biraz sorunlar vardı. Gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaştı mı? bu konuda tereddütlerim var diyebilirim. Kontrolsüz bir dağıtım ve alım olayının olduğunu söyleyebilirim. Kontrol mekanizması biraz zayıftı diyebilirim.”(K10E)

Depremin ilk zamanlarında organizasyon sorunu çekildiği belirtilmiştir. Katılımcı ifadelerine göre; yardımların nasıl dağıtıldığı, kimlere dağıtıldığı, gerçek

ihtiyaç sahiplerine ulaşıp ulaşılmadığı konusunda soru işaretlerinin olduğu söylenebilir. Katılımcılar kontrol mekanizmasının zayıflığına dikkat çekmişlerdir.

5.3.8. Temiz İçme Suyu İhtiyacının Giderilmesi

Katılımcılar depremde sonra temiz içme suyu ihtiyacının giderilmesine yönelik herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade ettiler. Genel olarak temiz içme suyu ihtiyacının doğal kaynaklardan veya çeşmelerden giderildiğini ifade ettiler. Bunun yanında kurumların veya gönüllü kuruluşların hazır paket su dağıtımını yaptıklarını belirttiler. Fakat bazı kişilerin yaşanan depremi bir fırsat kapısı olarak görüp maliyetleri artırdıklarını da belirttiler. Katılımcı bulgularına göre; temiz içme suyu konusunda bir sıkıntı yaşanmadığı söylenebilir. Çeşmelerin varlığının temiz içme suyu temininde önemli bir rol üstlendiği söylenebilir. Ayrıca devlet desteği ile vatandaş duyarlılığının da su temini konusunda önemli bir paya sahip olduğu söylenebilir. “Temiz içme Suyu İhtiyacının Giderilmesi” teması altında “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur.

5.3.8.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Çeşmelerin-Hayratların Varlığı, Gönüllülük ve Duyarlılık ile Devlet Desteği” olmak üzere 3 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Çeşmelerin-Hayratların Varlığı:

Katılımcıların su ihtiyacının giderilmesinde çeşmelerin-hayratların varlığı konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Bizim kaldığımız okulun bahçesinde çeşme vardı. Oradan su alıp kullanıyorduk. Sonrasında okulun bahçesinde çadırlar kurulduğu için devlet tarafından yeteri kadar su getiriliyordu. Hem oradan hem de bulduğumuz bahçede olan çeşmelerden su temin edebiliyorduk.”(K1E)

“Herhangi bir şekilde içme suyu sıkıntısı yaşamadık. Evlerin zaten suyu vardı. Dışarıda kalanlar için de belediye parkında çeşmeler vardı. Mahalle çeşmeleri ve hayratlardan faydalandık.”(K2E)

“Caminin olduğu yerdeki çeşmelerden faydalandık. Ayrıca çadırların kurulduğu alanda AFAD ve UMKE ekiplerinin su dağıtımını yaptığını biliyorum.”(K4E)

“evrede bulunan çeşmelerden faydalandık. Her mahallede bu çeşmelerin olduğunu söyleyebilirim.”(K6E)

“Elazığ'da kültürel olarak bakıldığında çok fazla eşme mevcuttur. Bizde bu alanlardan temiz içme suyu ihtiyacını giderdik.”(K8E)

Depremden sonra temiz içme suyu ihtiyacının giderilmesi noktasında mahallelerde bulunan çeşmelerin önemli bir payı olduğu söylenebilir. eşmelerden akan suya herhangi bir bulaşın olmamasıda önemli bir avantaj olarak değerlendirilebilir. Ayrıca devlet kurumlarının su dağıtımını yaparak ihtiyacı gidermeye çalıştıkları saptanmıştır. Sonuç olarak hem yerel varlıkların (eşmelerin-hayratların) olmasıyla hem de devlet desteğı ile temiz içme suyu noktasında bir mağduriyet yaşanmadığı söylenebilir.

Gönüllülük ve Duyarlılık:

Katılımcıların gönüllük ve duyarlılık konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Deprem gecesinde Elazığ'da olan tüm kafeler açıldı ve halka açık sunum gerçekleştirdi. Su veya birçok ihtiyaç oralardan giderildi. Onun dışında evlerdeki sular da herhangi bir problem oluşmadı. Fakat daha çok kafelerden su ve yiyecek temin edildi. Depremden hemen sonra kafeler bildiri dağıtıp ihtiyacı olan gelebilir dediler. Ben bunu yardım severlik, kültürel değerlerin yüksek olması ve inanç konularına bağılıyorum.”(K3E)

“Elazığ yerel halkının ve gönüllerinin de çalışmalara dâhil olduğunu biliyorum.”(K6E)

“Gönüllü ekipler ile devlet kurumları tarafından yeteri kadar su dağıtımını gerçekleştirildi.”(K10E)

Depremden sonra bazı kafelerin açılarak ücretsiz hizmet sundukları görülmüştür. Ayrıca gönüllü kişilerinde su teminine katkı sağladıkları tespit edilmiştir. Kısaca diğeri hizmet sunumlarında olduğu gibi bu kısımda da gönüllülüğün-duyarlılığın yüksek olduğu söylenebilir.

Devlet Desteği:

Katılımcılar temiz içme suyu ihtiyacının giderilmesi noktasında devlet desteğine vurgu yapmışlardır. Çadır alanlarında AFAD, Kızılay ve UMKE ekipleri tarafından su dağıtımı yapıldığı belirtilmiştir. Hem devlet hem de gönüllü kişilerin desteği ile su temini ihtiyacının giderildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların su teminin sağlanmasındaki devlet desteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Bizim kaldığımız okulun bahçesinde çeşme vardı. Oradan su alıp kullanıyorduk. Sonrasında okulun bahçesinde çadırlar kurulduğu için devlet tarafından yeteri kadar su getiriliyordu. Hem oradan hem de bulunduğumuz bahçede olan çeşmelerden su temin edebiliyorduk.”(K1E)

“Çadır alanında AFAD, UMKE ekiplerinin su dağıtımı yaptığını biliyorum.”(K4E)

“Hazır suların çok fazla dağıtıldığını gördük. Hemen hemen her alanda bir hazır su dağıtımı vardı. Kızılay ve AFAD ekipleri çok iyi çalıştı diyebilirim.”(K6E)

“AFAD ve Kızılay tarafından su dağıtımı yapıldı. Su temini konusunda herhangi bir sorun yaşanmadı.”(K9E)

“Gönüllü ekipler ile devlet kurumları tarafından yeteri kadar su dağıtımı gerçekleştirildi.”(K10E)

5.3.8.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Kriz Fırsatçıları” başlıklı destekleyici bir alt kategori oluşturulmuştur.

Kriz Fırsatçıları:

Katılımcıların afet sonrası ortaya çıkan kriz fırsatçıları konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Bakkallardan veya alışveriş merkezlerinden içme suyu temini sağladık. Maalesef ki burada bir şey söylemek isterim depremden sonra maliyetler arttı.”(K5E)

“Deprem sonrası gıdaların olsun suların olsun birçok şeyin fiyatının arttığını düşünüyorum. Fakat ekmek fiyatları değişmedi. Ama birçok ürünün fiyatının arttığını

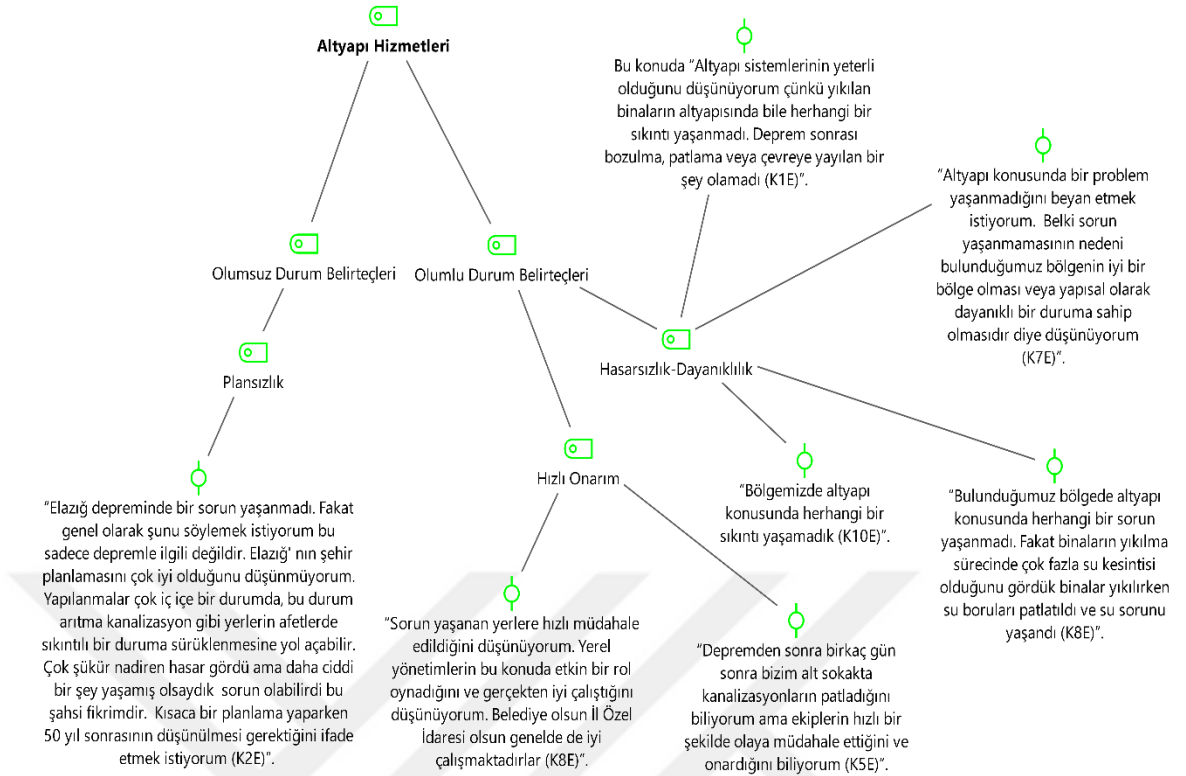
söyleyebilirim. Ben bunu açgözlülüğe bağlıyorum, fırsatçılığa bağlıyorum. Bunun başka bir ifadesi ve anlamı yoktur.”(K8E)

Depremden sonra bazı kişilerin fiyat artışına gittikleri saptanmıştır. Araştırmacı bu durumu kriz fırsatçıları olarak nitelendirmiştir. Yaşanan bu olumsuz durumun önüne geçilebilmesi için denetimlerin sıkılaştırılmasının ve caydırıcı yaptırımların uygulanmasının gerektiği düşünülmektedir.

5.3.9. Altyapı Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar altyapı konusunda önemli bir sorun yaşanmadığını beyan ettiler. Bölge olarak altyapı sistemlerinin iyi olduğu düşünülmektedir. Depremin bölgede çok fazla yıkıcı etkisinin olmamasının da bu durumu etkilediği vurgulanmaktadır. Sorun yaşanan yerlere de ekiplerin hızlı bir şekilde müdahale ettiği ifade edilmektedir. Bir katılımcı ise depremle ilgili olmayıp genel olarak şehir yapılaşmasındaki plansızlığa dikkat çekmiştir. Katılımcı bulgularına göre; altyapı konusunda sorun yaşanmamasının nedenlerinin, depremin yıkıcı etkisinin az olması ile altyapı sisteminin dayanıklılığı olduğu söylenebilir. “Altyapı Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Altyapı hizmetlerine ilişkin diğer bilgiler ve katılımcı ifadelerinin özetleri Şekil 53’de verilmiştir.

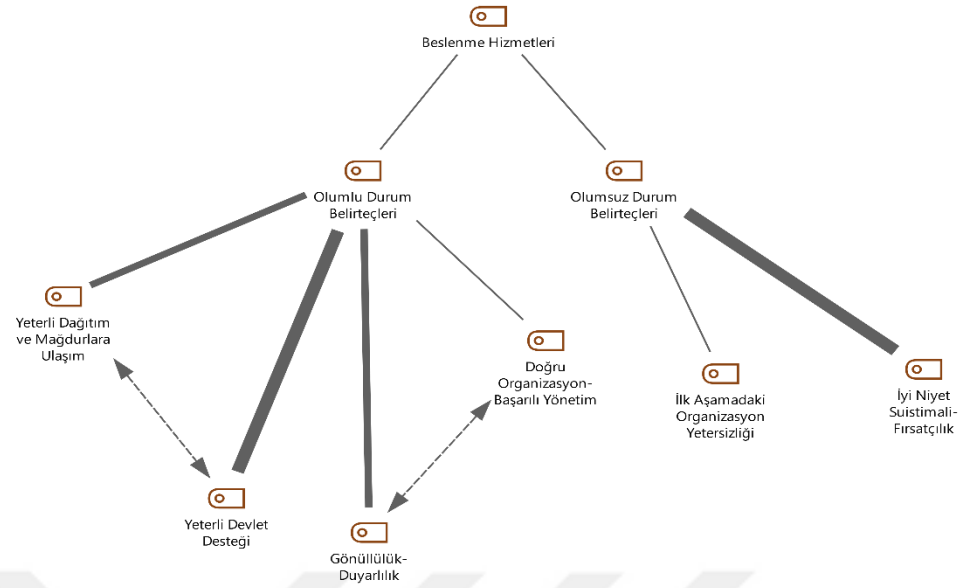
Şekil 53. Altyapı Hizmetleri - Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

5.3.10. Beslenme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar beslenme hizmetlerine ilişkin önemli bir sorun yaşanmadığını ifade ettiler. Depremden hemen sonra birçok ekibin olay yerine geldiğini ve hızlı bir şekilde beslenme hizmetlerine ilişkin çadırlar kurduklarını belirttiler. Devlet desteğinin önemine vurgu yapılarak başarılı bir yönetim gerçekleştirildiğinin altını çizdiler. Toplumsal duyarlılığın yüksek olduğu ve beslenme hizmetlerinde birçok gönüllü çalışanın olduğu vurgulandı. Fakat bu olumlu çerçeve içerisinde iyi niyeti suistimal eden kişilerin olduğu da belirtildi. Bazı kişilerin ihtiyacından fazlasını aldıklarını hatta sadece yardımları alabilmek için farklı yerlerden kişilerin geldiklerini ifade ettiler. Katılımcı bulgularına göre; beslenme hizmetlerine yönelik yürütülen çalışmaların başarıyla sonuçlandığı, ancak iyi niyet suistimalinin önüne geçilebilmesi için biraz daha kontrollü dağıtım yapılabileceği söylenebilir. "Beslenme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi" teması altında ise "Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri" olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Beslenme hizmetlerine ilişkin kod birlikte oluşma modeli Şekil 54'de verilmiştir.

Şekil 54. Beslenme Hizmetleri- Kod Birlikte Oluşma Modeli

Şekil 54 incelendiğinde; beslenme hizmetlerine ilişkin olumlu durum belirteçleri kategorisinde en sık kodlamanın yapıldığı kısmın “Yeterli Devlet Desteği” olduğu görülmüştür. Ayrıca “Yeterli Devlet Desteği” ile “Yeterli Dağıtım ve Mağdurlara Ulaşım” arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Aynı şekilde “Doğru Organizasyon-Başarılı Yönetim” ile “Gönüllülük ve Duyarlılık” arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Olumsuz durum belirteçleri kategorisi altında ise en sık kodlamanın “İyi Niyet Suistimali ve Fırsatçılık” olduğu görülmektedir.

5.3.10.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Yeterli Dağıtım ve Mağdurlara Ulaşım, Yeterli Devlet Desteği, Doğru Organizasyon-Başarılı Yönetim ile Gönüllülük-Duyarlılık” olmak üzere 4 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Yeterli Dağıtım ve Mağdurlara Ulaşım:

Katılımcıların yeterli dağıtım ve mağdurlara ulaşım konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Hemen hemen her yere yemek dağıtım alanları kuruldu. Çok şükür bu konuda bir sorun yaşamadık. Günde 2-3 defa yemek dağıtımı yapılıyordu. Bulunduğumuz

bölgenin depremden derin bir şekilde etkilenmemiş olmasının da bu durumu etkilediğini düşünüyorum.”(K1E)

“Bu çalışmaların da iyi olduğunu düşünüyorum. Depremzedelere yeteri kadar öğünler verildi. Devlet kurumlarının dağıtımına, daha sonra gönüllülerde katıldı. Beslenme ihtiyacının giderilmesinde çok iyi bir iş çıkarıldığını düşünüyorum.”(K2E)

“Ben beslenme hizmetlerinin yeteri kadar yapıldığını düşünüyorum. Kızılay olsun diğer devlet kurumları olsun çok fazla dağıtım gerçekleştirdiler. Hatta çadırlara gidilerek dağıtım yapıldı.”(K6E)

“Yakın mahallelerde aşevleri kuruldu ve yiyecek alanları oluşturuldu. Muhtarlıkların bu konuda önemli rol oynadığını düşünüyorum. Çorba, sıcak yemek vs. çok iyiydi diyebilirim. Devlet bu konuda hızlı bir şekilde aksiyon aldı ve gerçekten başarılı bir şekilde organize olarak müdahale ettiler diyebilirim. Yemek dağıtımı konusunda AFAD, Kızılay ve gönüllü kuruluşlar vardı.”(K8E)

Beslenme hizmetleri konusunda yeterli dağıtımın yapıldığı görülmüştür. Mahallelere aşevleri kurulduğu saptanmıştır. Kızılay’ın ve diğer devlet kurumlarının çok fazla dağıtım yaptığı tespit edilmiştir. Ayrıca gönüllülerinde yemek dağıtım konusunda destek verdikleri görülmüştür. Beslenme hizmetleri konusunda ihtiyaç sahiplerine ulaşıldığı ve bir sorun yaşanmadığı söylenebilir.

Yeterli Devlet Desteği:

Katılımcıların yeterli devlet desteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Yiyecek, giyecek ve diğer ihtiyaçların genelde Kızılay ve AFAD’ dan geldiğini gördüm. Çünkü getirilen kapların üzerinde Kızılay ve AFAD yazıyordu. Kızılay ve AFAD, afet bölgesine yeteri kadar destek verdi. Bu desteği de hızlı bir şekilde sundu diye düşünüyorum.”(K1E)

“Başarılı bir şekilde çadır kent alanı oluşturuldu. Kızılay ve AFAD ekiplerinin bu süreci üstlendiğini biliyorum. AFAD daha çok çadır, ısıtıcı vesaire verdi. Kızılay ekibi ise temel ihtiyaçları giderecek yemek, su, vb. şeyleri dağıttı. İlk aşamalarda tüm ekipler birlikte çalıştı sonraki aşamalarda görev paylaşımı yapıldı. Depremzedelerle birebir ilgilenildi diyebilirim.”(K3E)

“Vatan yardımseverliğini gördüm. Beslenme hizmetleri noktasında Kızılay'ın çalışmalarını gördüm. Çevredeki insanlara yemek, içecek vb. şeyler dağıtıyorlardı. Bir hafta boyu bu çalışmayı sürdürdüler.”(K5E)

“Ben beslenme hizmetlerinin yeteri kadar yapıldığını düşünüyorum. Kızılay olsun diğer devlet kurumları olsun çok fazla dağıtım gerçekleştirdiler. Hatta çadırlara bizzat giderek dağıtım yaptılar.”(K6E)

“Yakın mahallelerde aşevleri kuruldu ve yiyecek alanları oluşturuldu. Muhtarlıkların bu konuda önemli rol oynadığı düşünüyorum. Çorba sıcak yemek vs. çok iyiydi diyebilirim. Devlet bu konuda hızlı bir şekilde aksiyon aldı ve gerçekten başarılı bir şekilde organize olarak müdahale ettiler diyebilirim. Yemek dağıtımı konusunda AFAD, Kızılay ve gönüllü kuruluşlar vardı.”(K8E)

“Yemek dağıtımında herhangi bir sorun yoktu. Devlet kurumları geldi ve yeteri kadar dağıtım gerçekleştirildi.”(K9E)

Katılımcılar beslenme hizmetlerinin başarılı şekilde yürütüldüğünü düşünmektedirler. Devletin tüm imkânlarıyla afet bölgesinde olduğu söylenebilir. Sıcak yemek temini konusunda kurumların hızlı şekilde aksiyon aldıkları tespit edilmiştir. Hatta çadırların tek tek gezilerek ihtiyaç sahiplerine ulaşılmaya çalışıldığı görülmüştür. Beslenme hizmetleri konusunda devlet desteğinin altı çizilerek, başarılı bir yönetim sergilendiği söylenebilir.

Doğru Organizasyon-Başarılı Yönetim:

Katılımcıların doğru organizasyon-başarılı yönetim çalışmaları konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Kızılay ve AFAD ekipleri koordinasyonlu ve dönüşümlü bir şekilde çalıştı. Beslenme hizmetlerinde kurumlar arası organizasyon çok iyiydi diyebilirim.”(K2E)

“İş adamları olsun diğer gönüllü kişiler olsun önemli destek sağladılar. Tırlarla, kamyonlarla gelen yardımlar en iyi şekilde koordinasyonlu bir şekilde dağıtıldı.”(K4E)

“Beslenme çalışmalarının organize bir şekilde yürütüldüğünü düşünüyorum. Herkes çalıştı ve toplumun ihtiyacı giderildi diyebilirim.”(K8E)

Beslenme hizmetlerinin organize bir şekilde yürütüldüğü saptanmıştır. Kızılay, AFAD ve diğer devlet kurumlarının doğru bir şekilde organize oldukları saptanmıştır.

Gönüllülük-Duyarlılık:

Katılımcıların gönüllük-duyarlılık çalışmaları konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“İlk gece birçok yer ücretsiz olarak hizmet sundu. Daha sonra çorba yapıp yemek yapıp dağıtan ekipler geldi. Yapılan çalışmaların gerçekten çok faydalı olduğunu düşünüyorum. İnsanların bu konuda bir problem yaşadığını görmedim ve düşünmüyorum. Ben de şahsen yemek dağıtımında gönüllü olarak görev aldım.”(K3E)

“İş adamları olsun diğer gönüllü kişiler olsun önemli destek sağladılar. Tırlarla, kamyonlarla gelen yardımlar en iyi şekilde koordinasyonlu bir şekilde dağıtıldı.”(K4E)

“Beslenme hizmetlerinin özellikle iyi olduğunu düşünüyorum. Beslenme hizmetleri konusunda gönüllü desteğinin önemli olduğunu düşünüyorum. Gönüllü insanların yemek yapıp dağıttıklarını gördüm. Bizim kaldığımız yerin yukarısında çadırlar kurulmuştu bizde ailemizle birlikte bir şeyler yapıp buralara götürdük ve yardımcı olmaya çalıştık.”(K5E)

“Televizyon sunucularının olsun diğer gönüllülerin olsun hepsinin bir katkısı olduğunu ve yardımcı olduklarını söyleyebilirim.”(K6E)

Beslenme hizmetleri konusunda gönüllülük-duyarlılığın yüksek olduğu saptanmıştır. Depremi ilk gecesinde birçok yerin açılarak, ücretsiz hizmet sunmaya başladıkları tespit edilmiştir. İş adamları olsun diğer gönüllülerin olsun yeteri kadar destek sağladıkları söylenebilir.

5.3.10.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık ve İlk Aşamadaki Organizasyon Eksikliği” olmak üzere 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

İyi Niyet Suistimali- Fırsatçılık:

Katılımcılar, bazı kişilerin aldıkları yemekleri yemediklerini ve gereğinden fazla yemek aldıklarını ifade ettiler. Hatta bazı kişilerin sadece bu yardımları alabilmek için bölgeye geldikleri vurgulanmıştır. Bilinçsiz davranışlardan dolayı gerçek ihtiyaç sahiplerinin mağduriyete uğradıkları belirtilmiştir. Katılımcının beslenme hizmetlerinin

sunumunda iyi niyet suistimali-fırsatçılık konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Beslenme çalışmalarının bazı kısımlarının suistimal edildiğini söyleyebilirim. Bazı vatandaşlar yemek dağıtımında fazla fazla alıp gittiler. Maalesef kişilerin ihtiyacının fazlasını aldığını düşünüyorum. Maalesef bu durum üzücüydü. Ülkemize gelen göçmenler maalesef aldıklarını yemiyorlardı. Alıp başka yerlere götürüyorlardı. Hatta şunu da söyleyebilirim sadece bu yardımları alabilmek için farklı yerlerden kişilerin geldiğini duyduk. Yemek olsun çadır olsun battaniye olsun bunları almak için geldiklerini duydum. Bu konuda bir sıkıntı yaşandı diyebilirim. Sorunu dağıtım yapanlarda değil de vatandaş odaklı baktığımızda değerlendirebiliriz. Maalesef ki bunun da birçoğu..... diyebilirim. Her çeşit yemek gelmişti bunları almak için geldiler. İhtiyaçtan fazlası alındı. Depremle alakası olmayan bile gelip yemek aldı. Vatandaşın görgüsüz ve bilinçsiz olması ihtiyaç sahiplerini mağdur etti.”(K9E)

İlk Aşamadaki Organizasyon Eksikliği:

Katılımcılardan bir kişi ilk aşamada organizasyon eksikliği yaşandığını ifade etti. Katılımcı herhangi bir şekilde organize bir ekibin olay yerinde olmadığını belirtti. Katılımcı bu durumu; *“İlk aşamadaki duruma baktığımızda gerek haberleşmenin kopmasından olsun gerek daha önce planlı bir yerin olmamasından kaynaklı biraz eksiklikler yaşandı diyebilirim. Herhangi bir şekilde organize edilmiş bir ekibin olay yerine yönlendirildiğini düşünmüyorum. Bu konuda bir koordinasyonsuzluk olduğunu söyleyebilirim”*(K7E) cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

5.3.11. Psikososyal Destek Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Psikososyal destek hizmetleri değerlendirildiğinde deprem sonrası özellikle çocuklara ve yaşlılara yönelik destek alanlarının oluşturulduğu görülmektedir. Çocukların daha fazla etkilenme durumları göz önüne alınmış ve depremin onlardaki etkisini azaltmak için çeşitli oyunların sergilendiği belirtilmektedir. Fakat bunların dışında birçok kişinin de destek hizmeti almadığı görülmüştür. Bazılarının bireysel başvuru eksikliğinden kaynaklı olduğu, bazılarının ise toplumsal baskı ve etiketlenme kaygısı yaşadığı için destek hizmetine başvuru yapmadığı belirtilmiştir. Katılımcı bulgularına göre; depremden sonra sunulan psikososyal destek hizmetlerinin biraz daha

geliştirilmesi gerektiği söylenebilir. Kişilerin başvuru şekilleri, gizlilik durumları ve uzun vadeli destek hizmet sunumunun olgunlaştırılması gerektiği ifade edilebilir. “Psikososyal Destek Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur.

5.3.11.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Profesyonel Destek Sağlanması” başlıklı 1 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Profesyonel Destek Sağlanması:

Katılımcıların profesyonel destek sağlanması konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Yaşlılara ve çocuklara yönelik psikiyatristlerin, pedagogların gelip tek tek sorular sorduğunu oyunlar oynadığını, oyuncaklar dağıttığını gördüm. Çadırlara tek tek girip yaşlılarla tek tek sohbet ettiklerini gördüm. Çocuklar için ise özel bir alan oluşturulduğunu gördüm. Bu alanda oyunlar oynandığını ve oyuncaklar dağıttığını gördüm. Çocuklar bizden daha fazla korktukları için çadır kentte yaşamak istemeyenler vardı. Evlerine gitmek isteyen çocuklar vardı. Onları sevdirmek açısından çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Sadece gösteriler ve oyuncaklar olduğu için gelmek isteyen çocuklar vardı. Ben bu durumun çok önemli olduğunu düşünüyorum.”(K1E)

“Yaş guruplarına göre destek verildiğini biliyorum. Çocuklara yönelik oyun alanları oluşturulmuştu. Depremi unutturacak onları biraz daha mutlu etmeye yönelik çalışmalar vardı.”(K3E)

“Psikososyal destek hizmeti için belli grupların ve buna yönelik belli alanların oluşturulduğunu gördüm. Bu alanlarda kişilerin destek aldığını mesleğim gereği gördüm. Ayı ayrı çadırlarda destek verildiğini ve oralara kişilerin yönlendirildiğini gördüm. Fakat çocuklar için bir özel alan oluşturulduğunu bilmiyorum.”(K9E)

Psikososyal destek hizmetleri konusunda çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Çocuklara ve yaşlılara yönelik destek hizmeti sunulduğu saptanmıştır. Çocuklar için özel alanların oluşturulduğu ve çeşitli oyunların sergilendiği tespit edilmiştir. Hatta

çadırlara tek tek girilerek destek sunulmaya çalışıldığı saptanmıştır. Psikososyal destek hizmetleri konusunda geçmiş depremlere göre önemli gelişmelerin olduğu söylenebilir.

5.3.11.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Profesyonel Destek Eksikliği ve Toplumsal Baskı-Etiketlenme Korkusu ” olmak üzere 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Profesyonel Destek Eksikliği:

Katılımcıların iyi niyet suistimali-fırsatçılık konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Herhangi bir psikososyal destek hizmeti almadım. Depremden çok etkilendim. Belki diğerleri de çok etkilendi. Fakat biz herhangi bir şekilde psikososyal destek hizmeti almadık.”(K2E)

“Depremden sonra gerçekten ciddi bir şekilde psikolojik sorun yaşadığımı söyleyebilirim. Özellikle ilk haftalarda önemli sorunlar yaşadığımı söyleyebilirim. Bu konuda birebir psikiyatrist desteği almadım.”(K8E)

“Herhangi bir psikososyal destek hizmeti almadım. Fakat sonrasında almak isterdim. Açıkçası şu anda bile depremin etkilerini yaşıyorum.”(K10E)

Katılımcılardan bazıları psikososyal destek hizmeti almadıklarını ancak alınması gerektiğini belirttiler. Bazı katılımcılarda halen depremin psikolojik etkilerinin devam ettiği görülmüştür.

Toplumsal Baskı-Etiketlenme Korkusu:

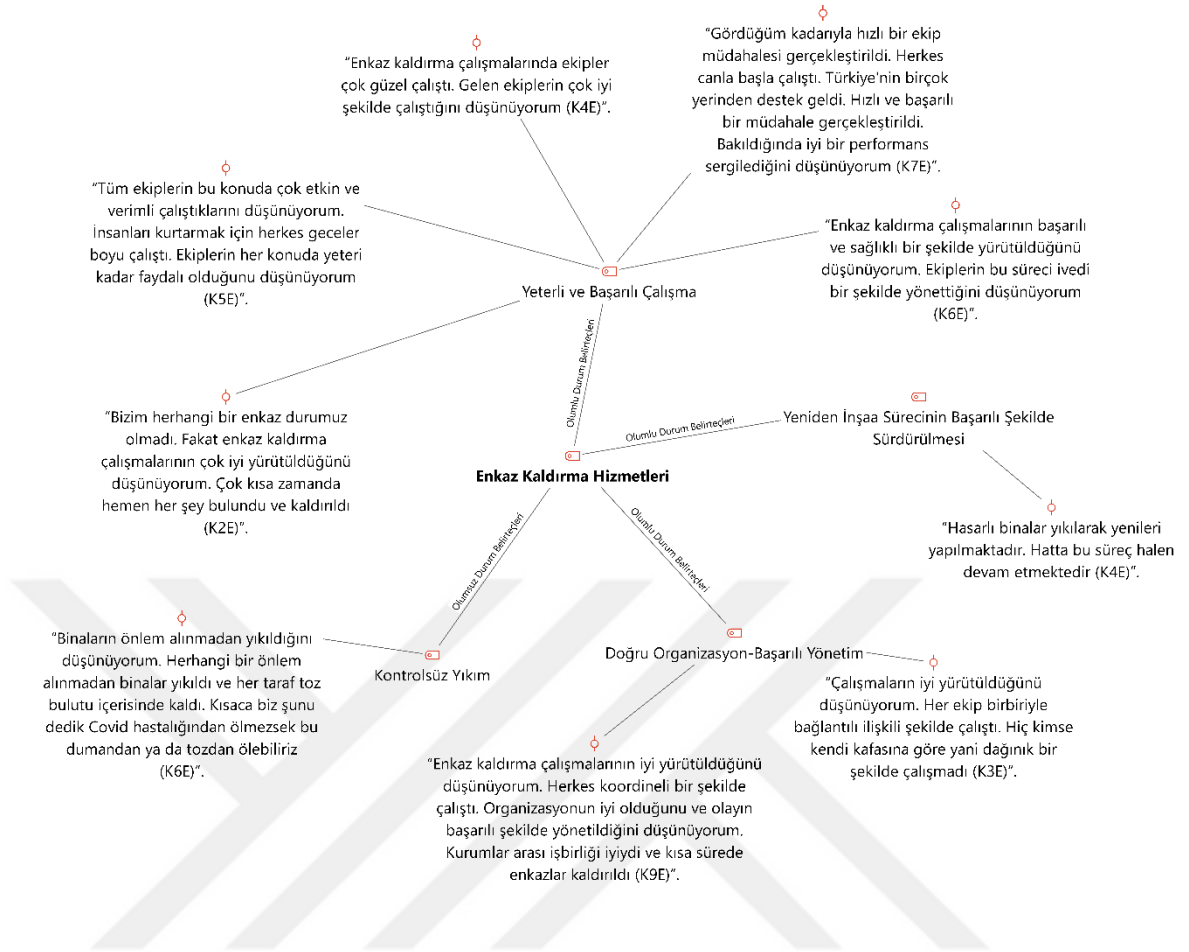
Katılımcılardan bir kişi psikososyal destek hizmetine başvurmamanın önündeki engelleri; etiketlenme, damgalanma ve toplumsal baskı olarak değerlendirmektedir. Bazı depremzedelerin toplumsal bakış açısından dolayı psikososyal destek hizmetlerine başvurmadıkları görülmüştür. Online platformların oluşturularak ya da toplumsal baskıyı ortadan kaldırıcı tedbirlerin alınarak bu sorunun çözüme kavuşturulacağı düşünülmektedir. Katılımcının toplumsal baskı etiketlenme konusuna ilişkin vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

“Bireysel başvuruların önünde engel olarak gördüğüm bir şeyi söylemek istiyorum. Toplumsal algımız biraz farklı olduğu için kişiler destek merkezlerine gitmekten çekiniyorlar. Toplum olarak kişileri damgalama, etiketleme diye sağlıklı bir düşüncemiz var. Maalesef ki bu durum bile kişilerin destek almasını engelleyebiliyor. Fakat online olsa kişiler tüm düşüncelerini anlatabilirler ve herhangi bir şekilde de etiketlenme vesaire korkusu yaşamazlar. Bireysel başvuru yapıldığında, beni birisi görürse benim hakkımda ne düşünür gibi düşünceler meydana geldiği için destek hizmeti almaktan uzak durabiliyorlar. Kişilerin etiketlenmesi, kimliğinin açığa çıkmış olması bireysel olarak psikososyal destek hizmet alımını engelliyor. Damgalama veya etiketleme muhabbeti olduğu için insanlar gitmek istemiyor. Daha çok yakınlarının zoruyla ya da birilerinin zoruyla bir destek merkezine kişiler götürülüyor. Temelde yatan düşünceye insanlar işte bana deli derler, hakkımda farklı şeyler söylerler, yani kısaca beni etiketler diye destek almaktan kaçıyorlar. Şu kadar olayla bile baş edemiyorsun, sen ne kadar zayıf bir insansın damgasını yememek için birçok insan başvuru yapamıyor. Buna toplumsal baskı veya toplumsal etki diyebilirim. İnsanların kendilerini rahatlıkla ifade edebilecekleri özgür bir ortam olsa daha başarılı olunabilir. Önemli olan rahat bir ortamın sağlanması diyebilirim.”(K7E)

5.3.12. Enkaz Kaldırma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Enkaz kaldırma çalışmalarının yeterli ve başarılı bir şekilde yürütüldüğü belirtilmektedir. Yıkılması gereken binaların yıkıldığı ve yeniden inşa sürecinin başladığı hatta sürecin devam ettiği ifade edilmiştir. Enkaz kaldırma çalışmalarındaki ekip koordinasyonunda yerinde olduğu belirtilmiştir. Ancak bir katılımcı, yıkılması gereken binaların kontrolsüz bir şekilde yıkıldığını belirtmiş ve bunu olumsuz bir durum olarak nitelemiştir. “Enkaz Kaldırma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Diğer bilgiler ve katılımcı ifadelerinin özeti Şekil 55’de verilmiştir.

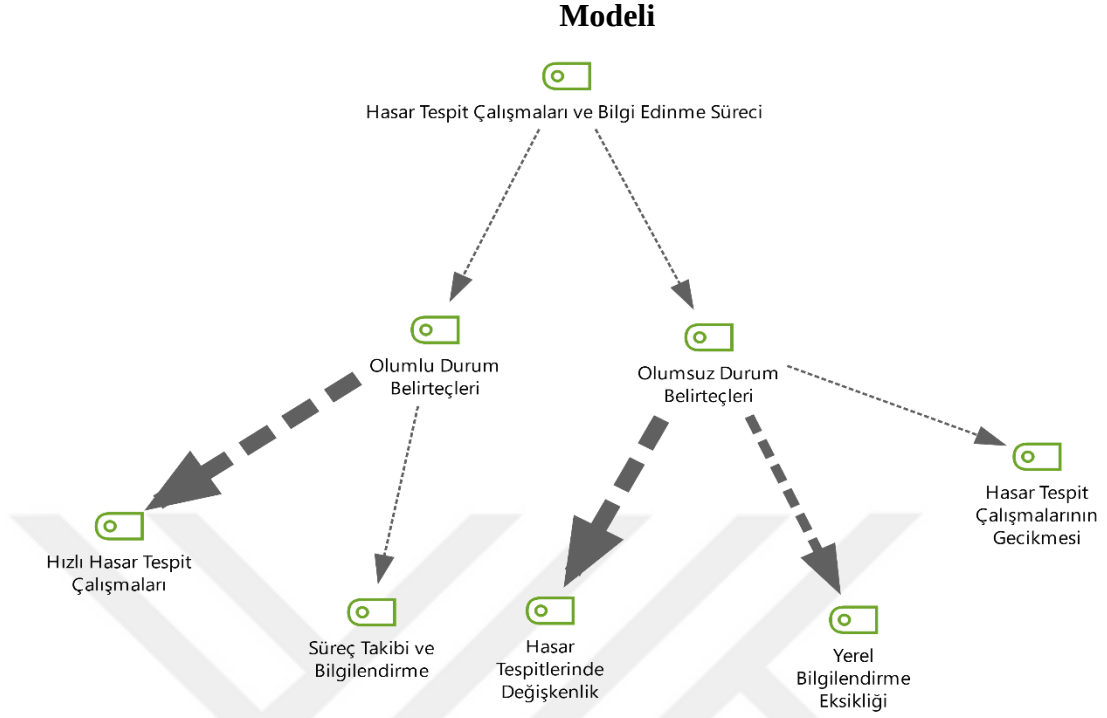
Şekil 55. Enkaz Kaldırma Hizmetleri - Kod-Teori Modeli

5.3.13. Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Sürecine İlişkin Hizmet Sunumun Değerlendirilmesi

Hasar tespit çalışmalarının ilk aşamada hızlı bir şekilde yapıldığı ifade edildi. Özellikle ağır hasarlı binaların hızlı şekilde tespit edildiği belirtildi. Bunun dışında yerel yönetim tarafından sürecin takip edildiği ve konu hakkında bilgi verildiği belirtildi. Fakat katılımcıların hasar tespit ve bilgilendirme sürecinden yakındığı konular ise şöyledir; hasar tespit çalışmalarındaki değişim, yerel yönetici tarafından bilgi sunulmaması ve hasar tespit çalışmalarının gecikmesidir. Katılımcı bulgularına göre; hasar tespit çalışmalarının genel olarak başarılı şekilde gerçekleştirildiği söylenebilir. Fakat çalışmaların daha radikal ve bilgi aktarımlarının daha sağlıklı yapılması gerektiği ifade edilebilir. "Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Sürecine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi" teması altında ise "Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri" olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur.

Şekil 56. Hasar Tespit Çalışmaları ve Bilgi Edinme Süreci Kod Birlikte Oluşma

Şekil 56 incelendiğinde; “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında en fazla kodlamanın “Hızlı Hasar Tespit Çalışmalarında” yapıldığı görülmektedir. “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında ise en fazla kodlamanın “Hasar Tespitlerindeki Değişkenlik” kısmında olduğu saptanmıştır.

5.3.13.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Hızlı Hasar Tespit Çalışmaları Süreç Takibi ve Bilgilendirme ” olmak üzere 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Hızlı Hasar Tespit Çalışmaları:

Katılımcıların hızlı hasar tespit çalışmaları konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Depremden hemen sonra yani ilk günde gözle görülür hasar almış binalar hemen tespit edildi.”(K2E)

“Bu konuda herhangi bir sorun yaşanmadı. Binaların hızlı bir şekilde hasar kayıtları yapıldı.”(K3E)

“Deprem bittikten sonra etkilenen binaların hasarlarını tespit etmek için birçok mühendisin çalıştığını biliyorum. Denetimler sürüyordu. Hangi bina ağır hasarlı, hangi bina orta hasarlı diye tespit çalışmalarının yapıldığını biliyorum. Ben apartta kaldığım için yönetim katında bulunan bir kişiden bilgi edinmeye devam ettim.”(K4E)

“Hasar tespit çalışmalarına ilişkin olarak şunları söyleyebilirim; bizim binamıza yetkili kişiler geldi ve hasar tespit çalışmalarını yaptılar. Evlere tek tek girip baktılar. Çünkü söylemeyen kişiler vardı. Bundan dolayı bütün evlere girilerek gerekli tespitleri yaptılar.”(K5E)

Depremden sonra gerçekleştirilen hasar tespit çalışmalarının zamanında ve evlerin tek tek gezilerek yapıldığı söylenebilir. Teknik ekipler tarafından evlerin tek tek gezilerek hasar durumlarının raporlandığı saptanmıştır.

Süreç Takibi ve Bilgilendirme:

Katılımcıların süreç takibi ve bilgilendirme konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Belediye tarafından verilen hizmeti burada değerlendirebilirim. Belediye bu konuda bizimle iletişime geçti. Herhangi bir sıkıntı var mı?, geldiler mi?, kontrol ettiler mi? gibi şeyler sorulmuştu. Konuya ilişkin bilgi aktarımında bulundular.”(K5E)

Hasar tespit çalışmalarında yetkililerin süreci takip ettiği ve afetzedelere gerekli bilgi aktarımlarını yaptıkları saptanmıştır.

5.3.13.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Hasar Tespitinde Değişkenlik, Yerel Bilgilendirme Eksikliği ve Hasar Tespit Çalışmalarının Gecikmesi” olmak üzere 3 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Hasar Tespitinde Değişkenlik:

Katılımcıların hasar tespit çalışmalarındaki değişkenlik konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“İlk başta ağır hasar raporu verilen bir bina daha sonra orta hasarlıya geçirildi. Yapılan bu uygulamaların çok doğru olduğunu düşünmüyorum. Bu değişimde

vatandaşın etkili olduğunu düşünüyorum. Yani tek taraflı olduğunu düşünüyorum.”(K3E)

“Ben hasar tespit çalışmalarının doğru bir şekilde yapıldığını düşünmüyorum.”(K6E)

“İlk aşamada orta hasarlı denilen bir bina daha sonraki aşamalarda ağır hasarlı olarak belirlendi veya tam tersi oldu diyebilirim. Ağır hasarlı olarak tespit edilip daha sonraki aşamada orta hasarlı olarak belirlendi. Ben bunun bir sıkıntı olduğunu düşünüyorum. Hasar tespit çalışmasının bu kısmında önemli bir sorun olduğunu düşünüyorum. Örneğin bir yakınımın binasında kolonlarda bayağı bir çatlak vardı. Hatta bir insan kolu girebilecek kadar çatlaklar vardı. Bu önce orta hasarlı olarak değerlendirildi, daha sonra itirazlar ile başvuru süreci sonunda ağır hasarlı olarak işaretlendi ve boşaltıldı. Belki de hızlı karar vermek adına, belki de gelen kişilerin yetersizliğinden kaynaklı olabilir diye düşünüyorum. Bunların yanlış kararlar olduğunu düşünüyorum.”(K9E)

Katılımcıların hasar tespit raporlarındaki değişiklik durumlarını dile getirdikleri görülmüştür. Hasar tespit çalışmalarındaki bilgi akışının daha sağlıklı yapılması gerektiği ve hasar tespit raporlarındaki değişimlerin nedenlerinin vatandaşlara aktarılması gerektiği düşünülmektedir.

Yerel Bilgilendirme Eksikliği:

Katılımcıların yerel bilgilendirme eksikliği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Muhtarlarımızın bu konuda bilgi vermesini beklerdik ama onların da bu konuda bilgi sahibi olduğunu görmedim. Bizi, genelde AFAD’ ı arayın, Çevre Şehircilik’i arayın diye yönlendirirler. Ben de sonrasında Ankara ile iletişime geçtim ve gayet sağlıklı bir iletişim kurdum. Ben bireysel olarak başvuru yaptım ve istediğim bilgiyi aldım ama vatandaşların yeteri kadar bilgi aldığını düşünmüyorum. Vatandaşların yerel düzeyde yeteri kadar bilgilendirildiğini düşünmüyorum.”(K6E)

“Herkes kendi düşüncesine veya görüşüne dayanarak bir şeyler yaptı. Herhangi bir ekip gelmedi. Bir koordinasyon sorunu vardı.”(K7E)

Katılımcılar koordinasyon eksikliğinden ve yeteri kadar bilgi edinememekten söz ettiler. Bilgi edinme sürecinde sorun yaşadığını ifade eden katılımcı bireysel girişimler sonucu bilgi edinebildiğini belirtti.

Hasar Tespit Çalışmalarının Gecikmesi:

Katılımcıların hasar tespit çalışmalarının gecikmesi konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Zaten hazırlıksız yakalanılmıştı. Hasar tespiti için geç kalınmış olunabilir diye düşünüyorum. Biz kendimiz inceleyip eve girmeye karar verdik.”(K1E)

“Süreç biraz uzadı ağır hasarlılar hemen tespit edildi ama orta hasarlılar veya az hasarlılar ev sahiplerinin isteği ile oluyordu. O bana biraz tuhaf geldi. Sonrasında belki kurumsal yapıldı bilmiyorum. Ben bu sürecin erken olması gerektiğini düşünüyorum. Belki sonrasında bütün binalar kontrol edildi. Fakat daha hızlı olması gerektiğini düşünüyorum.”(K2E)

“Ben bu konuda yapılan çalışmaların da yetersiz olduğunu düşünüyorum. Mesela binamızın içerisinde çatlaklar vardı ama bu konuda yeteri kadar destek alamadık. Hava soğuktu dışarıda yatıyorduk, araç içinde yatıyorduk, eve girmek istemiyorduk. Korku vardı. Yeniden deprem yaşanıp, başımıza bir şey gelecek diye. Bizim binamızın durumunun tespitine ilişkin çalışmalar yaklaşık 1 hafta sonra yapıldı. Ben bireysel olarak girişim gerçekleştirdim. Benim İnşaat mühendisi arkadaşlarım vardı. Onlardan bilgi aldım. Binamızın resimlerini, kolonlarını çekip attım. Onlar da benden bodrum katından resim istemişlerdi. Bodrum katından resim çekerek onlara gönderdim. Bana binada ciddi bir hasar olmadığını söylediler. Hatta ben teyit amaçlı tek bir kişiyle kalmadım. Birkaç kişiye gönderdim. Onlardan dönüt almaya çalıştım. Onlardan da binanın hasarlı olmadığını öğrenince binamıza giriş yaptık.”(K8E)

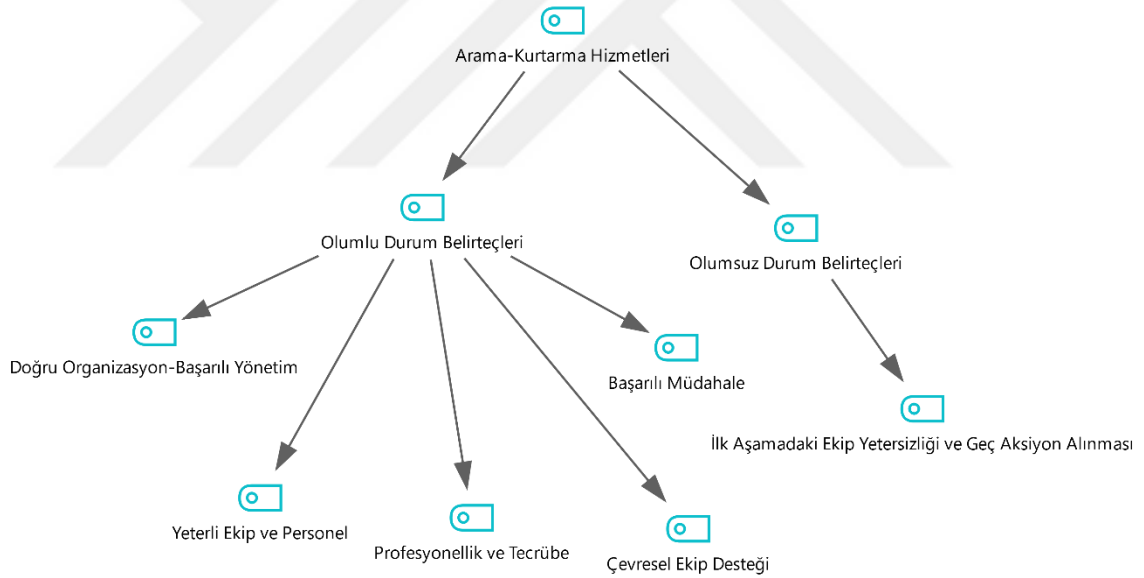
Bazı katılımcılar hasar tespit çalışmalarının geciktiğini beyan etmektedirler. Bir katılımcının kendi çabalarıyla bazı verilere ulaşmaya çalıştığı görülmektedir.

5.3.14. Arama-Kurtarma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar, arama- kurtarma çalışmalarının oldukça iyi yönetildiğini düşünmektedirler. Çalışmalara katılan ekip sayısının ve personel sayısının yeterli olduğunu belirttiler. Türkiye'nin her yerinden ekiplerin gelmiş olmasının ve koordineli

bir şekilde çalışılmış olmasının başarıyı arttırdığını ifade ettiler. Bir katılımcı büyüklerinden duyduklarıyla önceki depremleri karşılaştırmış ve yaşanan Elazığ depremindeki çalışmaları oldukça başarılı bulduğunu beyan etmiştir. Ekiplerin edinmiş olduğu tecrübeyi ve profesyonelliği çalışmalara yansıttıklarını ifade ettiler. Genel olarak yaşanan Elazığ depreminde yürütülen arama- kurtarma çalışmalarının her yönüyle iyi olduğu vurgulanmıştır. Sınırlı sayıdaki katılımcı ise ilk aşamadaki ekip sayısını yetersiz bulmuş ve geç aksiyon alındığını belirtmiştir. Katılımcı bulgularına göre; ekip sayısının, donanımının ve çalışmalarının oldukça yerinde olduğu söylenebilir. Yaşanılmış depremlerden çıkarılan derslerin çalışmalara olumlu şekilde yansıdığını söylemekte yanlış olmasa gerek. “Arama- Kurtarma Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur (Şekil 57).

Şekil 57. Arama-Kurtarma Hizmetleri Alt Kategorileri

5.3.14.1. Olumlu Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumlu Durum Belirteçleri” kategorisi altında “Yeterli Ekip ve Personel, Doğru Organizasyon-Başarılı Yönetim, Başarılı Müdahale, Profesyonellik ve Tecrübe ile Çevresel Ekip Desteği” olmak üzere 5 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

Yeterli Ekip ve Personel:

Katılımcıların yeterli ekip ve personel konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Elazığ'da yaşadığımız depreme baktığımızda arama kurtarma personel sayısının ve ekip sayısının yeterli olduğunu düşünüyorum. Bu konuda iyi düşüncelere sahibim. Herkes elini taşın altına soktu diyebilirim. Organize bir şekilde çalışıldı. Ekipler yeteri kadar gayret gösterdi.”(K2E)

“Ekiplerin sayısına, yeterliliklerine, ilgisine vb. diğer yönlerle baktığımızda yeteri kadar iyi olduğunu düşünüyorum. Çünkü diğer illerden de yeteri kadar destek geldiğini gördüm.”(K5E)

“Çevre illerden gelen desteklere hayran kaldım diyebilirim. Şöyle tarif etmem gerekirse 10 kilometrelik bir mesafede düşünün neredeyse tüm şehirlerin amblemlerini gördüm, isimlerini gördüm, bu beni çok duygulandırdı. Hatta ağlaya ağlaya gittim diyebilirim. Bu destek bizi çok fazla mutlu etti. Ambulansların üzerine baktığımda Trabzon, Elazığ, Manisa vb. birçok ilden desteğin gelmiş olmasına çok sevindim. Bu da bize ne kadar fazla değer verildiğini gösteriyordu. Bak biz sizi unutmadık buradayız mesajının verilmesi bizim için önemliydi. Hatta bir 112 ekibi ile görüşme fırsatım oldu ve şöyle dedi; deprem olur olmaz, biz haberi alır almaz hemen çıkıp geldik. Herkes yanımızda oldu. Biz bu konuda minnettarız.”(K6E)

“Çevre illerin desteği olsun ya da yerel müdahale ekiplerinin çalışmaları olsun başarılı bir şekilde yürütüldü. Ekip sayısı ve diğer müdahale çalışmalarının iyi olduğunu düşünüyorum.”(K7E)

Arama-kurtarma faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla farklı illerden ekiplerin afet bölgesine gönderildiği tespit edilmiştir. Katılımcılar hem ekip sayısı hem de ekipman açısından yeterliliğe vurgu yapmışlardır. Ekiplerin organize bir şekilde çalıştığı ifade edilmiştir.

Doğru Organizasyon-Başarılı Yönetim:

Katılımcıların doğru organizasyon-başarılı yönetim konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Bizim kaldığımız okulun bahçesinde AFAD ekipleri için ayrı çadırlar kuruldu. Çalışmalarını dönüşümlü şekilde yaptıklarını gördüm.”(K1E)

“Arama kurtarma personel sayısının ve ekip sayısının yeterli olduğunu düşünüyorum. Bu konuda iyi düşüncelere sahibim. Herkes elini taşın altına soktu diyebilirim. Organize bir şekilde çalışıldı. Ekipler yeteri kadar gayret gösterdi.”(K2E)

“AFAD’ ın, Kızılay’ ın ve Devletin tüm kurumları ile birlikte vatandaşların iyi bir şekilde organize olduğunu düşünüyorum. Geri dönütler çok hızlıydı. Bu işin çok iyi yönetildiğini düşünüyorum.”(K2E)

“Çok fazla personel geldi ve gerçekten iyi bir şekilde çalışıldı. Herkes birbiri ile koordineli şekilde çalıştı. Önceki zamanlar olsaydı çok problemler yaşanırdı (K3E).”

“Koordinasyon çok iyiydi, kısaca tüm yönleriyle mükemmel bir çalışma olduğunu söyleyebilirim.”(K6E)

“Enkaz çalışmaları olsun diğer çalışmalar olsun planlı ve koordinasyonu bir şekilde gerçekleştirildi.”(K9E)

“Afet durumunda ekipler çok fazla geldi. Türkiye’nin her yerinden ekipler geldi ve başarılı bir çalışma yürütüldü. Organizasyonun yeterli olduğunu düşünüyorum.”(K10E)

Katılımcılar çalışmaların planlı ve organize bir şekilde yürütüldüğünü düşünmektedirler. Arama- kurtarma ekip sayısının ve personel sayısının yeterli olduğu vurgulanmıştır. Katılımcı K3E “Önceki zamanlar olsaydı çok problemler yaşanırdı” sözleriyle geçmişe atıfta bulunarak Elazığ depreminde yürütülen başarılı çalışmaları aktarmaya çalışmıştır.

Başarılı Müdahale:

Katılımcıların başarılı müdahale konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Bence yeterliydi. Hatta oldukça iyiydi diyebilirim. Büyüklerimizden duyduğumuz kadarıyla, Gölcük depreminde haftalarca bulunamayan insanlar varmış. Fakat Elazığ’da hemen herkes bulundu. Ekiplerin müdahalesinin ve yeterliliğinin gerçekten çok etkili olduğunu düşünüyorum.”(K3E)

“Çevre illerin desteği olsun ya da yerel müdahale ekiplerinin çalışmaları olsun başarılıydı. Ekip sayısı ve diğer müdahale çalışmalarının iyi olduğunu düşünüyorum.”(K7E)

“AFAD ve 112 ekiplerini ilk anda olay yerine giren kişiler olarak gördüm. Ben de aynı zamanda bir sağlık çalışanı olduğum için bunları bizzat gördüm. Daha sonraki aşamalarda da itfaiye ekiplerinin geldiğini gördüm. İlk saatte çıkarılan kişilerin çoğu yaralı olarak çıkarılmıştı. Malatya'dan gelen ekipler ile Elazığ'da kurulan ilk ekiplerin hızlı bir şekilde müdahale ettiğini ve ihtiyaçları yeteri kadar karşıladığını söyleyebilirim.”(K9E)

Katılımcılar ekiplerin başarılı bir şekilde müdahale çalışmalarını gerçekleştirdiklerini düşünmektedirler. Çevresel ekip desteği ile birlikte olayın üstesinden gelindiği söylenebilir.

Profesyonellik ve Tecrübe:

Katılımcılardan bir kişi ekiplerin profesyonelliğine dikkat çekti. Katılımcı bu durumu; *“Elazığ depreminde gerçekten çok tecrübeli ve profesyonel ekiplerin olduğunu ve bu düzeyde bir çalışma yapıldığını düşünüyorum”(K3E)* cümlesiyle açıklamaya çalışmıştır.

Çevresel Ekip Desteği:

Katılımcıların çevresel ekip desteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Arama-kurtarma ekip sayısının yeterli olduğunu düşünüyorum. Gerçekten çevre illerden çok fazla ekip geldi. Ekipler o kadar güzel çalıştılar ki gecelerini, gündüzlerine katıp ellerinden gelenin fazlasını yaptılar.”(K4E)

“Ekiplerin sayısına, yeterliliklerine, ilgisine vb. diğer yönlerle baktığımızda yeteri kadar iyi olduğunu düşünüyorum.”(K5E)

“Çevre illerden gelen desteklere hayran kaldım diyebilirim. Şöyle tarif etmem gerekirse 10 kilometrelik bir mesafede düşünün neredeyse tüm şehirlerin amblemlerini gördüm, isimlerini gördüm, bu beni çok duygulandırdı. Hatta ağlaya ağlaya gittim diyebilirim. Bu destek bizi çok fazla mutlu etti. Ambulansların üzerine baktığımda Trabzon, Elazığ, Manisa vb. birçok ilden desteğin gelmiş olmasına çok sevindim. Bu da bize ne kadar fazla değer verildiğini gösteriyordu. Bak biz sizi unutmadık buradayız mesajının verilmesi bizim için önemliydi. Hatta bir 112 ekibi ile görüşme fırsatım oldu

ve şöyle dedi; deprem olur olmaz, biz haberi alır almaz hemen çıkıp geldik. Herkes yanımızda oldu. Biz bu konuda minnettarız.”(K6E)

“Çevre illerin desteği olsun ya da yerel müdahale ekiplerinin çalışmaları olsun başarılıydı.”(K7E)

“Türkiye'den destek geldi. Ekip, ekipman ve malzeme sayısı olarak hepsi yeterliydi. Başarılı bir şekilde çalışıldı.”(K9E)

“Türkiye'nin her yerinden ekipler geldi. Başarılı ve yeterli bir çalışma yapıldığını düşünüyorum.”(K10E)

Arama-kurtarma çalışmalarının sürdürülmesi amacıyla Türkiye'nin birçok ilinden ekiplerin olay bölgesine gönderildiği tespit edilmiştir.

5.3.14.2. Olumsuz Durum Belirteçleri

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirilmiş ve “Olumsuz Durum Belirteçleri” kategorisi altında “İlk Aşamadaki Ekip Yetersizliği ve Geç Aksiyon Alınması” başlıklı 1 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur.

İlk Aşamadaki Ekip Yetersizliği ve Geç Aksiyon Alınması:

Katılımcılardan bir kişi personel sayısının yetersizliğine vurgu yapmıştır. Katılımcı bu durumu; *“Çok yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü çalışmalarda en az 3-4 defa ekip değişmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu açıdan personel sayısının biraz yetersiz olduğunu düşünüyorum”*(K1E) cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

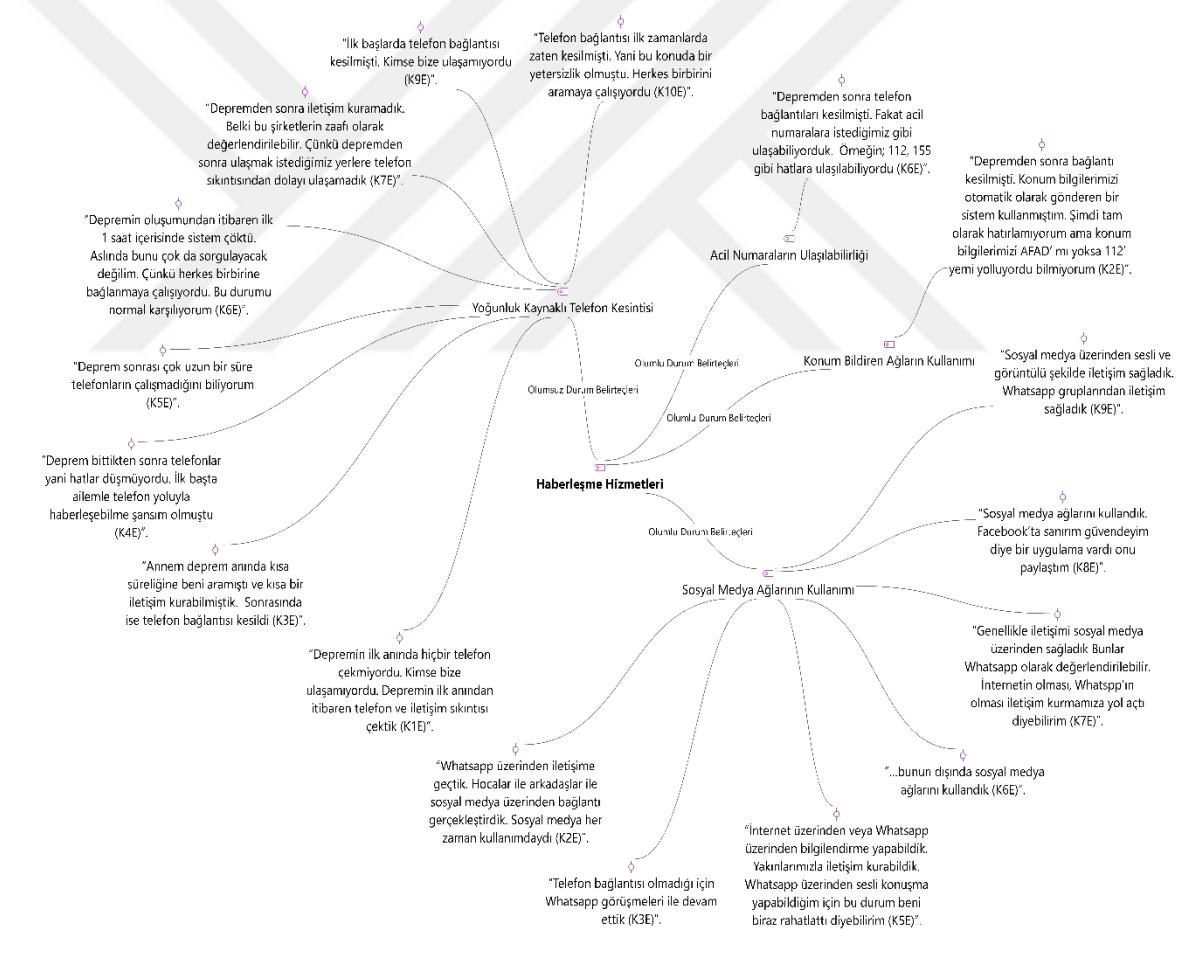
Katılımcılardan bir kişi çalışmaların yetersiz olduğunu ve geç aksiyon alındığını dile getirmiştir. Katılımcı bu durumu; *“Çalışmaların yeterli olduğunu düşünüyorum. Çok fazla yıkılan binanın olmamasının da bunu etkilediğini düşünüyorum. Ama biraz yavaş aksiyon aldılar diyebilirim”* (K8E) cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

5.3.15. Haberleşme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi

Katılımcılar haberleşme konusunda depremin ilk zamanlarında sorun yaşandığını ifade ettiler. Genellikle bu sorunun kişilerin o panikle veya olayın etkisi ile bir birlerini arama isteğine bağlamaktadırlar. Dolayısıyla bu durum anlık olarak telefon hatları üzerinde bir yoğunluk oluşturmuş ve bağlantının kesilmesine yol açmıştır diyebiliriz. Katılımcılar, depremlerde teknolojinin getirisi olan sosyal medya ağlarının

kullanımının veya anlık konum bildiren sistemlerin kullanılmasının oldukça faydalı olduğunu ifade ettiler. Ayrıca olağan dışı durumlarda bile acil numaraların erişilebilir olmasının altını çizdiler. Katılımcı bulgularına göre; ilk aşamalarda ciddi iletişim sorunu yaşandığı, buna karşın sosyal medya platformlarının çözüm yolu olarak seçildiği söylenebilir. Mağdurların acil telefonlara ulaşabiliyor olabilmeleri önemli bir ayrıntı olarak nitelendirilebilir. Bu kapsamda iletişim altyapısının güçlendirilmesi gerektiği söylenebilir. “Haberleşme Hizmetlerine İlişkin Sunumun Değerlendirilmesi” teması altında ise “Olumlu Durum Belirteçleri ve Olumsuz Durum Belirteçleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Diğer bilgiler ile katılımcı ifadelerinin özetleri Şekil 58’de verilmiştir.

Şekil 58. Haberleşme Hizmetleri - Kod-Teori Modeli

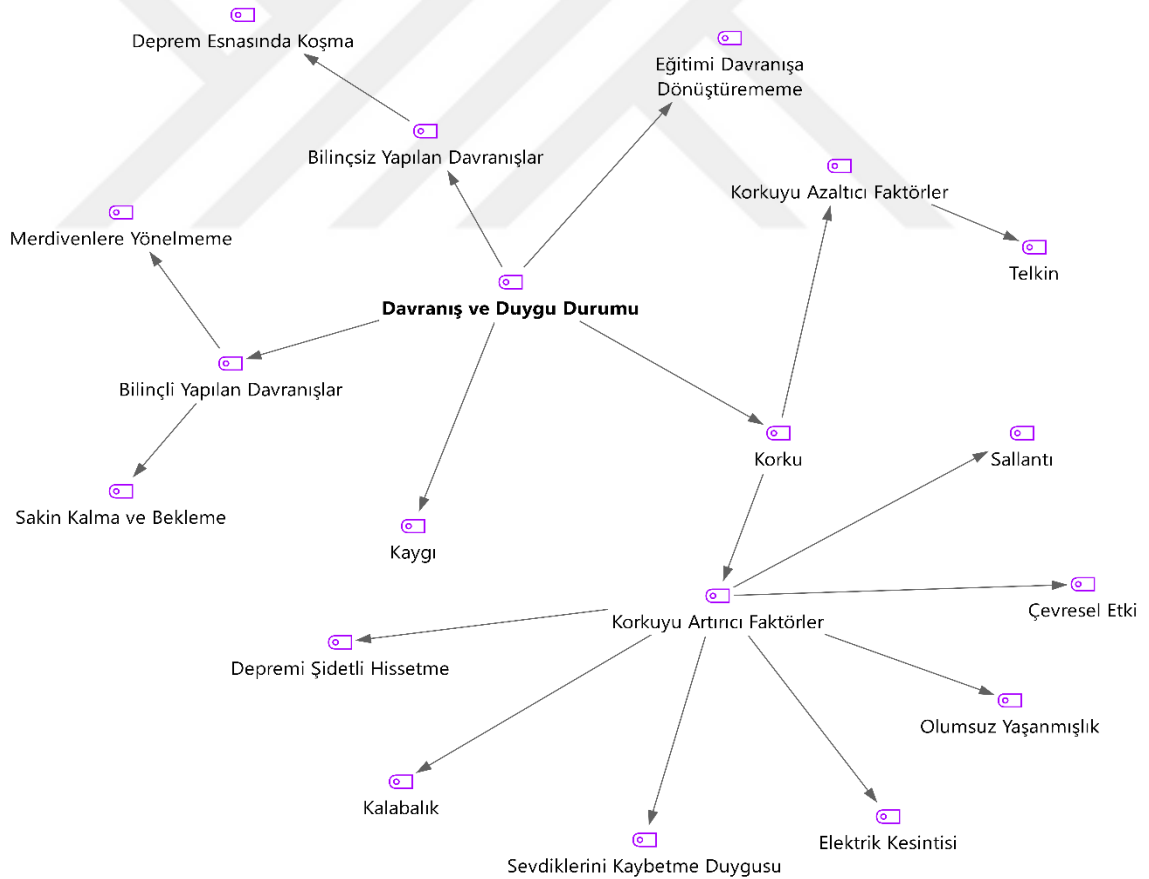

5.3.16. Davranış ve Duygu Durumu

Katılımcılar depremin yaşanmasıyla birlikte ciddi derecede korku yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Elektrik kesintisinden çevredeki insanların bağırmasına kadar birçok

şeyin korku düzeylerini arttırdığını belirtmişlerdir. Deprem anında radikal şekilde korkuyu azaltıcı bir faktörün olmadığı fakat bazı telkin edici sözlerin sakinleşme noktasında biraz etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bazıları yaşanan olaya rağmen sakin kalmayı veya güvenli bir alan seçmeyi başarabilmiştir. Bazı katılımcıların ise depremin etkisiyle bilinçsiz şekilde davrandıkları, bazı katılımcıların ise öğrendiklerini davranışa dönüştüremedikleri görülmüştür. İki katılımcı ise sevdiklerini kaybetme duygusunun onları kaygılandırıldığını belirtmişlerdir. “Davranış ve Duygu Durumu” teması altında ise “Bilinçli Yapılan Davranışlar, Bilinçsiz Yapılan Davranışlar, Davranışa Dönüştürememe, Kaygı ve Korku” olmak üzere 5 adet kategori oluşturulmuştur. Davranış ve duygu durumuna ilişkin temalar ve alt kategoriler Şekil 59’da verilmiştir.

Şekil 59. Davranış ve Duygu Durumu Teması

5.3.16.1. Korku

Katılımcıların deprem sonrası ciddi derecede korku yaşadıkları görülmüştür. Katılımcılar; kalabalık ortamın olmasını, elektrik kesintisini, geçmişte olumsuz durumların yaşanmasını, sevdiklerini kaybetme duygusunun olmasını, çevredeki insanların bağırmasını, depremin şiddetli hissedilmesini ve sallantının yaşanmasını korku düzeylerini artırıcı faktörler olarak ifade etmişlerdir. Karşıt olarak sakinleştirici davranışları yani telkin edici yaklaşımları ise korkuyu azaltıcı faktör olarak belirtmişlerdir.

5.3.16.1.1. Korkuyu Artırıcı Faktörler

Katılımcıların depremle birlikte yaşadıkları korku durumunu artırıcı faktörlere ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Misafirlerimiz vardı. Kalabalık bir ortam olması ve depremin aniden olması bizi daha da korkuttu.”(K1E) Kalabalık ortamın korku düzeyini arttırdığı söylenebilir.

“Depremle birlikte elektrik kesintisinin yaşanmış olması bizi daha da korkuttu .”(K1E) Elektrik kesintisinin yani karanlık ortamın korku düzeyini arttırdığı ifade edilebilir.

“Ben dışarıya çıkana kadar çok panik değildim. Fakat aşağıya indiğimde bir bayanın aşırı derecede titrediğini gördüm. Bu durum bende çok büyük bir deprem olduğu algısını oluşturdu. Herhalde çok büyük bir deprem atlattık gibi bir hissiyata kapıldım. Daha sonra ağlayan kişinin, bu kadar etkilenmesinin arkasında başka bir durumun olduğu anlaşıldı. Bu kişinin geçmişten yani Gölcük'ten bir deneyimi varmış.”(K2E) Yaşanmış olumsuzlukların korku düzeyini arttırdığı söylenebilir.

“Ben o depremin hiç bitmeyeceğini düşündüm. Etraftaki kişilerin bağırmasıyla birlikte korkum biraz daha arttı.”(K4E)

“Çevredeki herkes şiddetli bir şekilde bağırmaya başladı. Çevredeki kişilerin bağırması vesaire korku düzeyi mi etkiledi.”(K5E) Çevresel durumun korku durumunu değiştirdiği ifade edilebilir.

“Depremin büyüklüğü korku düzeyimi artırdı diyebilirim. Çünkü daha önce de ben deprem yaşadım ama bu kadar büyük olduğunu düşünmemiştim ve bu kadar korkmamıştım. Depremin büyüklüğü beni biraz fazla korkuttu.”(K8E)

“Sevdiklerimi kaybetme kaygısı ve evimizin yıkılma durumu beni daha da korkuttu.”(K8E) Sevdiklerini kaybetme duygusunun korkuyu arttırdığı söylenebilir.

“Deprem bizi bayağı bir sallamıştı. Biz o anda ciddi bir şekilde korktuk.”(K9E)

5.3.16.1.2. Korkuyu Azaltıcı Faktörler

Katılımcılardan bir kişi yönlendirmenin, sakinleştirici davranışların önemine vurgu yapmıştır. Katılımcı bu durumu; *“Dışarı çıktığımda çevremde korkan da vardı sakin olan da vardı. Sanırım o anda kişilerin birbirine güvenmesi çok önemliydi. Deprem sonrası bazı kişilerin sakin olun demesi yol göstermesi bile önemlidir. Keşke belirli kişiler olsa da sadece yol göstermenin yanı sıra sakin olun panik yapmayın şeklinde ifadelerde bulunsaydı. Bu şekilde olursa kişiler sanki biraz daha sakin olabilirler diye düşünüyorum”*(K2E) cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

5.3.16.2. Kaygı

Katılımcılardan bir kişi sevdiklerinin yanında olmamasının, onların durumlarının bilinmemesinin kendisini kaygılandırıldığını ifade etti. Katılımcı bu durumu; *“Beni annemin, babamın, kardeşlerimin yanımda olmayışı etkiledi diyebilirim. Deprem onlara zarar verdimi diye kaygılandım”*(K5E) cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

Katılımcılardan bir kişi ise sevdiklerini kaybetme duygusunun kendisini kaygılandırıldığını belirtti. Katılımcı bu durumu; *“Sevdiklerimin olması beni kaygılandırdı ve kaygı durumumu arttırdı. Sevdiklerime olan bağımlılığım beni kaygılandırdı”*(K10E) cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır.

5.3.16.3. Bilinçsiz Yapılan Davranışlar

Katılımcıların deprem anında gerçekleştirmiş olduğu davranış biçimleri incelendiğinde; korunma tedbirlerinden ziyade depremin yaratmış olduğu panikle kaçma eğiliminde oldukları veya kendilerince anlamsız davranış sergiledikleri belirlenmiştir. Katılımcıların bu konuya ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“İlk anda hissettiklerim akıl olarak anlatabileceğim bir şey değildi. O anda normal olarak yaptığım davranışların daha sonra düşündüğümde anormal olduğunu gördüm. İşin ne kadar bilincinde olursan ol anlamsız davranışlar sergileyebiliyorsun.”(K2E)

“Komşularımızın deprem devam ederken bağıra bağıra aşağıya doğru indiklerini gördüm.”(K5E)

“...çünkü binanın çökeceğini biliyorsunuz yaşam üçgeni oluşturmaktan ziyade kaçmak o anda daha mantıklı geliyor. Hiçbir şekilde bir yere sığınmak aklınıza gelmiyor. Bir anda sarsıntı başladı ve deprem oluyor kaçın cümlesi ile beraber herkes kaçmaya başladı.”(K6E)

5.3.16.4. Bilinçli Yapılan Davranışlar

Katılımcılardan bazıları deprem anında sakin kalmayı başararak yapılması gereken davranışları sergilediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların bu konuya ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“İlk başta deprem olduğunu anlayamamıştım. Deprem olduğunda dershanedeydik. Arkadaşlarım panik halindeydi o anda arkadaşlarımı sakinleştirmek için çabaladım. Masanın yanına doğru eğildim. Daha sonra sakin bir şekilde dışarıya çıktık. İkinci artçı deprem olmadan aşağıya indik. Depremi ilk anında merdivenlere yönelmedik. Deprem esnasında korunma amaçlı masanın yanına eğildik.”(K3E)

“Korunaklı bir köşeye çekildim ve depremin durmasını bekledim.”(K4E)

“Daha önce aldığım eğitimlerden; deprem anında merdivenlere, apartman boşluklarına gidilmemesi gerektiğini biliyorum. Ondan dolayı ben çok fazla koşmadım beklemekle yetindim.”(K5E)

5.3.16.5. Davranışa Dönüştürememe

Katılımcılardan bazıları deprem öncesi tatbikatlardan ya da eğitimlerden edindikleri bilgileri davranışa dönüştüremediklerini ifade ettiler. Katılımcıların bu konuya ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Deprem anında kalıp yaşam üçgeni kurmanız gerektiğini biliyoruz ama o anda onu düşünemedik. İlkokuldan itibaren sürekli tatbikatlar yapıyordu. Yaşam üçgeni konusunu bilmeme rağmen panik ortamında yapmak aklımıza gelmedi.”(K1E)

“Eğitimlerde öğrendiğim hiçbir şey o anda aklıma gelmedi.”(K5E)

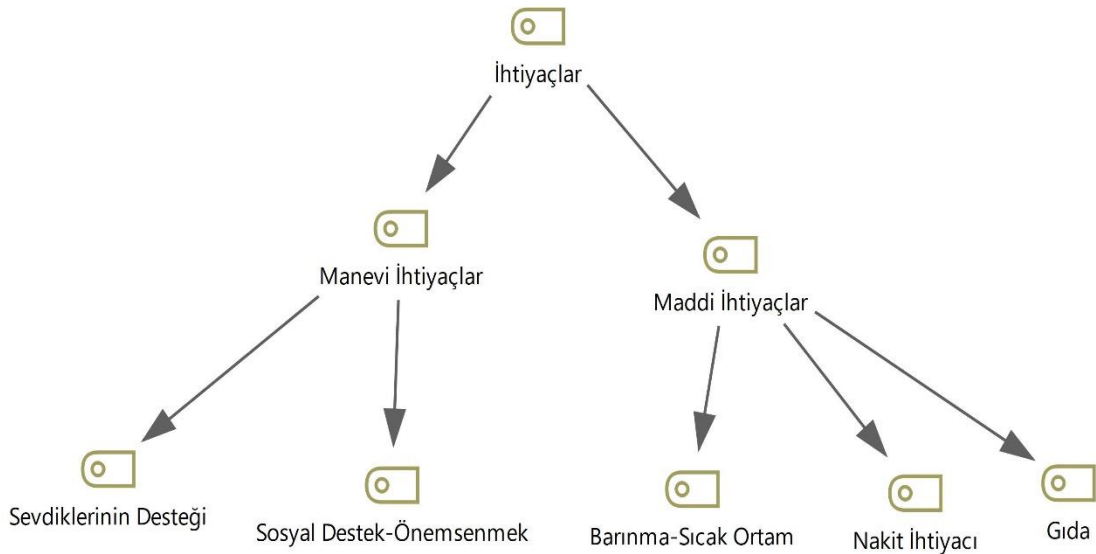
“...o anda deprem çantasıymış hayat üçgeni neymiş hiç birisi aklına gelmiyor.”(K6E)

“Ben normalde mesleğim gereği afet konusunda eğitim vermekteyim. Afetle ilgili birçok eğitime katılmama rağmen deprem anında çok, kapan, tutun gibi davranışların hiçbiri aklıma gelmedi.”(K8E)

5.3.17. İhtiyaçlar

Katılımcıların depremden sonra ihtiyaç duydukları durumlar incelendiğinde; ihtiyaçların maddi ve manevi olarak sınıflandırıldığı görülmüştür. Katılımcılar depremden hemen sonra maddi olarak barınma, sıcak ortam, nakit para ve gıda ihtiyaçlarının olduğunu belirttiler. Manevi olarak bakıldığında ise sosyal destek ile sevdiklerinin yanında olmasının önemli olduğunu ifade ettiler. “İhtiyaçlar” teması altında “Manevi İhtiyaçlar ve Maddi İhtiyaçlar” olmak üzere 2 adet destekleyici alt kategori oluşturulmuştur. İhtiyaç teması ve alt kategorileri Şekil 60’da verilmiştir.

Şekil 60. İhtiyaçlar Teması ve Alt Kategorileri

5.3.17.1. Maddi İhtiyaçlar

Depremi ardından ilk zamanlarda oluşan maddi ihtiyaçların genel olarak barınma-sıcak ortam, nakit ihtiyacı ve gıda üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Depremi kış aylarında yaşanmış olmasının depremzedeleri olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Anlık ihtiyaçların giderilebilmesi için nakit para ihtiyacının olduğu ifade edilmiştir. Katılımcıların “Barınma-Sıcak Ortam, Nakit İhtiyaçlar ve Gıda” konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Dışarı kaçarken bir mont almak aklımıza gelmedi. Deprem kış aylarında meydana geldiği için etkilendik. Dışarıda çok fazla soğukta kaldık. Bundan dolayı en büyük ihtiyacımız sıcak bir ortamın sağlanmasıydı.”(K1E)

“Montumuzu bile alamadık. Para almak aklımıza gelmedi. Yanımızda su alacak bile paramız yoktu. Maddi olarak çok sıkıntı çektik.”(K1E)

“Maddi olarak bakacak olursak su, battaniye gibi giyecek ve yiyecek ihtiyacı vardı. Gıda ihtiyacı vardı.”(K2E)

“...ilk başta barınma sorunu yaşadık.”(K9E)

5.3.17.2. Manevi İhtiyaçlar

Depremi ardından ilk zamanlarda oluşan manevi ihtiyacın, sosyal destek ile sevdiklerinin desteği üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Depremden sonra yakınlarının yanında olmasının, birilerinin arayıp sormasının, yanında olduğunu belirten ifadelerin kullanılmasının önemli olduğu belirtilmiştir. Sosyal desteğin afetzedelerin psikolojik olarak rahatlmasına yol açtığı ifade edilebilir. Katılımcıların “Sevdiklerinin desteği ve Sosyal Destek-Önemsenmek” konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Deprem olduğu zaman tek başımaydım. Yanımda kimse yoktu. Ailemde yanımda olmadığı için tek ihtiyaç duyduğum şey ailemden birinin yanımda olmasıydı.”(K4E)

“Ailemin yanımda olmayışı beni aşırı derecede etkiledi.”(K5E)

“Sizi birilerinin araması iyi misin? diye sorması önemli bir ihtiyaç olarak değerlendirilebilir. Psikolojik olarak birinin sizi arayarak iyi misin? demesi bile rahatlatıyor. Çevredekilerin arayarak kapımız size açık istediğiniz zaman gelebilirsiniz demesi bile mutlu ediyor ve o anda kötü psikolojiden sizi çıkarabiliyor. Manevi olarak bu desteğe çok ihtiyacımız vardı.”(K6E)

“Depremden sonra sevdiklerinin araması iyi misin? demesi insanı iyi hissettiriyor. Kısacası sosyal destek anlamında İnsan bir şeyler bekliyor diyebilirim.”(K7E)

“Sevdiklerin için yakınların için ne kadar önemlisin bence bu önemlidir. Onların yanında olmasını istiyorsun.”(K8E)

“Manevi olarak değerlendirildiğinde birinin desteği çok önemliydi.”(K10E)

5.3.18. Eğitim ve Tatbikat Faaliyetlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Katılımcılar depremlerden sonra yaşanan sorunların en aza indirilmesi için eğitim ve tatbikat faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi gerektiğini belirttiler. Yaşanan birçok bilinçsiz davranışın nedenini eğitim ve tatbikat eksikliğine bağlamaktadırlar. Bilinçli bir toplumun oluşturulabilmesi için öncelikli olarak eğitim verilmesi ve sonrasında tatbikatlarla desteklenmesi gerektiği çıkarımı yapılabilir. Tatbikatların gerçekçi ve davranışa dönüştürülebilir olması gerekliliğinin altı çizilebilir. Katılımcıların eğitim ve tatbikat isteği konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Depreme yönelik tatbikatlar yaparsak, hazırlıklı olursak yaşanacak başka bir felakette daha rahat edeceğimizi düşünüyorum.”(K1E)

“Ülkemizde deprem olgusu kaçınılmazdır. Bu işin daha çok eğitim, yaşanan deneyim tecrübe ile iyileştirilebileceğini söyleyebilirim.”(K2E)

“Deprem anında veya depremden hemen sonra insanlar bağıarak koşarak merdivenlere koşuyorlar. Bunun ne kadar tehlikeli olduğunu bilmiyorlar. Keşke depremler konusunda biraz daha bilinçlendirilsek. Eğitim yapılması bunun için çok önemlidir. Bilinçlendirme çok önemlidir diye düşünüyorum.”(K3E)

“Bilinçli bir toplumun oluşturulması gerektiğini düşünüyorum. Bunun hem toplumsal hem de bireysel olması gerektiğini düşünüyorum. Mesela ben kendi açımdan baktığımda yeteri kadar bilgiye sahip olmadığımı düşünüyorum.”(K5E)

“Tatbikatların yapılması gerektiğini düşünüyorum. Genel olarak halk eğitimlerinin önemli olduğunu düşünüyorum.”(K7E)

5.3.19. Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer Hizmetlere İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Katılımcılar deprem öncesi veya deprem sonrası Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer (KBRN) olaylara yönelik herhangi bir çalışmanın veya bilgilendirmenin yapılmadığını söylediler. Bu konuya yönelik çalışmaların sadece deprem afetine yönelik değil tüm afetlere yönelik olması gerektiğini dile getirdiler.

Katılımcılar, bu konunun mutlaka üzerinde durulması gerektiğine dikkati çekmişlerdir. Katılımcıların bu konudaki beyanları ve önerileri şu şekildedir:

“Sadece depremle ilgili değil, diğer tehditlere yönelik eksikliklerinde eğitimsizlikten kaynaklandığını düşünüyorum. Bilgilendirme olması gerekiyor. Konu hakkında fikir sahibi olunmadan alınan önlemlerin çok da etkili olduğunu düşünmüyorum. Bizim burada kimyasal boyutlu olmayan bir iki tane fabrika olabilir. Onların da aldığı bir önlem var mı bilmiyorum. Yaşanılan bölgenin risklerine göre gereken önlemler alınmalı. Bu eğitimle olabilecek bir şeydir. Örneğin; bir şey yapılacaksa o bölgedeki bireyler eğitilmeli, herhangi bir durum yaşandığında ne yapması gerektiğini bilmelidirler. Belirlenen risklere ve tehlikelere göre eğitimler yapılabilir ve gerekli önlemler alınabilir.”(K2E)

“Ben bu konuyu biraz olsun derslerimden biliyorum. Maalesef yeteri kadar önlem alamıyoruz diye düşünüyorum. Deprem açısından bile yeteri kadar önlem alamadık. Ben bu konuda fazlasıyla yetersiz kaldığımı düşünüyorum. Tedbirlerin sadece depreme yönelik değil genel olarak tüm doğal afetlere yönelik olması gerektiğini düşünüyorum.”(K5E)

“Maalesef ki bu alanda da bir tedbir alındığını görmedim. Maalesef bu tür alanlarda tedbirsizliğin ön plana çıktığını gördüm.”(K7E)

“Bu konuda herhangi bir şekilde eğitim veya bilgilendirme yapılmadı. Ben bu konudaki eksikliği duyarlılığımızın az olmasına bağlıyorum. İkinci bir planımızın olmamasına bağlıyorum. Toplum olarak eleştirisel bakamıyoruz.”(K8E)

“Kadercilik düşüncemizin etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü bilimsel bakmaktan kaçınıyoruz. Kadercilik anlayışının yanlış algılanmasından dolayı tedbir almıyoruz diyebilirim.”(K8E)

5.3.20. Kimlik Tespiti- Defin Hizmetlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Kimlik tespiti ve defin hizmetleri değerlendirildiğinde; bu konuda herhangi bir sorun yaşanmadığı ifade edildi. Çok fazla ölü veya sorunlu beden olmadığı için kimlik tespitlerinin aile yakınları ve tanıdıklar aracılığı ile yapıldığı belirtildi. Cenaze hizmetlerinin deprem öncesinde olduğu gibi toplumsal gelenek ve göreneklere bağlı şekilde yapıldığı ifade edildi. “Kimlik Tespiti-Defin Hizmetlerine İlişkin Sunumun

Değerlendirilmesi” teması altında ise “Aile Yakınları-Tandık ve Rutin Cenaze Hizmetleri” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur.

Aile Yakınları-Tandık:

Enkaz altında kalanların veya çıkarılanların kimlik tespitlerine ilişkin aile yakınları – tandık konusunda katılımcıların vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Aile yakınları veya çevredeki kişiler tarafından yapıldığını düşünüyorum. Çünkü o sırada hastanın üzerinde kimlik olacağını sanmıyorum.”(K1E)

“Gölcük depremi kadar bina yıkılmamıştı. Bundan dolayı çok sıkıntı yaşanmadı. Kimlik tespitlerinin tandık, aile bireyleri tarafından yapıldığını düşünüyorum. Hatta şunu söyleyebilirim, uzak bölgelerde yıkılan binada bile kaç kişinin olduğu biliniyordu.”(K2E)

“Aile apartmanı olduğu için herkes birbirini tanıyorlardı. Çıkamayanları biliyorlardı.”(K3E)

“Çok fazla ceset vesaire olmadığı için kimlik tespiti aile yakınları tarafından gerçekleştirildi. Kimlik tespitinde aileler ve yakın akrabalar çağrıldı. Bu şekilde bir tespit işleminin yapıldığını duydum.”(K8E)

“Binada yaşayanların listesi oluşturuldu. Sonraki aşamada dışarı çıkanlara bakıldı. Çıkmayanların enkaz altında olabileceği düşünüldü. Enkazın altından çıkanları yakınları tespit ediyordu diye biliyorum.”(K9E)

“Aile yakınları tarafından belirlendi. Hastanede tekrar bir kimlik belirlemesi yapıldı. Aile yakınları tarafından kimlik tespitlerinin yapıldığını düşünüyorum.”(K10E)

Enkaz altında kalanların kimlik tespitinde genellikle aile yakınları ve tanıdıklardan faydalandığı görülmektedir.

Rutin Cenaze Hizmetleri:

Katılımcıların depremden sonra yürütülen cenaze hizmetleri konusuna ilişkin vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

“Öncelikli olarak kimlik tespitleri yapıldı. Cenaze hizmetleri deprem öncesinde olduğu gibi rutin bir şekilde.”(K2E)

“Enkaz altından ölümler çıkarıldı ve kimlik tespitleri yapıldı. Daha sonra normal defin işlemleri yapıldı.”(K3E)

“Çok şükür ben yakınımı kaybetmedim. Cenaze defin işlemi belediye tarafından gerçekleştirildi. Normal olması gerektiği gibi yürütüldüğünü düşünüyorum.”(K4E)

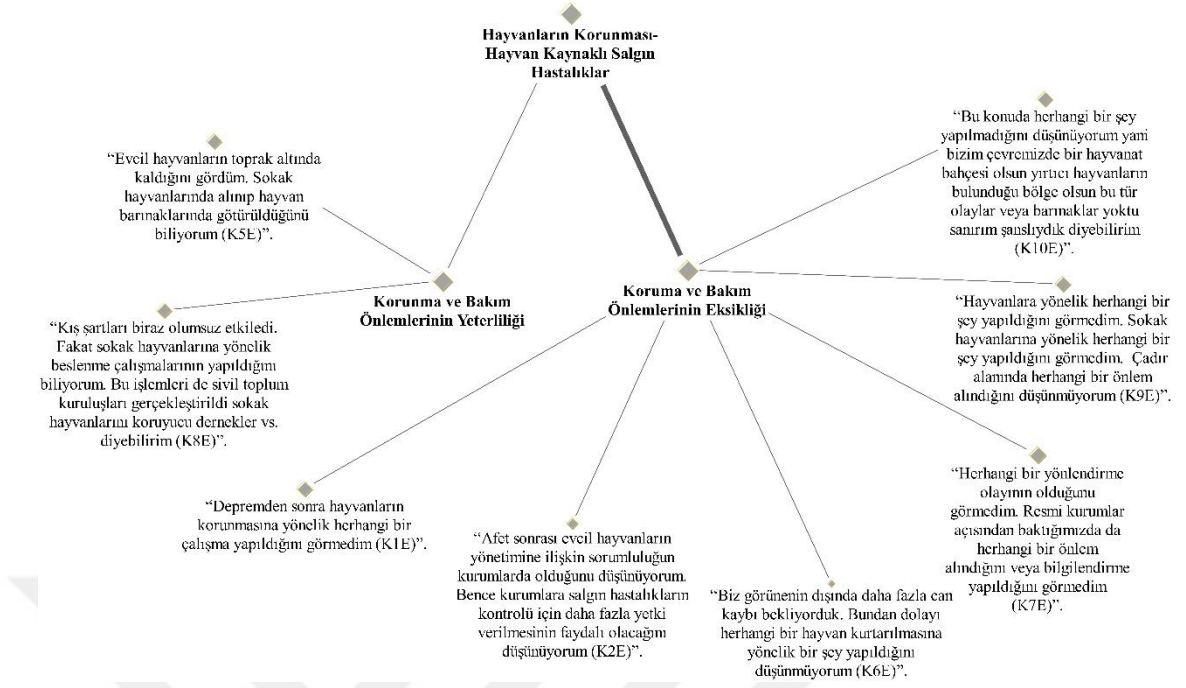
“Bizim camilerimizde gasilhaneler mevcuttu. Defin çalışmalarına ilişkin bir duyarlılık vardı.”(K8E)

Depremden sonra gerçekleştirilen cenaze ve defin işlemlerinin depremden önce olduğu gibi geleneksel şekilde yapıldığı saptanmıştır.

5.3.21. Hayvanların Korunması- Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıklara İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Evcil veya sokak hayvanlarının korunmasına yönelik kısmi çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmanın beslenme ve barınma hizmetleri şeklinde olduğu ifade edilmiştir. Fakat genel olarak hayvanlara yönelik özel bir çalışma yapılmadığı ifade edilmiştir. Hayvan kaynaklı salgın hastalıklara yönelik ise doyurucu cevapların verilmediği görülmüştür. “Hayvanların Korunması- Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıkların Değerlendirilmesi” teması altında ise “Koruma ve Bakım Önlemlerinin Yeterliliği ile Koruma ve Bakım Önlemlerinin Eksikliği” olmak üzere 2 adet kategori oluşturulmuştur. Hayvanların korunması-hayvan kaynaklı salgın hastalıklar temasına ilişkin diğer bilgiler ve katılımcı ifadelerinin özetleri Şekil 61’de verilmiştir.

Şekil 61. Hayvanların Korunması - Hayvan Kaynaklı Salgın Hastalıklar- Tek-Vaka Modeli

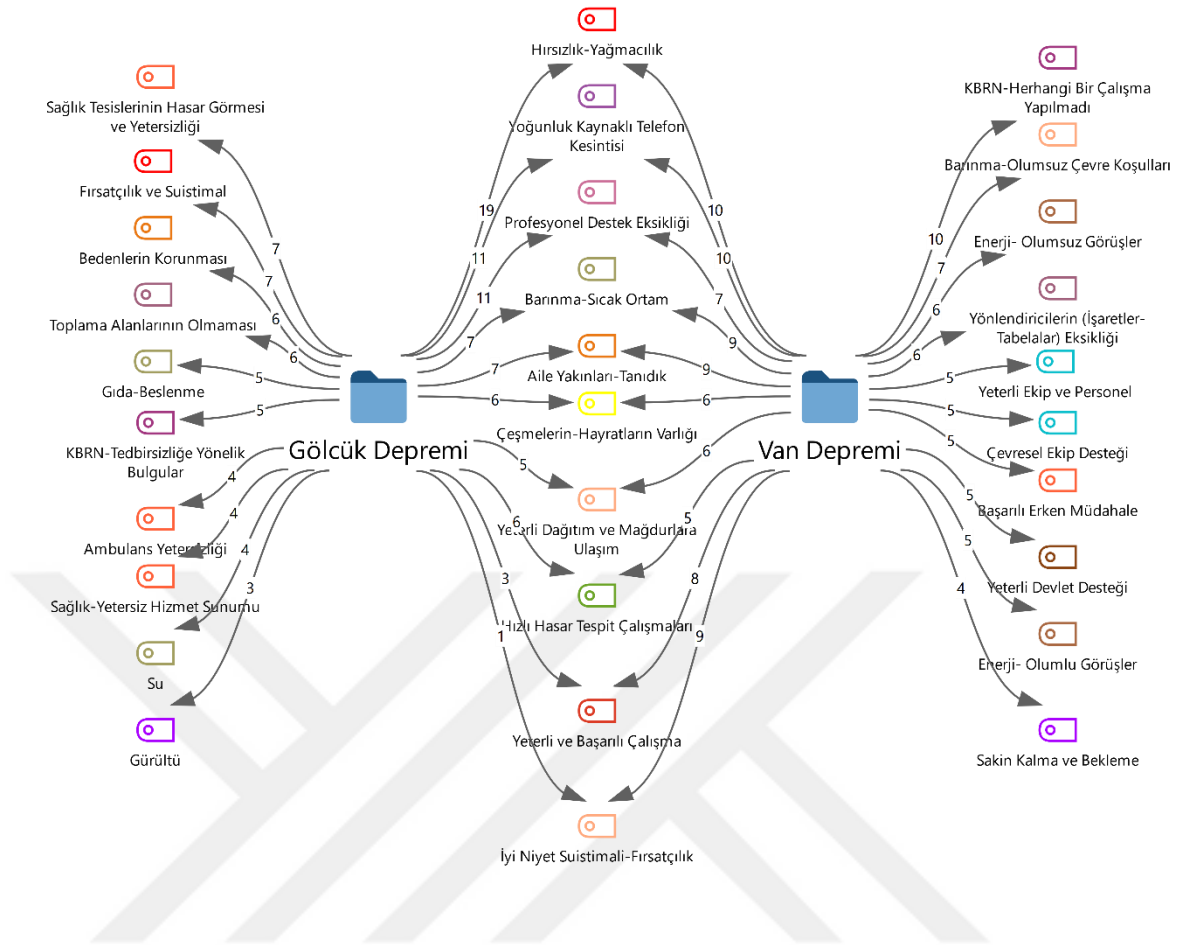

Şekil 61 incelendiğinde; hayvanların korunması- hayvan kaynaklı salgın hastalıklar teması altında en fazla işlenen kategorinin koruma ve bakım önlemlerinin eksikliği olduğu saptanmıştır.

5.4. Depremlerin Karşılaştırılması

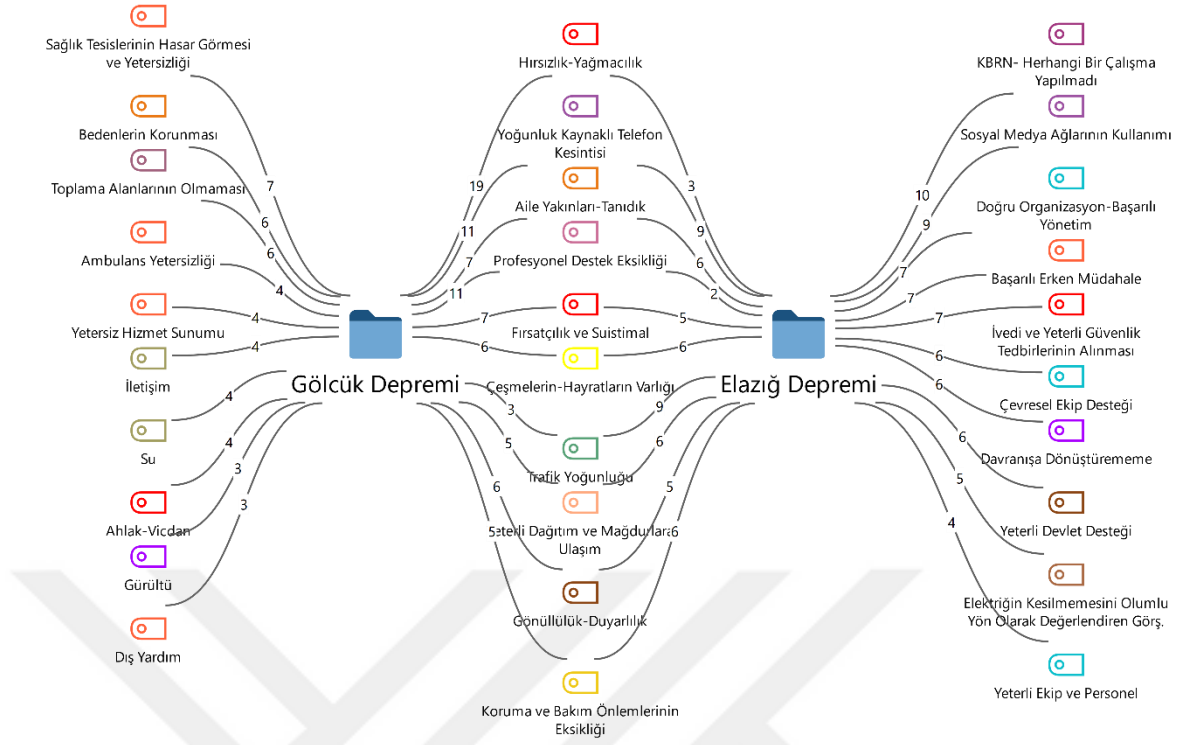
Çalışmanın bu bölümünde Gölçük, Van ve Elazığ depremlerinin karşılaştırılmasına yer verilmiştir. Elde edilen veriler dâhilinde depremlerde yaşanan ortak sorunlar veya uygulamalar ile farklılıkların ortaya çıkarılması planlanmıştır. Görüşme kayıtlarının kodlanması sonucu elde edilen kodlamalara ilişkin kod bulutu Şekil 62’de verilmiştir.

Şekil 62. Sık Tekrarlanan Kodlar

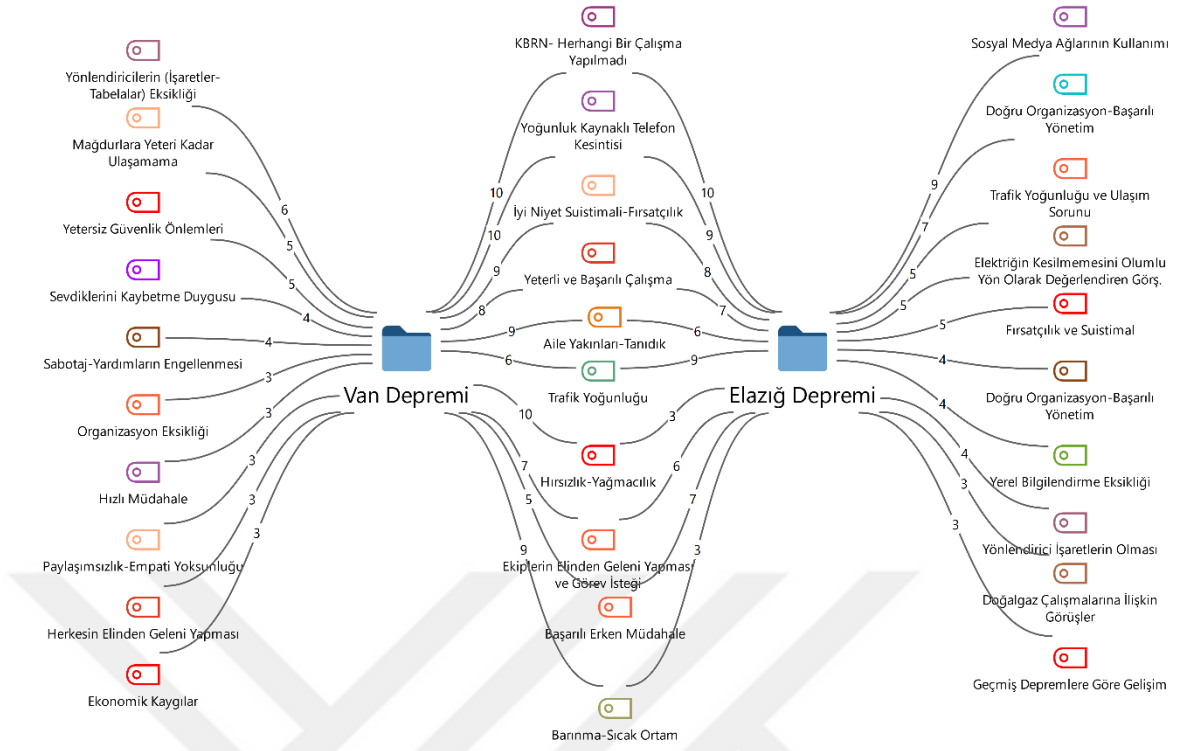
Şekil 64’de Gölçük ve Van depremlerinin karşılaştırıldığı iki vaka modeli sunulmuştur. Bu modellemede hangi temaların ve/ veya alt kodların hangi depremlerde ne kadar kodlandığı gösterilmektedir. Her iki depreme ilişkin görüşmeci sayısının 10’ar kişi olduğu görülmüştür (Gölçük 10 katılımcı, Van 10 katılımcı). Modelleme en sık kullanılan 10 kodlama üzerinden yapılmıştır. Şekil 64 incelendiğinde; Gölçük ve Van depremlerinde hırsızlık- yağmacılığın en sık kodlanan ortak yönlerden birisi olduğu görülmektedir. Ancak hırsızlık- yağmacılığın Van depremine göre Gölçük depreminde daha sık yaşandığı görülmektedir. İyi niyet suistimali- fırsatçılığın Van depreminde daha sık kodlandığı görülmektedir. Her iki depremdeki farklılıklar incelendiğinde ise; Gölçük depreminde sağlık tesislerinin hasar görmesi ve yetersizliği ile fırsatçılık ve suistimalin daha sık kodlandığı görülmektedir. Van depreminde ise KBRN konusunda bir çalışma yapılmaması ile barınma noktasındaki olumsuz çevre koşullarının sıkça kodlandığı saptanmıştır.

Şekil 65. Gölçük ve Elazığ Depremleri (İki Vaka Modeli)

Şekil 65’de Gölçük ve Elazığ depremlerinin karşılaştırıldığı iki vaka modeli sunulmuştur. Bu modellemede hangi temaların ve/ veya alt kodların hangi depremlerde ne kadar kodlandığı gösterilmektedir. Her iki depreme ilişkin görüşmeci sayısının 10’ar kişi olduğu görülmüştür (Gölçük 10 katılımcı, Elazığ 10 katılımcı). Modelleme en sık kullanılan 10 kodlama üzerinden yapılmıştır. Şekil 65 incelendiğinde; Gölçük ve Elazığ depremlerinde hırsızlık- yağmacılığın en sık kodlanan ortak yönlerden birisi olduğu görülmektedir. Ancak hırsızlık- yağmacılığın Elazığ depremine göre Gölçük depreminde daha sık yaşandığı görülmektedir. Psikososyal destek hizmetleri konusunda profesyonel destek eksikliğinin Gölçük depreminde daha sık kodlanmış olması dikkati çekici ayrı bir nokta olarak değerlendirilebilir. Her iki depremdeki farklılıklar incelendiğinde ise; Gölçük depreminde sağlık tesislerinin hasar görmesi ve yetersizliği ile bedenlerin korunmasının daha sık kodlandığı görülmektedir. Elazığ depreminde ise KBRN konusunda herhangi bir çalışma yapılmaması ile sosyal medya ağlarının kullanımının sıkça kodlandığı saptanmıştır.

Şekil 66. Van ve Elazığ Depremleri (İki Vaka Modeli)

Şekil 66'da Van ve Elazığ depremlerinin karşılaştırıldığı iki vaka modeli sunulmuştur. Bu modellemede hangi temaların ve/ veya alt kodların hangi depremlerde ne kadar kodlandığı gösterilmektedir. Her iki depreme ilişkin görüşmeci sayısının 10'ar kişi olduğu görülmüştür (Van 10 katılımcı, Elazığ 10 katılımcı). Modelleme en sık kullanılan 10 kodlama üzerinden yapılmıştır. Şekil 66 incelendiğinde; Van ve Elazığ depremlerinde KBRN konusunda bir şey yapılmaması konusunun en sık kodlanan ortak yönlerden birisi olduğu görülmektedir. Depremden sonra yaşanan telefon kesintisinin de her iki depremde sıkça kodlandığı saptanmıştır. Hırsızlık- yağmacılığın Van depreminde daha sık yaşandığı görülmektedir. Elazığ depreminden farklı olarak Van depreminde barınma- sıcak ortam konusunun daha sık kodlanması da dikkat çeken bir nokta olarak nitelendirilebilir. Van depreminden farklı olarak Elazığ depreminde iletişim noktasında sosyal medya ağlarının kullanımı ile çalışmalardaki doğru organizasyon ve başarılı yönetim konusunun sıkça kodlandığı tespit edilmiştir. Van depreminde ise depremden sonra hareket tarzını ve toplanma alanlarını gösteren yönlendiricilerin eksikliği ile mağdurlara yeteri kadar ulaşamama konusunun sıkça kodlandığı saptanmıştır.

Görüşme kayıtlarının incelenmesiyle elde edilen temalar, kodlar ve alt kodların dağılımı Şekil 67 'de verilmiştir. Şeklin anlaşılması ve somutlaştırılması adına ilk sırada yer alan “Arama- Kurtarma Hizmetleri” teması irdelenmiştir. Arama- kurtarma hizmetleri teması altında yer alan olumlu durum belirteçleri kısmında çevresel ekip desteğinin en fazla kodlandığı görülmüştür. Olumsuz durum belirteçleri kısmında ise ilk aşamadaki ekip yetersizliği ve geç aksiyon alınmasının daha fazla kodlandığı görülmüştür. Depremler açısından ilk aşamadaki ekip yetersizliği ve geç aksiyon alınması kodu karşılaştırıldığında kodlanma sıklığı bakımından büyükten küçüğü doğru Gölcük, Van ve Elazığ depremleri olduğu görülmektedir. Bu noktadan hareketle Gölcük depreminde ekiplerin yetersiz kaldığı ve geç aksiyon alındığı çıkarımı yapılabilir.

Şekil 67. Temalar, Kodlar ve Alt Kodların Dağılımı

Kod Sistemi	Elazığ Depremi	Van Depremi	Gölcük Depremi	TOPLAM
▼ TEMALAR-KODLAR				0
▼ Arama-Kurtarma Hizmetleri				0
▼ Olumlu Durum Belirteçleri				0
 Başarılı Müdahale				5
 Doğru Organizasyon-Başarılı Yönetim				7
 Profesyonellik ve Tecrübe				2
 Yeterli Ekip ve Personel				9
 Çevresel Ekip Desteği				11
 Özverili Çalışma				4
▼ Olumsuz Durum Belirteçleri				0
 İlk Aşamadaki Ekip Yetersizliği ve Geç Aksiyon Alınması				9
 Hasar Boyutu ve Etkilenen Alan Büyüklüğü				2
 Plansızlık- Hazırsızlık				1
▼ Davranış ve Duygu Durumu				0
▼ Bilinçli Yapılan Davranışlar				0
 Sakin Kalma ve Bekleme				6
 Merdivenlere Yönelmeme				4
 Doğru Davranış Gerçekleştirme				2
▼ Bilinçsiz Yapılan Davranışlar				0
 Deprem Esnasında Koşma				6
 Bilgisizlik				1
 Atlama İsteği				1
 Davranışa Dönüştürmememe				9
 Kaygı				2
▼ Korku				0
▼ Korkuyu Artırıcı Faktörler				0
 Depremi Şiddetli Hissetme				2
 Elektrik Kesintisi				2
 Kalabalık				2
 Olumsuz Yaşanmışlık				0
 Sevdiklerini Kaybetme Duygusu				4
 Çevresel Etki				5
 Sallantı				4
 Ölüm				3
 Gürültü				3
▼ Korkuyu Azaltıcı Faktörler				0
 Telkin				1
 İnanç				1

Şekil 67'nin devamı

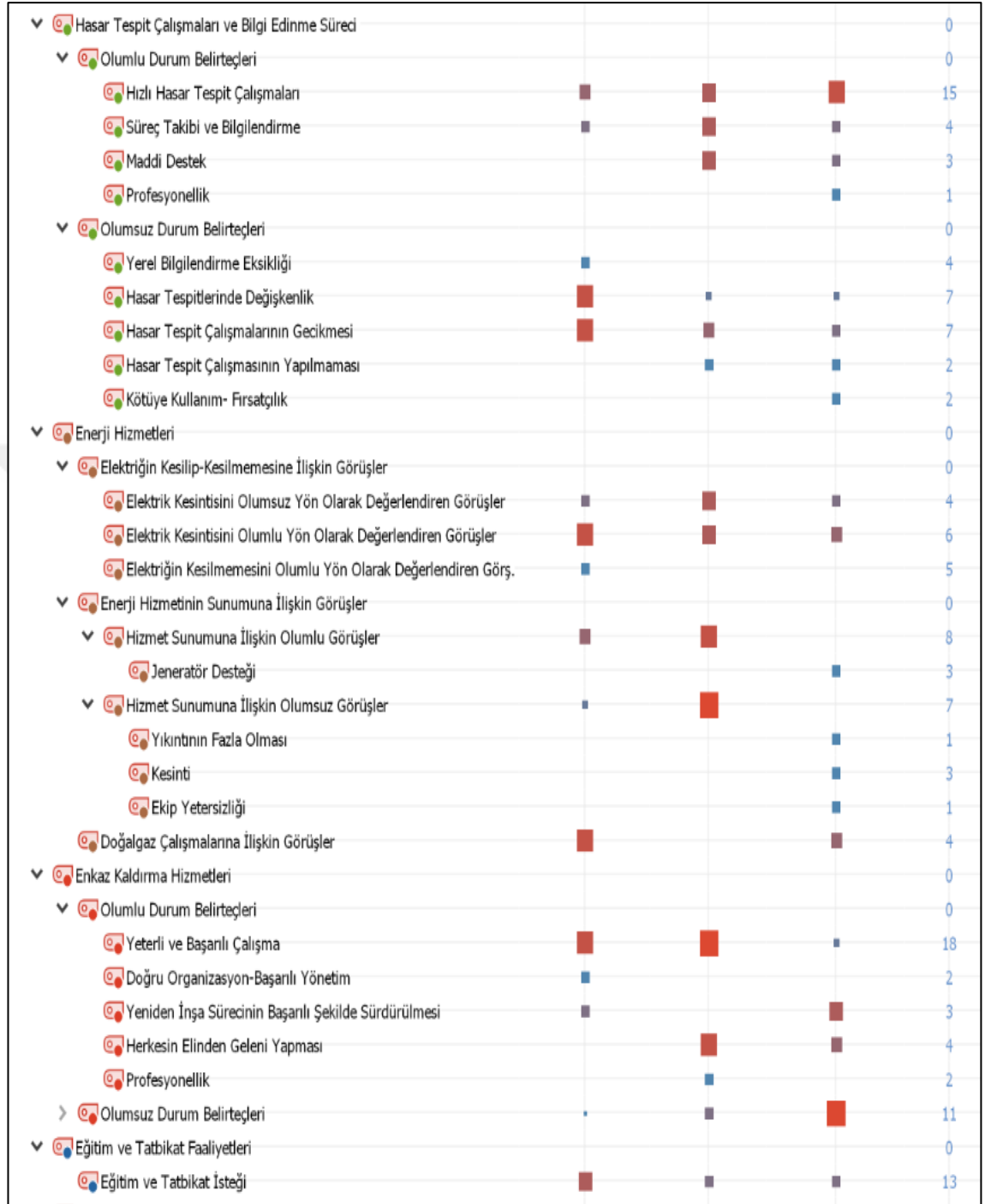
Şekil 67'nin devamı

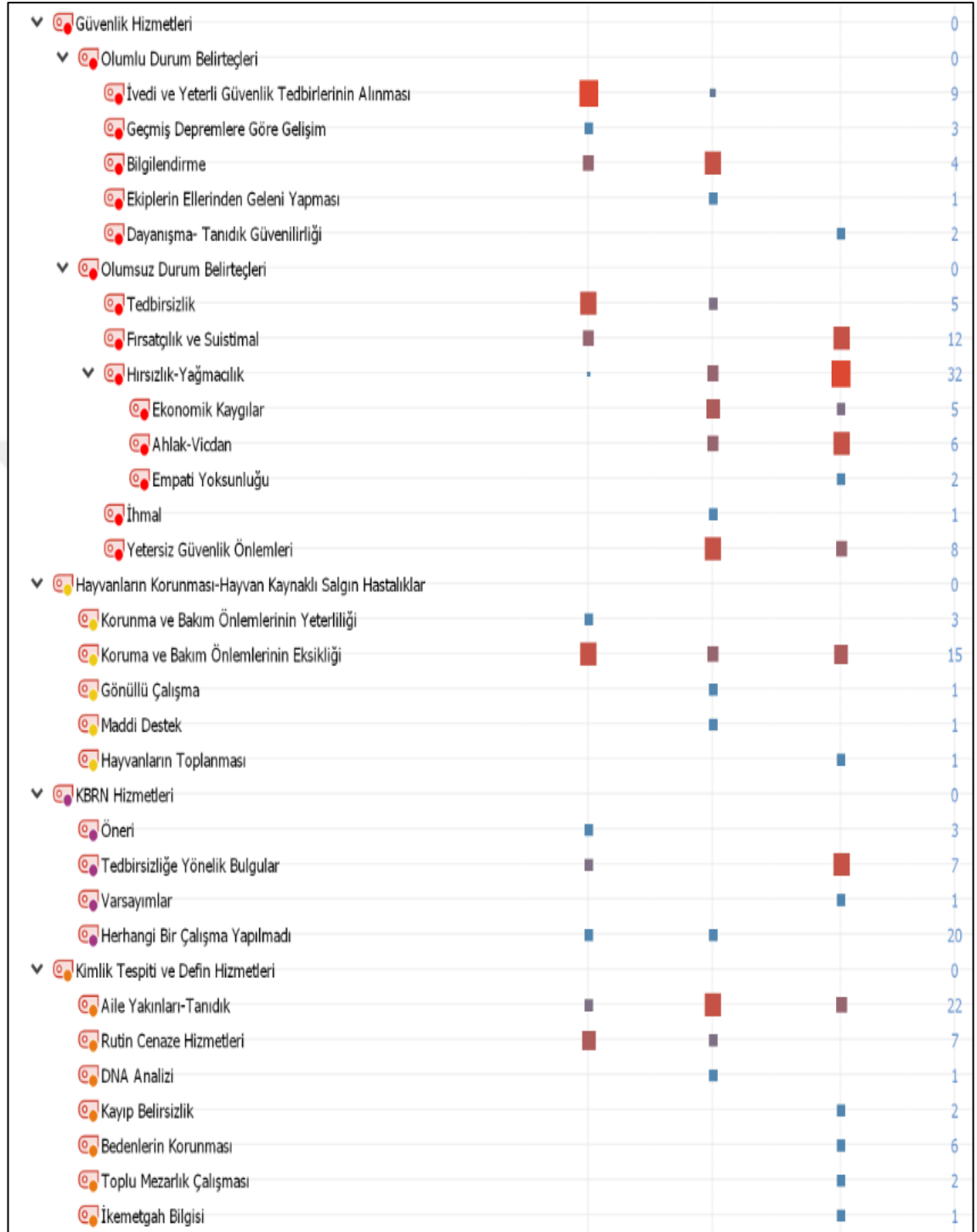
Şekil 67'nin devamı

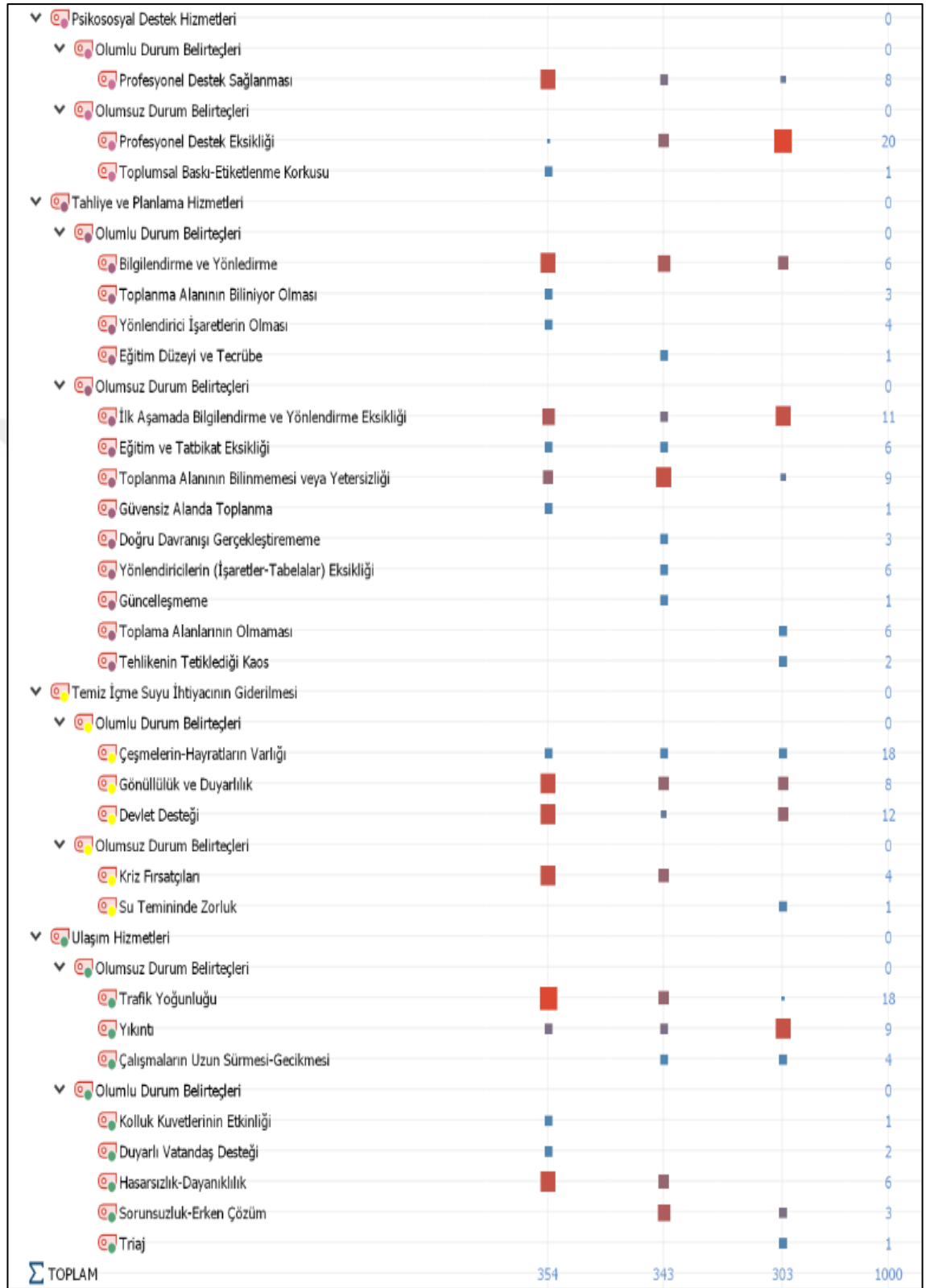
Şekil 67'nin devamı

Şekil 67'nin devamı

Şekil 67'nin devamı

5.5. Tartışma

Türkiye bulunduğu konum ve özellikleri nedeniyle doğal afetlerin sıkça yaşandığı bir ülke konumundadır. Türkiye Alp-Himalaya kuşağı olarak bilinen dünyanın en önemli deprem kuşağı üzerinde yer almasından dolayı tarih boyunca birçok deprem olayına maruz kalmıştır (Pampal ve Özmen, 2009: 59; MTA, t.y.). Türkiye’de meydana gelen deprem afetlerinde sunulan hizmetlerin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmada, bu kısımdan itibaren depremlerde sunulan hizmetlerin değerlendirilmesine yönelik elde edilen bulguların tartışılmasına yer verilmiştir.

Çalışmada; sağlık hizmetleri konusunda Gölcük, Van ve Elazığ depremlerinde ekiplerin ellerinden geleni yaptıkları ve özveriyle çalıştıkları saptanmıştır. Gölcük depreminde ambulans yetersizliğinden ve sağlık tesislerinin yetersizliğinden söz edilirken Van ve Elazığ depremlerinde ise bu durumun yaşanmadığı görülmüştür. Van ve Elazığ depremlerinin, ilk aşamalarında her ne kadar kısmi olarak ambulans ve ekip yetersizliğinden söz edilse de kısa sürede yeterli sayıda ambulansın ve ekibin olay bölgelerine ulaştığı belirtilmiştir. Organizasyon yeterliliği ve başarılı müdahale çalışmalarının giderek olgunlaştığı tespit edilmiştir. Gölcük depreminin birden çok bölgeyi etkilemesi ve yıkıcılığının fazla olması nedeniyle sağlık tesislerinin ciddi zarar gördüğü saptanmıştır. Gölcük depreminde yaralı sayısının fazla olması nedeniyle sağlık tesislerinin kapasitesinin aşıldığı söylenebilir. Katılımcılar, özellikle Van ve Elazığ depremlerinde ekiplerin olay yerine ulaşarak başarılı bir şekilde erken müdahale çalışmalarını başlatmış olmalarını, ellerinden geleni yapmalarını, ilgisini, çevresel ekip desteğinin hızlı biçimde sağlanmış olmasını ve hızlı bir şekilde organize olmalarını olumlu gelişmeler olarak değerlendirmişlerdir. Depremlerden sonra oluşan trafik yoğunluğunun, gereksiz şekilde oluşan kalabalık durumunun çalışmaları olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Çünkü vatandaşların depremden hemen sonra bir yerlere gitmek için yola çıkmalarının ciddi bir trafik yoğunluğuna neden olduğu vurgulanmıştır. Dolayısıyla bu durumun, ekiplerin olay yerine ulaşımını geciktirdiği düşünülmektedir. Afetlerde sağlık organizasyonunun incelendiği bir çalışmada; başarılı bir şekilde gerçekleştirilecek sağlık organizasyonu ile iletişim ve koordinasyon probleminin ortadan kalkacağı ifade edilmiştir. Sorunların ortadan kalkması ile birlikte kaynak kullanımının daha etkin olacağı belirtilmiştir. Etkin kaynak kullanımı ve yönetimi neticesinde daha profesyonel ekiplerin oluşturulacağı, bu sayede de afetlerde daha iyi

bir hizmet sunulacağı yorumu yapılmıştır (Arslan vd., 2007: 471). Doğal afetler sırasında sunulan sağlık hizmetlerini konu edinen bir çalışmada; sağlık hizmetlerinin sunumunda, sağlık hizmetlerinin kalitesinin, yönetimin, ekipman ve personel durumunun önemli olduğu belirtilmiştir. Aynı çalışmada, afet sırasında sunulan sağlık hizmetlerinin yetersizliği genel olarak araç-gereç eksikliğine, koordinasyon eksikliğine, kötü yönetime vb. durumlara bağlanmıştır (Khankeh vd., 2007). Arama kurtarma örgütlerinin incelendiği bir çalışmada; Türkiye’de gönüllü personellerden oluşan Ulusal Medikal Kurtarma Ekiplerinin yurt içi ve yurt dışı olmak üzere başarılı çalışmalar gerçekleştirdikleri ifade edilmiştir. Bu ekiplerin büyük bir özveri ile çalıştıkları belirtilmiştir (Günaydın vd., 2017: 62). Afetlerde acil sağlık hizmetlerinin zorluklarını inceleyen bir çalışmada; afetlerden sonra birçok kişinin etkilenen bölgeye geldiği ve bir kalabalık oluştuğu belirtilmektedir. Dolayısıyla oluşan kalabalığın yaralı hastaların yardımını, tıbbi bakımını ve transferini yavaşlatacağı ifade edilmiştir. Aynı çalışmada, vatandaşların ilk yardım bilgi düzeylerinin düşük olmasının daha farklı sonuçlara yol açacağı belirtilmiştir (Sorani vd., 2018). Artvin ilinde sel odaklı yapılan bir çalışmada; sel afetinde sunulan sağlık hizmetleri değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmada; koordinasyon eksikliğinin, iaşe sorununun, iletişim ve ulaşım sorununun yaşandığı vurgulanmıştır (Torpuş, 2019: 74). Çalışmanın verileri genel olarak literatür ile benzerlik göstermektedir. Depremi ilk anlarında bazı sorunların yaşandığı fakat genel olarak sağlık hizmetlerinin sunumunun başarıyla yürütüldüğü söylenebilir. Depremi etkilediği bölgenin büyüklüğü ile yıkıcılığının sağlık hizmetlerinin sunumunu önemli derecede etkilediği ifade edilebilir. Geçmiş depremlerden çıkarılan derslerle birlikte sağlık sisteminin giderek gelişmesi hizmet sunumunun kalitesini arttırmaktadır denilebilir.

Çalışmada; depremlerde ilk aşamada elektrik kesintisini olumlu değerlendirenler kadar olumsuz değerlendirenlerin de olduğu tespit edilmiştir. Gölçük depreminde elektrik kesintisinden, ekip yetersizliğinden, yıkıntının fazla olması nedeniyle enerji hizmetlerinin etkilenmesinden sıkça söz edildiği görülmüştür. Fakat Van ve Elazığ depremlerinde bu durumların belirgin şekilde yaşanmadığı tespit edilmiştir. Bazı katılımcıların, elektrik kesintilerinin yaşanması durumunda korku düzeylerinin artacağını ve buna bağlı olarak sorun yaşayacaklarını belirttikleri saptanmıştır. Elazığ

depreminde bazı katılımcıların, elektriğin kesilmemesi durumunda ikincil tehlikelerin oluşabileceğini ifade ettikleri görülmüştür.

Doğal afetlerin elektrik üzerine etkisini konu edinen bir çalışmada; enerji ihtiyacının giderilmesinin önemli olduğu belirtilmektedir. Enerji kesintisinin tüm yaşam tarzını etkileyeceği belirtilmiştir (Rudnick, 2011). Amerika’da yayımlanan bir raporda; şiddetli hava koşullarının, Amerika Birleşik Devletleri’nde elektrik kesintilerinin önde gelen nedenlerinden birisi olduğu ve 2003-2012 yılları arasında birçok elektrik kesintisine yol açtığı belirtilmiştir. Elektrik kesintileri nedeniyle okulların kapanacağı, acil durum hizmetlerinin aksayacağı gibi konulara yer verilmiştir (Energy.gov, 2013). 1999 Kocaeli ve Düzce depremlerini konu alan bir raporda; yüksek gerilim hatlarının, trafoların ve bağlantı hatlarının zarar gördüğü belirtilmiştir. Depremden birkaç dakika sonra Türkiye’nin kuzeybatısında elektrik kesintisi yaşandığı ifade edilmiştir. Birkaç gün içinde çoğu bölgenin elektrik enerjisinin sağlandığı belirtilmiştir (Erdik, 2001). 1994 yılında yaşanmış depremi konu edinen bir çalışmada; Los Angeles bölgesinde elektriklerin kesildiği ve tarihte ilk kez bir depremin tüm şehrin elektriklerinin kesilmesine yol açtığı belirtilmiştir. Birçok yerde elektrik kesintisinin yaşandığı, yaklaşık 600000 kişinin elektriğinin kesildiği ifade edilmiştir (Lund, 1996: 350-351). Çalışma verileri ile literatür verileri karşılaştırıldığında afetlerin genel olarak enerji kesintisine yol açtığı görülmüştür. Bu açıdan çalışmanın verileri ile literatür verilerinin benzeştiği söylenebilir. Depremlerden sonra enerji ihtiyacının giderilmesinin hem bireysel açıdan hem de çalışmalar açısından önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Depremden sonra yaşanan elektrik kesintilerine yönelik bireysel önlemlerin alınabileceği veya bölgesel açıdan takviye enerji kaynaklarının oluşturulabileceği ifade edilebilir.

Çalışmada; Güvenlik hizmetleri konusunda mevcut ekiplerin ellerinden geleni yaptıkları ifade edilmiştir. Gölcük depreminde sınırlı sayıdaki katılımcı “*Birbirlerini tanıyan insanlar birbirlerine daha yakın duruyorlardı*” gibi cümlelerle dayanışma-tanıdık güvenilirliği konusuna vurgu yapmışlardır. Gölcük ve Van depremlerinde hırsızlık-yağmacılık olaylarının sıkça yaşandığı tespit edilmiştir. Özellikle Gölcük ve Van depremlerinde yetersiz güvenlik önlemlerinden sıkça söz edildiği fakat bu durumun Elazığ depreminde göze çarpmadığı saptanmıştır. Elazığ depreminde diğer iki depreme göre daha profesyonel davranıldığı söylenebilir. Çünkü geçmiş depremlere göre bir

gelişim sergilendiği tespit edilmiştir. Fakat depremler başta olmak üzere her türlü afet olayında fırsatçı grupların ortaya çıktığı ve maalesef ki bu durumu üzüntüyle karşıladıklarını belirtmişlerdir. Felaketlerin suça etkisini konu edinen bir çalışmada; depremde sonra terk edilen binaların varlığını fırsata çeviren kişilerin hırsızlık olaylarını gerçekleştirdikleri belirtilmiştir. Kimilerinin suç işleme esnasında kimilerinin ise suç işledikten sonra emniyet kuvvetleri tarafından yakalandıkları ifade edilmiştir. Aynı çalışmada şahsa yönelik suçlarda azalma olduğu fakat mala yönelik suçlarda artış olduğu belirtilmiştir (Akkuş ve Efe, 2016: 13). Öğretmen adayları ile yapılan bir çalışmada; deprem sonrası yaşanan önemli sorunlardan birinin hırsızlık olduğu belirtilmiştir. Fırsatçıların halkı galeyana getirdikleri ifade edilmiştir. Evlerin boşaltılmasını sağlayarak evleri soydukları belirtilmiştir (Öztürk, 2013: 313). Afetler üzerine yapılan bir çalışmada; kalabalık ortamlarda güvenlik endişelerinin olabileceği belirtilmiştir (Sorani vd., 2018). Japonya’da yapılan bir çalışmada; afetler sonrası hırsızlık, yağmacılık ve dolandırıcılık gibi mülkiyeti hedef alan suçlarda artış olduğu fakat kişiyi hedef alan suçlarda bu durumun yaşanmadığı belirtilmiştir (Nogami, 2015: 304-305). Afetlerde dolandırıcılığı konu edinen bir çalışmada; afetlerin getirmiş olduğu sosyal koşullar ile bireylerin ve toplulukların vermiş oldukları tepkilerin suç işleme konusunda etkili olduğu belirtilmektedir (Aguirre ve Lane, 2019: 4; Roy, 2010). Doğal afetlerin şiddet suçlarına etkisini inceleyen bir çalışmada; orta veya büyük ölçekli afetlerin ardından mülke yönelik suç oranlarında artış olduğu belirtilmiştir. Genel olarak doğal afetlerin suç üzerinde etkili olduğu ifade edilmiştir (Roy, 2010: 19). Çalışmanın verileri ile literatür verileri karşılaştırıldığında afet olaylarında benzer şekilde hırsızlık yağmacılık olaylarının olduğu görülmüştür. Elazığ depremi açısından bakıldığında, güvenlik hizmetleri sunumunun geçmiş depremlere göre daha iyi olduğu, ivedi şekilde alınması gereken tedbirlerin alındığı ve gerekli durumlarda bilgilendirme yapıldığı görülmektedir. Bu durumları olumlu gelişimler olarak değerlendirmek mümkündür. Fakat yaşanan olumsuz olayları fırsata çevirmek isteyen kişilerin olduğu görülmektedir. Aynı zamanda deprem sonrası hırsızlık-yağmacılık olaylarının olduğu ve kişilerin mağdur edildiği sonucuna varılmıştır. Yaşanan bu üzücü durumları ise olumsuz yön olarak değerlendirmek mümkündür.

Çalışmada; Gölcük depreminden sonra Tüpraş yangını dışında bir olayın meydana gelmemesinde mevsimsel durumun etkili olduğu ifade edilmiştir. Tüpraş’ta

ıkan yangının söndürülmesi için birçok takviye ekibin olay yerine gönderildiği belirtilmiştir. İtfaiye ekiplerinin kurtarma ve koruma görevlerinde de bulunarak çalışmalarda başarı sergiledikleri görülmüştür. Yanıcı maddenin etkisinin yangının seyrini değiştirdiği belirlenmiştir. Van depremine ilişkin katılımcılar, deprem sonrası çok ciddi boyutta bir yangın olayının meydana gelmediğini belirttiler. Ayrıca yangın meydana gelmemiş olsa bile ekiplerin tedbir amaçlı görev aldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar müdahalenin gecikmesi, tedbirsizlik, ulaşım zorluğu ve sabotaj ihtimali konularını olumsuz yönler olarak belirtmişlerdir. Elazığ depremine ilişkin katılımcılar, genel olarak depremden sonra meydana gelen yangınlara erken ve başarılı bir şekilde müdahale edildiğini düşünmektedirler. Ayrıca yangın meydana gelmemiş olsa bile gerekli tedbirlerin yeteri kadar alındığını ve itfaiye ekiplerinin diğer ekiplere destek amaçlı yola çıktıklarını belirtmişlerdir. Depremler sonrası meydana gelen yangınları konu edinen bir çalışmada; depremlerden sonra oluşan bazı yangınların ciddi derecede hasara yol açtığı ifade edilmiştir. Depremden sonra oluşan kaosu itfaiyecilerin müdahale sürelerini etkilediği belirtilmiştir. Ayrıca rzgr durumunun da yangının ilerleyişinde etkili olduğu ifade edilmiştir. Aynı çalışmada toplumların bu konudaki hazırlık durumuna vurgu yapılmıştır (Khorasani ve Garlock, 2017). Türkiye’de itfaiye hizmetlerinin örgütlenmesi konusunda yapılan bir çalışmada; İtfaiye teşkilatları arasında farklılıkların olduğu belirtilmiştir. Bu farklılıkların genel olarak araç-malzeme, donanım, malzeme, koordinasyon, imkân-kabiliyet, standardizasyon gibi konuların da olduğu ifade edilmiştir. Aynı alışmada; İtfaiye teşkilatının bir meslek haline getirilmesinin hizmet kalitesini ve çalışan memnuniyetini arttıracadı belirtilmiştir (Düşünsel, 2019: 129-133). Türkiye’de afetlerde karşılaşılan sorunlar başlıklı bir çalışmada; itfaiye teşkilatlarının afetler konusunda gerekli malzemelerle donatılması, personellerin bu konularda eğitilmesi, kurtarma ve ilkyardım hizmetlerini sunabilecek şekilde örgütlenmesi gerektiği vurgulanmıştır (Yılmaz, 2012: 67). Çalışmanın verileri ile literatür verileri karşılaştırıldığında derin olmamakla birlikte bazı yönlerinin benzeştiği ifade edilebilir. İtfaiye çalışmalarının başarılı şekilde yürütüldüğü ve gerekli durumlarda tedbirlerin alındığı söylenebilir.

Çalışmada; Gölcük depreminde sınırlı sayıdaki katılımcının bilgilendirme ve yönlendirme çalışmalarının yapıldığını ifade ettiği görülmektedir. Yaşanan depremde tahliye hizmetlerine ilişkin olumsuz ifadelerin daha fazla ön plana çıktığı söylenebilir.

Depremi olduğu zamanlarda toplanma alanı kavramının tam olmadığı veya bilinmediği saptanmıştır. Yaşanan depremin kapsamlı ve yıkıcı olmasının birçok sorunu beraberinde getirdiği ifade edilebilir. Van depremine ilişkin katılımcılar, ilk aşamalarda yönlendirme eksikliği ile toplanma alanlarının bilinmemesi konusunu negatif yön olarak değerlendirmektedirler. Ayrıca deprem öncesi yeteri kadar tatbikat yapılmamasının doğru davranış sergilenmemesine katkı sağladığını ifade ettiler. Van depreminde katılımcıların yakındığı bir başka konu ise güncelleşmemedir. Bir katılımcı ise bilgilendirme ve yönlendirme çalışmalarının yapıldığını ifade etmiştir. Elazığ depremine ilişkin katılımcılar, genel olarak bilgilendirme ve yönlendirme çalışmalarının yapıldığını, tüm ekiplerin neredeyse yönlendirme faaliyetlerine katıldıklarını belirttiler. Toplanma alanlarının bilinirliği ile yönlendirici işaretlerin varlığını olumlu yönler olarak değerlendirmişlerdir. Fakat eğitim ve tatbikat eksikliğini, depremden sonra insanların güvensiz alanda toplanmalarını ve ilk aşamadaki bilgilendirme eksikliğini olumsuz yönler olarak değerlendirmişlerdir. Kronolojik olarak bakıldığında her depremden sonra olumlu gelişmelerin olduğu görülmektedir. Örneğin; Gölçük depreminde toplanma alanları konusu zihinlerde pek fazla yer almıyor iken Van ve Elazığ depremlerinde daha fazla yer almaktadır. Toplanma alanlarının yönetimini konu edinen bir çalışmada; afetlerle mücadele noktasında toplanma alanlarının önemli bir yere sahip olduğu belirtilmiştir. Toplanma alanlarının bilinirliğinin artırılması ve afetlerde etkin kullanılabilmesi için bilgilendirme yapılmasının gerekliliğine vurgu yapılmıştır (Mengi ve Erdin, 2018: 610). Toplanma alanlarının CBS ortamında değerlendirilmesini konu edinen bir çalışmada; toplanma alanları bulunmayan mahallelerde AFAD'ın belirlemiş olduğu standartların dikkate alınarak toplanma alanlarının oluşturulmasının önerildiği belirtilmiştir. Bazı mahallelerde kişi başına düşen toplanma alanının yetersiz kaldığı ifade edilmiştir. Toplanma alanlarının o bölgenin özelliklerinin, risklerinin göz önüne alınarak belirlenmesinin daha doğru olacağı belirtilmiştir (Şirin ve Ocak, 2020: 104). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada; öğrencilerin %91,6'sının toplanma alanlarını bilmediği belirtilmiştir. Tahliye planları ile toplanma alanlarını içeren bilgi kaynaklarının tüm öğrencilerin görebileceği yerlere asılmasının gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Bu konularda öğrencilerin bilgilendirilmesinin gerekliliğine dikkat çekilmiştir (Şahin vd., 2018: 154). Çalışmanın verileri ile literatür verileri karşılaştırıldığında, geçmiş depremlere göre

önemli iyileştirmelerin yapıldığı söylenebilir. Yaşanan depremlerden ders çıkarıldığı ve yeni adımların atıldığı ifade edilebilir. Deprem öncesi düzenli tatbikatların yapılmasının, bilgilendirme çalışmalarına tüm kesimlerin dâhil edilmesinin ve bakım planlarının oluşturulmasının sonraki depremlerde yaşanabilecek olumsuz durumları azaltabileceği sonucuna varılabilir. Toplanma alanlarının bilinirliğinin de oluşabilecek karmaşanın önüne geçilmesinde önemli bir adım olduğu söylenebilir.

Çalışmada; katılımcıların, genel olarak oluşan trafik sorununu vatandaşların panik halinde bir yerden bir yere gitme isteğine bağladıkları görülmüştür. Katılımcılar, yıkıntıların hemen kaldırılamamasını olumsuz durum olarak değerlendirmektedirler. Özellikle Gölçük depreminde ana geçiş güzergâhını oluşturan yollarda meydana gelen hasarların ulaşımı zorlaştırdığı saptanmıştır. Hem depremin etkilediği bölgenin fazla olması hem de yıkıcılığının fazla olmasından dolayı çalışmaların uzun sürdüğü söylenebilir. Yolların yıkılmaması veya hasarın olmaması dayanıklılık olarak ifade edilebilir. Katılımcılar Elazığ depreminde, kolluk kuvvetlerinin yanı sıra duyarlı vatandaşların olmasını ve ekiplere yardımcı olmaya çalışmalarını olumlu yönler olarak değerlendirmişlerdir. Ayrıca duyarlı vatandaş desteği ile kolluk kuvvetlerinin etkinliğinin Elazığ depreminde daha belirgin olduğu görülmüştür. Türkiye’de afetlerde karşılaşılan sorunlar başlıklı bir çalışmada; afetlerde yaşanan koordinasyon sorununun ulaşım konusunda da olduğu belirtilmiştir. Yurt dışından gelen yardım çalışmalarının gümrük geçişinde seri yapılamamasının karmaşa yaşanmasına neden olduğu ifade edilmiştir (Yılmaz, 2012: 68). Artvin ilinde sel odaklı yapılan bir çalışmada; UMKE ekiplerinin olay yerine ulaşımının en kısa süre içinde gerçekleştiği belirtilmiştir. En kısa süre ifadesinde ise normal ulaşım süresinin baz alındığı ifade edilmiştir. Ulaşım süresini olumsuz etkileyen faktörler arasında yolların sel nedeniyle kapanması ve herkesin trafiğe çıkarak yoğunluk yaratması olduğu belirtilmiştir (Torpuş, 2019: 71-73). Çalışmanın verileri ile literatür verileri incelendiğinde; trafik yoğunluğunun afetlerden sonra herkesin trafiğe çıkmasına bağlandığı ve bu durumun ulaşımı zorlaştırdığı sonucuna varılmıştır. Depremlerden sonra oluşan trafik yoğunluğunun önüne geçilebilmesi için bilinçlendirme çalışmalarının yapılmasının önemli olduğu söylenebilir.

Çalışmada; Gölçük depreminde katılımcıların genel olarak ilk aşamada barınma ihtiyaçlarını bireysel yöntemlerle gidermeye çalıştıkları görülmüştür. Kişilerin kendi

yaptıkları barınma alanları ile özel araçlarında belli bir süre geçirdikleri kanısına varılmıştır. Dayanışma ve gönüllü katılımcılığın önemine vurgu yapılmıştır. Depremi geniş bir alanı etkilemesine ve yıkıcı olmasına rağmen yeterli gayretin gösterildiği ve mağdurlara ulaşmaya çalışıldığı söylenebilir. Van depreminde katılımcılardan bazıları çadırların yeteri kadar dağıtıldığını ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırıldığını düşünmektedirler. Bilgilendirme çalışmalarının yapıldığını ve barınma sorununun başarılı şekilde yönetildiğini vurgulamaktadırlar. Fırsatçı kişilerin olduğu, iyi niyet yaklaşımının suistimal edildiği saptanmıştır. Van depremi sonrası soğuk hava koşullarının afetzedeleri olumsuz etkilediği söylenebilir. Çadır veya gıda dağıtımında bazı kişilerin kayırmacılık yaptığı belirtilmiştir. Elazığ depreminde ise katılımcılar, ciddi bir barınma sorunu yaşamadıklarını ifade ettiler. Çadırların yeteri kadar dağıtıldığını ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırıldığını düşünmektedirler. Ayrıca çadır dağıtımında olsun tedarik de olsun vatandaş dayanışmasının önemli olduğunu dile getirdiler. Bilgilendirme çalışmalarının yapıldığını ve barınma sorununun başarılı şekilde yönetildiğini vurgulamaktadırlar. Önceki depremlerde de belirtildiği gibi fırsatçı kişilerin olduğu, iyi niyet yaklaşımının suistimal edildiğini belirttiler. Bazı basın organlarının gerçeği yansıtmadığını bunun da bilgi kirliliğine yol açtığını ifade ettiler. Depremler açısından baskınlık düzeyi değişmekle birlikte fırsatçı grupların olması, ilk aşamadaki organizasyon eksikliği gibi konuların ortak yönler olduğu görülmüştür. Her üç depremde de özveriyle çalışan ekiplerin olduğu ve ihtiyaç sahiplerine ulaşmaya çalışıldığı saptanmıştır. Ancak Gölçük ve Van depremleri özelinde kayırmacılık ve kötüye kullanım konularının biraz daha ön plana çıktığı tespit edilmiştir. İran’da yapılan bir çalışmada; depremlerden bir ay sonra yeniden yapılanmaların başladığı ve soğuklar başlamadan önce 21000 yeni konutun inşa edildiği belirtilmiştir (Ghafory-Ashtiany, 1999). Geçici iskân alanlarının belirlenmesi üzerine yapılan bir çalışmada; geçici iskân denilince yalnızca çadırların akla getirilmemesi gerektiği ifade edilmiştir. Geçici çalışma alanlarına ilişkin planlamaların afet öncesinde yapılması gerektiği belirtilmiştir. Planlama aşamasında tatbikatlara yer verilerek gerekli iyileşmelerin yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Planlama ile birlikte afet sonrası oluşabilecek geçici iskân sorunlarının önüne geçilebileceği belirtilmiştir (Özdemir, 2004: 255). Barınma sorunlarını konu edinen bir çalışmada; barınma sorunlarının yaşanmasında, afet öncesi ve sonrası atılması gereken adımların belirlenmemiş ve gerekli eylemlerin oluşturulmamış olması

olarak değerlendirilmiştir. Aynı çalışmada sürdürülebilir bir barınma sisteminin tasarlanmamış olmasına da vurgu yapılmıştır (Limoncu ve Bayülgen, 2005: 26). Acil barınma ihtiyacının karşılanmasını konu edinen bir çalışmada; bireylerin afetlerden sonra fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal olarak tepki verdikleri ifade edilmiştir. Bu tepkilerin sebeplerinden birinin de barınma alanlarını ve eşyalarını kaybetme korkusu olduğu belirtilmiştir. Afetzedelerin ilk aşamada konfor ve tasarım durumunu göz önünde bulundurmadan barınak yapma yoluna gittikleri belirtilmiştir. Sonraki aşamalarda devlet tarafından sağlanan geçici barınakların uzun süreli kullanımda kaldığı belirtilmiştir (Demirarslan, 2005: 342) Erciş depremi üzerine yapılan bir çalışmada; Türkiye’de yapıların afet hazırlık düzeylerinin düşük ve yapı kalitesinin kötü olmasının yıkım oranına etki ettiği belirtilmiştir. Afetler sonrası geçici barınma amacıyla kullanılabilecek yapı stokunun yetersiz olmasına vurgu yapılmıştır. Geçici barınma alanlarının belirlenmesinin afetler sonrası yapılmasına dikkat çekilmiştir. Yer seçimlerinin planlanmasına, yönetimine ilişkin belirlenmiş standartların ve kuralların geliştirilmemiş olmasına vurgu yapılmıştır (Şengül ve Turan, 2012: 144). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Van depremi için hazırlamış olduğu raporda; geçici barınma konusunda Van Merkez’e 24014 adet konteyner, Van Erciş’e 5472 adet konteyner olmak üzere toplam 29486 adet konteyner gönderildiği belirtilmiştir. Aynı raporda; Van Merkez’de 31, Erciş’te ise 4 olmak üzere toplam 35 konteyner kent kurulduğu belirtilmiştir (AFAD, t.y.b). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Elazığ depremi için hazırlamış olduğu raporda; 132 barınma alanının oluşturulduğu, 3846 adet çadırın kurulduğu, bireysel açıdan 19409 adet çadırın dağıtıldı belirtilmiştir. Aynı raporda Malatya ilinde ise bireysel açıdan 5948 çadır dağıtımının yapıp kurulduğu belirtilmiştir (AFAD, 2020b). Çalışmanın verileri ile literatür verileri karşılaştırıldığında, Türkiye’de afet yönetim sisteminde yapılan değişikliklerin olumlu sonuçlarının sahaya yansıdığı söylenebilir.

Çalışmada; katılımcılar depremde sonra temiz içme suyu ihtiyacının giderilmesine yönelik ciddi bir sorun yaşamadıklarını ifade ettiler. Genel olarak temiz içme suyu ihtiyacının doğal kaynaklardan veya çeşmelerden giderildiğini belirttiler. Bunun yanında kurumların veya gönüllü kuruluşların hazır paket su dağıtımını yaptıklarını ifade ettiler. Fakat bazı kişilerin yaşanan depremi fırsat kapısı olarak görüp maliyetleri arttırdıklarını da belirttiler. Gölcük depremi özelinde sınırlı kalmak suretiyle

yıkıntının fazla olduğu bazı bölgelerde temiz içme suyuna ulaşımında sorun yaşandığı belirtilmiştir. “*Afet ve Acil Durumlarında Su İhtiyacının Belirlenmesi ve Yönetimi*” başlıklı bir çalışmada; kaynakların doğru tespiti, yönetilmesi ve projelendirilmesi ile birlikte olası bir afette su ihtiyacının karşılanabileceği belirtilmiştir. Lokal düzeyde yapılmış olan çalışmada; yağmur suları ile yeraltı su kaynaklarının doğru planlanması durumunda arıtmaya ihtiyaç duyulmayacağı, gerekli olan su kaynağının düşük maliyetlerle planlanmasının mümkün olacağı ifade edilmiştir (Dündar vd., 2018: 972). Afetlerle ilgili risk yönetimini konu edinen iki çalışmada; barınak, su, gıda güvenliği, sanitasyon, atık yönetimi ve hastalık kontrolü gibi çevresel hizmetlerin, acil yardımın önemli bileşenlerini oluşturduğu belirtilmiştir. Afet nedeniyle zarar görmüş su ve kanalizasyon sistemlerinin mümkün olan en kısa zamanda onarılması ve güvenilir su sağlanmasının önemine vurgu yapılmıştır (Ekşi, 2016: 19; Gupta ve Nair, 2012: 7). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Elazığ depremi için hazırlamış olduğu raporda; barınma alanlarında, su deposu, market, çocuk oyun alanları, okuma salonları, mescit, basketbol sahası, millet kiraathanesi gibi alanların yer alacağı belirtilmiştir (AFAD, 2020b). Çalışmanın verileri ile literatür verilerinin ortak yanı su temininde önemli bir sorun yaşanmadığıdır. Temiz içme suyu konusunda bir sıkıntı yaşanmadığı söylenebilir. Çeşmelerin varlığının temiz içme suyu temininde önemli bir rol üstlendiği söylenebilir. Ayrıca devlet desteği ile vatandaş duyarlılığının da su temini konusunda önemli bir paya sahip olduğu ifade edilebilir.

Çalışmada; her üç deprem için de geçerli olmak üzere katılımcılar altyapı konusunda önemli bir sorun yaşanmadığını beyan ettiler. Fakat Gölcük depremini yaşamış sınırlı sayıdaki katılımcı yıkıntının fazla olduğu yerlerde kısmi sorunların yaşandığını belirttiler. Aynı depremde altyapı sorununa bağlı gelişebilecek bulaşıcı hastalıklara yönelik de gerekli çalışmalar yapıldığı ifade edildi. Van depremine ilişkin bir katılımcının, çadır kent alanında bazı altyapı sorunlarının olduğunu dile getirdiği görüldü. Aynı deprem için bazı katılımcıların geç müdahale ile tespit çalışmalarının gecikmesi konusuna vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Elazığ depremini yaşayan bir katılımcı ise depremle ilgili olmayıp genel olarak şehir yapılaşmasındaki plansızlığa dikkat çekmiştir. Van ve Elazığ depremleri açısından katılımcılar bölgesel olarak altyapı sistemlerinin iyi olduğunu düşünmektedirler. Depremin bölgede çok fazla yıkıcı etkisinin olmamasının da bu durumu etkilediği söylenebilir. Sorun yaşanması

durumunda herkesin elinden geleni yaptığını, ekiplerin hızlı bir şekilde müdahale ettiğini ifade ettiler. Depremlere ilişkin çevre sorunlarını konu edinen bir çalışmada; altyapı sistemlerinde oluşan hasarların hızlı şekilde tespit edilebilmesi için bilgisayar destekli sistemlerin kurulması gerektiği belirtilmiştir (Korur vd., 2011: 1221). Christchurch depremini konu alan bir çalışmada; yaşanan depremin gaz, elektrik, su ve atık su sistemlerine etkisi değerlendirilmiş olup depremden sonra bazı depolama alanlarının zarar gördüğü belirtilmiştir. Aynı çalışmada 20 kuyunun zarar gördüğü ve bazı sokaklarda da su baskını yaşandığı ifade edilmiştir (Giovinazzi vd., 2011). Altyapı konusunda sorun yaşanmamasının nedenlerinin, depremin yıkıcı etkisinin az olması ile altyapı sisteminin dayanıklılığı olduğu söylenebilir. Müdahale ve tespit çalışmaları konusundaki sorunların doğru bir planlama ile aşılabileceği ifade edilebilir.

Çalışmada; Gölcük, Van ve Elazığ depremlerinde gönüllülük-duyarlılık, ilk aşamadaki organizasyon yetersizliği, iyi niyet suistimali-fırsatçılık gibi durumların ortak yönler olarak değerlendirildiği görülmüştür. Van depreminde sabotaj-yardımların engellenmesi, hırsızlık-yağmacılık ile kayırmacılık – kötüye kullanım gibi konulara yer verildiği saptanmıştır. Yeterli devlet desteğine yapılan vurgunun Van ve Elazığ depremlerinde daha fazla ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Katılımcılar özellikle Elazığ depreminden hemen sonra birçok ekibin olay yerine geldiğini ve hızlı bir şekilde beslenme hizmetlerine ilişkin çadırlar kurduklarını belirttiler. Devlet desteğinin önemine vurgu yapılarak başarılı bir yönetim gerçekleştirildiğinin altını çizdiler. Depremlerde beslenme üzerine yapılan bir çalışmada; doğal afetler sonrası yaşamın sürdürülebilmesi için temel ihtiyaç malzemelerinin edinilmesi gerektiği belirtilmektedir. Özellikle hamile kadınlar, bebekler, yaşlılar ve hastalar için beslenme programlarının oluşturulması gerektiği ve öncelik verilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Tsuboyama-Kasaoka ve Purba, 2014). Afetlerde beslenme üzerine yapılan başka bir çalışmada; beslenme çalışmalarında, yönetsel, altyapısal ve idari konulara değinildiği görülmüştür. Gıdaların depolanmasından dağıtımına kadar bazı belirsizliklerin yaşandığına değinilmiştir. Aynı çalışmada denetim eksikliğine, karar alma mekanizmalarındaki sorunlara, ekiplerin görevlendirilmesinden denetimlerinin zayıflığına kadar bazı sorunlara göz kırptığı görülmektedir (Moghadam, 2017: 2-5). Yapılan başka bir çalışmada ise; beslenme planının yapılmasına vurgu yapılarak, besin temininin çok önemli olduğu belirtilmiştir. Beslenme konusunda planlama yapılırken

toplumun demografik özelliklerinden, besinlerin tüketilebilirliğine kadar bazı faktörlerin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bu konuda birçok uzmandan destek alınması gerektiği belirtilmiştir (Yılmaz ve Arslan, 2018: 70-75). Türk Kızılay'ın resmi sitesinde yer alan bir haberde (25/01/2020); Kızılay'ın Elazığ depreminin hemen ardından alarm durumuna geçtiği belirtilmektedir. Afet bölgesindeki yardım çalışmalarının yürütülmesi amacıyla 276 afet uzmanının görevlendirildiği ifade edilmiştir. Aynı haberde Kızılay tarafından 36 adet öncü aracın, 5000'er kişilik 4 mobil mutfak ve 7 adet ikram aracının afet bölgesine gönderildiği belirtilmiştir (Kızılay, 2020a). Türk Kızılay'ın 2020 faaliyet raporunda; Elazığ depreminde beslenme hizmetlerine ilişkin 2009435 öğün sıcak yemeğin üretim ve dağıtımının yapıldığı belirtilmiştir (Kızılay, 2020b). Çalışmanın verileri ile literatür verilerine bakıldığında beslenme çalışmalarında ortak yönlerin olduğu ifade edilebilir. Beslenme hizmetlerine yönelik yürütülen çalışmaların başarıyla sonuçlandığı, ancak iyi niyet suistimalinin önüne geçilebilmesi için daha kontrollü bir dağıtım yapılabileceği söylenebilir.

Çalışmada; Gölçük depreminde katılımcıların çoğunluğu depremden sonra herhangi bir şekilde psikososyal destek hizmeti almadığını belirttiler. Bazı katılımcılar ise destek almadıklarını ancak alınması gerektiğini belirttiler. Van depreminde sunulan psikososyal destek hizmetleri değerlendirildiğinde deprem sonrası çocuklara yönelik destek alanlarının oluşturulduğu görülmektedir. Bazı katılımcıların bireysel başvuru yaparak destek aldıkları görülmüştür. Fakat bunların dışında birçok kişinin de destek hizmeti almadığı tespit edilmiştir. Elazığ depreminde sunulan Psikososyal destek hizmetleri değerlendirildiğinde ise deprem sonrası özellikle çocuklara ve yaşlılara yönelik destek alanlarının oluşturulduğu görülmektedir. Özellikle çocukların etkilenme durumları göz önüne alınmış ve onlardaki depremin etkisini azaltmak için çeşitli oyunların sergilendiği belirtilmektedir. Fakat bunların dışında birçok kişinin de destek hizmeti almadığı görülmüştür. Bazılarının bireysel başvuru eksikliğinden kaynaklı olduğu bazıların ise toplumsal baskı ve etiketlenme kaygısı yaşadığı için destek hizmetine başvuru yapmadığı belirtilmiştir. Mitch kasırgasının (ABD) psikolojik etkisi üzerine yapılan bir çalışmada; kadınların daha yüksek risk altında olduğu belirtilmiştir. Ayrıca önceden sorun yaşayan kişilerin intihar düşüncesini daha fazla bildirdikleri ifade edilmiştir. Bu noktadan hareketle intihar düşüncesi konusuna dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Caldera vd., 2001: 113). Doğal afetin psikososyal ve manevi etkisine

ilişkin kültürlerarası durumu konu edinen bir çalışma yapılmıştır. Çalışma, Türkiye'de 1999 depremini ve Kaliforniya' da 1994 Northridge depremini yaşamış bazı kişiler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Kaliforniya örneğinde en yüksek TSSB düzeyinin en az 60 yaşındaki bireyler arasında meydana geldiği, Türkiye örneğinde ise ellili yaşlarında olanların en yüksek TSSB düzeyini gösterdiği belirtilmiştir. Aynı çalışmada, yaşanan bir felaketten sonra hayatta kalanlara destekleyici bakım sağlamanın yararlı olacağı ifade edilmiştir. Kültürün etkisi üzerine ise daha fazla çalışma yapılması gerektiği vurgulanmıştır (Kalayjian, vd. 2002). 1999 Marmara depreminin psikolojik sonuçları üzerine yapılan bir çalışmada; deprem öncesi psikiyatrik sorunları bulunan kişilerin daha fazla etkilendiği belirtilmiştir (Tural vd., 2004: 454-455). Afetlerdeki psikososyal hizmetlerin etkililiği konusunda yapılan bir çalışmada; deprem sonrası sağlanan psikososyal destek hizmetlerinin TSSB düzeyini olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. Sunulan hizmetle birlikte kişilerin kendilerinde veya yakınlarında ileride oluşabilecek psikolojik problemlerle baş etme kapasitesinin artabileceği ifade edilmiştir. Aynı çalışmada kadınların erkeklere göre anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu vurgulanmıştır (Kılıç, 2008: 88-89). Afetlerde sunulan psikososyal destek hizmetleri hakkında yapılan bir çalışmada; sunulan psikososyal destek hizmetlerinin bir psikiyatrik tedavi olmadığı bir destek unsuru olduğu belirtilmiştir. Sunulan psikososyal destek hizmetlerinin oluşabilecek majör sorunları engelleyeceği ifade edilmiştir. Psikososyal destek hizmetlerinin afetin oluşturduğu kaygıları etkileyeceği ve toplumun yeniden inşa aşamasına katkı sağlayacağı belirtilmiştir (Aydın, 2012: 1-9). Afetlerde ruh sağlığı üzerine yapılan sistematik bir çalışmada; depremden önce psikiyatrik sorunları olan kişilerin var olan durumlarının tetiklenebileceği ve psikolojik sıkıntılar yaşayabileceği belirtilmiştir (North ve Pfeferbaum, 2013). Psikososyal destek hizmetleri açısından Van ve Marmara depremlerinin karşılaştırıldığı bir çalışmada; psikososyal destek hizmetleri konusunda Van (2011) depreminden sonra ilerleme kaydedildiği fakat bunun genellikle sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla yürütüldüğü belirtilmiştir. Depremin birey üzerinde yaratmış olduğu olumsuz etkilerin giderilmesi için birçok kişinin (Klinik psikolog, sosyal hizmet uzmanı, psikolojik danışman, psikiyatrist) görev aldığı ifade edilmiştir. Sunulan psikososyal destek hizmetlerinin lokal düzeyde kaldığı belli kesimlere ulaştırılamadığı belirtilmiştir. Afetzedelerin tamamına ulaşılması için mobil hizmet birimlerinin kurulmasının yararlı olacağı ifade edilmiştir (Altun, 2016: 195). Çalışmanın

verileri ile literatür verileri karşılaştırılıp kronolojik olarak bakıldığında geçmiş depremlere göre ilerleme kaydedildiği, ancak destek hizmet sunumunun istenilen düzeyde olmadığı söylenebilir. Depremden sonra sunulan psikososyal destek hizmetlerinin geliştirilmesi gerektiği, kişilerin başvuru şekilleri, gizlilik durumları ve uzun vadeli destek hizmet sunumunun olgunlaştırılması gerektiği ifade edilebilir.

Çalışmada; Gölcük depremindeki katılımcılar, depremden sonra zor bir süreç yaşadıklarını, yıkıntının fazla olduğunu belirttiler. İlk aşamalarda herkesin kurtarma çalışmalarına katıldığını ve ellerinden geleni yapmaya çalıştıklarını ifade ettiler. Ancak hasar boyutunun fazla olması, araç yetersizliği gibi konuların çalışmaları etkilediğini belirttiler. Van depreminde gerçekleştirilen enkaz kaldırma çalışmalarında, katılımcılardan bazıları herkesin elinden geleni yaptığını, önceki depremlere göre daha profesyonel bir çalışma gerçekleştirildiğini ifade ettiler. Bazı katılımcılar çalışmaların yeteri kadar yapıldığını savunurken bazı katılımcılar ise çalışmalar ile yeniden inşa sürecinin geciktiğini ifade etmişlerdir. Elazığ depreminde ise enkaz kaldırma çalışmalarının yeterli ve başarılı bir şekilde yürütüldüğü belirtilmektedir. Yıkılması gereken binaların yıkıldığı ve yeniden inşa sürecinin başladığı hatta sürecin devam ettiği ifade edilmiştir. Enkaz kaldırma çalışmalarındaki ekip koordinasyonunun da yerinde olduğu belirtilmiştir. Ancak bir katılımcı yıkılması gereken binaların kontrolsüz bir şekilde yıkıldığını belirtmiş ve bunu olumsuz bir durum olarak nitelemiştir. AFAD'ın, Van depremine ilişkin hazırlamış olduğu raporda; ilk aşamada tehlike oluşturan binaların yıkıldığı, Van ile Erçiş'te enkaz durumunda olan ya da acil yıkılması gereken 600'den fazla binanın yıkım çalışmalarının tamamladığı belirtilmiştir (AFAD, t.y.b). AFAD'ın, Elazığ depremine ilişkin hazırlamış olduğu raporda (20.02.2020); enkaz kaldırma, hasar tespiti ve altyapı çalışmalarını sürdürmek üzere 1000'den fazla teknik personel ile iki adet mobil hasar tespit laboratuvar aracının, iki adet karavanın ve iki adet arazi aracının bölgeye gönderildiği belirtilmiştir. Aynı raporda yıkılmış veya yıkılması gereken binaların, yıkım ve enkaz kaldırma çalışmalarının ilgili kurumların koordinasyonunda yürütüldüğü ifade edilmiştir (AFAD, 2020b). Enkaz kaldırma çalışmalarına ilişkin yürütülen faaliyetlerin gün geçtikçe olgunlaştığı, daha teknik ve şeffaf şekilde yapıldığı söylenebilir.

Çalışmada; Gölcük, Van ve Elazığ depremlerinde, hasar tespit çalışmalarının ilk aşamada hızlı bir şekilde yapılmaya çalışıldığı ifade edildi. Özellikle ağır hasarlı

binaların hızlı şekilde tespit edildiği belirtildi. Yetkililer tarafından sürecin takip edildiği ve konu hakkında bilgi verildiği tespit edildi. Tespit çalışmalarının sonuçlarına göre gerekli maddi desteğin sağlandığı ifade edildi. Katılımcılardan bazıları hasar tespit çalışmalarındaki değişim, gecikme veya hiç yapılmaması konularından yakınmaktadırlar. AFAD'ın, Van depremine ilişkin hazırlamış olduğu raporda; depremin hemen ardından başlatılan hasar tespit çalışmalarının dört ay boyunca kesintisiz devam ettiği belirtilmiştir. Van genelinde 200000'den fazla işyeri, konut ve ahırın tek tek incelenerek hasar tespit çalışmalarının gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Bu çalışmalarda 1000'i aşkın mimar ve inşaat mühendisinin görev aldığı belirtilmiştir (AFAD, t.y.b). AFAD'ın, Elazığ depremine ilişkin hazırlamış olduğu raporda (20.02.2020); enkaz kaldırma, hasar tespiti ve altyapı çalışmalarını sürdürmek üzere 1000'den fazla teknik personel ile iki adet mobil hasar tespit laboratuvar aracının, iki adet karavanın ve iki adet arazi aracının bölgeye gönderildiği belirtilmiştir. Aynı raporda Elazığ merkez ve köyleri ile birlikte Maden, Sivrice ilçelerinde toplam 61152 bina ile bu binalardaki 202765 bağımsız bölümde hasar tespit çalışmalarının yürütüldüğü ifade edilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda 263 adet yıkık, 558 adet acil yıktırılacak, 7698 adet ağır hasarlı, 1540 adet orta hasarlı, 15671 adet az hasarlı ve 25851 adet binanın ise hasarsız olduğu belirtilmiştir (AFAD, 2020b). Sonuç olarak; hasar tespit çalışmalarının genel olarak başarılı şekilde gerçekleştirildiği söylenebilir. Geçmişten günümüze kadar diğer alanlarda olduğu gibi bu alanda da önemli gelişmelerin yaşandığı söylenebilir.

Çalışmada; Gölcük depremini yaşayan katılımcılar arama- kurtarma çalışmalarında ekip sayısının ve personel sayısının yetersiz kaldığını belirttiler. Fakat mevcut ekiplerin canla başla çalıştıklarını ifade ettiler. Sonraki aşamalarda birçok yerden arama-kurtarma ekiplerinin bölgeye geldiğini belirttiler. Depremin etkilediği alan ile yıkıcı etkisinin fazla olmasının bu durumu etkilediği söylenebilir. Van depreminde, katılımcılar arama- kurtarma çalışmalarında ekip sayısının ve personel sayısının yeterli olduğunu belirttiler. Bir katılımcı önceki depremlerle karşılaştırma yapmış ve çalışmaları daha organize olarak değerlendirmiştir. Ekiplerin çalışmalarda büyük özveri gösterdiklerini ifade ettiler. Genel olarak yürütülen arama- kurtarma çalışmalarının iyi olduğu vurgulanmıştır. Sınırlı sayıdaki katılımcı ise ilk aşamadaki ekip sayısını yetersiz bulmuş ve geç aksiyon alındığını belirtmiştir. Elazığ depreminde

ise katılımcılar, arama- kurtarma çalışmalarının oldukça iyi yönetildiğini düşünmektedirler. Çalışmalara katılan ekip sayısının ve personel sayısının yeterli olduğunu belirttiler. Türkiye'nin her yerinden ekiplerin gelmiş olmasının ve koordineli bir şekilde çalışılmış olmasının başarıyı arttırdığını ifade ettiler. Bir katılımcı büyüklerinden duyduklarıyla önceki depremleri karşılaştırmış ve yaşanan Elazığ depremindeki çalışmaları oldukça başarılı bulduğunu beyan etmiştir. Ekiplerin edinmiş olduğu tecrübeyi ve profesyonelliği çalışmalara yansıttıklarını ifade ettiler. Genel olarak yaşanan Elazığ depreminde yürütülen arama- kurtarma çalışmalarının her yönüyle iyi olduğu vurgulanmıştır. Özetle arama- kurtarma ekiplerinin Gölcük depreminden itibaren daha profesyonel bir hale geldikleri görülmüştür. Gölcük depreminde profesyonellikten veya tecrübeden söz edilmez iken Van ve Elazığ depremlerinde ise bu konulardan sıkça söz edildiği saptanmıştır. Her üç depremde de ekiplerin özveriyle çalıştıkları ellerinden geleni yaptıkları görülmüştür. Özellikle Van ve Elazığ depremlerinde başarılı yönetim ve doğru organizasyonun olgunlaştığı tespit edilmiştir. Gölcük depreminde ambulans veya ekip yetersizliğinden söz edilirken Van ve Elazığ depremlerinde ise ulusal düzeyde birçok ekibin ivedilikle bölgeye ulaştıklarından söz edilmiştir. İran'da yapılan bir çalışmada; yaşanan depremlerde ilk 24 saat içinde insanların %95'inin kurtarıldığı belirtilmiştir (Ghafory-Ashtiany, 1999). Marmara ve Düzce depremlerinde görev alan personeller üzerinde yapılan bir çalışmada; katılımcıların çalışma esnasında en fazla organizasyon ve malzeme eksikliği gibi sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. Aynı çalışmada; belirsizlik, ulaşım sorunları, yardımların gecikmesi, gıda ve su eksikliği, deneyimsizlik, idarecilerin duyarsızlığı gibi konulara da dikkat çekildiği görülmüştür (Çakmak vd., 2010: 83-88). Van depremi üzerine yapılan bir çalışmada; depremin hafta sonu ve gündüz meydana gelmiş olmasının hızlı müdahale açısından bir avantaj olduğu belirtilmiştir. İlk zamanlarda bazı yönetsel aksamaların yaşandığı fakat arama-kurtarma, acil yardım faaliyetleri gibi çalışmaların başarılı şekilde icra edildiği ifade edilmiştir. Aynı çalışmada deprem bölgesine fazla sayıda arama-kurtarma ekibinin sevk edildiği ve bazı koordinasyon sorunlarının yaşandığı belirtilmiştir (Ergünay ve Özmen, 2013: 4). Yalova, Van ve Simav depremlerinin incelendiği bir çalışmada; 1999 Marmara depreminden sonra yaşanan gelişmelerin arama-kurtarma hizmetlerini etkilediği belirtilmektedir. Bundan dolayı 1999 Marmara depreminde yaşanan sorunların Van depremi ile sonraki

depremlerde yaşanmadığı ifade edilmiştir (İbiş ve Kesgin, 2014: 231). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Van depremi için hazırlamış olduğu raporda; ilk altı saat içinde 903 arama-kurtarma personelinin, 7 ekip 159 UMKE personeli ile sağlık ekibinin ve 40 (5 hava ambulansı) ambulansın olay yerine sevk edildiği belirtilmiştir. İlk 24 saat içinde ise 2522 arama-kurtarma personelinin, 699 UMKE ve sağlık ekibinin, 113 (7 hava ambulansı) ambulansın bölgeye sevk edildiği belirtilmiştir (AFAD, t.y.b). Arama-kurtarma hizmetlerindeki çalışmaların geçmiş depremlere göre gelişim göstermesi çalışmanın verileri ile literatür verilerinin ortak yönü olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak; ekip sayısının, donanımının ve çalışmalarının gün geçtikçe daha iyiye gittiği söylenebilir. Yaşanmış depremlerden çıkarılan derslerin çalışmalara olumlu şekilde yansıdığı ifade edilebilir.

Çalışmada; Gölcük, Van ve Elazığ depremlerinde katılımcılar, haberleşme konusunda depremin ilk zamanlarında telefon açısından sorun yaşandığını ifade ettiler. Ancak Gölcük depreminde bu sorunun daha fazla yaşandığı görülmüştür. Alternatif iletişim yollarının olmamasının depremzedeleri zorladığı görülmüştür. Her üç deprem için de geçerli olmak üzere katılımcılar genellikle iletişim sorununun kişilerin o panikle veya olayın etkisi ile birbirini arama isteğine bağlamaktadırlar. Dolayısıyla bu durum anlık olarak telefon hatları üzerinde bir yoğunluk oluşturmuş ve bağlantının kesilmesine yol açmıştır diyebiliriz. Gölcük depremini yaşamış bir katılımcı belli bir süreliğine telefon şirketlerinin ücretsiz hizmet sunduğunu ifade etmiştir. Van depremini yaşamış bazı katılımcılar oluşan sorunun hızlı şekilde çözüme kavuşturulduğunu ifade ettiler. Elazığ depremini yaşamış bazı katılımcılar ise teknolojinin getirisi olan sosyal medya ağlarının kullanımın veya anlık konum bildiren sistemlerin kullanılmasının oldukça faydalı olduğunu ifade ettiler. Ayrıca olağan dışı durumlarda bile acil numaralara erişilebilirliğin önemli olduğunu altını çizdiler. 1994 yılında yaşanmış depremi konu edinen bir çalışmada; depremlerde telefon görüşmesi girişimlerinin önemli ölçüde arttığı, bu durumun da aşırı yüklenmeye ve telefon kesintisine yol açtığı belirtilmiştir (Lund, 1996: 356). İstanbul'da 26.10.2019 tarihinde 5,7 büyüklüğünde meydana gelen depremden sonra uzun süre cep telefonu ile görüşme yapılamadığı belirtilmiştir. GSM şirketlerinin olası afetlere yönelik iletişim planı hazırlaması gerektiği ve bu plan dahilinde tatbikatlar yapılması gerektiği ifade edilmiştir (Demir, 2019: 13). Depremin ardından yaşanan iletişim sorunları çalışmanın verileri ile literatür verilerinin ortak yönü

olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak; ilk aşamalarda ciddi iletişim sorunu yaşandığı fakat sosyal medya platformlarının çözüm yolu olarak seçildiği söylenebilir. Mağdurların acil telefonlara ulaşarak olabilmeleri önemli bir ayrıntı olarak nitelendirilebilir. Bu kapsamda iletişim altyapısının güçlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

Çalışmada; katılımcılar depremlerden sonra yaşanan sorunların en aza indirilmesi için eğitim ve tatbikat faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi gerektiğini belirttiler. Eğitim ve tatbikat isteğinin Van ve Gölçük depremlerini yaşayan kişilerce daha fazla dile getirildiği görülmüştür. Depremden sonra yaşanan birçok bilinçsiz davranışın nedenini eğitim ve tatbikat eksikliğine bağlamaktadırlar. 2010 yılında yapılan bir çalışmada; kurumların afet planlarının olası bir afete yeteri kadar yanıt verebilecek yeterliliğe sahip olmadığı belirtilmiştir. Planların çalışanlar tarafından yeteri kadar bilinmediği, çalışanların plan dahilinde kendilerine verilen görevleri yeteri kadar bilmedikleri ifade edilmiştir. Aynı çalışmada eğitim eksikliğine de değinilmiş olup tüm personele eğitim verilmesi ve bunun tatbikatlarla desteklenmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır (Karabıyık, 2010: 139-141). Kayseri’de yapılan bir çalışmada; öğrenim durumu ile deprem bilgi düzeyi arasında ilişki olduğu, öğrenim durumunun yükselmesinin deprem bilgi düzeyini anlamlı şekilde arttırdığı belirtilmiştir. Aynı çalışmada; araştırma grubunun %49,2’sinin deprem bilgi düzeyinin yeterli olduğu ifade edilmiştir (Çelebi ve Uçku, 2017: 96-97). Tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada; katılımcıların %72,6’sının afet eğitimi almadığı ve %51,2’sinin ise herhangi bir şekilde afet tatbikatında yer almadığı belirtilmiştir (Arslan vd., 2018: 5-6). Öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada; yetkililerin, öğretmenlerin ve diğer paydaşların hazırlıklı olma davranışlarını arttırmaya odaklanarak halk eğitiminin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi için çaba gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir (Adiyoso ve Kanegae, 2013: 1015). 1999 Marmara depremi üzerine yapılan bir çalışmada; depreme hazırlık konusunda birey eğitimine vurgu yapılmıştır. İlgili kurum ve kuruluşların, sivil toplum örgütlerinin, mahalle unsurlarının bireylere yönelik eğitim verme çabası içinde olması gerektiği ifade edilmiştir (Köroğlu, 2007: 98). Çalışmanın verileri literatür verileri ile benzerlik göstermektedir. Sonuç olarak; bilinçli bir toplumun oluşturulabilmesi için öncelikli olarak eğitim verilmesi ve sonrasında

tatbikatlarla desteklenmesi gerektiği çıkarımı yapılabilir. Tatbikatların gerçekçi ve davranışa dönüştürülebilir olması gerekliliğinin altı çizilebilir.

Çalışmada; katılımcılar deprem öncesi veya deprem sonra Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer olaylara yönelik herhangi bir çalışmanın veya bilgilendirmenin yapılmadığını söylediler. Bu konuya yönelik çalışmaların sadece deprem afetine yönelik değil tüm afetlere yönelik olması gerektiğini dile getirdiler. Katılımcılar bu konunun mutlaka üzerinde durulması gerektiğine dikkati çekmişlerdir. 2010 yılında yapılan bir çalışmada; KBRN konusuna değinilmiş olup planların bu konuda yetersiz kalacağı ifade edilmiştir. Kurumların ve kurum çalışanlarının KBRN konusunda bilgi ve kapasite olarak yetersiz olacağı belirtilmiştir. Bu konuda birlikte çalışacak kurumların yeteri kadar birbirlerini tanımadıkları ve koordinasyon sorunu olduğu ifade edilmiştir (Karabıyık, 2010: 139-143). KBRN konusunda Gümüşhane’de yapılan bir çalışmada; katılımcıların KBRN konusunda eğitim alıp almadıkları sorulmuş ve katılımcıların %57,3’ nün eğitim almadığı belirtilmiştir. Bu kişiler; Milli Eğitim kursları, askerlik esnasında, özel kurumların yapmış olduğu eğitimlerden, üniversite eğitimleri esnasında ve diğer kurumlardan eğitim aldıklarını ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada; sağlık kuruluşlarının KBRN olaylarının başarılı şekilde yürütülebilmesi için gerekli donanım ve eğitime sahip olması gerektiğini vurgulamıştır (Ayvazoğlu, 2015: 55-56, 96). KBRN konusunda Trabzon ve Gümüşhane ili örneklerinin seçildiği bir çalışmada; katılımcıların %66,6’sının eğitim aldığı ve %33,4’ ünün eğitim almadığı belirtilmiştir. Eğitim alan katılımcıların; bomba tehditi-terör saldırısı, biyolojik ajan maruziyeti, nükleer-radyolojik ajan maruziyeti, kimyasal ajan maruziyeti, kitlesel kazalar gibi konularda eğitim aldıkları ifade edilmiştir. Aynı çalışmada; KBRN olaylarına yönelik eğitimlerin düzenlenmesi, tatbikatların gerçekleştirilmesi, güncellenen ihtiyaçların tespit edilmesi ve sorunlara yönelik çözüm odaklı değerlendirmelerin yapılmasının öncelikli olması gerektiği vurgulanmıştır (Doğan, 2019: 104, 133). KBRN konusunda ilgi, bilgi ve tutum durumunun incelendiği bir çalışmada; çalışanların KBRN eğitim durumu sorgulanmış olup katılımcıların %58,7’sinin temel KBRN eğitimi aldığı ve %41,3’ nün ise eğitim almadığı ifade edilmiştir. Aynı çalışmada; hastane afet planlarının hazırlanmasında kritik binaların, ulaşım yollarının, endüstriyel tesislerin göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir. Planların hazırlanmasında üst yapının desteklemesinin motivasyon açısından önemli olduğu belirtilmiştir (Dönmez, 2019: 60,

90). KBRN konusunda yapılan bir çalışmada; kurumların veya kurum çalışanlarının KBRN konusundaki yetersizliklerine vurgu yapılmıştır. Birçok kurumun ekipman, personel, bilgilendirme ve bilinçlendirme yönünden eksikliğine dikkat çekilmiştir. Aynı çalışmada tatbikat ve farkındalık oluşturma çalışmalarının da eksikliğinin altı çizilmiştir (Şahin, 2020: 185-186). Bilgilendirme ve eğitim eksikliği konusunda çalışmanın verileri ile literatür verilerinin benzerlik gösterdiği söylenebilir. Sonuç olarak; bilinçli bir toplumun oluşturulabilmesi için öncelikli olarak eğitim verilmesi ve sonrasında tatbikatlarla desteklenmesi gerektiği çıkarımı yapılabilir.

Çalışmada; Gölcük depreminde çok fazla yaralı ve can kayıplarının olduğu ifade edilmiştir. Bölgede bulunan bir buz paten sahasının morg niyetinde kullanıldığı belirtilmiştir. Ölü sayısının fazla olmasından dolayı toplu mezarlıkların oluşturulduğu dile getirilmiştir. Mevsim şartlarının da bedenlerin bozulmasını hızlandığı ifade edilmiştir. Kimlik tespitinin ise geleneksel olarak aile yakınları- tanıdık veya ikametgah bilgisinden yararlanılarak yapıldığı ifade edilmiştir. Van ve Elazığ depremlerinde kimlik tespiti ve defin hizmetleri değerlendirildiğinde; bu konuda herhangi bir sorun yaşanmadığı ifade edildi. Çok fazla ölü veya sorunlu beden olmadığı için kimlik tespitlerinin aile yakınları ve tanıdıklar aracılığı ile yapıldığı belirtildi. Cenaze hizmetlerinin deprem öncesinde olduğu gibi toplumsal gelenek ve göreneklere bağlı şekilde yapıldığı ifade edildi. Amerika’da kimliklendirme üzerine yapılan bir çalışmada; büyük veya küçük fark etmeksizin en küçük bir parçanın bile alınarak ayrı ayrı sınıflandırılıp numaralandırıldığı ve DNA analizi için örneklerin oluşturulduğu belirtilmiştir. Vücut parçalarının yeniden tanımlanması veya ilişkilendirilmesi için antropolojik inceleme ekibi ile birlikte DNA laboratuvar ekibinin iş birliği içinde çalıştığı ifade edilmiştir (Budimlija, 2003: 263). Amerika’da kimliklendirme üzerine yapılan başka bir çalışmada; ilk 24 saat içinde, kayıp kişilerin tespiti ve DNA analizi için şehirde belli birimlerin oluşturulduğu belirtilmiştir. Kişilerden örnek alınıp genetiksel uyumluluğun tespiti için rehber kılavuzlar ile birlikte bir web sayfasının oluşturulduğu belirtilmiştir. Ayrıca farklı dillerde hizmet sunan ücretsiz iletişim numaralarının oluşturulduğu da ifade edilmiştir (Marchi, 2004: 34-35). Afet kurbanlarının kimliklendirilmesi üzerine yapılan bir çalışmada; e-devlet üzerinde yer alan sağlık verilerinin kimliklendirme çalışmalarında kullanılabileceği ifade edilmiştir. Aynı çalışmada; “Ulusal Afet Kimliklendirme” ekiplerinin oluşturulması ve bu konuda

ilgili protokollerin oluşturulmasına ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır (Akıncıoğlu vd., 2021: 234). Literatür verilerine göre afetlerde kimlik tespitlerinin daha teknik yapıldığı görölmüştür. Fakat yaşanan Van ve Elazığ depremlerinde kimlik tespitini zorlaştırıcı ölü bedenlerin olmamasının bu durumu farklılaştırdığı söylenebilir. Gölcük depreminde ise çok fazla yaralı ve can kaybı olmasının bu durumu kısmi olarak tersine çevirdiği ifade edilebilir.

Çalışmada; Gölcük, Van ve Elazığ depremlerinden sonra evcil veya sokak hayvanlarının korunmasına yönelik radikal bir çalışmanın yapılmadığı görölmektedir. Van ve Elazığ depremlerinde katılımcılar, evcil veya sokak hayvanlarının korunmasına yönelik kısmi çalışmaların yapıldığını söylemişlerdir. Gölcük depreminde ise herhangi bir çalışma yapılmadığını ifade etmişlerdir. Bu çalışmanın, beslenme hizmetleri şeklinde olduğu ifade edilmiştir. Fakat genel olarak hayvanlara yönelik özel bir çalışma yapılmadığı ifade edilmiştir. Hayvan kaynaklı salgın hastalıklara yönelik ise doyurucu cevapların verilmediği görölmüştür. Felaketlerde evcil hayvanların tahliyesini konu edinen bir çalışmada; 241 hanedeki 433 köpek ve kediden %60,3'nün tahliye edilemediği, %49,4'nün evcil hayvanlarıyla birlikte tahliye edildiği belirtilmiştir. Aynı çalışmada; evcil hayvanların taşınmasıyla ilgili lojistik zorlukların, evcil hayvan tahliyesinin başarısız olmasına önemli ölçüde katkı sağladığı ifade edilmiştir (Heath vd., 2001). Irene kasırgası öncesi evcil hayvan sahipliği ve tahliyesini konu edinen bir çalışmada; katılımcıların evcil hayvanlarını, tahliye etmedeki zorluklar nedeniyle tahliye etmedikleri belirtilmiştir (Hunt vd., 2012). Acil durumlarda ve doğal afetlerde evcil hayvan sahiplerinin hazırlık ve tahliye davranışlarını konu edinen bir çalışmada; tahliye edilenlerin çoğunluğunun (%81) evcil hayvanlarını yanlarına aldıkları belirtilmiştir (Taylor vd., 2015). Afetlerde hayvanları yönetmenin zorluklarını konu edinmiş bir çalışmada; afet öncesi dönemde yani normal zamanda başıboş hayvanların tespitinin çok da kolay olmadığı ifade edilmiştir. Afet sonrası dönemde insanların tahliye edilmesi, hayvanların yiyecek ve yerleşim alanlarının bozulmasının başıboş hayvanları daha görünür hale getirdiği belirtilmiştir. Afetlere müdahale sırasında, etkili kamu hizmeti duyurularının, bu sorunla ilgili farkındalığı arttırabileceği vurgulanmıştır (Heath ve Linnabary, 2015: 187-188). Çalışmanın verileri ile literatür verileri arasında doğrudan benzeşen bir nokta bulunamamıştır. Depremlerden sonra hayvanat

bahçelerinin, hayvan barınaklarının ve hayvanların kontrol altına alınmasının sonraki zamanlarda oluşabilecek ikincil sorunları önleyebileceği söylenebilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışma, Gölcük (1999), Van (2011) ve Elazığ (2020) depremlerinden birini yaşamış afetzedelerle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, belirtilen deprem afetlerinde sunulan hizmetler değerlendirilmiş olup elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir:

- ✓ Gölcük depreminde sağlık tesislerinin zarar görmesi ve yetersizliğinden söz edilirken Van ve Elazığ depremlerinde bu durumların yaşanmadığı tespit edilmiştir.
- ✓ Gölcük depreminde ambulans hizmetlerinin yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Fakat Van ve Elazığ depremlerinde evre illerden ivedi şekilde çok sayıda ambulansın olay bölgelerine sevk edildiği ve başarılı bir şekilde müdahale çalışmalarının yapıldığı tespit edilmiştir.
- ✓ Gölcük depreminin çok fazla bölgeyi etkilemesinin ve yıkıcılığının fazla olmasının çalışmaları etkilediği tespit edilmiştir.
- ✓ Gölcük depreminde yaralı sayısının fazla olmasının sağlık tesislerinin kapasitelerinin aşılmasına neden olduğu tespit edilmiştir.
- ✓ Ekiplerin organizasyon yeteneğinin geliştiği ve daha hızlı organize olabildikleri tespit edilmiştir.
- ✓ Ekiplerin Van ve Elazığ depremlerinde daha başarılı çalışmalar gerçekleştirdiği tespit edilmiştir.

- ✓ Özellikle Van ve Elazığ depremlerinde ulusal kurtarma ekiplerinin daha profesyonel olduğu tespit edilmiştir.
- ✓ Sağlık hizmetlerinin sunumunda ciddi derecede iyileştirmelerin olduğu tespit edilmiştir.
- ✓ Depremlerden sonra oluşan trafik yoğunluğunun kurtarma ekiplerinin olay bölgelerine ulaşımını olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir.
- ✓ Depremlerden sonra yaşanan elektrik kesintilerinin çalışmaları etkilediği tespit edilmiştir. Hem bireysel hem de çalışmalar açısından enerji sağlanmasının önemli bir yere sahip olduğu tespit edilmiştir. Gölcük depreminde elektrik kesintisinin daha fazla yaşandığı saptanmıştır.
- ✓ Gölcük ve Van depremlerinde hırsızlık-yağmacılık olaylarının sıkça yaşandığı tespit edilmiştir. Özellikle Gölcük ve Van depremlerinde yetersiz güvenlik önlemlerinden sıkça söz edildiği fakat bu durumun Elazığ depreminde göze çarpmadığı saptanmıştır. Deprem bölgelerini art niyetli kişilerin fırsat kapısı olarak gördüğü ve zaman geçirmeden deprem bölgelerine geldikleri saptanmıştır.
- ✓ Genel olarak Elazığ depreminde her açıdan diğer iki depreme göre daha profesyonel davranıldığı tespit edilmiştir.
- ✓ Gölcük depreminden sonra Tüpraş'ta yangın olayının meydana geldiği ve il dışından gelen takviye ekiplerle müdahale edildiği saptanmıştır. İtfaiye ekiplerinin yangın dışında tedbir, koruma ve kurtarma faaliyetlerinde etkin rol aldığı tespit edilmiştir.
- ✓ Tahliye ve yönlendirme çalışmalarının Gölcük depreminde çok zayıf olduğu sonraki depremlerde tatmin edici olmasa da iyileştirildiği tespit edilmiştir.
- ✓ Toplanma alanlarının vatandaşlar tarafından tam olarak bilinmediği tespit edilmiştir. Özellikle Gölcük depreminde bu kavramın zihinlerde olmadığı sonraki depremlerde biraz daha oluştuğu saptanmıştır.
- ✓ Barınma ihtiyacının giderilmesinde Gölcük depreminden çıkarılan dersler neticesinde ciddi derecede iyileştirmelerin yapıldığı tespit edilmiştir. Elazığ depremi başta olmak üzere Van depreminde devletin hızlı şekilde aksiyon aldığı saptanmıştır. Depremlerden sonra öncelikli olarak barınma, beslenme, su, iletişim ihtiyaçlarının oluştuğu tespit edilmiştir.

- ✓ Beslenme hizmetleri noktasında Gölcük, Van ve Elazığ depremlerinde gönüllülük-duyarlılık duygusunun oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- ✓ Psikososyal destek hizmetlerinin son dönemlerde sunulmaya başlandığı fakat daha fazla geliştirilmeye ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir. Bireylerin depremin psikolojik etkilerinden korunmasında, inançlarının ve sosyal destek almalarının önemli olduğu tespit edilmiştir. Toplum baskısının ve etiketlenme kaygısının psikososyal destek hizmet alımının önündeki sorunlardan olduğu tespit edilmiştir.
- ✓ Depremlerden sonra ciddi şekilde haberleşme sorunu yaşandığı tespit edilmiştir. Bu durumun Gölcük depreminde daha fazla yaşandığı tespit edilmiştir. Son zamanlarda meydana gelen depremlerde afetzedelerin iletişim amaçlı sosyal medya ağlarını sıkça kullanmaya başladıkları tespit edilmiştir. Kişilerin yer bildirimini yapmak için konum bildiren ağları kullanmaya başladıkları saptanmıştır.
- ✓ Bilinçlendirme açısından daha fazla eğitim yapılması gerektiği ve eğitimlerin tatbikatlarla desteklenmesi gerektiği tespit edilmiştir.
- ✓ Depremden sonra hayvanların korunması veya tespit edilmesi konusunun zayıf halka olduğu tespit edilmiştir.
- ✓ Yardım dağıtımlarında iletişim ve koordinasyon eksikliğinin olduğu fakat son depremlerde bu durumun çözümlenmeye çalışıldığı tespit edilmiştir. Yardımların dağıtımında kayırmacılık yapıldığı tespit edilmiştir. Bazı kişilerin fırsatçılık yaparak gereğinden fazla yardım almaya çalıştıkları saptanmıştır.
- ✓ Bazı katılımcıların deprem anında yapılması gerekenleri bilmelerinde rağmen doğru davranışı gerçekleştiremedikleri tespit edilmiştir.
- ✓ Temiz içme suyu temininde sorun yaşanmadığı tespit edilmiştir. Çeşmelerin-hayratların varlığının bu konuya ciddi derecede katkı sağladığı tespit edilmiştir.
- ✓ Gölcük depreminden sonra arama- kurtarma faaliyetlerinin daha profesyonel ve organize şekilde yürütüldüğü saptanmıştır.
- ✓ Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer olaylara yönelik tatmin edici adımların atılmadığı tespit edilmiştir.
- ✓ Kimlik tespitlerinin genel olarak aile yakınları ve tanıdık aracılığı ile yapıldığı tespit edilmiştir. Çok fazla ölü ve yaralının olduğu Gölcük depreminde bu

durumun biraz zorlaştığı saptanmıştır. Gölçük depreminde bedenlerin korunması soğuk hava depolarının veya bölgede bulunan bir buz paten sahasının kullanıldığı saptanmıştır.

- ✓ Planlamaların yapıldığı fakat planların güncelleştirilmesinde sorun yaşandığı tespit edilmiştir.
- ✓ Gölçük depreminde toplu mezarlık çalışmalarının yapıldığı tespit edilmiştir.
- ✓ Depremlerden sonra evcil veya sokak hayvanlarının korunmasına yönelik radikal çalışmaların yapılmadığı tespit edilmiştir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- ✓ Yardımların dağıtımın daha koordineli bir şekilde, gerekirse tek noktadan yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Yardım dağıtımlarında kişisel elektronik kartlar oluşturulabilir. Bu şekilde kimin ne kadar yardım aldığı tespit edilerek gereksiz dağıtımın engellenebileceği düşünülmektedir. Yardım dağıtımı noktasında yerel yöneticilerden bilgi alınarak tarafsız kişilerce dağıtılmasının daha faydalı olacağı düşünülmektedir.
- ✓ Hayvanların toplanması veya korunması noktasında ilgili kurumlarla işbirliği yapılarak özel ekiplerin oluşturulması gerektiği düşünülmektedir.
- ✓ Hırsızlık olaylarına karşı bölgesel açıdan güvenlik tedbirleri atılabilir.
- ✓ Enkaz kaldırma veya ağır hasarlı binaların yıkılması sırasındaki kontrol mekanizmasının geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Yıkım esnasında ortaya çıkan tozların hem çevre kirliliğine yol açabileceği hem de sağlık açısından sorun yaratabileceği öngörülmektedir.
- ✓ İletişim altyapısının afetlere hazır hale getirilmesi noktasında güçlendirme çalışmalarının yapılması gerektiği düşünülmektedir.
- ✓ Köprü vb. yapıların yıkılmasından kaynaklı ulaşım sorunlarının çözümünde seyyar köprülerin oluşturulmasının ve kurulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.
- ✓ Bilinçli bir toplumun oluşturulabilmesi için eğitim faaliyetlerine daha fazla özen gösterilmesi gerektiği düşünülmektedir. Eğitimlerin tatbikatlarla desteklenmesinin edinilen bilgilerin davranışa dönüştürülmesi noktasında önemli olduğu düşünülmektedir. Tatbikatlar belli periyotlarda

tekrarlanmalıdır. Eğitim müfredatlarına afet yönetimine ilişkin derslerin eklenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Araştırma ve geliştirme çalışmalarına önem verilmelidir.

- ✓ Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer konularında toplum eğitiminin önemli olduğu düşünülmektedir.
- ✓ Hazırlanan planların günün koşullarına göre güncelleştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bölgesel risklerin göz önüne alınarak planların hazırlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bölgesel riskler göz önüne alınarak afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacakların listesi belirlenmeli ve oluşturulabilecek bir elektronik ortama aktarılmalıdır.
- ✓ Deprem bölgelerinin güvenliğinin daha etkin hale getirilebilmesi için giriş çıkış koridorlarının oluşturulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.
- ✓ Afetlerden sonra psikososyal destek hizmet sunumunun geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Psikososyal destek hizmet sunumunda online platformların kullanılabileceği düşünülmektedir.
- ✓ Gönüllülük çalışmalarının desteklenmesi ve gerekirse yasal düzenlemeye gidilmesi gerektiği düşünülmektedir.
- ✓ Afet yönetim politikalarının, kurulabilecek bir bakanlık düzeyinden oluşturulmasının ve afet yönetimi konusunda yetişmiş insan gücünün desteklenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.
- ✓ Kritik binaların altyapı sistemlerinin güçlendirilmesinin afetlere hazırlık noktasında önemli bir paya sahip olduğu düşünülmektedir. Yapı stoğunun depreme dayanıklı hale getirilmesinin önem arz ettiği ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- Adiyoso, W. ve Kanegae, H. (2013). Effectiveness of disaster-based school program on students earthquake-preparedness. Journal of Disaster Research, 8 (5), 1009-1017.
- AFAD, Afet ve Acil Durum Başkanlığı. (2011). 23 Ekim 2011 Van Depremi. 01 Ocak 2021 tarihinde <https://deprem.afad.gov.tr/downloadDocument?id=416> adresinden erişildi.
- AFAD, Afet ve Acil Durum Başkanlığı. (2014). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü. 01 Ocak 2021 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/kitaplar> adresinden erişildi.
- AFAD, Afet ve Acil Durum Başkanlığı. (2018). Türkiye Deprem Tehlike Haritası. 12 Aralık 2020 tarihinde <https://deprem.afad.gov.tr/deprem-tehlike-haritasi> adresinden erişildi.
- AFAD, Afet ve Acil Durum Başkanlığı. (2020a). 24 Ocak 2020 Sivrice (Elazığ) Depremi Raporu. 01 Ocak 2021 tarihinde <https://deprem.afad.gov.tr/downloadDocument?id=1831> adresinden erişildi.

- AFAD, Afet ve Acil Durum Başkanlığı. (2020b). Elazığ Depremi Sonrası Yapılan Tüm Yardımlar. 26 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/elazig-depremi-sonrasi-yapilan-yardimlar-merkezicerik> adresinden erişildi.
- AFAD, Afet ve Acil Durum Başkanlığı. (2021). Teşkilat Şeması. 10 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/teskilat-semasi> adresinden erişildi.
- AFAD, Afet ve Acil Durum Başkanlığı. (t.y.a). Afet Türleri. 12 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri> adresinden erişildi.
- AFAD, Afet ve Acil Durum Başkanlığı. (t.y.b). Afet Raporu- Van Depremi. 26 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/afet-raporu---van-depremi> adresinden erişildi.
- Aguirre, B. E. ve Lane, D. (2019). Fraud in disaster: Rethinking the phases. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 39, 101232.
- Akıncıoğlu, N, Aslan, İ. ve Doğan, Y. (2021). Afet kurbanlarının kimliklendirilmesinde kullanılan yöntemler ve ülkemizdeki durum. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 10 (1), 217-238. DOI: 10.28956/gbd.942166
- Akkuş, Z. ve Efe, T. (2016). Doğal çevre felaketlerinin suça etkisi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-24.
- Aktel, M. (2010). 5902 sayılı yasa ile türkiye'de afet yönetiminde oluşan değişim. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (27), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4769/65607>
- Alexander, D. (2002). *Principles of emergency planning and management*, Terra Publishing, England.
- Alp, S. (2009). Bir tıp fakültesi hastanesi afet planının içeriği ile uygulanma durumunun değerlendirilmesi. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (260698).
- Altun, F. (2016). Afetlerde psikososyal hizmetler: marmara ve van depremleri karşılaştırmalı analizi. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8-9), 183-197.
- Arslan, E., Sayhan, M. B. ve Salt, Ö. (2018). Tıp fakültesi öğrencilerinin afet-acil durumlar hakkında, bilgi tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi. *Anatolian Journal Of Emergency Medicine*, 1(1), 5-10.

- Arslan, Ü., Şahinöz, T. ve Kaya, M. (2007). Afetlerde sağlık organizasyonu çalışmaları. TMMOB Afet Sempozyumu.
- Aydın, D. (2012). Afet sonrası psikososyal destek uygulamaları. İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 1-9.
- Ayvazoglu, G. (2015). KBRN için hazırlılık ve gönüllülük düzeyi belirleme çalışması: gümüşhane ili örneği. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (421639).
- Azimli Çilingir, G. (2018). Türkiye’de uygulanan afet yönetimi politikalarının incelenmesi: yasal düzenlemeler ve DASK. resilience, 2 (1), 13-21. DOI: 10.32569/resilience.413310
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır? . Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5 (2), 368-388. DOI: 10.31592/aeusbed.598299
- BBC. (t.y.). Earthquakes 25 Aralık 2020 tarihinde <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/ztp2k7h/revision/3> adresinden erişildi.
- Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. NursingPlus Open, 2, 8-14.
- Benson, C. ve Clay. E. (2003). Economic and financial impacts of natural disasters: an assessment of their effects and options for mitigation: Synthesis Report, Overseas Development Institute, London, May
- Bilgin, M. S. (2013). Afet yönetimine yönelik açık veri modeli ve konumsal analiz araçlarının geliştirilmesi: heyelan ve sel örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (371560).
- Bogdan, R. ve Biklen, S. K. (1997). Qualitative research for education. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Bogdan, R. ve Biklen, S. K. (2007). Qualitative research for education: An introduction to theories and method. Boston, USA: Allyn & Bacon.
- Boyd, C. O. (2001). Philosophical foundations of qualitative research. In P. E. Munhall (Ed). Nursing Research: A Qualitative Perspective (Third Edition). (s. 65-90). Boston, MA: NLN Press

- Brink, P. J. (1991). Issues of reliability and validity. In J. M. Morse (Ed.), *Qualitative nursing research: A contemporary dialogue* (pp. 164-186). Newbury Park, CA: Sage.
- Budimlija, Z.M., Prinz, M.K., Zelson-Mundorff, A., Wiersema, J., Bartelink, E., MacKinnon, G., Nazzaruolo, B.L., Estacio, S.M., Hennesey, M.J. ve Shaler, R.C. (2003). World Trade Center Human Identification Project: Experiences With Individual Body Identification Cases. *Croatian Medical Journal* 44 (3): 259- 263.
- Cabinet Office, Government of Japan. (2011). Disaster Management in Japan. 04 Ocak 2021 tarihinde http://www.bousai.go.jp/1info/pdf/saigaipanf_e.pdf adresinden erişildi.
- Caldera, T., Palma, L., Penayo, U. ve Kullgren, G. (2001). Psychological impact of the hurricane Mitch in Nicaragua in a one-year perspective. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 36(3), 108-114.
- Carcary, M. (2009). Araştırma denetimi denemesi - nitel sorgulamada güvenilirliğin artırılması. *Elektronik İşletme Araştırma Yöntemleri Dergisi*, 7 (1).
- Carter, W. N. (2008). *Disaster management: a disaster manager's handbook*. Philippines: Asian Development Bank.
- Clarke, A. E. (2016). From grounded theory to situational analysis: What's new? Why? How? In J. M. Morse, P. N. Stern, J. Corbin, B. Bowers, K. Charmaz & A. E. Clarke (Eds.), *Developing grounded theory: The second generation* (pp. 194-233). New York, USA: Routledge
- Comfort, L. K., Okada, A. ve Gunes, E. (2013). Networks of action in catastrophic events: The 11 March 2011 Tohoku-Oki disasters. *Earthquake Spectra*, 29 (s1), 387-402. 04 Ocak 2021 tarihinde <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1193/1.4000109> adresinden erişildi.
- Coppola, D. (2015). *Introduction to International Disaster Management* (3 rd edition). Imprint: Butterworth-Heinemann. eBook ISBN: 9780128017036.
- Corbin, J. (2016). Taking an analytic journey. In J. M. Morse, P. N. Stern, J. Corbin, B. Bowers, K. Charmaz & A. E. Clarke (Eds.), *Developing grounded theory: The second generation* (pp. 35-54). New York, USA: Routledge.

- Corbin, J. ve Strauss, A. (2008). Basics of qualitative research techniques and procedures for developing grounded theory (third edition). Los Angeles, USA: Sage.
- Cresswell, J. W. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni. (Çev: M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2002). Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative (pp. 146-166). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Çağlar, T. (2020). Afet Yönetimin Temel İlkeleri, Farklı Boyutlarıyla Afet Yönetimi. Yaman Murat ve Çakır Erkan (Ed.) Nobel Yayıncılık. Ankara. ISBN: 978-605-033-251-3.
- Çakmak, H., Aydın. E. R., Öz, Y. C. ve Aker, A. T. (2010). Kocaeli ili 112 acil yardım birimlerinde çalışan personelin marmara depreminden etkilenme ve olası afetlere hazırlık durumlarının saptanması. Akademik Acil Tıp Dergisi, 2, ss. 83-88
- Çalışkan, C. (2019). Afet risk azaltımı eğitimi ve yönetimi açısından ilköğretim ve ortaokul öğretim programlarının değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (542868).
- Çelebi, İ. ve Uçku, Ş. R. (2017). Kayseri ili 112 acil sağlık hizmetlerinde görev yapan sağlık personelinin deprem bilgi düzeyi ve etkileyen etmenler. Hastane Öncesi Dergisi, 2(2), 91-103.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2021). Tarihçemiz. 01 Ocak 2021 tarihinde <https://csb.gov.tr/tarihcemiz-i-7012> adresinden erişildi.
- Demir, K. (2019). İstanbul depremi ile birlikte risk iletişimini yeniden hatırlamak. Elektronik Cumhuriyet İletişim Dergisi, Ecider Özel Sayı, 1-16. <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Ecider/Issue/51555/647615>
- Demirarslan, D. (2005). Yaşanan depremler sonrası acil barınma ihtiyacının karşılanması. Kocaeli Deprem Sempozyumu, Kocaeli, 340-347.
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (Eds.). (2011). The SAGE handbook of qualitative research. Sage publication. Printed in the United States of America. ISBN: 978-14129-7417-2
- Dey, I. (1993). Qualitative data analysis: A user-friendly guide for social scientists. New York, USA: Routledge.

- Doğan, G. (2019). KBRN olaylarına karşı kurumların bilgi, eğitim ve tatbikat ihtiyaçlarını belirleme çalışması: gümüşhane ve trabzon illeri örneği. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (545788).
- Donner, W. ve Rodríguez, H. (2011). Disaster Risk and Vulnerability: The Role and Impact of Population and Society, Population Reference Bureau, Washington, DC, USA. 10 Mayıs 2020 tarihinde <https://www.prb.org/disaster-risk/> adresinden erişildi.
- Dönmez, A.M. (2019). Acil tıp çalışanlarının (KBRN) kimyasal, biyolojik, radyolojik, nükleer kazalara karşı ilgi, bilgi ve tutum durumu araştırması. (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (578145).
- Duman, V. (2011). Fukuşima nükleer santral kazası. Ankara: TMMOB Fizik Mühendisleri Odası, Rapor, (12).
- Duran, S., Gutierrez, M. A. ve Keskinocak, P. (2011). Pre-positioning of emergency items for CARE international. *Interfaces*, 41(3), 223-237.
- Dündar, O., Dündar, R. A., Özölçer, İ. H. ve Aksoy, B. (2018). Afet ve acil durumlarında su ihtiyacının belirlenmesi ve yönetimi. *Natural Hazards and Disaster Management*, 04-06.
- Düşünsel, K.S (2019). Türkiye’de itfaiye hizmetlerinin örgütlenmesine ilişkin bir araştırma: istanbul örneği. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (556382).
- ECPAHAO (European Civil Protection And Humanitarian Aid Operations). (2019). 05 Mart 2021 tarihinde https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/disaster-management/germany_en adresinden erişildi.
- Ekşi, A. (2016). Afetlerden sonra ortaya çıkabilecek çevresel risklerin yönetimi. *Hastane Öncesi Dergisi*, 1(2), 15-25.
- Elsevier. (2017). A Global Outlook on Disaster Science, 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.elsevier.com/research-intelligence/resource-library/a-global-outlook-on-disaster-science> tarihinde erişildi.
- EM-DAT. (t.y.a). The International Disaster Database, 10 Ekim 2020 tarihinde <https://www.emdat.be/> adresinden erişildi.
- EM-DAT. (t.y.b). Disaster Classification 03 Ocak 2021 tarihinde <https://public.emdat.be/data> adresinden erişildi.

- EMERCOM of Russia. (t.y.). Main tasks of the Emergencies Ministry of Russia. 02 Ocak 2021 tarihinde <https://en.mchs.gov.ru/Ministry/Competencies/main-tasks-of-the-emergencies-ministry-of-russia> adresinden erişildi.
- Emre, Ö. ve Duman, T.Y. (t.y.). 17 Ağustos 1999 Doğu Marmara Depremi. 02 Ocak 2021 tarihinde <https://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgi-merkezi/17agustosmarmara> adresinden erişildi.
- Energy. gov. (2013). Economic Benefits of Increasing Electric Grid Resilience to Weather Outages 27 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.energy.gov/downloads/economic-benefits-increasing-electric-grid-resilience-weather-outages> adresinden erişildi.
- Erdik, M. (2001). Report on 1999 Kocaeli and Duzce (Turkey) Earthquakes. Structural control for civil and infrastructure engineering: World Scientific
- Ergünay, O. (2009). Doğal afetler ve sürdürülebilir kalkınma. Deprem Sempozyumu, 11-12 Kasım, Bolu.
- Ergünay, O. (2011). 1999 depremleri afet mevzuatını nasıl değiştirdi: Mevzuat açısından neredeyiz? 1. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı. 11-14 Ekim 2011 ODTÜ Ankara 28 Aralık 2020 tarihinde http://www.tdmd.org.tr/TR/Genel/20.Oturum/1.TDMSK_024.pdf erişildi.
- Ergünay, O. ve Özmen, B. (2013). Afet yönetiminin açısından Van depreminden elde edilen dersler. 2. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, ss. 1-8.
- Erkal, T. ve Değerliyurt, M. (2011). Türkiye’de Afet Yönetimi. Doğu Coğrafya Dergisi, 14(22), 147-164. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunidcd/issue/2437/31194>
- Erkan, E.A. (2010). Afet yönetiminde risk azaltma ve Türkiye’de yaşanan sorunlar. (DPT Uzmanlık Tezi). Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. 01 Ocak 2021 tarihinde <https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/E%C5%9F%C5%9FeAyseErkan.pdf> adresinden erişildi.
- Ertürkmen, C. (2006). Afet yönetimi. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Anabilim Dalı, Ankara.
- European Commission- Vademecum. (2019a). Country profiles - France, Vademecum - Civil Protection: <https://erccportal.jrc.ec.europa.eu/vademecum/fr/2-fr.html> adresinden erişildi.

- European Commision- Vademcum. (2019b). Italy- Disaster Management Structure. European Commision- Vademcum: 01 Ocak 2021 tarihinde <https://ercportal.jrc.ec.europa.eu/vademcum/it/2-it-1.html> adresinden erişildi.
- Eyidoğan, H. (2011). Türkiye'nin Diri Fay Yapısı ve Depremsellik Özellikleri. 21 Aralık 2020 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/343962770_Turkiye'nin_Diri_Fay_Yapisi_ve_Depremsellik_Ozellikleri adresinden erişildi.
- Avaner, T. ve Fedai, R. (2020). Türkiye'de Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma, Farklı Boyutlarıyla Afet Yönetimi. Yaman Murat ve Çakır Erkan (Ed.) Nobel Yayıncılık. Ankara. ISBN: 978-605-033-251-3.
- FEMA. (2017). National Incident Management System. 04 Ocak 2021 tarihinde https://www.fema.gov/sites/default/files/2020-07/fema_nims_doctrine-2017.pdf adresinden erişildi.
- FEMA (2020). Emergency Management in the United States. 26 Aralık 2020 tarihinde https://training.fema.gov/emiweb/downloads/is111_unit%204.pdf adresinden erişildi.
- FEMA. (t.y.). Overview of Federal Disaster Assistance. 03 Ocak 2021 tarihinde https://training.fema.gov/emiweb/downloads/is7unit_3.pdf adresinden erişildi.
- Flick, U. (2013). Mapping the field. In U. Flick (Ed.), The SAGE handbook of qualitative data analysis (ss. 3-18). Los Angeles, USA: Sage.
- GDRC. (t.y.). The Disaster Management Cycle. 26 Aralık 2020 tarihinde https://www.gdrc.org/uem/disasters/1-dm_cycle.html adresinden erişildi.
- Geo. (t.y.). What Is Seismology? 24 Aralık 2020 tarihinde <http://www.geo.mtu.edu/UPSeis/waves.html> adresinden erişildi.
- Ghafory-Ashtiany, M. (1999), "Rescue operation and reconstruction of recent earthquakes in Iran", Disaster Prevention and Management, Vol.8 No.1, pp. 5-20. <https://doi.org/10.1108/09653569910258174>
- Giovinazzi, S., Wilson, T.M., Davis, C., Bristow, D., Gallagher, M., Schofield, A., Villemure, M., Eidinger, J. ve Tang, A. (2011) Lifelines Performance and Management following the 22 February 2011 Christchurch Earthquake, New

- Zealand: Highlights of Resilience. Bulletin of the New Zealand Society of Earthquake Engineering, 44(4), pp. 404-419
- Girgin, E. (2020). Nitel Araştırma Nedir? 02 Mart 2021 tarihinde <https://www.iienstitu.com/blog/nitel-arastirma-nedir> adresinden erişildi.
- Girgin, S. ve Yetiş, Ü. (2007). seçilmiş uluslararası veri tabanlarında Türkiye’de yaşanmış endüstriyel kazalar. Türkiye Kazalar ve Çevre, 1
- Glesne, C. (2011). Becoming qualitative researchers: An introduction. (4th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Gökçe, O. ve Tetik, Ç. (2012). Teoride ve pratikte afet sonrası iyileştirme çalışmaları. Ankara: Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Gökçe, O., Özden, Ş. ve Demir A. (2008), Türkiye’de Afetlerin Mekânsal ve İstatistiksel Dağılımı Afet Bilgileri Envanteri. Afet İşleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Grossoehme, D. H. (2014). Overview of qualitative research. Journal of health care chaplaincy, 20(3), 109-122.
- Guba, E. G. (1981). Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries. Educational Technology research and development, 29(2), 75-91.
- Guest, G., Bunce, A. ve Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. Field methods, 18(1), 59-82.
- Gupta, A.K. ve Nair, S.S. (2012). Environmental Legislation for Disaster Risk Management, National Institute of Disaster Management, New Delhi, India.
- Güçlü, Y. (2019). Afet Mevzuatı, Afetler ve Afet Yönetimi. Sever Ramazan (Ed.). Pegem Akademi, Ankara. ISBN: 978-605-037-030-0
- Günaydın, M., Tatlı, Ö. ve Genç, E. E. (2017). Arama Kurtarma Örgütleri ve UMKE. Doğal Afetler ve Çevre Dergisi, 3(1), 56-63.
- Heath, S. E. ve Linnabary, R. D. (2015). Challenges of managing animals in disasters in the U.S. animals: an open access journal from MDPI, 5(2), 173–192. <https://doi.org/10.3390/ani5020173>
- Heath, S. E., Voeks, S. K. ve Glickman, L. T. (2001). Epidemiologic features of pet evacuation failure in a rapid-onset disaster. Journal of the American Veterinary Medical Association, 218(12), 1898-1904.

- Helzel, K.P. (2019). Supporting enhanced disaster management with interactive 3D and Mixed Reality Maps. Department of Civil, Geo and Environmental Engineering Technical University of Munich.
- Hennink, M. M., Kaiser, B. N. ve Marconi, V. C. (2017). Code saturation versus meaning saturation: how many interviews are enough?. *Qualitative health research*, 27(4), 591-608.
- Herrmann, J. (2007). *Disaster Response Planning & Preparedness: Phases of Disaster*, New York Disaster Interfaith Services (NYDIS), New York.
- Hunt, M. G., Bogue, K. ve Rohrbaugh, N. (2012). Pet ownership and evacuation prior to Hurricane Irene. *Animals*, 2(4), 529-539.
- IFRC. (2020). Emergency response policy, 26 Aralık 2020 tarihinde <https://media.ifrc.org/ifrc/document/emergency-response-policy/> adresinden erişildi.
- Işık, Ö., Aydınlioğlu, H. M., Koç, S., Gündoğdu, O., Korkmaz, G., ve Ay, A. (2012). Afet Yönetimi ve Afet Odaklı Sağlık Hizmetleri. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 28(2), 82-123.
- İbiş, E. ve Kesgin, B. (2014). Türkiye'de sosyal hizmet ve medikal kurtarma açısından Yalova, Van ve Simav depremlerinin incelenmesi. *Dumlupınar University Journal of Social Science/Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (41).
- Jackson, R. L., Drummond, D. K. ve Camara, S. (2007). What is qualitative research? *Qualitative research reports in communication*, 8(1), 21-28.
- Jain, M.K. (2018). *Disaster Management: A Study of An Institutional Arrangements in Rajasthan with Special Reference to Kota District*. Department of Public Administration Government Arts College, University of Kota, Kota (Rajasthan).
- Kadioğlu, M. (2008). Modern, Bütünleşik Afet Yönetiminin Temel İlkeleri, Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri. Kadioğlu Mikdat ve Özdamar Emin (Ed.). JİCA Yayın Ofisi, Yayın No: 2, Ankara. ISBN: 978-975-98140-1-4.
- Kadioğlu, M. (2011), *Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek En Kötüsünü Yönetmek*, Birinci Baskı, İstanbul.
- Kalayjian, A., Kanazi, R. L., Aberson, C. L. ve Feygin, L. (2002). A cross-cultural study of the psychosocial and spiritual impact of natural disaster. *International Journal of Group Tensions*, 31(2), 175-186.

- Kalkınma Bakanlığı; (2013), Onuncu Beş Kalkınma Yıllık (2014-2018). Ankara. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf> adresinden erişildi.
- Kanazawa, F. , Obara, H., Oote, M., Yamamoto, T. ve Uesaka, K. (2007). Standard Specifications for a Disaster Information Platform, Technical Note of National Institute for Land Infrastructure Management. 04 Ocak 2021 tarihinde <http://www.nilim.go.jp/lab/bcg/siryou/tnn/tnn0405pdf/ks040502.pdf> adresinden erişildi.
- Karabıyık, F. (2010). Sağlık afet yönetiminde planlama ve risk analizleri. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (304110).
- Kean. (2020). Earthquakes. 21 Aralık 2020 tarihinde <https://www.kean.edu/~csmart/Observing/06.%20Earthquakes.pdf> adresinden erişildi.
- Khan, H., Vasilescu, L. G. ve Khan, A. (2008). Disaster management cycle – a theoretical approach. Management and Marketing Journal, 6(1), 43-50. Doi: <http://www.mnmk.ro/documents/2008/2008-6.pdf>.
- Khankeh, H. R., Mohammadi, R. ve Ahmadi, F. (2007). Health care services at time of natural disasters: a qualitative study. Iran Journal of Nursing, 20(51), 85-96.
- Khorasani, N. E. ve Garlock, M. E. (2017). Overview of fire following earthquake: Historical events and community responses. International Journal of Disaster Resilience in the Built Environment.
- Kılıç, M. (2008). Afetlerde psikososyal hizmetlerin etkililiği: Türk Kızılayı ve 2005 Pakistan depremi. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (204093).
- Kızılay. (2020a). Kızılay'ın Afetzedelere Yardımı Sürüyor. 25 Aralık 2020 tarihinde <https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/4932> adresinden erişildi.
- Kızılay. (2020b). 2020 Faaliyet Raporu. 25 Aralık 2020 tarihinde https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/kizilay_fr_2020_tr_web-01-07-2021-48114193.pdf adresinden erişildi.
- Kızılay. (t.y.). Tarihçemiz. 01 Ocak 2021 tarihinde <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz> adresinden erişildi.

- Knafl, K. A. ve Howard, M. J. (1984). Interpreting and reporting qualitative research. *Research in Nursing & Health*, 7(1), 17-24.
- Koeri. (2020). Deprem İle İlgili Teknik Bilgiler. 25 Aralık 2020 tarihinde <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/bilgi/depremnedir/index.htm> adresinden erişildi.
- Korur, S., Korkmaz, S. ve Yılmaz, A. (2011). Depremler ve sonrasında karşılaşılan çevre sorunları. *Engineering Sciences*, 6 (4), 1212-1223. <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Nwsaeng/Issue/19856/212699>
- Köroğlu, J.N. (2007). 17 Ağustos 1999 Marmara depremi'nin Gölcük ve civarındaki çevresel etkileri. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kusakabe, T., Sanada, A., Uekasa, K., Yamamoto, T., Kawase, K. ve Shimada, H. (2007). Notification and Sharing of Disaster Information by Disaster Information Sharing Platform, Technical Note of National Institute for Land Infrastructure Management. 04 Ocak 2021 tarihinde <http://www.nilim.go.jp/lab/bcg/siryounn/tnn/tnn0423.htm> adresinden erişildi.
- Kuzu, A. (2013). Araştırmaların Planlanması. A. A. Kurt (Ed.). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri içinde* (ss. 19-45). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Lavell, A. ve Maskrey, A. (2014). The future of disaster risk management. *Environmental Hazards*, 13(4), 267-280.
- Limoncu, S. ve Bayülgen, C. (2005). Türkiye'de afet sonrası yaşanan barınma sorunları. *Megaron*, 1(1), 18.
- Lincoln, Y. S. ve Guba, E. G. (1986). But is it rigorous? Trustworthiness and authenticity in naturalistic evaluation. *New directions for evaluation*, (30), 73-84.
- Lindsey, J. (Content Editor); (2012). A Framework for disaster management. *The Forum Disaster Risk Reduction and Response*, Cilt:19 Sayı:1, s. 1-4. 26 Aralık 2020 tarihinde https://www.habitat.org/lc/TheForum/english/pdf/Forum_Vol19_1.pdf adresinden erişildi.

- Lund, L. V. (1996). Lifeline utilities performance in the 17 January 1994 Northridge, California, earthquake. *Bulletin of the Seismological Society of America*, 86 (1B), S350-S361.
- Mahar, P., Lynch, J.A., Wathen, J., Tham, E., Berman, S., Doraiswamy, S., Maina, A. G.K. (2013). *Disasters and their Effects on the Population: Key Concepts*, 26 Aralık 2020 tarihinde https://www.aap.org/en-us/Documents/disasters_dpac_PEDsModule1.pdf adresinden erişildi.
- Mallat, N. (2007). Exploring consumer adoption of mobile payments—A qualitative study. *The Journal of Strategic Information Systems*, 16(4), 413-432.
- Marchi, E. (2004). Methods developed to identify victims of the World Trade Center disaster. *American Laboratory*, 36(6), 30-37.
- Marshall, C. ve Rossman, G. B. (2006). *Designing qualitative research*. Thousands Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
- Maxwell, J. A. (2013). *Qualitative research design: An interactive approach* (third edition). Los Angeles, USA: Sage.
- Mengi, O. ve Erdin, H. E. (2018). Afet ve acil durumlarda toplanma alanlarının yönetimi tasarım ve sistematik yaklaşımlar. In 2nd International Symposium on Natural Hazards and Disaster Management, Sakarya University Culture and Congress Center, Sakarya-Turkey 04-06 May 2018.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation: Revised and expanded from qualitative research and case study applications in education*. San Fransisco, USA: Jossey-Bass.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*, (S. Turan, 3. Bs.'dan Çev. (Ed.)). Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Merriam, S. B. ve Grenier, R. S. (Eds.). (2019). *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*. John Wiley & Sons.
- Merriam, S. B. ve Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation* (Fourth Edition). San Fransisco, CA: Jossey Bass.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.

- Moghadam, M. N., Amiresmaieli, M., Hassibi, M., Doostan, F. ve Khosravi, S. (2017). Toward a better nutritional aiding in disasters: Relying on lessons learned during the Bam Earthquake. *Prehospital and disaster medicine*, 32(4), 382-386.
- Morgan, D. L. (1996). *Focus groups as qualitative research* (Vol. 16). Sage publications.
- MTA. (t.y.) Türkiye'nin Deprem Potansiyeli. 21 Aralık 2020 tarihinde https://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgi-merkezi/deprem_potansiyeli adresinden erişildi.
- Muslu, M. (2020). Natural disaster management with multi uav systems. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (646890).
- Nogami, T. (2015). The myth of increased crime in Japan: A false perception of crime frequency in post-disaster situations. *International journal of disaster risk reduction*, 13, 301-306.
- North, C. S. ve Pfefferbaum, B. (2013). Mental health response to community disasters: a systematic review. *Jama*, 310(5), 507-518.
- OFDA/ CRED (2004). "EM-DAT: The OFDA/CRED international disaster database. criteria & definition", Université Catholique de Louvain, Brussels – Belgium. 02 Ocak 2021 tarihinde <http://www.emdat.net/criteria.htm> adresinden erişildi.
- Ogata, T. (2016). Disaster management in japan. *Japan Medical Association journal: JMAJ*, 59 (1), 27-30.
- Özdemir, H. (2004). Afetlere hazırlık çalışmalarında geçici iskan alanlarının belirlenmesi/Determination of temporary shelter areas in disaster preparedness studies. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 9(12).
- Özkul, B. ve Karaman, E. (2007). Doğal afetler için risk yönetimi. *TMMOB Afet Sempozyumu*, 5-7.
- Özmen, B. (2012). Türkiye Deprem Bölgeleri Haritalarının Tarihsel Gelişimi. *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 55(1).
- Özmen, B. ve Gökçe, O. (2018). Türkiye'nin Afetselliği. Türkiye'nin Afet Yönetimi Sosyal, Siyasal ve Yönetim Boyutuyla. Şengün Hayriye, Meydan Yıldız Seçil ve Tercan Binali (Ed.). Palme Yayınevi. Ankara. ISBN: 978-605-282-148-0
- Özmen, B. ve Özden, T. (2013). Türkiye'nin afet yönetim sistemine ilişkin eleştirel bir değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 0 (49), . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusiyasal/issue/631/6426>

- Öztürk, M. K. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının deprem deneyimleri üzerine bir araştırma. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(28-1), 308-319.
- Öztürk, S. ve Uzuntaş, Ö. (2019). Türkiye'deki sel ve taşkın yönetmelikleri üzerine bir değerlendirme: farklı ülkeler ile karşılaştırma ve yasal boşluk analizi. The Journal of International Scientific Researches, 4 (2) , 146-161. DOI: 10.23834/isrjournal.520732
- Pampal, S. ve Özmen, B. (2009). Depremler Doğal Afet midir? Depremlerle Baş Edebilmek. Eflatun Yayınevi. 1. Baskı. Ankara.
- Patton, M. Q. (1990). Qualitative evaluation and research methods. SAGE Publications, inc.
- Patton, M. Q. (1999). Enhancing the quality and credibility of qualitative analysis. Health Services Research, 34(5 Part 2), 1189-1208.
- Perry, R. W., Lindell, M. K. ve Tierney, K. J. (2001). Facing the unexpected: Disaster preparedness and response in the United States. Washington: Joseph Henry Press.
- Pinkowski, J. (2008). Disaster management handbook. New York: CRC press.
- Prasad, A. S. ve Francescutti, L. H. (2017). Natural Disasters. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7171902/> adresinden erişildi.
- Rao, R. R., Eisenberg, J. ve Schmitt, T. (2007). Improving disaster management: the role of it in mitigation, preparedness, response, and recovery. Washington, DC: The National Academies Press.
- Resmi Gazete. (1943). Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu. 02 Ocak 2021 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.4373.pdf> adresinden erişildi. Sayı: 5310
- Resmi Gazete. (1953). Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz Yapılan Binalar Hakkında Kanun. 02 Ocak 2021 tarihinde https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc035/kanuntbmmc035/kanuntbmmc03506188.pdf adresinden erişildi. Sayı: 8470
- Resmi Gazete. (1958). Sivil Savunma Kanunu. 02 Ocak 2021 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.7126.pdf> adresinden erişildi. Sayı: 9931

- Resmi Gazete. (1959). Umumî Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirler Yapılacak Yardımlara Dair Kanun. 03 Ocak 2021 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7269&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> adresinden erişildi. Sayı: 10213
- Resmi Gazete. (1973). Bazı Tekel Maddeleri Fiyatlarına Yapılan Zamlardan Elde Edilen Hasılatın T.C. Merkez Bankasında Açılacak Bir Deprem Fonu Hesabında Toplanmasına Dair Kanun. 02 Ocak 2021 tarihinde https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc056/kanuntbmmc056/kanuntbmmc05601658.pdf adresinden erişildi. Sayı: 14455
- Resmi Gazete. (1983). Çevre Kanunu. 02 Ocak 2021 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2872.pdf> adresinden erişildi. Sayı: 18132
- Resmi Gazete. (1990). Kıyı Kanunu. 02 Ocak 2021 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3621&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden erişildi. Sayı: 20495
- Resmi Gazete. (1995). Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun. 02 Ocak 2021 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4123.pdf> adresinden erişildi. Sayı: 22354
- Resmi Gazete. (1999). Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname. 02 Ocak 2021 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.587.pdf> adresinden erişildi. Sayı: 23919
- Resmi Gazete. (2009). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. 02 Ocak 2021 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090617-1.htm> adresinden erişildi. Sayı: 27261
- Resmi Gazete. (2018). Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurumlar ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (15.7.2018 tarih 30479). Sayı: 30479
- Roy, S. (2010). The impact of natural disasters on violent crime. Unpublished doctoral dissertation). University of Canterbury. Retrieved October, 6, 2011.

- Rudnick, H. (2011). Impact of natural disasters on electricity supply [guest editorial]. IEEE Power and Energy Magazine, 9(2), 22-26.
- SCRIBBR. (2020). An introduction to qualitative research 02 Mart 2021 tarihinde <https://www.scribbr.com/methodology/qualitative-research/> adresinden erişildi.
- Seidman, I. (2006). Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences. Teachers college press.
- Sever, R. ve Değirmenci, Y. (2019). Temel Kavramlar, Afet ve Afet Yönetimi. Sever Ramazan (Ed.). Pegem Akademi, Ankara. ISBN: 978-605-037-030-0
- Shaluf, I. M. (2008). Technological disaster stages and management. Disaster Prevention and Management: An International Journal.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. Education for information, 22(2), 63-75.
- Silverman, D. (Ed.). (2016). Nitel araştırma. Sage Publications Limited.
- Sorani, M., Tourani, S., Khankeh, H. R. ve Panahi, S. (2018). Prehospital emergency medical services challenges in disaster; a qualitative study. Emergency, 6(1).
- Starks, H. ve Trinidad, S. B. (2007). Choose Your Method: A Comparison of Phenomenology, Discourse Analysis, and Grounded Theory. Qualitative Health Research, 17(10), 1372-1380. <https://doi.org/10.1177/1049732307307031>
- Şahin, F. (2020). KBRN olaylarında müdahil bazı kurum personellerinin konu hakkındaki bilgi, beceri, deneyim ve görüşlerinin derinlemesine mülakat tekniği ile ölçülmesi: gümüşhane ve erzurum ili örneği. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (633480).
- Şahin, Y., Lamba, M. ve Öztop, S. (2018). Üniversite öğrencilerinin afet bilinci ve afete hazırlık düzeylerinin belirlenmesi. Medeniyet Araştırmaları Dergisi, 3(6), 149-159.
- Şengör, A.M.C. ve Kidd W.S.F. (1979). Postcollisional tectonics of the Turkish-Iranian plateau and a comparison with Tibet. Tectonophysics, 55, 361–376.
- Şengör, A.M.C. ve Yılmaz, Y. (1981). Tethyan evolution of Turkey: a plate tectonic approach. Tectonophysics, 75, 181-241.
- Şengül, M. ve Turan, M. (2012). Erciş Depremi Örneğinde Afet Sonrası Geçici Yerleşim Alanlarında Yönetim Uygulamaları ve Sorunları/Administration and

Problems of Post Disaster Temporary Settlements in Example of Erciş Earthquake. Mülkiye Dergisi, 36(1-274), 113-148.

Şirin, M. ve Ocak, F. (2020). Gümüşhane şehri'nde afet ve acil durum toplanma alanlarının coğrafi bilgi sistemleri ortamında değerlendirilmesi. Doğu Coğrafya Dergisi, 25 (44), 85-106.

T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT); (1963). Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963 -1967). Ankara. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Birinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1963-1967%E2%80%8B.pdf> adresinden erişildi.

T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT); (1989). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990 -1994). Ankara. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Alt%C4%B1nc%C4%B1-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1990-1994%E2%80%8B.pdf> adresinden erişildi.

T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT); (1995). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000). Ankara. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Yedinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1996-2000%E2%80%8B.pdf> adresinden erişildi.

T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT); (2000). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005). Ankara. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Sekizinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2001-2005.pdf> adresinden erişildi.

T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT); (2006). Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013). Ankara. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Dokuzuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2007-2013%E2%80%8B.pdf> adresinden erişildi.

T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT); (1973). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977). Ankara 26 Aralık 2020 tarihinde

<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/%C3%9C%C3%A7%C3%BCnc%C3%BC-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1973-1977%E2%80%8B.pdf> adresinden erişildi.

T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT); (1979). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983). Ankara. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/D%C3%B6rd%C3%BCnc%C3%BC-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1979-1983%E2%80%8B.pdf> adresinden erişildi.

T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT); (1984). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989). Ankara. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Be%C5%9Finci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1985-1989.pdf> adresinden erişildi.

T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı(DPT); (1968). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972). Ankara. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/%C4%B0kinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1968-1972%E2%80%8B.pdf> adresinden erişildi.

TAMP. (2013). Türkiye Afet Müdahale Planı. 01 Ocak 2021 tarihinde https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/2419/files/Afet_Mud_Pl_ResmiG_20122013.pdf adresinden erişildi.

Tanali, I. R. ve Mancebo, F. (2014). French Emergency Management System; Moving Toward an Integrated Risk Management Policy. D. Mc Entire içinde, Comparative Emergency Management; Understanding Disaster Policie, Organizations and Initiatives from Around the World. FEMA.

Taylor, M., Lynch, E., Burns, P. ve Eustace, G. (2015). The preparedness and evacuation behaviour of pet owners in emergencies and natural disasters. Australian Journal of Emergency Management, The, 30(2), 18-23.

TBMM. (1999). Ülkemizde meydana gelen deprem felaketi konusunda yapılan çalışmaların tüm yönleriyle incelenerek alınması gereken tedbirlerin

- belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonu. 21. Dönem 3. Yasama Yılı, Esas No:10/66,67,68,69,70. 01 Ocak 2021 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss308.pdf> adresinden erişildi.
- TBMM. (2000). Genel Kurul Tutanağı. 01 Ocak 2021 tarihinde https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/Tutanak_B_SD.birlesim_baslangic_yazici?P4=3115&P5=B&page1=42&page2=42 adresinden erişildi.
- TBMM. (2003). Tutanaklar. 01 Ocak 2021 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d20/c037/b018/tbmm200370180097.pdf> adresinden erişildi.
- Tekdemir, A. (2011). Tanzimat Dönemi Nafia Nezareti. Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 1 (01), 121-144. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trkede/issue/41089/496684>
- Tekin, H. H. ve Tekin, H. (2006). Nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 3 (13), ss. 101- 116.
- Thomas, T. L. (1995). EMERCOM: Russia's Emergency Response Team. Low Intensity Conflict and Law Enforcement, Vol 4, Autumn 1995, No 2, pp. 227-236.
- Tomaszewski, B., Judex, M., Szarzynski, J., Radestock, C. ve Wirkus, L. (2015). Geographic information systems for disaster response: A review. Journal of Homeland Security and Emergency Management, 12(3), 571–602. doi:10.1515/jhsem-2014-0082
- Torpuş, K. (2019). Afetlerde acil sağlık hizmetlerinin organizasyonu ve yaşanan sorunlar. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (546641).
- Tracy, S. J. (2013). Qualitative research methods: Collecting evidence, crafting analysis, communicating impact. John Wiley & Sons.
- Tsuboyama-Kasaoka, N. ve Purba, M. B. (2014). Nutrition and earthquakes: experience and recommendations. Asia Pacific journal of clinical nutrition, 23(4), 505-513.
- Tural, Ü., Coşkun, B., Önder, E., Çorapçıoğlu, A, Yıldız, M., Kesepara, C., Karakaya, I., Aydın, M., Erol, A., Torun, F. ve Aybar, G. (2004). Psychological consequences of the 1999 earthquake in Turkey. Journal of Traumatic Stress. 17 (6): 451-459.

- Tümtürk, M.M. (2020). Afet risklerinin azaltılması ile ilgili mevzuatın değerlendirilmesi. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (621065).
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). Ankara. 26 Aralık 2020 tarihinde https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/11/ON_BIRINCI_KALKINMA-PLANI_2019-2023.pdf adresinden erişildi.
- UNITED NATION. (2009). UNISDR Terminology on Disaster Risk Reduction. Geneva Switzerland, May 2009.
- USGS. (2020). Earthquake Glossary. 20 Aralık 2020 tarihinde <https://earthquake.usgs.gov/learn/glossary/?term=Rayleigh%20wave> adresinden erişildi.
- Van Aalst, M. K. (2006). The impacts of climate change on the risk of natural disasters. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.climatecentre.org/downloads/files/articles/Article%20Disasters%20Maarten.pdf> adresinden erişildi.
- Waterman, A. S. (2013). The humanistic psychology–positive psychology divide: Contrasts in philosophical foundations. *American Psychologist*, 68(3), 124.
- WHO (2019). Natural events. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.who.int/teams/environment-climate-change-and-health/emergencies> adresinden erişildi.
- World Nuclear Association, (2018). Fukushima Daiichi Accident. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.worldnuclear.org/information-library/safety-and-security/safety-of-plants/fukushima-accident.aspx> adresinden erişildi.
- Yaman, F. (2020). Ulusal afet ve acil durum yönetimi için yeni bir yönetim yaklaşımı modeli önerisi. (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (627453).
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23 (112).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2012). Türkiye’de afetlerde karşılaşılan sorunlar. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(1), 61-81.
- Yılmaz, H. Ö. ve Arslan, M. (2018). Acil Durum ve Afetlerde Beslenme. 28 Mayıs 2021 tarihinde <http://idmc2018.gumushane.edu.tr/tr/kongre-hakk%C4%B1nda/kongre-%C3%B6d%C3%BClleri/> adresinden erişildi.
- Yiğiter, N. (2008). Isparta Çünür bölgesi’nde yüzey dalgası yöntemi ile zemin özelliklerinin araştırılması. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. (179799).

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Formu

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Sayı : E-95674917-108.99-1441
Konu : Etik Kurul Onay

DAĞITIM YERLERİNE

Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru nuz, Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun **2020/12 sayı ve 06/01/2021** tarihli toplantısında görüşülmüş ve kabul edilmiştir. Proje onay formu Hukuk Müşavirliğinden alınacaktır. Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim

Prof. Dr. Günay ÇAKIR
Kurul Başkanı

T.C. GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ Rektörlüğü GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ Rector's Office	GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU (Proje Onay Formu) <table><tr><td>TARİH</td><td>1</td></tr><tr><td>YER</td><td>1</td></tr><tr><td>ÜYELER</td><td>Prof.Dr. GÜNAY ÇAKIR (Başkan) Prof.Dr. HASAN AYAYDIN (Üye) Prof.Dr. MÖGE YILMAZ (Üye) Prof.Dr. BAYRAM NAZIR (Üye) Prof.Dr. EKREM CENGİZ (Üye) Prof.Dr. HURİ İLYASOĞLU (Üye) Prof.Dr. FERKAN SİPAHI (Üye)</td></tr></table> BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU PROJE ONAY FORMU <table><tr><td>Projenin Adı:</td><td>Türkiye'de Meydana Gelen Deprem Afetlerinden Sonra Sunulan Hizmetlerin Değerlendirilmesi (1999-2020): Nitel Bir Araştırma</td></tr><tr><td>Projenin Niteliği:</td><td>Doktora Tez Çalışması</td></tr><tr><td>Proje Araştırmacıları:</td><td>Doktora Öğrencisi: Galip USTA Tez Danışmanı: Prof. Dr. Saime ŞAHİNÖZ</td></tr><tr><td>Proje Yürütücüsünün Haberleşme Bilgileri:</td><td>Trabzon Üniversitesi, Tonya Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü, İlk ve Acil Yardım Programı Tonya/ TRABZON (Kaleönü Mah.)</td></tr><tr><td>Araştırmanın Amacı:</td><td>Bu çalışmada milat olarak kabul edilen ve afet yönetimi açısından çok bağı kurumsal yapının hakim olduğu Gökçök (1999) depreminden etkilenen kişiler ile afet yönetimi açısından tek bağı yönetimin hakim olduğu Van (2011) depreminden etkilenen kişiler ve Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) planının uygulandığı Elazığ (2020) depreminden etkilenen kişilerin afet sonrası aldığı hizmetlerin nitel bir çalışma yöntemiyle değerlendirilmesi planlanmaktadır. Çalışma sonucunda sunulan hizmetlerin değerlendirilmesiyle yapılan değişikliklerin verimliliği yerinde incelenmiş olacaktır ve elde edilen veriler neticesinde gelecekte meydana gelebilecek afetlere yönelik uygulanabilir ve geliştirilebilir yeni yönetsel model oluşturulması düşünülmektedir.</td></tr></table>	TARİH	1	YER	1	ÜYELER	Prof.Dr. GÜNAY ÇAKIR (Başkan) Prof.Dr. HASAN AYAYDIN (Üye) Prof.Dr. MÖGE YILMAZ (Üye) Prof.Dr. BAYRAM NAZIR (Üye) Prof.Dr. EKREM CENGİZ (Üye) Prof.Dr. HURİ İLYASOĞLU (Üye) Prof.Dr. FERKAN SİPAHI (Üye)	Projenin Adı:	Türkiye'de Meydana Gelen Deprem Afetlerinden Sonra Sunulan Hizmetlerin Değerlendirilmesi (1999-2020): Nitel Bir Araştırma	Projenin Niteliği:	Doktora Tez Çalışması	Proje Araştırmacıları:	Doktora Öğrencisi: Galip USTA Tez Danışmanı: Prof. Dr. Saime ŞAHİNÖZ	Proje Yürütücüsünün Haberleşme Bilgileri:	Trabzon Üniversitesi, Tonya Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü, İlk ve Acil Yardım Programı Tonya/ TRABZON (Kaleönü Mah.)	Araştırmanın Amacı:	Bu çalışmada milat olarak kabul edilen ve afet yönetimi açısından çok bağı kurumsal yapının hakim olduğu Gökçök (1999) depreminden etkilenen kişiler ile afet yönetimi açısından tek bağı yönetimin hakim olduğu Van (2011) depreminden etkilenen kişiler ve Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) planının uygulandığı Elazığ (2020) depreminden etkilenen kişilerin afet sonrası aldığı hizmetlerin nitel bir çalışma yöntemiyle değerlendirilmesi planlanmaktadır. Çalışma sonucunda sunulan hizmetlerin değerlendirilmesiyle yapılan değişikliklerin verimliliği yerinde incelenmiş olacaktır ve elde edilen veriler neticesinde gelecekte meydana gelebilecek afetlere yönelik uygulanabilir ve geliştirilebilir yeni yönetsel model oluşturulması düşünülmektedir.
TARİH	1																
YER	1																
ÜYELER	Prof.Dr. GÜNAY ÇAKIR (Başkan) Prof.Dr. HASAN AYAYDIN (Üye) Prof.Dr. MÖGE YILMAZ (Üye) Prof.Dr. BAYRAM NAZIR (Üye) Prof.Dr. EKREM CENGİZ (Üye) Prof.Dr. HURİ İLYASOĞLU (Üye) Prof.Dr. FERKAN SİPAHI (Üye)																
Projenin Adı:	Türkiye'de Meydana Gelen Deprem Afetlerinden Sonra Sunulan Hizmetlerin Değerlendirilmesi (1999-2020): Nitel Bir Araştırma																
Projenin Niteliği:	Doktora Tez Çalışması																
Proje Araştırmacıları:	Doktora Öğrencisi: Galip USTA Tez Danışmanı: Prof. Dr. Saime ŞAHİNÖZ																
Proje Yürütücüsünün Haberleşme Bilgileri:	Trabzon Üniversitesi, Tonya Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü, İlk ve Acil Yardım Programı Tonya/ TRABZON (Kaleönü Mah.)																
Araştırmanın Amacı:	Bu çalışmada milat olarak kabul edilen ve afet yönetimi açısından çok bağı kurumsal yapının hakim olduğu Gökçök (1999) depreminden etkilenen kişiler ile afet yönetimi açısından tek bağı yönetimin hakim olduğu Van (2011) depreminden etkilenen kişiler ve Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) planının uygulandığı Elazığ (2020) depreminden etkilenen kişilerin afet sonrası aldığı hizmetlerin nitel bir çalışma yöntemiyle değerlendirilmesi planlanmaktadır. Çalışma sonucunda sunulan hizmetlerin değerlendirilmesiyle yapılan değişikliklerin verimliliği yerinde incelenmiş olacaktır ve elde edilen veriler neticesinde gelecekte meydana gelebilecek afetlere yönelik uygulanabilir ve geliştirilebilir yeni yönetsel model oluşturulması düşünülmektedir.																

Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi Sayın Galip USTA' nın "Türkiye'de Meydana Gelen Deprem Afetlerinden Sonra Sunulan Hizmetlerin Değerlendirilmesi (1999-2020): Nitel Bir Araştırma" adlı projesi değerlendirilmiştir.

Proje etik açısından uygun bulunmuştur. ✓

Projenin etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir.

Proje etik açısından uygun bulunmamıştır.

Ek 2. Katılımcılara (Afetzedelere) Yönelik Görüşme Formu

Katılımcılara (Afetzedelere) Yönelik Görüşme Formu

Sayın Katılımcı;

Bu çalışma Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afet Yönetimi Ana Bilim Dalında yürütülmekte olan “Türkiye’de Meydana Gelen Deprem Afetlerinden Sonra Sunulan Hizmetlerin Değerlendirilmesi (1999-2020): Nitel Bir Araştırma” başlıklı doktora tez araştırmasıdır. Vermiş olduğunuz cevaplar bu alana katkı yapmaya yönelik olarak sadece bilimsel maksatlı kullanılacaktır. Çalışmada katılımcıların isim bilgileri kullanılmayacak olup kodlama sistemi yapılacaktır (Örn: Katılımcı Galip USTA yerine K1 şeklinde). Yürütülecek olan bu bilimsel araştırmaya açık ve gerçekçi cevaplarınızla yapacak olduğunuz katkılar için şimdiden çok teşekkür ederiz.

Galip USTA

Prof. Dr. Saime ŞAHİNÖZ

Doktora Öğrencisi

Danışman

Görüşmeye İlişkin Bilgiler :

Görüşme Yeri :

Görüşme Tarihi ve Saati :

Görüşme Yöntemi : Yüz Yüze..... Online.....

Katılımcılara İlişkin Sosyo-demografik Bilgiler:

İsim (İsteğe Bağlı) :

Cinsiyet : Erkek..... Kadın.....

Medeni Durum :

Yaş :

Öğrenim Durumu :

Meslek :

Şu Anda Yaşanılan İl/ilçe :

Yaşanılan Deprem Afeti : 1999 Gölcük (İzmit)..... 2011 Van..... 2020 Elazığ.....

Görüşme Soruları

1. Deprem meydana geldiği ilk anlarda hissettiklerinizi ve davranış durumunuzu ifade eder misiniz?
2. Yaşadığınız deprem afetinden sonra en fazla ihtiyaç duyduğunuz şeyler nelerdi? (Maddi-Manevi)
3. Yaşadığınız deprem afetinde yakınlarınızla iletişimi hangi yolla ne kadar zaman sonra sağlayabildiniz? Haberleşme (Telefon vb.) çalışmaları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
4. Yaşadığınız deprem afetinde gerçekleştirilen sağlık çalışmaları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
5. Yaşadığınız deprem afetinde elektrik, jeneratör, doğalgaz vb. çalışmaların yürütülmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
6. Yaşadığınız deprem afetinde alınan güvenlik tedbirleri hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? (Genel güvenlik tedbirlerinden hırsızlık, yağmacılık olaylarına kadar)
7. Yaşadığınız deprem afetinde çevrenizde yangın olayı meydana geldi mi? Evet ise yangına müdahale çalışmaları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Yangın olayı meydana gelmemiş olsa bile alınan önlemler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
8. Olası Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer olaylara yönelik alınan tedbirler/ yapılan çalışmalar hakkında neler söylemek istersiniz?

9. Yaşadığınız deprem afetinde evlerin boşaltılması, toplanma alanlarına yönlendirme çalışmaları kimler tarafından yapıldı, çalışmalar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
10. Yaşadığınız deprem afetinde gerçekleştirilen ulaşım (Yıkılan yolların açılması vb.) çalışmaları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
11. Yaşadığınız deprem afetinde barınma ihtiyacını nerede gerçekleştirdiniz (Çadır kent, devlet tesisleri, akraba evi vb.), Geçici ve kalıcı barınma çalışmaları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? (Çadır kent, konteyner, konut yapımı vb.).
12. Yaşadığınız deprem afetinde temiz içme suyu ihtiyacını nasıl karşıladınız?
13. Afet bölgesinde etkilenen su, kanalizasyon, arıtma vb. alt yapı tesislerinin onarımına ve bunların hasar tespitlerine ilişkin yürütülen çalışmalar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
14. Yaşadığınız deprem afetinde sunulan beslenme hizmetlerine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
15. Psikososyal destek hizmeti aldınız mı? Cevabınız Evet ise size veya çevrenizdekilere yönelik sağlanan psikososyal destek hizmeti hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
16. Enkaz kaldırma çalışmalarının yürütülmesine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
17. Vefat edenlerin kimliklerinin tespitine ve sonrasında sunulan cenaze/ defin hizmetlerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
18. Afet sonrası evcil veya sahihsiz hayvanların tespitine, korunmasına veya hayvan kaynaklı salgın hastalıkların kontrolüne yönelik çalışmalar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
19. Enkaz altında kalanlar veya binanızın durumu hakkında bilgi edinme süreci hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
20. Arama-Kurtarma ekip sayısı, personel sayısı ve çalışmaları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
21. Yaşadığınız deprem afetine ilişkin söylemek istediğiniz başka bir şey var mıdır?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı- Soyadı : Galip USTA

Eğitim Durumu

Lisans : Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Acil Yardım ve Afet Yönetimi

Yüksek Lisans : Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Afet Yönetimi

Yabancı Dil : İngilizce

İş Deneyimi : Trabzon Üniversitesi Tonya Meslek Yüksekokulu, İlk ve Acil Yardım Programı (Öğr. Gör.)

Yayınları :

Usta, M, Usta, G. (2021). Biological Disasters And Some Prevention Method Samples in Turkey. Ecological Life Sciences, 16 (1), 25-39. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsaicolife/issue/59892/826350>

Atalay, E., Karakuş, A. ve Usta, G. (2019). Evaluation of Emergency Service Applications of Under-18s Syrian Patients Between the Dates of 2012-2016 The Example of the City of Hatay. *The Journal of Pediatric Emergency and Intensive Care Medicine*, 0–0

Küçük, U., Usta, G. ve Torpuş, K. (2019). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Son Sınıf Öğrencilerinin İş Bulma Endişeleri ve Umutsuzluk Düzeyleri. *Acibadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10, 367–372.

Usta, G., Küçük, U. ve Torpuş, K. (2017). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İlk yardım Bilgi Düzeyleri ve Tutumlarının Belirlenmesi. *Hastane Öncesi Dergisi*, 2(2), 66–77.

Usta, G., Torpuş, K. ve Küçük, U . (2017). Afetlerde START Triage Skalası. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 3 (2) , 70-76. DOI: 10.21324/dacd.320067

Tarih: 30.07.2021

